

วารสารวิชาการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

The Academic Journal

Faculty of Humanities and Social Sciences
Nakhon Sawan Rajabhat University

ISSN 2465-4426 ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2564

วารสารวิชาการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ปีที่ 8 ฉบับที่ 2

กรกฎาคม-ธันวาคม 2564

วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ เป็นวารสารราย 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายนและฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม) ตีพิมพ์บทความวิชาการ บทความวิจัย และบทปริทัศน์หนังสือ ที่มีเนื้อหาในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ สาขาภาษาไทยและภาษาศาสตร์ วรรณคดี ประวัติศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ มานุษยวิทยา สังคมวิทยา ศาสนาและปรัชญา ดนตรี นาฏศิลป์ ศิลปกรรม ศึกษาศาสตร์ และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

เจ้าของ : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์สุชาติ แสงทอง

คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

บรรณาธิการ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์คุณากร กรสิงห์

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์เกียรติคุณธนสวรรค์ เจริญเมือง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ศาสตราจารย์เกียรติคุณสุชาติ แสงทอง	มหาวิทยาลัยบูรพา
ศาสตราจารย์บรรเจิด สิงคะนติ	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ศาสตราจารย์ชวน เพชรแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
รองศาสตราจารย์ณรงค์ชัย ปิฎกรัษต์	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาวิตรี สอาดเทียน	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์อนัญญา วารีสอาด	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
อาจารย์กาญจนา กลิ่นอำพร	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ภาพปก : ว่าที่ ร.ต. อนุ คุ่มเพชร

ออกแบบรูปเล่ม : ว่าที่ ร.ต. อนุ คุ่มเพชร

พิมพ์ที่ : สำนักพิมพ์ค่าน้ำ บริษัท ดีเซมเบอร์ จำกัด

เลขที่ 248/7 ซอยมิตตคาม ถนนสามเสน แขวงวชิรพยาบาล เขตดุสิต

กรุงเทพฯ 10300 โทรศัพท์ 02-8445933-4

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2564 เล่มนี้ ประกอบด้วยบทความทั้งหมด 14 เรื่อง ซึ่งเป็นผลงานของผู้นิพนธ์จากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งที่เป็นอาจารย์ นักวิชาการ และนักศึกษา ดังนี้

บทความด้านสังคม จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ บทความเรื่อง **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ในยุคสังคมความปกติใหม่** ของ กันหา พงษ์พิงศกร วิเชียร โสมวิภาต สถาพร เกียรติพิริยะ นารี รัตนไชย และไชยา ประดิษฐ์ธรรม บทความเรื่อง **ความได้เปรียบในธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหารไทยไปสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน** ของ ภราดร กาญจนศิริ และสุจินดา เขียมศรีพงษ์ บทความเรื่อง **ภาพลักษณ์และการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ MUJI ผ่านกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเรื่องการปรับลดราคาของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล** ของ ชัชญา สุกุณาและสุพิชฌาย์ ฉิมจินดา บทความเรื่อง **การส่งเสริมประเทศไทยให้กลายเป็นจุดหมายปลายทางทางการท่องเที่ยวไร้เงื่อนไขสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ** ของ เตชิตา ภัทรศรและพิมพ์มาดา วิชาศิลป์ บทความเรื่อง **การบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1** ของ ณัฐวุฒิ สัพโส

บทความด้านภาษาและวรรณกรรม จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ บทความเรื่อง **การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนเกี่ยวกับการห้ามระหว่างประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว** ของ เจนจิรา บวบมี บทความเรื่อง **แนวทางอนุรักษ์พิธีกรรมทางความเชื่อของชาติพันธุ์เมี่ยนในประเทศไทย : การวิเคราะห์สวด** ของ เอกชัย ทวีปวรชัย บทความเรื่อง **การบูรณาการวิธีการสอนทักษะการพูดภาษาอังกฤษกับการเรียนรู้แบบร่วมมือสำหรับนักศึกษาในระดับปริญญาตรี** ของ รังสรรค์ หล้าคำจา ธนาภัสสร สอนธิรักษ์ วิมลพร ระเวงวัลย์ ฐิติรัตน์ รักษาศรี และภาวิณี บุญจินดา

บทความด้านประวัติศาสตร์ จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ บทความเรื่อง **พุทธศาสนากับแผ่นดินจีน** ของ ปัญจพร เหล่าลูกอินทร์ วรารักษ์ พูนวิวัฒน์ และสุธิมา กฤตย์ธนวัต บทความเรื่อง **การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจันทบุรี ผ่านความหมายภูมินามวิทยากรณีศึกษาตำบลจันทนิมิตอำเภอมะนิง จังหวัดจันทบุรี** ของ วุฒินันท์ สุพร ธฤชวรรณ บัวศรีคำ ปิยะพรรณ มีสุขอุดมลักษณ์ ระพีแสง พรโชค พิษณุอุสมบูรณ์ วิชา ถาวร ถิรวรรณ ศรีรัตนโชติชัย กันติทัต การเจริญณรงค์ฤทธิ์ สุขสวัสดิ์ และกนกวรรณ วารีเขตต์

บทความด้านดนตรีและศิลปะการแสดง จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ บทความเรื่อง **“หิมพานต์” บทเพลงซิมโฟนิคโพเอ็มสำหรับวงทอมโบน: เฉพาะกระบวนวัฏจักรหมุนเวียน** ของ ฐิตินันท์ เจริญสูงและณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร บทความเรื่อง **การศึกษาและวิเคราะห์บทบาทภูมิปัญญาด้านศิลปหัตถกรรมเพื่อการแสดงเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่** ของ ศรียา หงส์ยี่สิบเอ็ด บทความเรื่อง **กลวิธีพิเศษการเดี่ยวจะเข้เพลงกราวใน สองชั้น ทางครูแสงอภัยวงศ์** ของ นริศรา พันธุ์ธาดาพร

บทความด้านนิติศาสตร์ จำนวน 1 เรื่อง คือ บทความเรื่อง ปัญหาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญา: ศึกษาศาลจังหวัดสิงห์บุรี ของ ปาลิตา วรรณฤทธิ์และปวีณี ไพรทอง

สุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการขอเชิญคุณอาจารย์ นักวิชาการ นักศึกษา ตลอดจนผู้สนใจส่ง ผลงานในรูปแบบบทความวิจัยและบทความวิชาการ มาตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ เพื่อร่วมเป็นก้าวต่อ ๆ ไปของพวกเรา

สารบัญ

การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนเกี่ยวกับการห้ามระหว่างประเทศไทย กับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	1
เจนจิรา บวบมี	
การบูรณาการวิธีการสอนทักษะการพูดภาษาอังกฤษกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ สำหรับนักศึกษาในระดับปริญญาตรี	18
รังสรรค์ หล้าคำจา ธนาภัสสร์ สนธิรักษ์ วิมลพร ระเวงวัลย์ จิตติรัตน์ รักษาศรี และภาวิณี บุญจันทา	
“ทิมพานต์” บทเพลงซิมโฟนิคโพเอ็มสำหรับวงทอมโบน:	29
เฉพาะกระบวนวัฏจักรหมุนเวียน	
จิตินันท์ เจริญสูงและณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร	
การบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1	43
ณัฐวุฒิ สัพโส	
พุทธศาสนากับแผ่นดินจีน	59
ปัญจพร เหล่าลูกอินทร์ วรารักษ์ พูนวิวัฒน์ และสุธิมา กฤตย์ธนวัต	
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์	73
ในยุคสังคมความปกติใหม่	
กันหา พุทธิพงษ์กร วิเชียร โสมวิภาต สถาพร เกียรติพิริยะ นารี รัตน์ไชย และไชยา ประดิษฐ์ธรรม	
แนวทางอนุรักษ์พิธีกรรมทางความเชื่อของชาติพันธุ์เมี่ยน	88
ในประเทศไทย : การวิเคราะห์สวอด	
เอกชัย ทวีปราชัย	
การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจันทบุรี ผ่านความหมายภูมินามวิทยา	105
กรณีศึกษาตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี	
วุฒินันท์ สุพร ธฤชวรรณ บัวศรีคำ ปิยะพรรณ มีสุข อุดมลักษณ์ ระพีแสง พรโชค พิษณุอุสมบุญณ์ วิชา ถาวร ถิรวรรณ ศรีรัตนโชติชัย กันตัทธ การเจริญ ณรงค์ฤทธิ์ สุขสวัสดิ์ และกนกวรรณ วาริเขตต์	
ปัญหาการใกล้เคียงข้อพิพาทในคดีอาญา: ศึกษาศาลจังหวัดสิงห์บุรี	118
ปาไลดา กรรณาฤทธิ์และปวีณี ไพรทอง	
ความได้เปรียบในธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหารไทยไปสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน	130
ภราดร กาญจนศิริและสุจินดา เจียมศรีพงษ์	

ภาพลักษณ์และการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ MUJI ผ่านกลยุทธ์การสื่อสารการตลาด	145
เรื่องการปรับลดราคาของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล	
ชัชญา สกุนาและสุพิชฌาย์ นิมจินดา	
การส่งเสริมประเทศไทยให้กลายเป็นจุดหมายปลายทางทางการท่องเที่ยวไร้ร้อนไวน์	158
สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ	
เดชิตา ภัทรศรและพิมพ์มาดา วิชาศิลป์	
การศึกษาและวิเคราะห์บทบาทภูมิปัญญาด้านศิลปหัตถกรรม	175
เพื่อการแสดงเชิงวัฒนธรรม ในจังหวัดเชียงใหม่	
ศรียา หงส์ยี่สิบเอ็ด	
กลวิธีพิเศษการเดี่ยวจะเข้เพลงกราวใน สองชั้น ทางครูแสง อภัยวงศ์	193
นริศรา พันธุ์ธาดาพร	

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความประจำปี
วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม)

รองศาสตราจารย์.ดร.ธีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ สิทธิกร ศักดิ์แสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
รองศาสตราจารย์ ดร. ปิยพันธ์ แสนทวีสุข	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ แสงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
รองศาสตราจารย์ ดร.เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์	มหาวิทยาลัยพะเยา
รองศาสตราจารย์ ดร.เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์	มหาวิทยาลัยพะเยา
รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภกรณ์ ภูเจริญศิลป์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ชลอ รอดลอย	กระทรวงศึกษาธิการ
รองศาสตราจารย์ ดร.เจือง ถิ หั่ง	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
รองศาสตราจารย์ ดร.เอกนัท จารุเมธีชน	มหาวิทยาลัยสงขลบุรีรัมย์
	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
	ราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เยาวเรศ ภักดีจิตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลักขมี งามมีศรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทศนิพร วิลาศสุวรรณกร	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรทัย อินตะไชยวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ผศ.วิไลลักษณ์ สร้อยคีรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดิยา ทองเกิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปวีรีสา จรดล	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรศักดิ์ เชี่ยวชาญ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
	ราชมงคลล้านนา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธนิดา ภูแดง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภคพร วัฒนดำรงค์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์กรรณ รอดทรัพย์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คัททียากร ศศิธรรมาศ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤติญา สุขเพิ่ม	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ เวชกามา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา เจียพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนกร สุวรรณพฤติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
	ในพระบรมราชูปถัมภ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เทพิกา รอดสการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชลชลิตา กมุธภิไชย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธิติ ทศนกุลวงศ์

ดร.รุจิกาญจน์ สานนท์
ดร. พิมณชนันท์ รอดทุกข์
ดร.พรชัย ศักดิ์ศิริโสภณ
ดร.ชมพูนุช จิตติถาวร
ดร.อภิราตี จันทรแสง
ดร.วีรพร สุพจน์ธรรมจารี
ดร.กมลทิพย์ รักเกียรติยศ
ดร.วศิน พรหมสุรินทร์
ดร.วรรณวิรัตน์ ตุงคะเวทย์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ
เจ้าพระยา
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยพะเยา
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนเกี่ยวกับการห้ามระหว่างประเทศไทย
กับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
A Comparative Study of Idioms about Prohibition between
Thailand and Laos People's Democratic Republic

เจนจิรา บวบมี¹
Janejira Buabme

วันที่ส่งบทความ: 31 กรกฎาคม 2564, วันที่แก้ไขบทความ: 1 พฤศจิกายน 2564,
วันที่ตอบรับบทความ: 20 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการใช้สำนวนเกี่ยวกับการห้ามระหว่างประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยใช้ข้อมูลสำนวนเกี่ยวกับการห้ามของประเทศไทยที่ปรากฏในโบราณอูบาย การวิเคราะห์ภูมิปัญญาไทยในความเชื่อของสนม ครูเมือง จำนวน 100 สำนวน สำนวนเกี่ยวกับการห้ามของประเทศไทยประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 100 สำนวน จากผู้เชี่ยวชาญชาวลาอ จากนั้นนำมาเปรียบเทียบการใช้สำนวน ผลการวิจัยพบว่า มีการใช้สำนวน 3 ลักษณะ ได้แก่ 1. การใช้สำนวนที่มีลักษณะเหมือนกัน พบ 87 คู่ โดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะย่อย ได้แก่ ลักษณะที่ 1 การใช้สำนวนเหมือนกัน 1 ประการ พบการใช้สำนวน 10 ประการ ได้แก่ การใช้สำนวนเพื่อป้องกันอันตรายต่อร่างกาย ต่อจิตใจ มีความสำรวมระวังเกี่ยวกับกิริยามารยาท มีศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม แสดงความเคารพ และการให้เกียรติ การเห็นคุณค่าของสรรพสิ่ง ความสะอาดและสุขอนามัย การดำรงชีวิตอย่างมีสติการทำงาน และเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี และลักษณะที่ 2 การใช้สำนวนเหมือนกัน 2 ประการ ปรากฏการใช้สำนวน 11 ประการ ซึ่งพบมากที่สุด ได้แก่ การใช้สำนวนเพื่อป้องกันอันตรายต่อร่างกายและเพื่อให้มีความสำรวมระวังเกี่ยวกับกิริยามารยาท 2. การใช้สำนวนที่มีลักษณะต่างกัน พบ 5 คู่ โดยพบลักษณะการใช้สำนวนต่างกัน 1 ประการ เช่น การใช้สำนวนเพื่อให้มีความสำรวมระวังเกี่ยวกับความเสียหายของสิ่งของเครื่องใช้และเพื่อให้มีศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม 3. การใช้สำนวนที่มีลักษณะเหมือนและต่างกันบางประการ พบ 8 คู่ โดยพบลักษณะการใช้สำนวนเหมือนกัน 1 ประการ ต่างกัน 1 ประการ ทั้งนี้ปรากฏการใช้สำนวน 7 ประการ ซึ่งพบมากที่สุด คือ การใช้สำนวนเพื่อป้องกันอันตรายต่อร่างกายเหมือนกัน และการใช้สำนวนเกี่ยวกับการทำงานต่างกัน

คำสำคัญ: สำนวน การห้าม ไทย ลาว การใช้สำนวน

¹ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง อีเมล jane_hi@hotmail.com

Doctor of Philosophy (Thai) students, of Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University. Corresponding author; E-mail address: jane_hi@hotmail.com

Abstracts

The objectives of this research were to compare the use of prohibitive idioms between Thailand and Laos People's Democratic Republic. A corpus of prohibitive idioms consisted of 100 Thai idioms published in Old Strategy: An Analysis of Thai Wisdom by Sanom Khrutmuang and 100 Lao idioms by Lao experts, and then the use of idioms were compared. The results revealed that the idioms had three main aspects: 1. Eighty-seven similar pairs of idioms were separated into two sub aspects. a) The use of idioms with one similarity, which ten types of idioms were found, namely idioms on physical protection, mental protection, minding manners, moral, virtue and ethic, respect, appreciation, cleanness and sanitation, consciousness, work, and being a good role model. b) The use of idioms with two similarities, which eleven types of idioms occurred five pairs and mostly were found, namely idioms on physical protection and minding manners. 2. The use of idioms with difference found five pairs concerning one difference, namely minding of appliance damage, and moral, virtue and ethic. 3. The use of idioms with some similarities or differences found eight pairs including one similarity and one difference, which were found seven types, and the most occurred idioms were on similar physical protection and different work.

Keywords: Idiom, Prohibition, Thai, Laos, Use of idioms

บทนำ

สำนวนเป็นผลผลิตทางภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชนชาติที่มีอารยธรรมทั้งหลายย่อมมีสำนวนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติตนทั้งสิ้น การเกิดสำนวนนั้นเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ชีวิตของคนรุ่นก่อนที่ได้ถ่ายทอดความคิดไปยังคนรุ่นหลัง จนก่อเกิดเป็น “องค์ความรู้” และ “ภูมิปัญญา” สำนวนมีความหมายครอบคลุมไปถึงสุภาษิต คำพังเพย โวหาร คำคม และคติพจน์ ถ้อยคำเหล่านี้เกิดจากการกลั่นกรองประสบการณ์ในการใช้ชีวิตของชนรุ่นก่อน สรุปเป็นภาษาที่คมคายในลักษณะข้อคิดสั้น ๆ เพื่อเตือนหรือสั่งสอนชนรุ่นหลังเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ถ้อยคำเหล่านี้ยังมีการใช้ปะปนกันจนสามารถแยกได้ยากกว่าเป็นถ้อยคำประเภทใด (เอกฉัท จารุเมธีชน, 2537) นอกจากนี้ผู้ที่คิดค้นสำนวนขึ้นมาใช้ต่างมีเจตนาที่จะให้ผู้ใช้นำนวนรู้จักการใช้ที่ถูกต้องและเหมาะสมซึ่งเจตนา หมายถึง “ตั้งใจ, จงใจ, มุ่งหมาย” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) โดยเฉพาะสำนวนเกี่ยวกับการห้ามมีลักษณะเป็นคำตักเตือน แต่มักไม่อธิบายเหตุผลรองรับ บรรพบุรุษได้คิดสำนวนการห้ามในลักษณะที่หลากหลายและสร้างสรรค์ โดยกลั่นกรองจากประสบการณ์จริง จากนั้นสรุปเป็นถ้อยคำ

ภาษาเชิงห้าม ใช้เตือนสติและอบรมสั่งสอนคนรุ่นหลังให้ใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท เพื่อความปลอดภัยและความผาสุกของทั้งตนเองและสังคม ดังนั้น ส่วนนที่เกี่ยวกับการห้ามจึงนับเป็นมนตร์เสน่ห์แห่งวัฒนธรรมทางภาษาอย่างหนึ่งที่มีคุณค่า ทั้งด้านภาษา ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี ขนบธรรมเนียม ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน

ประเทศไทยปรากฏลักษณะการใช้สำนวนที่มีความหมายเกี่ยวกับการห้าม ซึ่งเป็นสำนวนที่ห้ามกระทำหรือให้ละเว้นบางสิ่ง ทั้งที่กล่าวตรงไปตรงมาและกล่าวเลี่ยง กล่าวคือ ให้ปฏิบัติในสิ่งที่ตรงข้ามจากสิ่งที่ต้องการห้ามโดยตรงแทน สำนวนประเภทนี้ ได้แก่ “ขี้ด” พบทางภาคเหนือ “ชะล่า” พบทางภาคอีสาน “ต้องห้าม” พบทางภาคใต้ และ “ข้อห้าม” กับ “โบราณอุบาย” ทางภาคกลางก็ใช้ เช่น สนม ครุฑเมือง (2545) ได้ศึกษาโบราณอุบายโดยยกตัวอย่างสำนวน “ห้ามให้คนที่ยาญน้อยกว่า” เพราะเชื่อว่าจะทำให้อายุสั้น ซึ่งมีความหมายว่า ให้รู้จักกาลเทศะ รู้ว่าอะไรควรทำ ไม่ควรทำ อาจทำให้ไม่ได้รับความเชื่อถือด้วย อย่างไรก็ตาม “ขี้ด ชะล่า ข้อห้าม หรือโบราณอุบาย” เป็นเพียงสำนวนประเภทหนึ่งที่มีชื่อเรียกเฉพาะและมีความหมายเกี่ยวกับการห้ามกระทำ เมื่อกล่าวถึงชื่อเหล่านี้จะสามารถรู้ได้ทันทีว่าเป็นสำนวนประเภทการห้าม ซึ่งทุกภูมิภาครู้จักและเข้าใจตรงกันกับชื่อ “สำนวน” ที่มีความหมายเฉพาะเจาะจงในการห้ามกระทำในสิ่งที่บรรพบุรุษได้กล่าวเตือนหรือสอนไว้ หรือให้ปฏิบัติตามสิ่งที่สอนนั้น ๆ และเพื่อให้การดำเนินชีวิตถูกต้องตามหลักครรลองคลองธรรม

สำหรับสำนวนเกี่ยวกับการห้ามในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ชาวลาวยินยใช้คำว่า “ชะล่า” มากกว่าที่จะเป็น “ข้อห้าม” หรือ “การห้าม” ดังที่ชาวไทยส่วนใหญ่คุ้นหู ทั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2537) ให้ความหมายของคำว่า “ชะล่า” ไว้ว่า สิ่งต้องห้ามหรือเว้น สอดคล้องกับ ทองคำ อ่อนมะนิสอน (2548) ที่กล่าวว่า “ชะล่า คชะล่า หรือ กะล่า มาจากรากศัพท์คำว่า “กรรม” หมายถึง การกระทำอันใกล้ชิดในชีวิตประจำวันของคนอีสาน และคนลาว” สังเกตได้ว่า ภาษาลาวกับภาษาไทยภาคอีสานมีความคล้ายและเหมือนกันหลายประการ ซึ่งการเรียกสำนวนที่เป็นการห้ามถือเป็นตัวอย่างที่น่าสนใจ ขณะที่ชาวลาวยใช้คำว่า “ชะล่า” ชาวไทยภาคอีสานก็ใช้ภาษาที่เหมือนและใกล้เคียงกัน คือ “ชะล่า” “คชะล่า” หรือ “กะล่า”

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญระหว่างประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวว่า มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันทางด้านภาษาและวัฒนธรรม ทั้งนี้ยังไม่มีผู้ใดศึกษาประเด็นสำนวนที่เกี่ยวกับการห้ามของประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมาก่อน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการใช้สำนวนไทยกับสำนวนลาว เพื่อให้เห็นถึงความเหมือน ความคล้าย และความแตกต่างของสำนวนที่เกี่ยวกับการห้าม ซึ่งย่อมจะเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจภูมิปัญญาของชาวไทยและชาวลาว ในการอบรมสั่งสอนให้สมาชิกในสังคมมีความประพฤติอยู่ในครรลองคลองธรรมอันดีตามค่านิยมของสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการใช้สำนวนเกี่ยวกับการห้ามระหว่างประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยในครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นศึกษาและรวบรวมข้อมูล

1.1 ศึกษาและรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ได้แก่ ศึกษาและรวบรวมเอกสารเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน จำนวนการห้าม ความเชื่อ เจตนาการใช้จำนวน และศึกษา รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวกับจำนวนการห้าม ความเชื่อที่ปรากฏในจำนวนการห้าม ความเชื่อ เจตนาการใช้จำนวน การเปรียบเทียบจำนวน

1.2 ศึกษาและรวบรวมจำนวนประเทศไทยและจำนวนประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่ใช้ประกอบการวิเคราะห์

1.2.1 ศึกษาและรวบรวมจำนวนเกี่ยวกับการห้ามของประเทศไทยที่ปรากฏในโบราณอุบาย การวิเคราะห์ภูมิปัญญาไทยในความเชื่อของสนม ครุฑเมือง จำนวน 100 จำนวน และศึกษาและรวบรวมจำนวนเกี่ยวกับการห้ามของประเทศไทยประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 100 จำนวน ด้วยการลงพื้นที่สอบถามผู้รู้ชาวลาวในเดือนมิถุนายน 2563 ผู้รู้ชาวลาวที่ให้ข้อมูลจำนวนเกี่ยวกับการห้ามของประเทศไทยประชาธิปไตยประชาชนลาว จะต้องมีความสัมพันธ์เป็นชาวลาวโดยกำเนิด และปัจจุบันอาศัยอยู่ในประเทศไทยประชาธิปไตยประชาชนลาว ทั้งนี้ผู้รู้ชาวลาวประกอบด้วย 3 คน ได้แก่

ผู้รู้คนที่ 1 นางสาวจินละปะตี พรหมหวาง อาศัยที่บ้านไชยเมงคูน เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต

ผู้รู้คนที่ 2 นางสาวสุทธิพระจันทร์ ธรรมวง อาศัยที่บ้านนาเล่า เมืองโกสอนพมวิหาน แขวงสะหวันนะเขต

ผู้รู้คนที่ 3 นางสาวบังออน แสงลา อาศัยที่บ้านเซบั้งเหียง เมืองสองคอน แขวงสะหวันนะเขต

สำหรับประเด็นคำถามที่ผู้วิจัยได้ถามผู้รู้ชาวลาวทั้ง 3 คน ประกอบด้วย 5 ประเด็น คือ
ประเด็นที่ 1 คนลาวมีการใช้จำนวนเกี่ยวกับการห้ามนี้หรือไม่ หากมีจะใช้จำนวนว่าอย่างไร

ประเด็นที่ 2 ความหมายของจำนวนเกี่ยวกับการห้ามนั้นมีความหมายว่าอย่างไร

ประเด็นที่ 3 จำนวนนี้มีลักษณะการห้ามอย่างไร

ประเด็นที่ 4 ทศนคติของผู้ใช้จำนวนที่มีต่อการห้าม

ประเด็นที่ 5 บริบทที่ใช้จำนวนเกี่ยวกับการห้าม

2. ขั้นตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเปรียบเทียบการใช้จำนวนเกี่ยวกับการห้ามของประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยคำนึงถึงความเป็นจริงในแง่ของการใช้จำนวนในการสื่อสารของทั้งสังคมไทยและสังคมลาว ในประเด็นตัวแปรที่เกิดความแตกต่างของเพศและวัยของผู้ใช้จำนวน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจัดเก็บข้อมูลจำนวนที่ปรากฏในโบราณอุบาย การวิเคราะห์ภูมิปัญญาไทยในความเชื่อของสนม ครุฑเมือง จำนวน 100 จำนวน ที่ปรากฏลักษณะการห้ามตรงกับการห้าม

ของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวอย่างชัดเจน ไปสอบถามผู้รู้สำนวนเกี่ยวกับการห้ามของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีการตรวจสอบความถูกต้อง ความเพียงพอ และความน่าเชื่อถือของข้อมูล จากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านสำนวนเกี่ยวกับการห้ามของประเทศไทยและสำนวนเกี่ยวกับการห้ามของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทั้งนี้เพื่อให้เกิดค่ากลางในการสรุปผลความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สำนวนเกี่ยวกับการห้ามของคนไทยและคนลาว ที่แม้มีการห้ามในประเด็นเดียวกัน แต่ก็พบความหลากหลายในเชิงนโยบายการห้ามตามบริบททางวัฒนธรรมระหว่างชนชาติไทยและชนชาติลาวที่มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้คนในสังคมไทยเกิดความเข้าใจและมีทัศนคติที่ดีต่อการสร้างสัมพันธ์อันดีต่อลาว ซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านสำคัญของไทย

ผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วย 3 คน ดังนี้

- 2.1 รองศาสตราจารย์ ดร.สนม ครุขเมือง ข้าราชการบำนาญ
- 2.2 รองศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ สายแสง ข้าราชการบำนาญ
- 2.3 นางคำอ้วน สุนดาลา ปราชญ์ชาวบ้าน

สำหรับประเด็นคำถามที่ใช้ในการตรวจสอบข้อมูล ประกอบด้วย 2 ประเด็น คือ

ประเด็นที่ 1 สำนวนเกี่ยวกับการห้ามของประเทศไทย จำนวน 100 สำนวน และสำนวนเกี่ยวกับการห้ามของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 100 สำนวน ที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมไว้ มีความโดดเด่นน่าสนใจ และสามารถเป็นตัวแทนสำนวนเกี่ยวกับการห้ามของประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้หรือไม่

ประเด็นที่ 2 การใช้ภาษาไทยเขียนสะกดคำในสำนวนเกี่ยวกับการห้ามของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 100 สำนวน ที่ผู้วิจัยได้จากการลงพื้นที่สอบถามผู้รู้ชาวลาว ถูกต้องหรือไม่

จากผลการตรวจสอบข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 คน พบว่า ข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมนั้นมีจำนวนและคุณภาพเพียงพอสำหรับใช้วิเคราะห์ โดยสำนวนเกี่ยวกับการห้ามของประเทศไทยกับสำนวนเกี่ยวกับการห้ามของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีเพียงพอและครอบคลุมสำนวนที่มีการใช้อยู่จริงในสองประเทศ และสำนวนดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาการดำเนินชีวิตและความสัมพันธ์ระหว่างชนชาติไทยกับชนชาติลาวได้อย่างชัดเจน

ทั้งนี้ผู้วิจัยมีการนำสำนวนไทยและสำนวนลาวเกี่ยวกับการห้ามมาเปรียบเทียบการใช้สำนวน โดยยึดตามความหมายของสำนวนไทยและสำนวนลาวที่มีลักษณะเหมือนกัน อีกทั้งในด้านการตีความการใช้สำนวนที่นำมาศึกษา เป็นผลจากการตีความของวิทยากรที่มีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยกำหนดและได้รับเลือกมาเป็นผู้ให้ข้อมูล ซึ่งการตีความดังกล่าวเป็นความเห็นเฉพาะบุคคลที่อาจแตกต่างจากบุคคลอื่น

3. ขั้ววิเคราะห์ข้อมูล

ศึกษาเปรียบเทียบการใช้สำนวนเกี่ยวกับการห้ามระหว่างประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วยการใช้สำนวน 12 ประเภท ได้แก่ การใช้สำนวนเพื่อป้องกันอันตรายต่อร่างกาย ต่อจิตใจ การใช้สำนวนเพื่อให้ความสามารถระวังเกี่ยวกับกิจกรรมการหา การใช้สำนวนเพื่อให้ความสามารถระวังเกี่ยวกับความเสียหายข้าวของเครื่องใช้

การใช้สำนวนเพื่อให้มีศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม การใช้สำนวนเพื่อแสดงความเคารพและการให้เกียรติ การใช้สำนวนเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าของสรรพสิ่ง การใช้สำนวนเพื่อความสะอาดและสุขอนามัย การใช้สำนวนเกี่ยวกับการดำรงชีวิตอย่างมีสติ การใช้สำนวนเกี่ยวกับบุคลิกภาพ การใช้สำนวนเกี่ยวกับการทำงาน การใช้สำนวนเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี และการใช้สำนวนเพื่ออำนวยความสะดวก

4. ข้อเสนอผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัย โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยแบ่งออกเป็น 6 บท ได้แก่ บทที่ 1 บทนำ บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทที่ 3 วิธีการดำเนินวิจัย บทที่ 4 ผลการศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อที่ปรากฏในสำนวนเกี่ยวกับการห้ามระหว่างประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว บทที่ 5 ผลการศึกษาเปรียบเทียบเจตนาการใช้สำนวนเกี่ยวกับการห้ามระหว่างประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และบทที่ 6 บทสรุป

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเปรียบเทียบการใช้สำนวนเกี่ยวกับการห้ามระหว่างประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในครั้งนี้ ผลการวิจัยพบลักษณะการใช้สำนวน 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การใช้สำนวนเกี่ยวกับการห้ามระหว่างประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่มีลักษณะเหมือนกัน พบสำนวน 87 คู่ โดยพบการใช้สำนวนเหมือนกันแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะย่อย ได้แก่

ลักษณะที่ 1 การใช้สำนวนเหมือนกัน 1 ประการ พบสำนวน 64 คู่ โดยพบการใช้สำนวน 10 ประการ ดังนี้

ประเภทที่ 1 การใช้สำนวนเพื่อป้องกันอันตราย พบสำนวน 25 คู่ โดยแยกประเภทเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เพื่อป้องกันอันตรายต่อร่างกาย พบสำนวน 21 คู่ และเพื่อป้องกันอันตรายต่อจิตใจ พบสำนวน 4 คู่

ตัวอย่าง เพื่อป้องกันอันตรายต่อร่างกาย

สำนวนไทย “ห้ามกินข้าวโพดตอนเป็นไข้” และสำนวนลาว “ห้ามกินหมากสาลีตอนไข้” (ห้ามกินข้าวโพดตอนเป็นไข้) ทั้งสำนวนไทยและสำนวนลาวจะกล่าวเตือนให้ระมัดระวังการรับประทานอาหาร เพื่อป้องกันอันตรายต่อสุขภาพร่างกาย โดยไม่ให้รับประทานข้าวโพดต้มขณะไม่สบาย เพราะข้าวโพดเป็นอาหารที่มีแป้งมาก จะทำให้ย่อยยาก และทำให้ร่างกายต้องใช้พลังงานในการเผาผลาญมากขึ้น เมื่อร่างกายใช้พลังงานมาก อุณหภูมิในร่างกายก็จะสูงขึ้นไปด้วย จนทำให้ไข้สูงขึ้นหรือเกิดอาการชัก ดังนั้นจึงให้ศึกษาคุณค่าทางอาหาร ตลอดจนระบบการทำงานของร่างกายที่ส่งผลจากการรับประทานอาหารชนิดนั้น ๆ เพื่อสุขภาพที่ดีต่อร่างกาย

ตัวอย่าง เพื่อป้องกันอันตรายต่อจิตใจ

สำนวนไทย “ห้ามนับชื่อคนตาย” และสำนวนลาว “ห้ามนับชื่อคนตายซะล่า” (ห้ามนับชื่อคนตายซะล่า) ทั้งสำนวนไทยและสำนวนลาวจะกล่าวเตือนในการกระทำที่ไร้ประโยชน์

เกี่ยวกับการนับชื่อนคนตาย ทั้งนี้ยังทำให้เกิดความโศกเศร้า กังวลใจ เป็นการเสียสุขภาพจิต จึงสอนให้รู้คุณค่าของเวลาและใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ ดังนั้นจึงมีการใช้สำนวนเพื่อป้องกันอันตรายต่อจิตใจ

ประเภทที่ 2 การใช้สำนวนเพื่อให้มีความสำรวมระวังเกี่ยวกับกิริยามารยาทพบสำนวน 16 คู่

ตัวอย่าง สำนวนไทย “ห้ามเดินขย่มธรณี” และสำนวนลาว “บ่ให้โดดตีบผืนแผ่นดิน” (ບໍ່ໃຫ້ໂດດຕີບຜືນດິນ) ทั้งสำนวนไทยและสำนวนลาวมีการกล่าวตักเตือนในเรื่องพฤติกรรมเดินที่ห้ามไม่ให้ใช้ความรุนแรง เพราะจะเป็นบุคคลที่มีวิถีแห่งการเดินที่รุนแรงจนติดเป็นนิสัย มีลักษณะคล้ายกับการเดินกระแทกเท้าบนบ้าน ดังนั้นจึงสอนให้บุคคลสำรวมกิริยามารยาทในการเดิน

ประเภทที่ 3 การใช้สำนวนเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย พบสำนวน 2 คู่

ตัวอย่าง สำนวนไทย “ห้ามกินน้ำพริกในครก” และสำนวนลาว “อย่ากินคําหม้อ” (ຢ່າກິນຄາໝໍ້) ทั้งสำนวนไทยและสำนวนลาวมีการกล่าวเตือนเกี่ยวกับบุคคลที่มีความมั่งง่ายในการประกอบอาหาร เมื่อทำอาหารเสร็จให้รู้จักทำความสะอาดและเก็บอุปกรณ์เครื่องใช้ในการประกอบอาหารเข้าที่ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย โดยเฉพาะแม่ศรีเรือนจะต้องมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการทำงานบ้านงานเรือน อีกทั้งสอนให้บุคคลหรือผู้ที่มีสถานะเป็นแม่ศรีเรือนรู้จักการทำงานที่ดีและฝึกฝนนิสัยการทำงานที่เป็นระเบียบ

ประเภทที่ 4 การใช้สำนวนเพื่อแสดงความเคารพและการให้เกียรติ พบสำนวน 6 คู่

ตัวอย่าง สำนวนไทย “ห้ามนำของไหว้เจ้าหรือเซ่นผีมาใส่บาตรหรือถวายพระ” และสำนวนลาว “บ่ให้เอาເຄື່ອງໄຫວ້ຫຼືເຂົ້າຊົມພະ” (ບໍ່ໃຫ້ເອົາເຄື່ອງໄຫວ້ຫຼືເຂົ້າຊົມພະ) ทั้งสำนวนไทยและสำนวนลาวมีการกล่าวตักเตือนไม่ให้บุคคลนำของที่ใช้ไหว้ภูตผี สิ่งศักดิ์สิทธิ์มาใช้ถวายแด่พระภิกษุสงฆ์ต่อ เพราะถือว่าสิ่งของเหล่านั้นถูกรับประทานไปแล้ว เสมือนเป็นของเหลือทิ้งนี้ เพื่อต้องการสอนให้บุคคลรู้จักให้เกียรติและแสดงความเคารพต่อพระภิกษุสงฆ์โดยการนำสิ่งของที่บริสุทธิ์มาถวาย

ประเภทที่ 5 การใช้สำนวนเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าของสรรพสิ่ง พบสำนวน 3 คู่

ตัวอย่าง สำนวนไทย “ห้ามกินเกลือใต้ต้นไม้” และสำนวนลาว “บ่ให้เอาແຈ່ວໄປກິນໄຕ້ກ໌ໄມ້” (ບໍ່ໃຫ້ເອົາແຈ່ວໄປກິນໄຕ້ກ໌ໄມ້) ทั้งสำนวนไทยและสำนวนลาวจะกล่าวตักเตือนและสอนให้ตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งของนั้น ๆ โดยไม่มองข้ามคุณประโยชน์ของสิ่งของเล็ก ๆ อย่างเช่น เกลือที่นอกจากจะมีคุณค่าในตัว โดยการมีความเค็มใช้ในการปรุงอาหาร ถนอมอาหารแล้วนั้น ในยุคสมัยหนึ่งเกลียวยังใช้เป็นสัญลักษณ์แทนความร่ำรวยของอารยประเทศทั่วโลก ทั้งนี้เพื่อให้รู้จักคำนึงถึงคุณค่าของสิ่งของนั้น

ประเภทที่ 6 การใช้สำนวนเพื่อให้มีศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม พบสำนวน 8 คู่

ตัวอย่าง สำนวนไทย “ห้ามกินของที่รับฝากไว้” และสำนวนลาว “บ่ให้กินของที่คนมาฝาก” (ບໍ່ໃຫ້ກິນຂອງທີ່ຄົນມາຟ້າກ) ทั้งสำนวนไทยและสำนวนลาวจะกล่าวตักเตือนเกี่ยวกับการประพฤติ ที่บุคคลนั้นมีการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการรับประทานของของผู้อื่นที่มีการนำมาฝากไว้ เหมือนการขโมยของผู้อื่น จึงสอนให้ตระหนักถึงการมีจิตใต้สำนึกและการรู้จักรับผิดชอบชั่วดีตามพื้นฐานการใช้ชีวิตที่อยู่ร่วมกันของสังคม

ประเภทที่ 7 การใช้สำนวนเกี่ยวกับความสะอาดและสุขอนามัย พบสำนวน 1 คู่ ได้แก่

สำนวนไทย “ห้ามกวาดพื้นตามขวางของกระดาน” และสำนวนลาว “บ่ให้กวาดพื้นตามทางขวางเอือน” (ບໍ່ໃຫ້ກວດພື້ນຕາມທາງຂວາງເຮືອນ) ทั้งสำนวนไทยและสำนวนลาวมีการกล่าวตักเตือนเหมือนกันในเรื่องของการปฏิบัติดูแลทำความสะอาดบ้าน โดยไม่ให้กวาดบ้านตามขวางแนวกระดาน เพราะจะทำให้บ้านไม่สะอาด

ประเภทที่ 8 การใช้สำนวนเพื่อให้มีการดำรงชีวิตอย่างมีสติ พบสำนวน 1 คู่ ได้แก่

สำนวนไทย “ห้ามว่าแดด ลม และฝน” และสำนวนลาว “ฝนตกคนแข่ง ฝนแล้งคนด่า” (ຝົນຕົກຄົນແຂ່ງ ຝົນແລ້ງຄົນດ່າ) ทั้งสำนวนไทยและลาวมีการใช้สำนวนไม่ให้บุคคลต่อว่าสิ่งอื่นหรือกล่าวโทษธรรมชาติ เพราะเป็นการเปล่าประโยชน์ จึงมีการกล่าวตักเตือนและสอนให้มีสติในการแก้ไขปัญหา กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น อีกทั้งให้รู้จักปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติ เพื่อผลประโยชน์และความอยู่รอดของตนเอง

ประเภทที่ 9 การใช้สำนวนเกี่ยวกับการทำงาน พบสำนวน 1 คู่ ได้แก่

สำนวนไทย “ห้ามปูเสื่อกลับตะเข็บ” และสำนวนลาว “ห้ามปูเสื่อป็นด้าน” (ຫ້າມປູເສື້ອປັ້ນດ້ານ) ทั้งสำนวนไทยและสำนวนลาวจะกล่าวเตือนในเรื่องของพฤติกรรมมักง่ายในการทำงานเกี่ยวกับการปูเสื่อกลับตะเข็บหรือกลับด้าน เพราะคิดง่ายว่าปูด้านไหนก็สามารถนั่งหรือนอนได้ จนติดนิสัยในการทำงานที่มักง่าย ซึ่งมีนัยในการอบรมให้บุคคลมีความรอบคอบในการทำงาน อีกทั้งไม่ให้เห็นแก่ความสะดวกสบายของตนเองเป็นที่ตั้ง

ประเภทที่ 10 การใช้สำนวนเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี พบสำนวน 1 คู่ ได้แก่

สำนวนไทย “ห้ามกินของที่เหลือจากลูก” และสำนวนลาว “บ่ให้กินของเหลือจากลูก” (ບໍ່ໃຫ້ກິນຂອງເຫຼືອຈາກລູກ) ทั้งสำนวนไทยและสำนวนลาวจะมีการกล่าวเตือนไม่ให้พ่อแม่รับประทานของเหลือต่อจากลูก เพราะเป็นการแสดงพฤติกรรมของพ่อแม่ที่วางตัวไม่เหมาะสม ขาดแบบแผนในการปกครองลูก จนเผลอตตามใจลูกในสิ่งที่ไม่ควร และลูกเกิดความสงสัยในการกระทำ เพราะคิดว่าตนนั้นทำถูกต้อง โดยการรับประทานอาหารทิ้งขว้างตามอำเภอใจ ขาดมารยาทในการรับประทานอาหารหรือการเข้าสังคม จนส่งผลทำให้ลูกไม่เชื่อฟังและไม่ให้ความเคารพต่อพ่อแม่ได้ ดังนั้นจึงสอนให้พ่อแม่วางตัวให้เหมาะสม เพื่อที่ลูกจะได้แสดงความเคารพ ให้เกียรติ รู้คุณค่าของอาหาร อีกนัยหนึ่งลูกต้องแสดงความกตัญญูต่เวลาที่ต่อพ่อแม่ โดยการจัดหาข้าวปลาอาหารมาให้รับประทาน นั่นก็คือ การปรนนิบัติเลี้ยงดูพ่อแม่ให้อยู่ดีกินดี

ลักษณะที่ 2 การใช้สำนวนเหมือนกัน 2 ประการ พบสำนวน 23 คู่ โดยพบการใช้สำนวน 11 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 1 การใช้สำนวนเพื่อป้องกันอันตรายต่อร่างกายและการใช้สำนวนเพื่อป้องกันอันตรายต่อจิตใจ พบสำนวน 3 คู่

ตัวอย่าง สำนวนไทย “ห้ามปลุกต้นมะไฟไว้ในบ้าน” และสำนวนลาว “ห้ามปลูกต้นหมากไฟไว้ในบ้านเอือน” (ຫ້າມປູກຕົ້ນໝາກໄຟໄວ້ໃນບ້ານເຮືອນ) ทั้งสำนวนไทยและสำนวนลาวจะกล่าวห้ามไม่ให้ปลูกมะไฟไว้ในบริเวณบ้าน เพราะเมื่อต้นมะไฟมีขนาดใหญ่ รากอาจชอนไชจนทำลายบ้าน และเสี่ยงอันตรายในการโค่นทับบ้านและคนที่อยู่ในบ้าน อีกประการหนึ่ง มะไฟจัดเป็นไม้

อวมงคล เนื่องจากชื่อว่า “ไฟ” ที่มีความหมายร้อน คนโบราณเชื่อว่าหากปลุกไว้ในบ้าน จะทำให้บ้านร้อนเป็นไฟ ฉะนั้นเพื่อความสบายใจ จึงไม่นิยมปลุกมะไฟไว้บริเวณบ้าน

ประเภทที่ 2 การใช้สำนวนเพื่อป้องกันอันตรายต่อร่างกายและการใช้สำนวนเพื่อให้มีความสำรวมระวังเกี่ยวกับกิจกรรมารยาท พบสำนวน 5 คู่

ตัวอย่าง สำนวนไทย “ห้ามเหยียบธรณีประตู” และสำนวนลาว “ห้ามเหยียบทอละนีปะตู” (ທ່ວມຍຽບທ່ວລະນີປະຕູ) ทั้งสำนวนไทยและสำนวนลาวจะมีการกล่าวตักเตือนเกี่ยวกับการเดิน โดยให้บุคคลสำรวมกิริยาในการเดิน เดินอย่างระมัดระวังเพื่อที่จะไม่เสียภาพลักษณ์และเกิดอันตรายต่อตนเองโดยการสะดุดหรือหกล้ม

ประเภทที่ 3 การใช้สำนวนเพื่อป้องกันอันตรายต่อร่างกายและการใช้สำนวนเพื่อความสะอาดและสุขอนามัย พบสำนวน 1 คู่ ได้แก่

สำนวนไทย “ห้ามชักมุ้งในคลอง” และสำนวนลาว “บ่ให้ชักมุ้งในฮอง” (ບໍ່ໃຫ້ຊັກມຸງໃນຮອງ) ทั้งสำนวนไทยและสำนวนลาวมีการกล่าวตักเตือนไม่ให้นำมุ้งไปชักในคลอง เพราะน้ำคลองไม่สะอาด จะทำให้มุ้งไม่สะอาดหรือมีเชื้อโรค เมื่อนำมุ้งไปกางนอนอาจจะส่งผลเสียต่อสุขภาพร่างกาย ผลกระทบต่อบุคคล ตลอดจนการเกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม จึงสอนให้บุคคลคำนึงถึงสุขอนามัยที่ดีต่อร่างกาย และคำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิต ผลกระทบต่อสัตว์ และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม จึงมีการกล่าวห้ามไม่ให้กระทำการดังกล่าว

ประเภทที่ 4 การใช้สำนวนเพื่อป้องกันอันตรายต่อร่างกายและการใช้สำนวนเกี่ยวกับการทำงาน พบสำนวน 2 คู่

ตัวอย่าง สำนวนไทย “ห้ามนอนหลับตอนหัวค่ำ” และสำนวนลาว “ตะเวนทับตาเทะดาบรักสา” (ຕະເວນທັບຕາທະດາບຣັກສາ) ทั้งสำนวนไทยและสำนวนลาวมีการกล่าวตักเตือนในเรื่องของพฤติกรรมการพักผ่อน โดยให้รู้จักพักผ่อนให้ถูกเวลา เพราะการนอนไม่เป็นเวลาจะทำให้ร่างกายเกิดความสับสน และอาจจะส่งผลเสียต่อสุขภาพร่างกายได้ นอกจากนี้ต้องการสอนกุลสตรีให้มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงาน โดยจะต้องจัดเตรียมข้าวปลาอาหารไว้ให้ครอบครัวรับประทาน ทั้งนี้ให้รู้จักการบริหารจัดการเวลาในการทำงานให้เหมาะสม

ประเภทที่ 5 การใช้สำนวนเพื่อป้องกันอันตรายต่อร่างกายและการใช้สำนวนเกี่ยวกับบุคลิกภาพ พบสำนวน 3 คู่

ตัวอย่าง สำนวนไทย “ห้ามกินเนื้อมะพร้าวขณะที่กำลังขูดอยู่” และสำนวนลาว “บ่ให้กินหมากฟ้ายามขูด” (ບໍ່ໃຫ້ກິນໝາກຝາຍຢ່າງຢາມຂຸດ) ทั้งสำนวนไทยและสำนวนลาวจะกล่าวตักเตือนเกี่ยวกับพฤติกรรมากินที่ไม่เหมาะสม ทั้งนี้ให้คำนึงถึงความปลอดภัยในการถูกคมขูดมะพร้าวบาด อีกทั้งคำนึงถึงภาพลักษณ์และความเป็นแม่ศรีเรือน เพื่อที่จะไม่ทำให้นั่นถูกตำหนิหรือถูกต่อว่าได้

ประเภทที่ 6 การใช้สำนวนเพื่อป้องกันอันตรายต่อร่างกายและการใช้สำนวนเพื่อแสดงความเคารพและการให้เกียรติ พบสำนวน 2 คู่

ตัวอย่าง สำนวนไทย “ห้ามใช้เท้าเขี่ยดินกลบเสาเอกเวลาปลุกบ้าน” และสำนวนลาว “ห้ามเอาตีนเขี่ยดินถมเสาเอกเฮือน” (ທ່ວມເອົາຕີນເຂັຍດິນຖິ້ມສາເອກເຮືອນ) ทั้งสำนวนไทยและสำนวนลาวจะมีการกล่าวตักเตือนให้ระมัดระวังในการประกอบพิธีกรรมยกเสาเอกปลุกบ้าน

เพราะในหลุมเสานั้นจะมีการนำเศษไม้มุงคมาประกอบใช้ในพิธีกรรม หากใช้เท้ากลบหลุมอาจจะก่อให้เกิดอันตรายจนได้รับบาดเจ็บได้ นอกจากนี้ในการประกอบพิธีกรรมนั้น จะมีการเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาร่วมพิธี ตลอดจนมีการนำสิ่งของมงคลทั้งหลายมาใช้ประกอบพิธี การใช้เท้ากลบดินเสาเอกในการปลูกบ้านถือเป็นการลบหลู่ต่ออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพราะเท้าถือเป็นของที่อยู่เบื้องต่ำ จึงไม่ควรที่นำมาใช้กลบดินเสาเอกเวลาปลูกบ้าน

ประเพณีที่ 7 การใช้สำนวนเพื่อป้องกันอันตรายต่อจิตใจและการใช้สำนวนเพื่อความสะอาดและสุขอนามัย พบสำนวน 1 คู่ ได้แก่

สำนวนไทย “ห้ามภูน้ำลายของคนที่เป็นเรื้อนฝีปอบ” และสำนวนลาว “ห้ามกินน้ำลายต่อจากฝีปอบ” (ห้ามกินน้ำลายต่อจากฝีปอบ) ทั้งสำนวนไทยและสำนวนลาวจะมีเจตนาการใช้สำนวนเพื่อความสะอาดและสุขอนามัยเหมือนกัน ในการกล่าวเตือนให้บุคคลระมัดระวังในการสัมผัสน้ำลาย การใช้อุปกรณ์สิ่งของต่าง ๆ ร่วมกับผู้ป่วย เช่น หลอด แก้วน้ำ หรือการรับประทานอาหารต่อจากผู้ป่วย เพราะจะทำให้สัมผัสน้ำลายผู้ป่วยได้ ทั้งนี้เกรงกลัวต่อการติดเชื้อโรคและเพื่อสุขอนามัยที่ดีของร่างกาย จึงห้ามกระทำเช่นนั้น นอกจากนี้ยังพบเจตนาการใช้สำนวนเพื่อป้องกันอันตรายต่อจิตใจ เพราะทางวิทยาศาสตร์โรคฝีปอบเป็นเพียงภาวะทางจิตอย่างหนึ่งที่เกิดปฏิกิริยาและถูกเชื่อมโยงเข้ากับเรื่องภูตผี จนทำให้เกิดความวิตกกังวลใจและกลัว

ประเพณีที่ 8 การใช้สำนวนเพื่อป้องกันอันตรายต่อจิตและการใช้สำนวนเพื่ออำนวยความสะดวก พบสำนวน 2 คู่ ได้แก่

ตัวอย่าง สำนวนไทย “ห้ามนำแกงหอยขมมาเลี้ยงแขก” และสำนวนลาว “บิให้เอาแกงหอยมาสู่แขกกิน” (บิให้เอาแกงหอยมาสู่แขกกิน) ทั้งสำนวนไทยและสำนวนลาวมีการกล่าวเตือนเรื่องการดูแลต้อนรับแขก โดยไม่ให้นำแกงหอยขมมาเลี้ยงแขก เพราะจะทำให้แขกลำบากในการรับประทานอาหาร จนเกิดความวิตกกังวลใจในการรับประทานอาหารครั้งนั้น ดังนั้นจึงมีเจตนาเพื่ออำนวยความสะดวกในการรับประทานอาหารของแขก

ประเพณีที่ 9 การใช้สำนวนเพื่อป้องกันอันตรายต่อจิตใจและการใช้สำนวนเพื่อให้มีความสำรวมระวังเกี่ยวกับความเสียหายของสิ่งของเครื่องใช้ พบสำนวน 1 คู่ ได้แก่

สำนวนไทย “ห้ามแมวดำข้ามศพ” และสำนวนลาว “ห้ามให้แมวดำข้ามศพ” (ห้ามให้แมวดำข้ามศพ) ทั้งสำนวนไทยและสำนวนลาวมีการกล่าวเตือนให้ผู้คนระมัดระวังไม่ให้แมวหรือสัตว์ต่าง ๆ เข้าไปก่อความวุ่นวายในพิธีงานศพ เพราะอาจทำให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งของในพิธี และผู้คนที่มาร่วมในงานศพเกิดความตกใจ ด้วยลักษณะของแมวมีความว่องไวและมีตัวสีดำ อาจจะทำให้ผู้คนเข้าใจผิดคิดว่าเป็นผี ทำให้เกิดอาการหวาดกลัว

ประเพณีที่ 10 การใช้สำนวนเพื่อให้มีความสำรวมระวังเกี่ยวกับความเสียหายของสิ่งของเครื่องใช้และการใช้สำนวนเกี่ยวกับการทำงาน พบสำนวน 1 คู่ ได้แก่

สำนวนไทย “ห้ามกวาดหยากไยในเวลากลางคืน” และ “ปิดกวาดเหือนตอนค่ำชะล่า” (ปิดกวาดเหือนตอนค่ำชะล่า) สำนวนไทยและสำนวนลาวจะกล่าวเตือนไม่ให้การกวาดบ้านในช่วงเวลากลางคืน เพื่อสอนผู้ดูแลบ้านหรือแม่ศรีเรือนให้รู้กาลเทศะและเวลาในการทำงาน

ที่เหมาะสม อีกประการหนึ่งเพื่อไม่ให้ข้าวของเกิดความเสียหาย เพราะในช่วงเวลากลางคืนจะทำให้มองเห็นไม่ชัดเจน อาจवादไปถูกของมีค่าหล่นแตกหรือสูญหาย

ประเภทที่ 11 การใช้สำนวนเกี่ยวกับการทำงานและการใช้สำนวนเพื่อความสะอาดและสุขอนามัย พบสำนวน 2 คู่ ได้แก่

ตัวอย่าง สำนวนไทย “ห้ามล้างถ้วยจานเวลากลางคืน” และสำนวนไทย “ห้ามล้างถ้วยจานเวลากลางคืน” (ห้ามล้างถ้วยจานเวลากลางคืน) สำนวนไทยและสำนวนลาวมีการกล่าวตักเตือนในเรื่องของสุขภาพและการประพฤติ เพื่อต้องการให้บุคคลรักษาสุขอนามัยที่ดีต่อร่างกาย เพราะการล้างจานในช่วงเวลากลางคืน แสงสว่างน้อย อาจจะทำให้ล้างจานไม่สะอาด จนก่อให้เกิดเชื้อโรคติดจานได้ อีกทั้งสอนให้รู้กาลเทศะในการทำงาน ตลอดจนการบริหารจัดการกับเวลาของการทำงานที่เหมาะสม

2. การใช้สำนวนเกี่ยวกับการห้ามระหว่างประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่มีลักษณะต่างกัน พบสำนวน 5 คู่ โดยพบลักษณะการใช้สำนวนต่างกัน 1 ประการ ดังนี้

ลักษณะการใช้สำนวนต่างกัน 1 ประการ พบสำนวน 5 คู่ โดยแบ่งออกเป็นการใช้สำนวน 5 ประเภท ได้แก่

ประเภทที่ 1 การใช้สำนวนเพื่อป้องกันอันตรายต่อร่างกายและการใช้สำนวนเพื่อป้องกันอันตรายต่อจิตใจ พบสำนวน 1 คู่ ได้แก่

สำนวนไทย “ห้ามแกว่งเปลที่ไม่มีเด็กนอน” และสำนวนลาว “แกว่งเปลนอนของเด็กน้อยซะล่า” (ແວງເປນນອນຂອງເດັກນ້ອຍซะລ່າ) สำนวนไทยมีเจตนาเพื่อป้องกันอันตรายไม่ให้เกิดอุบัติเหตุจากการแกว่งเปลเล่น หากไม่ทันได้ระมัดระวัง เปลอาจไปกระแทกลำตัวหรืออวัยวะส่วนใดของร่างกายของผู้ที่เดินผ่าน นอกจากนี้เปลอาจเกิดการชำรุดเสียหายเป็นอันตรายต่อเด็กได้ ฉะนั้นจึงกล่าวตักเตือนและสอนให้คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้อื่น ส่วนสำนวนลาวมีเจตนาเพื่อป้องกันอันตรายต่อจิตใจ เพราะคนลาวให้ความสำคัญเกี่ยวกับขวัญ และเชื่อว่าขวัญเป็นสิ่งที่อยู่คู่ประจำตัวเด็ก ตลอดจนสิ่งของเครื่องใช้ ในที่นี้ขวัญจะอยู่ประจำเปลของเด็กด้วย จึงมีความเชื่อว่าหากแกว่งเปลนอนของเด็กเล่น จะทำให้เด็กขวัญหาย

ประเภทที่ 2 การใช้สำนวนป้องกันอันตรายต่อร่างกายและการใช้สำนวนเพื่อความสะอาดและสุขอนามัย พบสำนวน 1 คู่ ได้แก่

สำนวนไทย “ห้ามเก็บผักในเวลาที่มีประจำเดือน” และสำนวนลาว “บ่ให้เก็บผักยามเป็นละดู” (ບໍ່ໃຫ້ເກັບຜັກຍາມເປັນລະດູ) สำนวนไทยมีการกล่าวตักเตือนไม่ให้ผู้หญิงที่กำลังมีประจำเดือนเก็บผัก เพราะสมัยก่อนไม่มีผ้าอนามัยใช้เฉกเช่นปัจจุบัน จึงกลัวว่าเลือดประจำเดือนจะหยดใส่ผัก ดังนั้นจึงมีเจตนาเพื่อรักษาความสะอาดและสุขอนามัยเกี่ยวกับอาหารการกิน ส่วนสำนวนลาวให้พึงระวังความปลอดภัย เพราะขณะที่เป็นประจำเดือน ร่างกายจะมีความอ่อนเพลีย ปวดท้อง ปวดเมื่อยร่างกาย อาจทำให้เวียนศีรษะ หน้ามืด หรือเป็นลมได้ ฉะนั้นเพื่อป้องกันอันตรายต่อสุขภาพร่างกาย จึงกล่าวห้าม

ประเภทที่ 3 การใช้สำนวนป้องกันอันตรายต่อร่างกายและการใช้สำนวนเกี่ยวกับการทำงาน พบสำนวน 1 คู่ ได้แก่

สำนวนไทย “ห้ามกินข้าวจีเวลากลางคืน” และ “ห้ามกินเข้าจียามแลง” (ห้ามกินข้าวจียามแลง) สำนวนไทยกล่าวตักเตือนในเรื่องของการกระทำที่ไม่เหมาะสมกับช่วงเวลา หรือไม่ถูกกาลเทศะ เพราะการกินข้าวจีในช่วงเวลากลางคืน กว่าจะได้รับประทานค่อนข้างใช้เวลานานและเป็นช่วงเวลาที่พักผ่อน ส่วนสำนวนลาวจะกล่าวตักเตือนในเรื่องการระมัดระวังในการรับประทานอาหาร เพราะข้าวจีทำมาจากข้าวเหนียวปั้นก้อน มีลักษณะแข็ง อาจทำให้ย่อยยาก ฉะนั้นจึงมีการกล่าวห้าม เพื่อป้องกันอันตรายต่อร่างกาย

ประเภที่ 4 การใช้สำนวนเพื่อให้มีความสำรวมระวังเกี่ยวกับความเสียหายของสิ่งของเครื่องใช้และการใช้สำนวนเพื่อให้มีศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม พบสำนวน 1 คู่ ได้แก่

สำนวนไทย “ห้ามเก็บของมีค่าในเวลากลางคืน” และสำนวนลาว “ห้ามเก็บเคื่องเฮียในยามค่ำ” (ห้ามเก็บเคื่องเฮียในยามค่ำ) สำนวนไทยมีการกล่าวตักเตือนและให้บุคคลระมัดระวังในการเก็บของมีค่าที่เป็นของตนเองในเวลากลางคืน เพราะจะทำให้ของหล่นหาย สูญเสียทรัพย์สินได้ ส่วนสำนวนลาวตักเตือนและสอนไม่ให้บุคคลเก็บของมีค่าของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง เพราะแสดงถึงการเห็นแก่ตัว ฉะนั้นให้คำนึงถึงความเดือดร้อนผู้อื่นและมีจิตใต้สำนึกที่เป็นพื้นฐานของมนุษย์ที่บุคคลพึงมีและควรปฏิบัติ นอกจากนี้การเก็บของยามค่ำคืนจะมีความมืด อาจจะได้รับอันตรายจากสัตว์มีพิษและอื่น ๆ ได้

ประเภที่ 5 การใช้สำนวนเพื่อให้การเห็นคุณค่าของสรรพสิ่งและการใช้สำนวนเกี่ยวกับการทำงาน พบสำนวน 1 คู่ ได้แก่

สำนวนไทย “ห้ามกินข้าวเย็นปนข้าวร้อน” และสำนวนลาว “กินเข้าเย็นเป็นพะยา กินเข้าฮ้อนนอนกับหมา” (กินเข้าฮ้อนบับพะยา กินเข้าฮ้อนบับนอนกับหมา) สำนวนไทยจะกล่าวเตือนในการรับประทานอาหาร โดยไม่ให้นำข้าวเย็นกับข้าวร้อนมารวมกัน เพราะหากรับประทานไม่หมด ข้าวจะบูดได้ ส่วนสำนวนลาวจะกล่าวตักเตือนในเรื่องของการทำงาน ว่าไม่ควรเลื่องงาน และสอนให้มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน ไม่เกียจคร้าน จะส่งผลทำให้เป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จและได้ดี

3. การใช้สำนวนเกี่ยวกับการห้ามระหว่างประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่มีลักษณะเหมือนและต่างกันบางประการ พบสำนวน 8 คู่ โดยพบลักษณะการใช้สำนวนเหมือนกัน 1 ประการ ต่างกัน 1 ประการ ดังนี้

ลักษณะการใช้สำนวนเหมือนกัน 1 ประการ ต่างกัน 1 ประการ พบสำนวน 8 คู่ แบ่งออกเป็นการใช้สำนวน 7 ประการ ได้แก่

ประเภที่ 1 การใช้สำนวนป้องกันอันตรายต่อร่างกายเหมือนกันและการใช้สำนวนเพื่อให้มีความสำรวมระวังเกี่ยวกับกิจกรรมทางต่าง ๆ พบสำนวน 1 คู่ ได้แก่

สำนวนไทย “ห้ามนั่งตามชั้นบันได” และสำนวนลาว “ห้ามนั่งตามชั้นเทิงคันไค” (ห้ามนั่งตามชั้นบันได) ทั้งสำนวนไทยและสำนวนลาวมีการใช้สำนวนเพื่อป้องกันอันตรายต่อร่างกายเหมือนกัน จึงมีการกล่าวตักเตือนไม่ให้ที่นั่งตามชั้นบันไดบ้าน เพื่อไม่ให้กีดขวางทางเดินผู้อื่น และลดความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุพลัดตกบันได ทั้งผู้นั่งและผู้เดินสวนขึ้นลงบันได อีกทั้งสำนวนไทยยังมีเจตนาการใช้สำนวนเพื่อให้มีความสำรวมระวังเกี่ยวกับกิจกรรมทาง โดยการกล่าวตักเตือน

และอบรมกุลสตรีให้เข้าร่วมในการแสดงกิริยาท่าทางและการนั่งในสถานที่อันสมควรและเหมาะสม เพื่อภาพลักษณ์ที่ดีต่อตนเอง

ประเภทที่ 2 การใช้สำนวนเพื่อป้องกันอันตรายต่อร่างกายเหมือนกัน และการใช้สำนวนเกี่ยวกับการทำงานต่างกัน พบสำนวน 2 คู่

ตัวอย่าง สำนวนไทย “ห้ามตากผ้าอ้อมในตอนเย็น” และสำนวนลาว “ยามแลงห้ามตากผ้าอ้อม” (ຍາມແລງຫ້າມຕາກຜ້າອ້ອມ) ทั้งสำนวนไทยและสำนวนลาวมีเจตนาการใช้สำนวนเพื่อป้องกันอันตรายต่อร่างกายเหมือนกัน ในการกล่าวตักเตือนและให้คำนึงถึงความปลอดภัยต่อสุขภาพร่างกายเด็ก เพราะตอนเย็นไม่มีแสงแดด ผ้าจะแห้งช้า ทำให้ผ้าอับชื้น เกิดเชื้อรา จนส่งผลทำให้เด็ก เกิดการระคายเคืองผิว นอกจากนี้สำนวนลาวยังพบการใช้สำนวนเพื่อให้ความสำคัญระวังเกี่ยวกับความเหมาะสม ในการตักเตือนเกี่ยวกับการประพฤตินในหน้าที่การงาน โดยการแบ่งเวลาในการทำงานให้เหมาะสมและรู้จักกาลเทศะในการทำงาน

ประเภทที่ 3 การใช้สำนวนป้องกันอันตรายต่อร่างกายเหมือนกัน และการใช้สำนวนเพื่อให้มีการดำรงชีวิตอย่างมีสติต่างกัน พบสำนวน 1 คู่ ได้แก่

สำนวนไทย “ห้ามใช้มีดฟันบันได” และสำนวนลาว “ห้ามเอาฟ้าฟันคันไค” (ຫ້າມເອົາຝ້າຟັນຄັນໄຄ) ทั้งสำนวนไทยและสำนวนลาวมีการกล่าวตักเตือนไม่ให้ฟันบันไดบ้าน เพราะจะทำให้บ้านเสียหาย จนส่งผลอันตรายต่อตนเองหรือครอบครัวได้ และสำนวนลาวมีเจตนาการใช้สำนวนที่มียเปรียบเทียบกับลักษณะบุคคลที่มีความมั่นคงกับความล้มเหลวในชีวิต โดยการนำบันไดมาเปรียบเสมือนฐานที่มั่นคง แสดงถึงบุคคลที่มีความมั่นคงในชีวิต แต่ในลักษณะตรงกันข้าม หากบันไดนั้นก็คือ ฐาน มีความชำรุด เสียหาย จะแสดงถึงบุคคลที่ไม่มีความมั่นคงหรือเกิดความล้มเหลวในชีวิต

ประเภทที่ 4 การใช้สำนวนเพื่อป้องกันอันตรายต่อจิตใจเหมือนกัน และการใช้สำนวนป้องกันอันตรายต่อร่างกายต่างกัน พบสำนวน 1 คู่ ได้แก่

สำนวนไทย “ห้ามตั้งศาลพระภูมิใต้เงาเรือน” และสำนวนลาว “ห้ามตั้งสานพะพุมใต้คาเหือน” (ຫ້າມຕັ້ງສານພະພຸມໃຕ້ຄາເຮືອນ) ทั้งสำนวนไทยและสำนวนลาวมีการใช้สำนวนเพื่อป้องกันอันตรายต่อจิตใจเหมือนกัน ในการแสดงความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทวดา หรือเจ้าที่ ซึ่งเป็นผู้คอยดูแลปกป้องรักษาบ้านเรือน ทั้งนี้เพื่อความสบายใจของผู้อาศัย และสอนให้รู้จักการแสดง ความเคารพต่อสิ่งที่ตนเองให้ความนับถือ นอกจากนี้สำนวนไทยมีการใช้สำนวนเพื่อป้องกันอันตรายต่อร่างกายในการระมัดระวังและหลีกเลี่ยงการจูดรูปเทียนกราบไหว้ศาลพระภูมิ อาจจะนำพามาซึ่งความเดือดร้อน ไฟไหม้ จนส่งผลได้รับอันตรายต่อตนเองและครอบครัวได้

ประเภทที่ 5 การใช้สำนวนเพื่อให้มีความสำรวมระวังเกี่ยวกับกิริยามารยาทเหมือนกัน และการใช้สำนวนเพื่อป้องกันอันตรายต่อร่างกายต่างกัน พบสำนวน 1 คู่ ได้แก่

สำนวนไทย “ห้ามนอนกระดิกขาหรือนอนไขว่ห้าง” และสำนวนลาว “ห้ามนอนชันขาไขว่ห้าง” (ຫ້າມນອນຊັນຂ້າຂ້າວຫ້າງ) ทั้งสำนวนไทยและสำนวนลาวจะมีเจตนาการใช้สำนวนเพื่อให้ความสำคัญระวังเกี่ยวกับกิริยามารยาทเหมือนกัน โดยการกล่าวตักเตือนไม่ให้แสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการนอนกระดิกขาหรือนอนไขว่ห้าง และสอนให้แสดงกิริยาที่เรียบร้อย ทั้งนี้จะส่งผลต่อภาพลักษณ์ของผู้นั้นด้วย นอกจากนี้สำนวนไทยยังปรากฏการใช้สำนวนเพื่อป้องกันอันตราย

ต่อร่างกายเกี่ยวกับสุขภาพ โดยให้บุคคลคำนึงสุขภาพที่ดีของตนเอง เพราะการนอนลักษณะนี้อาจส่งผลทำให้เกิดปัญหาต่อระบบการไหลเวียนโลหิต และเกิดอาการเกร็งที่กล้ามเนื้อขาหรือเป็นตะคริว

ประเภทที่ 6 การใช้สำนวนเกี่ยวกับการทำงานเหมือนกัน และการใช้สำนวนเพื่อให้ความหมายหรือความหวังเกี่ยวกับความเสียหายของสิ่งของเครื่องใช้ต่างกัน พบสำนวน 1 คู่ ได้แก่

สำนวนไทย “ห้ามกวาดขยะออกทางหน้าบ้าน” และสำนวนลาว “อย่ากวาดขี่เหยื่อต้นหน้าทาง” (ຍ່າງກວດຂີ່ເຍື່ອຕົ້ນໜ້າທາງ) ทั้งสำนวนไทยและสำนวนลาวมีการใช้สำนวนที่เหมือนกันเกี่ยวกับการทำงาน ในการกล่าวตักเตือนและสอนผู้ที่ดูแลทำความสะอาดบ้านหรือแม่ศรีเรือนให้รู้จักกาลเทศะ ว่าสิ่งไหนควรหรือไม่ควรกระทำ นอกจากนี้สำนวนไทยยังพบการใช้สำนวนเพื่อให้ความหมายหรือความหวังเกี่ยวกับความเสียหายของสิ่งของเครื่องใช้ ในการกล่าวตักเตือนไม่ให้ประมาทในการกระทำ เพราะจะส่งผลให้เกิดความสูญเสียทรัพย์สินหรือของมีค่า

ประเภทที่ 7 การใช้สำนวนเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยเหมือนกันและการใช้สำนวนเกี่ยวกับการดำรงชีวิตอย่างมีสติต่างกัน พบสำนวน 1 คู่ ได้แก่

สำนวนไทย “ห้ามทำราวตากผ้าไว้หน้าบ้าน” และสำนวนลาว “ห้ามเอ็ดฮาวตากเคื่องไว้หน้าบ้าน” (ຫ້າມເອັດຮາວຕາກເຄື່ອງໄວ້ໜ້າບ້ານ) ทั้งสำนวนไทยและสำนวนลาวมีเจตนาการใช้สำนวนเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยเหมือนกัน โดยกล่าวตักเตือนเกี่ยวกับวิธีการจัดบ้าน ให้ความหมายหรือความเรียบร้อยและมีความงดงาม นอกจากนี้สำนวนลาวยังมีเจตนาการใช้สำนวนที่มึนย เพื่อให้คิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนที่จะลงมือกระทำอะไร เพราะจะได้ไม่นำพาความเดือดร้อนมาใส่ตนเองและผู้อื่น

อภิปรายผล

การศึกษาเปรียบเทียบการใช้สำนวนเกี่ยวกับการห้ามระหว่างประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีทั้งลักษณะที่เหมือนกัน เหมือนและแตกต่างกัน และแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง โดยสำนวนไทยและสำนวนลาวที่มีลักษณะเหมือนกัน จะแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะย่อย คือ การใช้สำนวนเหมือนกัน 1 ประการ และการใช้สำนวนเหมือนกัน 2 ประการ ซึ่งการใช้สำนวนเหมือนกัน 1 ประการ ได้แก่ การใช้สำนวนเพื่อป้องกันอันตรายทางด้านร่างกายพบมากที่สุด ส่วนการใช้สำนวนเหมือนกัน 2 ประการ ได้แก่ การใช้สำนวนเพื่อป้องกันอันตรายต่อร่างกายและต่อจิตใจ และการใช้สำนวนเพื่อป้องกันอันตรายต่อร่างกายและการใช้สำนวนเกี่ยวกับบุคลิกภาพ ซึ่งพบมากที่สุดจำนวนเท่ากัน ทั้งนี้ การที่สำนวนไทยและสำนวนลาวปรากฏลักษณะการใช้สำนวนเหมือนกันเป็นส่วนใหญ่ เนื่องมาจากอยู่ในตระกูลภาษาไท-ไตเหมือนกัน อีกทั้งยังมีลักษณะการดำเนินวิถีชีวิตในด้านต่าง ๆ ที่คล้ายคลึงกัน ไม่ว่าจะเป็น ด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ ตลอดจนค่านิยม เช่น ด้านค่านิยมเกี่ยวกับประเพณีแต่งงาน ซึ่งสังคมไทยและสังคมลาวมีค่านิยมในการแต่งงานในเดือนคู่และเชื่อว่าการแต่งงานในเดือนคี่ ยกเว้นเดือน 9 เป็นสิ่งที่ไม่เป็นมงคล ดังนั้นเพื่อความสบายใจของคู่สมรสและครอบครัว จึงมีการยึดถือและปฏิบัติตามในสิ่งที่กล่าวหามันั้น

การใช้สำนวนที่มีลักษณะเหมือนและต่างกัน จะพบรองลงมา โดยพบลักษณะการใช้สำนวนเหมือนกัน 1 ประการ ต่างกัน 1 ประการ เพียงลักษณะเดียว คือ สำนวนไทยและสำนวนลาว มีการใช้สำนวนเกี่ยวกับการห้ามที่มีนัยลักษณะเหมือนกัน 1 ประเภท และต่างกัน 1 ประเภท เช่น การใช้สำนวนเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยเหมือนกันและการใช้สำนวนเกี่ยวกับการดำรงชีวิตอย่างมีสติต่างกัน เช่น สังคมไทยและสังคมลาวมีความเห็นตรงกันว่า ห้ามนำราวตากผ้าไว้หน้าบ้าน เพราะจะสื่อถึงความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ทั้งนี้คนสังคมลาวยังมีความเห็นอีกว่า บริเวณหน้าบ้านเป็นสิ่งที่ผู้คนสัญจรไปมาจะมองเห็น การตากผ้าบริเวณหน้าบ้านนั้น นอกจากจะทำให้บ้านดูไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยแล้ว ยังดูไม่งดงามตา อีกทั้งหากมีชุดชั้นในตากอยู่ด้วยจะดูไม่เหมาะสม ดังนั้นคนลาวจึงนำลักษณะดังกล่าวมาเปรียบเทียบและชี้ให้เห็นว่า คนที่กระทำเช่นนี้เป็นบุคคลมักง่ายขาดการคิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนที่จะลงมือกระทำอะไร อีกทั้งยังเป็นการประจานตนเอง เพราะฉะนั้นจึงสอนให้ใช้ชีวิตอย่างมีสติ

นอกจากนี้ พบการใช้สำนวนที่มีลักษณะต่างกันน้อยที่สุด โดยพบลักษณะการใช้สำนวนต่างกัน 1 ประการ เพียงลักษณะเดียว คือ สำนวนไทยมีการใช้สำนวนเกี่ยวกับการห้ามที่มีนัยลักษณะการห้าม 1 ประเภท และสำนวนลาวมีการใช้สำนวนเกี่ยวกับการห้ามที่มีนัยลักษณะการห้ามอีก 1 ประเภท ซึ่งมีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง เช่น การใช้สำนวนเพื่อป้องกันอันตรายต่อร่างกายและการใช้สำนวนเกี่ยวกับการทำงาน จะเห็นได้จากการห้ามรับประทานข้าวจี๋ในเวลากลางคืน โดยคนไทยให้ความสำคัญเกี่ยวกับการลำดับเวลาในการทำงานให้เหมาะสม เพราะข้าวจี๋จะมีวิธีการทำที่ยุ่งยาก กว่าจะได้รับประทานต้องใช้เวลานาน ฉะนั้นหากทำเวลากลางคืนจะไม่มีเวลาพักผ่อนที่เพียงพอ จึงสอนให้จัดแบ่งเวลาการทำงานให้เหมาะสม ซึ่งตรงกันข้ามกับคนลาวที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับสุขภาพร่างกาย เพราะเนื่องด้วยลักษณะของข้าวจี๋นั้น จะต้องนำข้าวเหนียวมาปั้นก้อน อีกทั้งมีลักษณะแข็ง เมื่อรับประทานเข้าไปจะทำให้อาหารย่อยยาก ดังนั้นจะเห็นได้ว่า คนไทยและคนลาวมีการใช้สำนวนที่ต่างกันโดยสิ้นเชิง โดยมีสาเหตุมาจากลักษณะการใช้สำนวนที่มีนัยทางความหมายเกี่ยวกับการห้ามที่แตกต่างไปตามการใช้งานของแต่ละชนชาติ จึงไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ว่า ถึงแม้ภาษาไทยและภาษาลาวจะจัดอยู่ในตระกูลภาษาเดียวกันและปรากฏลักษณะสำนวนที่ตรงกันระหว่างสำนวนไทยและสำนวนลาว แต่การนำภาษามาผนวกใช้ในการดำรงชีวิตอาจมีตัวแปรที่ทำให้การใช้ภาษามีความแตกต่างกัน

อนึ่ง การใช้สำนวนเกี่ยวกับการห้ามระหว่างประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวนั้น สะท้อนให้เห็นถึงจุดประสงค์ของคนในสมัยก่อนที่ได้มีการดัดเตือนอบรม และสั่งสอนผ่านรูปแบบสำนวน เพื่อประโยชน์ความปลอดภัยของชีวิตและความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมไทยและสังคมลาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของพรนิภา บัวพิมพ์ (2548) ที่ได้ศึกษาโบราณอุบายจากคอลัมน์ภูมิปัญญาชาวบ้านในนิตยสารแม่บ้าน ผลการวิจัยพบว่า เป็นลักษณะของการดูแลห่วงใยในความปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนสุขภาพพลานามัยของผู้คนในอดีตที่ใช้โบราณอุบายแต่ละเรื่อง ในการดัดเตือนและสั่งสอน เพื่อป้องกันอันตรายทั้งต่อร่างกายและต่อจิตใจ เพื่อให้มีความสำรวมระวังเกี่ยวกับความเสียหายของสิ่งของเครื่องใช้สำรวมระวังเกี่ยวกับกิริยามารยาท และสำรวมระวังเกี่ยวกับความเหมาะสม เพื่อความสะอาดและสุขอนามัย เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย และประเภทเบ็ดเตล็ด อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัย

ของทิพารัตน์ สติสุข (2558) ที่ได้วิเคราะห์บทบาทสตรีในอดีตที่ปรากฏในโบราณอุบาย ผลการวิจัยพบว่า คนในสมัยโบราณมีการนำภูมิปัญญาใช้ในการดูแลและกำกับบทบาทสตรีที่เป็นสมาชิกครอบครัวและสังคม เพื่อเป็นการป้องกันอันตรายต่อร่างกายและจิตใจ ให้มีมารยาท มีความสำรวม และปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมตามแบบสตรีไทย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัย ของอรทัย สุทธิ (2553) ที่ได้ศึกษาชะล่ำและชิตที่เกี่ยวกับสุขภาพ ผลการวิจัยพบว่า ชะล่ำและชิตมีความสัมพันธ์กัน เนื่องจากเกิดการเลื่อนไหลทางศิลปะ วัฒนธรรม ภาษา วรรณกรรม ประเพณี ความเชื่อ และวิทยาการแขนงต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งทำให้ทราบว่า ชะล่ำและชิต มุ่งเน้นให้คนในสังคมล้านช้าง และล้านนาประพฤติปฏิบัติตาม หากผู้ใดปฏิบัติตามก็จะทำให้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ตลอดจนการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมและโลกได้อย่างมีความสุข ในขณะที่เดียวกันกับการศึกษา การใช้สำนวนเกี่ยวกับการห้ามของประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบการเลื่อนไหลทางวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ตลอดจนภาษา ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ระหว่างชนชาติไทยและชนชาติลาว ทำให้ทราบว่า สำนวนเกี่ยวกับการห้ามของทั้งสองประเทศ มุ่งเน้นการสั่งสอนและอบรมคนในสังคมให้ประพฤติปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของสังคมในการอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ทั้งคนไทยและคนลาวมีการใช้สำนวนเกี่ยวกับการห้ามที่คล้ายคลึงกัน เป็นส่วนมาก คนไทยและคนลาวมีรากฐานทางวัฒนธรรมในการใช้ภาษาร่วมกันอย่างเห็นได้ชัดเจน คือ สำเนียงการพูดที่คล้ายคลึงกันระหว่างคนไทยแถบอีสานและคนลาวล้านลาว อีกทั้งคนไทยและคนลาวในแถบภูมิภาคอื่นก็สามารถสื่อสารและเข้าใจภาษาซึ่งกันและกันได้ดีกว่าภาษาของชนชาติอื่น จึงเป็นเรื่องปกติที่จะปรากฏการใช้สำนวนเกี่ยวกับการห้ามในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ผลที่ได้จากการวิจัยดังกล่าวนี้ นอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษารเปรียบเทียบทางด้านลักษณะการใช้ภาษาของภาษาไทยและภาษาลาวซึ่งเป็นภาษาตระกูลไทเหมือนกันแล้ว ยังเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาแบบชาวบ้านในการกล่าวห้ามไม่ให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ซึ่งย่อมจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของบุคคลในการทำความเข้าใจค่านิยมและมาตรฐานของสังคมในการตัดสินใจคุณค่าความประพฤติของบุคคลอื่นจะทำให้บุคคลสามารถเรียนรู้ที่จะแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพตามความคาดหวังของสังคมได้ ขณะเดียวกันเมื่อต้องมีโอกาสสัมผัสข้ามวัฒนธรรมระหว่างคนไทยและคนลาว การมีความรู้ความเข้าใจในความเหมือนและความต่างทางวัฒนธรรมที่สะท้อนจากผลการศึกษาวิจัยนี้ ยังช่วยให้คนไทยและคนลาวสามารถแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อกันได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้เกิดความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างประเทศ

ข้อเสนอแนะ

1. ศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อที่ปรากฏในสำนวนเกี่ยวกับการห้ามระหว่างประเทศไทยกับประเทศอื่น
2. ศึกษาเปรียบเทียบการใช้สำนวนเกี่ยวกับการห้ามระหว่างประเทศไทยกับประเทศอื่น

เอกสารอ้างอิง

- ทองคำ อ่อนมะณีสอน. (2548). *วัดเจนนานุกมพาสาลาว*. เวียงจันทน์: กะขวงสีกสาทิกานสะถาบัน.
- ทิพารัตน์ สถิตสุข. (2558). *โบราณอุบาย: การวิเคราะห์บทบาทสตรี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พรนิภา บัวพิมพ์. (2548). *การศึกษาโบราณอุบายจากคอลัมน์ภูมิปัญญาชาวบ้านในนิตยสารแม่บ้าน*. สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2537). *พจนานุกรมภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- สนม ครุฑเมือง. (2545). *โบราณอุบาย: การวิเคราะห์ภูมิปัญญาไทยในความเชื่อ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อารักษ์.
- อรทัย สุทธิ. (2553). *เขลาละและชีวิตที่เกี่ยวกับสุขภาพ*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เอกฉัตร จารุเมธีชน. (2537). *ภาษาไทยสำหรับครู*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

การบูรณาการวิธีการสอนทักษะการพูดภาษาอังกฤษกับการเรียนรู้แบบ
ร่วมมือสำหรับนักศึกษาในระดับปริญญาตรี

Integrating Teaching English Speaking Skills Towards
Cooperative Learning for Thai Undergraduate Students

รังสรรค์ หล้าคำจา* ธนาภัสสร สอนธิรักษ์* วิมลพร ระเวงวัลย์*

ธิติรัตน์ รักชาติศรี* และภาวิณี บุญจันดา*

Rungsan Lakhamja, Thanaphat Sonthirak, Wimolporn Rawengwan,

Thitirat Raksasri and Pawinee Boonchanda

วันที่ส่งบทความ: 30 กรกฎาคม 2564, วันที่แก้ไขบทความ: 29 ตุลาคม 2564,

วันที่ตอบรับบทความ: 20 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

การจัดการเรียนการสอนสมัยใหม่ในยุคปัจจุบันถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากและเป็นการสนับสนุนการเรียนรู้ อีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน แม้กระทั่งการเรียนรู้การเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน และการเรียนรู้ด้วยตัวเอง บทความนี้ได้สะท้อนและนำเสนอแนวคิดและการบูรณาการการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการเรียนแบบร่วมมือ ลักษณะเด่นของวิธีการเรียนแบบร่วมมือมาบูรณาการการสอนภาษาอังกฤษโดยเน้นทักษะการพูดซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในการสื่อสารในปัจจุบันซึ่งถือว่าการพูดเป็นทักษะที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อการเรียนการสอนและการทำงาน

คำสำคัญ : การเรียนแบบร่วมมือ การสอนพูดภาษาอังกฤษ การบูรณาการ

Abstracts

Modern teaching and learning management are critical in today's world. Learners learn to learn both in and out of the classroom. This paper reflects and presents the concepts and integration of English language teaching towards a collaborative learning approach. Furthermore, this paper presents a distinctive feature of the collaborative learning approach to integrate English language teaching, emphasizing speaking skills essential in communication today, especially teaching and working.

Keywords: Cooperative Learning, Teaching English Speaking Skills, Integrating

* อาจารย์สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ อีเมล
rungsan.l@nsru.ac.th

Lecturer of English Language, Foreign Languages Program, Faculty of Humanities and Social
Sciences, Nakhon Sawan Rajabhat University. Email: rungsan.l@nsru.ac.th

บทนำ

ภาษาอังกฤษนับว่าเป็นวิชาบังคับอีกวิชาหนึ่งที่มีการเรียนการสอนทุกหลักสูตรในทุก ระดับการศึกษาของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสอนทักษะการพูดภาษาอังกฤษ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 อ้างถึงใน เพ็ญยุพา แยมศรี และคณะ, 2563) เป็นทักษะที่ซับซ้อน และค่อนข้างยากสำหรับผู้เริ่มเรียนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ จึงยังเป็นปัญหาแก่ ผู้เรียน แม้เด็กไทยจะได้รับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน แต่ไม่สามารถ ใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง

ในการสอนทักษะการพูดภาษาอังกฤษนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับ คือ ระดับต้น และระดับสูง ซึ่งในบทความนี้ได้เน้นการสอนพูดในระดับต้น กล่าวคือ ผู้เรียนจะมุ่งเน้นความถูกต้อง ของการใช้ภาษา (language accuracy) การออกเสียง การใช้คำศัพท์ (pronunciation and vocabulary) และโครงสร้างไวยากรณ์เพื่อการสื่อสาร (communicative grammar structures) จากที่กล่าวมาข้างต้น กิจกรรมการเรียนการสอนพูดจะเน้นให้ผู้เรียนในระดับต้นฝึกทักษะการพูดตาม แบบ รวมไปถึงโครงสร้างประโยคที่กำหนดไว้ให้พูดเสียเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการจัดกิจกรรมเพื่อฝึก ทักษะสำหรับผู้เรียนในระดับสูงจะมุ่งเน้นการใช้ภาษาให้เกิดความคล่องแคล่ว (fluency) โดยเน้น จุดมุ่งหมายของการพูดเพื่อการสื่อสารที่อิสระ เสริมสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้พูดภาษาอังกฤษใน สถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง (real-world situation) จึงทำให้เกิดประสิทธิภาพต่อการสื่อสารได้อย่าง คล่องแคล่วและถูกต้อง

ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ

ชัชริย์ บุณนาค (2561) ได้กล่าวถึงปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทย และข้อเสนอแนะด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ปี 2564 – 2568 ซึ่ง สามารถแบ่งออกเป็นหมวดหมู่ได้แก่ ปัญหาการเรียนการสอน ปัญหาด้านครูผู้สอน (ครูไทยและ ครูต่างชาติ) ปัญหาการบริหารจัดการภายในหมวดภาษาต่างประเทศ ปัญหาด้านสภาพแวดล้อม ในการเรียนภาษาอังกฤษ ปัญหาด้านเกณฑ์ในการประเมินทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ และปัญหาด้าน หลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านการเรียนการสอนภาษาอังกฤษยังไม่บูรณาการทั้ง 4 ทักษะ การฝึกปฏิบัติยังไม่เพียงพอ ส่วนใหญ่เน้นการสอนไวยากรณ์และท่องศัพท์ ส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถ ใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ถึงแม้จะมีความพยายามในการจ้างครู ต่างชาติ (ทั้งที่เป็นเจ้าของภาษาและไม่ใช่อเจ้าของภาษา) จากปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่ ได้กล่าวมาข้างต้น ซึ่งสอดคล้องกับ (ทิพวัลย์ มาแสง, 2532 อ้างอิงใน นวพร ชลารักษ์, 2559) ที่ได้ กล่าวถึงปัจจัยสำคัญที่ทำให้การเรียนการสอนภาษาอังกฤษไม่ประสบผลสำเร็จ คือ ครูผู้สอน ทั้งนี้ เพราะว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่มักจะเป็นครูประจำชั้น ไม่มีวุฒิการศึกษาทางด้านภาษาอังกฤษ ขาด ความแม่นยำในเนื้อหาทำให้ไม่กล้าที่จะสอน ขาดความมั่นใจ ไม่มีความรู้ภาษาอังกฤษพื้นฐานที่มั่นคง ครูขาดความชำนาญ โดยเฉพาะการสอนให้นักเรียนพูด และไม่มีวิธีการสอนที่จูงใจให้นักเรียนเห็น ความสำคัญของการเรียนภาษาอังกฤษ ทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย ขาดความสนใจ และขาด แรงจูงใจในการเรียน ไม่เห็นประโยชน์ของการเรียนภาษาอังกฤษ

การจัดการเรียนการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการเรียนแบบร่วมมือ

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการเรียนแบบร่วมมือนั้นถือว่าเป็นเทคนิคอย่างหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยได้มีการนำมาปรับใช้ในการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรายวิชาภาษาอังกฤษ ในบทความนี้ผู้เขียนได้นำเสนอแนวคิดหลักที่จะนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือ กล่าวคือ การจัดการเรียนการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาที่จะต้องจัดให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการพูดเป็นภาษาต่างประเทศ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วนั้นผู้เรียนแทบจะไม่มีโอกาสได้พูด หรือใช้ทักษะภาษาอังกฤษนอกห้องเรียน ผู้สอนควรให้ความสำคัญคือ การจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการฝึกทักษะการพูดภาษาอังกฤษ สร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนได้กล้าพูด ใช้วิธีที่สร้างความมั่นใจให้กับผู้เรียนว่าไม่ต้องกลัวการพูดผิด ผู้สอนและผู้เรียนคนอื่น ๆ พร้อมทั้งจะให้ความช่วยเหลือ ซึ่งบทความนี้ผู้เขียนขอเสนอกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือดังนี้

1. การใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมเพื่อช่วยเสริมสร้างทักษะการพูดที่ตรงความสนใจของผู้เรียน เช่น การใช้รูปภาพต่าง ๆ จากภาพถ่ายทางอินเทอร์เน็ต การใช้ลักษณะรูปร่างต่าง ๆ เช่น ไอคอน หรือโมเดล เพื่อช่วยสื่อให้ถึงเนื้อหา และหัวข้อที่ช่วยพัฒนาทักษะการพูดของผู้เรียนได้ดีขึ้น

2. การใช้กิจกรรมคู่และกลุ่ม ในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะทักษะการพูดนั้น การทำกิจกรรมคู่หรือกิจกรรมกลุ่ม (Think-pair-share) จะทำให้ผู้เรียนลดความวิตกกังวล และทำให้ผู้เรียนเกิดความสุขสนุกสนาน มีความกระตือรือร้นและเกิดแรงจูงใจที่อยากจะมาส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษ อีกทั้งทำให้ผู้เรียนรู้สึกเป็นอิสระ และเกิดความท้าทายความสามารถของผู้เรียน เกิดความคิดสร้างสรรค์และเกิดทักษะในการคิดแก้ไขปัญหา ระหว่างการทำกิจกรรม สามารถใช้ภาษาตามความสามารถของตนได้อย่างอิสระ และที่สำคัญสำหรับผู้สอนที่ยังไม่มีประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนก็ไม่ต้องกังวลว่าผู้เรียนจะสร้างความรำคาญหรือส่งเสียงดังรบกวนผู้เรียนคนอื่นอีกด้วย (Brown, 2003)

กิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษมาเป็นเวลานาน การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นวิธีการสอนแบบเป็นกลุ่มเล็ก ๆ โดยให้ผู้เรียนและสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มได้เรียนรู้ร่วมกันให้ได้มากที่สุด ซึ่งนักศึกษาที่เรียนรู้ร่วมกันในรูปแบบนี้จะมีความสามารถในการทำความเข้าใจแนวคิด ทฤษฎี ระลึกข้อมูลพัฒนาทักษะการใช้เหตุผลและการแก้ปัญหาได้ดีกว่านักศึกษาที่เรียนในรูปแบบรายบุคคล และนอกจากนี้ การเรียนรู้แบบร่วมมือยังมีข้อดีในการช่วยพัฒนาทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความมั่นใจ และเห็นคุณค่าในตนเอง และการสนับสนุนช่วยเหลือกันในกลุ่มสมาชิกที่เรียนด้วยกัน (Johnson & Johnson, 1994 & Slavin, 1995, อ้างถึงใน ถิรวัฒน์ ตันพนิส, 2559) สมบัติ คชสิทธิ์ และคณะ (2560) ได้กล่าวถึง แนวคิดทฤษฎีการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศ (English as a Second Language or English as a Foreign Language) ทั่วโลกในปัจจุบัน ให้ความสำคัญเกี่ยวกับสมรรถนะทางการสื่อสาร (Communicative Competency) การจัดการเรียนการสอนจะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนภาษาสามารถใช้ภาษาสื่อสารโลกได้จริง

พัฒนาผู้เรียนภาษาให้มีความรู้หลักภาษา (Form) ควบคู่กับการใช้ภาษา (Use) ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ การคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking) การคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ทักษะการแก้ปัญหา (Problem Solving) และที่สำคัญคือการทำงานร่วมกันเป็นทีม (Collaborative and Teamwork) ซึ่งนับได้ว่าเป็นแนวการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่สอดคล้องกับแนวปัจจุบันบริบทของผู้เรียน และพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะภาษาอังกฤษในระดับสื่อสารได้อย่างเกิดประสิทธิภาพ

การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือในศตวรรษที่ 21

การจัดการกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือนั้น ถือได้ว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพและที่สำคัญเป็นแนวคิดที่ครูในศตวรรษที่ 21 ต้องนำกิจกรรมต่าง ๆ สอดแทรกในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน อรรถนิตา หวานคง (2559) ได้กล่าวถึงกลวิธีการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ซึ่งได้เน้นทักษะการพูดภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21 คือ ในการจัดการเรียนการสอนทักษะการพูดเพื่อการสื่อสารนั้น ผู้เรียนจะต้องสื่อความหมายให้ผู้ฟังเข้าใจวัตถุประสงค์ของตนเองที่จะพูด และผู้สอนต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางภาษาโดยใช้สถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งคำนึงถึงความสามารถในการสื่อความหมายให้ผู้ฟังได้อย่างถูกต้อง ทักษะการพูดไม่ได้ยึดความถูกต้องตามหลักไวยากรณ์เพียงอย่างเดียว การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทักษะการพูดเพื่อการสื่อสาร ผู้สอนต้องจัดบรรยากาศการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เน้นกระบวนการสอนมากกว่ารูปแบบของการสอน สอนจากสิ่งที่นำไปสู่สิ่งที่อยากเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติ จัดกิจกรรมและใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย ตลอดจนให้กำลังใจโดยการชมเชย เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน

เทคนิคการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การจัดการสอนโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้แบบร่วมมือนั้น เป็นการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และใช้เทคนิคการสอนเพื่อช่วยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งไสว พักขาว (2544 อ้างถึงใน เรวดี ศรีสุข, 2553) ได้กล่าวถึงรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือที่นิยมประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันมีทั้งสิ้น 7 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบ Jigsaw กล่าวคือเป็นเทคนิคการสอนที่อาศัยแนวคิดการต่อภาพ วิธีการเรียนรู้นี้ ผู้สอนจะแบ่งกลุ่มผู้เรียนโดยการคละตามความสามารถ พร้อมกับมอบหมายให้ทุกกลุ่มทำกิจกรรมในหัวข้อเดียวกัน หลังจากนั้นในกลุ่มหลัก (Home Groups) ที่แบ่งไว้ให้แบ่งสมาชิกภายในกลุ่มศึกษาเพียงส่วนหนึ่ง โดยขณะที่ศึกษาหัวข้อย่อยอยู่นั้น ผู้เรียนจะทำงานเป็นกลุ่มกับเพื่อนกลุ่มอื่นที่ได้รับมอบหมายให้ศึกษาหัวข้อย่อยเดียวกันเรียกกลุ่มนี้ว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Expert Group) และเตรียมพร้อมที่จะกลับไปอธิบายหรือสอนเพื่อนสมาชิกในกลุ่มหลักของตนเอง

2. รูปแบบ STAD (Student Teams – Achievement Division) เป็นเทคนิคการเรียนการสอนแบบร่วมมือวิธีหนึ่งที่สามารถบูรณาการร่วมกับกิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบลักษณะอื่น ๆ และต้องการให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า ร่วมกับภายในกลุ่มสืบเนื่องจากสิ่งที่ผู้สอนได้สอนไป ซึ่งสามารถปรับใช้ได้กับทุกวิชาที่ต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่

ข้อเท็จจริง เกิดความคิดรวบยอด ค้นหาสิ่งที่มีคำตอบชัดเจน แน่นนอน ซึ่งสลาบิน (Slavin, 1980 อ้างอิงใน เรวดี ศรีสุข, 2553) ได้เสนอรูปแบบการเรียนรู้แบบเป็นทีม (Student Teams Learning Method) ไว้ด้วยกัน 4 รูปแบบ คือ 1) Student Teams – Achievement Divisions (STAD) 2) Teams – Games – Tournament (TGT) ซึ่งเป็นรูปแบบที่สามารถปรับใช้กับทุกวิชาและระดับชั้น 3) Team Assisted Individualization (TAI) เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับการสอนวิชาคณิตศาสตร์ และ 4) Cooperative Integrated Reading and Composition (CIRC) เป็นรูปแบบในการสอนอ่าน และการเขียน

3. รูปแบบ LT (Learning Together) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนในลักษณะนี้ ผู้สอนกำหนดสถานการณ์หรือโครงงาน พร้อมกำหนดเงื่อนไข รายละเอียดของงาน เพื่อให้ผู้เรียนมีความคิดในเชิงสร้างสรรค์ผลงานเอง หลังจากนั้นผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เรียนโดยความสามารถ แล้วให้ผู้เรียนทำผลงานเป็นกลุ่ม ซึ่งสมาชิกกลุ่มรับผิดชอบในงานส่วนของตนเอง เมื่องานในส่วนของตนเองเสร็จแล้ว จะนำงานของทุกคนมารวมเป็นงานของกลุ่ม

4. รูปแบบ TAI (Team Assisted Individualization) ในการสอนรูปแบบนี้เน้นวิธีการที่ผสมผสานระหว่างการเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) และการสอนรายบุคคล (Individualization Instruction) เข้าไว้ด้วยกัน โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือทำกิจกรรมในการเรียนได้ด้วยตนเองตามความสามารถของตนและส่งเสริมความร่วมมือภายในกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้และปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

5. รูปแบบ TGT (Teams – Games – Tournaments) การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบนี้เน้นการแข่งขันทำกิจกรรม กล่าวคือเป็นการเรียนที่มีการแข่งขันกันระหว่างกลุ่มด้วยเกม ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้เรียนในกลุ่มเล็ก ๆ ครอบคลุมความสามารถเช่นเดียวกับรูปแบบการเรียนการสอนแบบกลุ่มแข่งขันแบบแบ่งตามผลสัมฤทธิ์ (STAD) โดยมีความแตกต่างกันที่การเข้าร่วมกลุ่มจะมีลักษณะถาวรกว่า โดยสมาชิกแต่ละคนของกลุ่มหนึ่ง ๆ ต้องแข่งขันตอบคำถามกับสมาชิกของกลุ่มอื่นที่โต๊ะแข่ง (Tournament Tables) เป็นรายสัปดาห์ โดยนักเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์เดียวกันจะแข่งขันเพื่อทำคะแนนในกลุ่มของตน

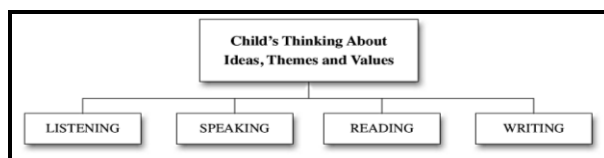
6. รูปแบบ GI (Group Investigation) การจัดการเรียนการสอนในลักษณะแบบสืบสวนสอบสวน จะเน้นการสร้างบรรยากาศการทำงานร่วมกัน เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การสอนในลักษณะดังกล่าวเป็นการสอนที่เน้นความสำคัญของทักษะการคิดในระดับสูงที่เป็นโครงสร้างที่เกิดการเรียนรู้ เช่น การให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์และประเมินผลการทำงานเป็นกลุ่มเล็ก ๆ โดยใช้วิธีการสืบค้นแบบร่วมมือกันเพื่อเกิดการอภิปรายเป็นกลุ่ม รวมทั้งการวางแผนที่ดีเพื่อผลิตโครงการของกลุ่ม

7. โปรแกรม CIRC (Cooperative Integrated Reading and Composition) เป็นลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือที่เหมาะสมสำหรับการสอนทักษะการอ่าน การเขียน และทักษะทางภาษา (Language Arts) นับว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ใหม่ที่สุดของวิธีการเรียนรู้ในลักษณะเป็นทีม และเกิดความน่าสนใจ เนื่องจากเป็นโปรแกรมการเรียนการสอนที่นำการเรียนการสอนแบบร่วมมือมาปรับใช้กับการอ่านและเขียนโครงการโดยที่ผู้สอนที่เน้นหลักสูตรและวิธีการสอนในการพยายามที่จะนำการเรียนรู้แบบร่วมมือมาใช้ กล่าวคือ วิธีการใช้ขึ้นอยู่กับรูปแบบ

กระบวนการเขียน (CIRC -Writing/Language Arts) CIRC สำหรับการสอนอ่านและการเขียนนั้น โดยปกติแล้วจะใช้ควบคู่ไปด้วยกัน แต่ก็สามารถใช้โปรแกรมนี้แยกในการสอนอ่าน หรือการสอนเขียนเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งได้

การบูรณาการการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การจัดกิจกรรมบูรณาการการสอนพูดภาษาอังกฤษ ถือได้ว่าเป็นกิจกรรมที่สอนยากสำหรับผู้เรียนคนไทย หากจะกล่าวได้ว่าเพราะผู้เรียนมีโอกาสในการพูดภาษาอังกฤษน้อยมาก เพราะภาษาประจำชาติของเราคือภาษาไทย เพราะส่วนใหญ่แต่เดิมมาแล้วนั้นเราให้ความสำคัญกับการเรียน การอ่าน – เขียนเป็นส่วนใหญ่ เพื่ออ่านหนังสือหรือตำรา และเสาะแสวงหาความรู้เพิ่มเติม อีกทั้งปัจจุบันนี้ภาษาอังกฤษถือว่าเป็นภาษากลางที่โลกปัจจุบันใช้ในการสื่อสาร เช่น การติดต่อทาง อินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ สื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น ดังนั้น การบูรณาการการสอนพูด ผู้สอนจึงควรจัดกิจกรรมให้หลากหลาย สนุกสนาน ไม่เกิดความน่าเบื่อ ยกตัวอย่างกิจกรรมเช่น การแสดงบทบาทสมมติ การอภิปรายกลุ่ม การรายงานหน้าชั้นเรียน การสัมภาษณ์ การแสดงละคร เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้เรียนจะได้รับการฝึกทักษะการพูดไปพร้อม ๆ กันกับผู้เรียนในกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนเพลิดเพลินกับการเรียนได้มากยิ่งขึ้น พวงรัตน์ วิเวกานนท์ (ม.ป.ป.) สำหรับประเทศไทย กิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยบูรณาการการสอนพูดภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพและเสริมสร้างการพูดภาษาอังกฤษ คือ วิธีสอนแบบ ทีม คู่ เดี่ยว เยนี ซูลาสตรี (Yeni Sulastri, 2009) อ้างถึงใน ธีระศักดิ์ ลินชัย และพชรนนท์ สายัญห์เกษะ, 2559) ได้ศึกษา การเสริมสร้างการพูดภาษาอังกฤษผ่านการพูดอภิปรายบทความโดยใช้วิธีการสอนแบบทีม คู่ เดี่ยว ในโรงเรียนมัธยม โกลเลห์ ผลการศึกษาพบว่า วิธีการสอนทีม คู่ เดี่ยว เป็นวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพที่สามารถใช้ในการพัฒนาทักษะการพูดสำหรับผู้เรียน อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมทักษะทางสังคมระหว่างผู้เรียน และช่วยสอนให้ผู้เรียนแก้ปัญหาผ่านการสื่อสาร อภิปรายงานภายในกลุ่ม และมีความมั่นใจในการพูด ทำให้ผู้เรียนไม่วิตกกังวลในการเรียนรู้ เพราะผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อนภายในกลุ่มเป็นคู่ และสร้างความมั่นใจในการพูด และยังบูรณาการการอ่านและการเขียนได้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ นวลรดา ก้อนคำ และสมพงษ์ พันธรัตน์ (2562) ที่ได้ศึกษาทักษะการพูดภาษาอังกฤษและการเห็นคุณค่าในตนเองที่เรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD ผลคือ ผู้เรียนมีผลการประเมินทักษะการพูดภาษาอังกฤษผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และผู้เรียนยังมีระดับคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงอีกด้วย

ภาพที่ 1 การสอนแบบบูรณาการ (A Model of Integration)

ที่มา : พวงรัตน์ วิเวกานนท์ (ม.ป.ป.)

ในการพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้เขียนได้นำเสนอการบูรณาการการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ จากประสบการณ์และมุมมองของผู้เขียน เพื่อให้การบูรณาการประสบผลสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ การพัฒนาทักษะภาษา โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษควรจะผนวกการสร้างแรงจูงใจในการเรียน (Learning Motivation) เข้ากับการเรียนแบบร่วมมือด้วย กล่าวคือ การบูรณาการการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ มีข้อจำกัดของผู้เรียนทั้งภายในและภายนอกชั้นเรียน นักจิตวิทยาได้กล่าวไว้ว่า การสร้างแรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) ได้แก่ แรงที่เกิดจากสิ่งเร้าภายนอกมากระตุ้น ทำให้เกิดแรงจูงใจต่อผู้เรียน เช่น การแข่งขันระหว่างเพื่อนในชั้นเรียน การแข่งขันกับตนเอง การให้รางวัล การชมเชย การทดสอบ การลงโทษ หรือบุคลิกภาพครูผู้สอนก็ถือว่าเป็นสิ่งเร้าให้ผู้เรียนเกิดความประทับใจ และเกิดความสำเร็จได้ดีมาก ส่วนด้านการสร้างแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) กล่าวคือ เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากตัวของผู้เรียนโดยตรง ยกตัวอย่างเช่น การสร้างความต้องการ การอยากรู้อยากเห็น การมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งเร้าที่ผู้เรียนได้เกิดความสนใจ

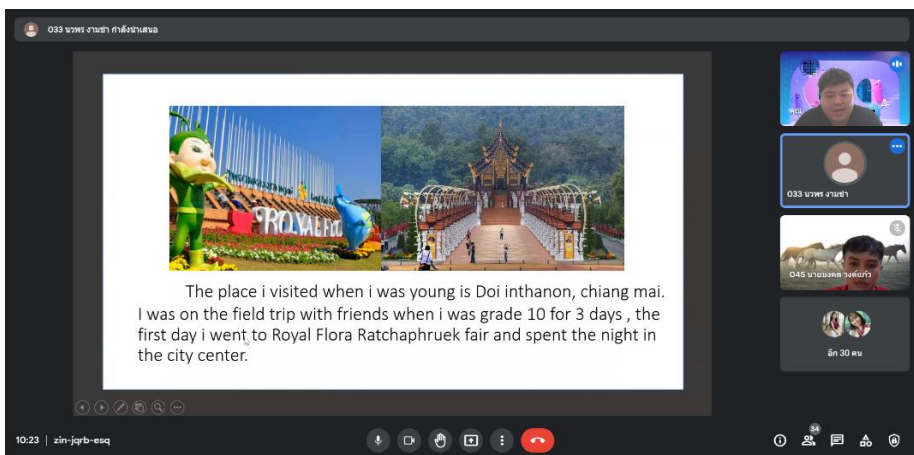
การสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือ ผสมผสานกับการเรียนรู้แบบเสมือนจริง (Virtual Learning)

ในปัจจุบันนี้จะปฏิเสธไม่ได้ว่าการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในยุคปัจจุบันจะต้องปรับให้ทันกับสถานการณ์ในยุค New Normal ซึ่งเป็นผลมาจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ผู้เขียนเองในฐานะที่เป็นผู้สอนมีมุมมองสำหรับการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษให้เข้ากับสถานการณ์การสอนผ่านระบบออนไลน์ กล่าวคือ ผู้สอนจะไม่สามารถจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนได้ตามปกติ จึงจำเป็นอย่างมากที่จะต้องใช้เครื่องมือที่จะสามารถจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อการจัดการเรียนการสอนทางไกล เพื่อสามารถตอบสนองความต้องการ และเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุดในการจัดการเรียนการสอน เช่น การใช้โปรแกรม หรือ Application ที่เอื้ออำนวยความสะดวก ยกตัวอย่าง ในสถานศึกษาผู้สอนสามารถประยุกต์ใช้ Google Workspace for Education: Meet, Hangouts, Classroom, Drive, Docs, Forms หรือ การใช้โปรแกรมประยุกต์ของ Microsoft 365 Education เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ กาญจนา บุญภักดี (2563) ได้นำเสนอการจัดการเรียนรู้ยุค New Normal กล่าวคือ ผู้สอนจะต้องปรับตัวโดยให้จัดการเรียนการสอนแบบ Online และจำเป็นอย่างมากที่จะต้องใช้เครื่องมือที่ช่วยในการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการประชุมทางไกล เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน การใช้เทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียนการสอนภาษาอย่างเต็มรูปแบบนั้น เป็นการช่วยให้การเรียนการสอนภาษามีความน่าสนใจมากขึ้น ทำให้การเรียนการสอนได้ออกจากกรอบจำกัดที่เมื่อก่อนต้องจำกัดเฉพาะในห้องเรียนสี่เหลี่ยม ดังนั้น ผู้สอนจึงสามารถผลิตวัตถุให้เป็นโอกาสในการสร้างสรรค์การสอนได้อย่างไร้ขีดจำกัด ซึ่งสอดคล้องกับ กาญจนา เลิศมิ่งมงคลชัย (2564) ได้กล่าวถึงการสนทนากับนักวิชาการไทยในหัวข้อมหาวิทยาลัยไทยปรับตัวอย่างไรในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ไว้ว่า “การศึกษาทางไกลสำหรับ ‘ทุกคน’ จะกลายเป็นความนิยมใหม่ที่เกิดขึ้น COVID-19 ทำให้มหาวิทยาลัยหลายแห่งปรับเปลี่ยนไปสู่รูปแบบดังกล่าวและปรับตัวอย่างทันท่วงที มหาวิทยาลัยที่สามารถสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมเหล่านี้นั้น

ได้ก่อนจะสามารถตอบสนองต่อความต้องการได้เร็วกว่าคนอื่น” ดังนั้น ผู้เขียนสามารถสรุปในมุมมองของการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือผสมผสานกับการเรียนรู้แบบเสมือนจริงได้ ผ่านโปรแกรมประยุกต์ต่าง ๆ ผู้เรียนสามารถฝึกทักษะการพูด โดยการอธิบาย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้สอน และกับผู้เรียนคนอื่น ๆ ได้อย่างง่ายดาย และยังมีความน่าสนใจมากกว่าการเรียนในห้องเรียน เช่น การใช้โปรแกรม PowerPoint เพื่อนำเสนอบทเรียน การใช้รูปภาพ การใช้วิดีโอค้นจาก YouTube ซึ่งเป็นการสร้างความแตกต่างจากการเรียนภาษาแบบดั้งเดิมได้มากยิ่งขึ้นอีกทางหนึ่ง

ภาพที่ 2 การจัดการเรียนรู้ยุค New Normal
ที่มา : รังสรรค์ หล้าคำจา (2564)

ภาพที่ 3 การสอนพูดภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือผสมผสานกับการเรียนรู้เสมือนจริงในยุค New Normal
ที่มา : รังสรรค์ หล้าคำจา (2564)

ข้อจำกัดของการสอนการพูดภาษาอังกฤษด้วยวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การสอนพูดภาษาอังกฤษด้วยวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือนั้น มีข้อดีหลายประการตามที่ผู้เขียนได้นำเสนอไปแล้วข้างต้น แต่ในความเป็นจริงและความเป็นไปได้แล้วนั้นยังคงมีข้อจำกัดของการสอนพูดภาษาอังกฤษด้วยวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือนั้น จากประสบการณ์ของผู้เขียนสามารถสรุปประเด็นและนำเสนอข้อจำกัด คือ ประเด็นจากกิจกรรมการสอนพูดภาษาอังกฤษด้วยวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นซึ่งมีความหลากหลายในการความสามารถเวลาของผู้สอนได้จัดแบ่งกลุ่ม ผู้เรียนที่มีความสามารถในการใช้ภาษาได้ในระดับสูงจะสามารถปรับตัว ทำกิจกรรม รวมถึงเข้าใจในบริบทได้เป็นอย่างดี แต่ในทางกลับกัน ผู้เรียนที่มีความสามารถในการใช้ภาษาในระดับต่ำนั้น อาจจะปรับตัวกับผู้เรียนในระดับสูง และปานกลางได้ค่อนข้างยาก หรืออาจจะแสดงทัศนคติ รวมไปถึงการอภิปรายกันภายในกลุ่มที่ไม่สามารถตกลงกันได้ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ถ้าหากมีการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ ดังนั้น ผู้สอนจึงมีหน้าที่และบทบาทที่สำคัญมากในการอธิบายถึงขั้นตอนการทำกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาสังเวช จันทโสภิ (ศรีโคตร) (2551) ได้กล่าวถึงข้อจำกัดและข้อเสนอแนะจากการศึกษาประสิทธิภาพการเรียนภาษาอังกฤษด้วยวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือของนิสิตชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยสงฆ์ว่า การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษด้วยวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือนั้น ผู้สอนควรเน้นการคาดเดาคำศัพท์หรือการอภิปรายในกลุ่มให้มาก ไม่ควรแนะนำให้ผู้เรียนค้นหาศัพท์ในพจนานุกรมเพียงอย่างเดียว ยกเว้นถ้าหากจำเป็นจะต้องค้นหาคำศัพท์บางคำเพื่อจะได้ตรวจสอบความถูกต้อง นอกจากนั้นขณะที่ทำกิจกรรมร่วมกัน ผู้สอนต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนภายในกลุ่มเกิดปฏิสัมพันธ์ อภิปรายและสร้างบรรยากาศแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในกลุ่มให้เกิดความกระตือรือร้นให้ได้มากที่สุด

สรุป

ผู้เขียนเห็นว่าการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นวิธีการสอนที่ใช้ประโยชน์สูงสุดจากกิจกรรมความร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนเป็นคู่และกลุ่มเล็กในห้องเรียน การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มที่จัดขึ้นเพื่อให้การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับ การแลกเปลี่ยนข้อมูลที่มีโครงสร้างทางสังคมระหว่างผู้เรียนในกลุ่ม และผู้เรียนแต่ละคนต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองและมีแรงจูงใจที่จะเพิ่มการเรียนรู้ของผู้อื่น และจากการนำเสนอข้อมูลที่กำลังมาทั้งหมดข้างต้นนั้น การบูรณาการการสอนพูดภาษาอังกฤษโดยเน้นการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งมีทฤษฎี แนวคิด และรูปแบบกลวิธีในการสอนพูดภาษาอังกฤษรูปแบบต่าง ๆ ที่จะเป็เครื่องมือช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระมหาโสพล จันทรฤทธิ์, ปรีชา สุขเกษม และ ประเสริฐ เรือนนะการ (2559) ที่ได้ศึกษาการเปรียบเทียบทักษะการฟัง และการพูดภาษาอังกฤษ และความพึงพอใจต่อการเรียนภาษาอังกฤษของผู้เรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือตามเทคนิค STAD กับกิจกรรมการเรียนตามคู่มือครู ผลการวิจัยดังกล่าวได้ค้นพบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ของทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของผู้เรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือสูงกว่ากิจกรรมการเรียนตามคู่มือครู ตลอดจนความพึงพอใจต่อวิชาภาษาอังกฤษของผู้เรียนสูงกว่ากิจกรรมตามคู่มือครู ดังนั้น การบูรณาการการสอนพูดภาษาอังกฤษ ผู้เขียนสามารถสรุปได้ว่า เป็นการจัดการระบบการบูรณาการการสอนเพื่อให้ผู้สอน

ได้มีการวางแผนการจัดการสอนอย่างเป็นระบบ การคัดสรรกิจกรรมให้เหมาะสมสอดคล้องกับทักษะสมรรถภาพของผู้เรียน ซึ่งเป็นตัวที่จะทำให้ส่งผลประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ไม่ใช่แค่การพัฒนาทักษะการพูด จะยังเป็นการบูรณาการทุก ๆ ทักษะให้เกิดประสิทธิภาพได้ดีขึ้นที่สุด การบูรณาการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมในการสอนพูดภาษาอังกฤษนั้น การเรียนแบบผู้เรียนมีส่วนร่วมกับผู้สอนถือว่าเป็นหัวใจของการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การเรียนแบบมีส่วนร่วมเน้นการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน กลุ่มที่เหมาะสมแล้วแต่การจัดกิจกรรมการสอน ตามปกติแล้วผู้สอนควรจัดกลุ่มประมาณ 3 – 5 คน กลุ่มที่จัดควรเป็นกลุ่มที่สมาชิกกลุ่มมีความหลากหลายทั้งความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ เพศ ให้รู้จักตั้งชื่อกลุ่ม นักรวมกลุ่มโดยการจับโต๊ะ และควรเปลี่ยนกลุ่มทุกเดือน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้ปรับตัวเอง และควรจัดกิจกรรมให้กลุ่มเข้าใจจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจนตรงกัน

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา บุญภักดี. (2563). การจัดการเรียนรู้ยุค New Normal. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*, 19(2), A1-A6.
- กาญจนา เลิศมิ่งคลชัย. (2564). การสนทนากับวิชาการไทยในหัวข้อ: มหาวิทยาลัยไทยปรับตัวอย่างไรในช่วงสถานการณ์โควิด-19. *British Council (ประเทศไทย)*. สืบค้นเมื่อ 28 ตุลาคม 2564, จาก <https://www.britishcouncil.or.th/conversations-thai-academics-how-they-are-adapting-during-covid-19>
- ชัยรีย์ บุญนาค. (2561). ปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยและข้อเสนอแนะด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ปี 2564 – 2568. ในดวงสมร รุ่งสุวรรณโพธิ์ (บรรณาธิการ). *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 2 “Graduate School Conference 2018”*, 15 พฤศจิกายน 2562. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. กรุงเทพฯ.
- ถิรวัฒน์ ดันทนีส. (2559). ผลของการใช้กิจกรรมการเรียนภาษาแบบร่วมมือในรูปแบบการเรียนรู้ร่วมกันที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษในระดับตัวอักษรและระดับตีความ. *วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*, 13(3), 19-34.
- ธีระศักดิ์ สีนชัย และพชรนันท์ สายัญห์เกษะ. (2559). การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือที่เน้นวิธีการสอนแบบ ทีมคู่เดี่ยว: กรณีศึกษาของโรงเรียนบ้านขอนแก่น ตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 8(2), 69-89.
- นวพร ชลารักษ์. (2559). สภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษของครูไทยระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 1. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น*, 10(2), 130-141.
- นวลรดา ก้อนคำ และสมพงษ์ พันธุ์รัตน์. (2562). การศึกษาทักษะการพูดภาษาอังกฤษและการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค

- STAD. การประชุมวิชาการเสนอผลงานระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 20, 15 มีนาคม 2562. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น, 1760-1769.
- พระมหาสังเวช จันทโสภี (ศรีโคตร). (2551). การศึกษาประสิทธิภาพการเรียนภาษาอังกฤษด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือของ พระนิสิตชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยสงฆ์เลย (รายงานผลการวิจัย).
 เลย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาโสพล จันทร์ฤทธิ์ และคณะ. (2559). การเปรียบเทียบทักษะการฟัง และการพูดภาษาอังกฤษ และความพึงพอใจต่อการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือตามเทคนิค STAD กับกิจกรรมการเรียนตามคู่มือครู. สักทอง: วารสารการวิจัย. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. 15(2), 117-130.
- พวงรัตน์ วิเวกานนท์, คุณหญิง. (ม.ป.ป.). การสอนแบบบูรณาการ: คู่มือครูสอนทางไกลผ่านดาวเทียมสำหรับโรงเรียนปลายทาง. สืบค้นเมื่อ 28 ตุลาคม 2564, จาก http://edltv.thai.net/primary/courses/154/03_ModelofIntegration.pdf
- เพ็ญยุพา แยมศรี และคณะ. (2563). การพัฒนากิจกรรมทางภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ราชธานีวิชาการ ครั้งที่ 5 “การวิจัยเพื่อการเปลี่ยนแปลง (Research to Make a Change), 29 พฤษภาคม 2563. อุบลราชธานี, 335-347.
- รังสรรค์ หล้าคำจา. (2564). การจัดการเรียนรู้ยุค New Normal. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- รังสรรค์ หล้าคำจา. (2564). การจัดการเรียนการสอนพูดแบบเสมือนจริงในยุค New Normal. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- เรวดี ศรีสุข. (2562). การประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Co-operative learning) ในการออกแบบจัดการเรียนการสอน. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสุพรรณบุรี, 2(1), 5-16.
- สมบัติ คชสิทธิ์, จันทน์ อินทรสุด และ ธนกร สุวรรณพฤติ. (2560). การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษให้กับผู้เรียนยุค Thailand 4.0. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 7(2), 175-186.
- อรชนิดา หวานคง. (2559). การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 7(2), 303-314.
- Brown, J. (2003). Promoting fluency in EFL classrooms - an article by James Dean Brown. Retrieved 28 October 2021, from <https://hosted.jalt.org/pansig/2003/HTML/Brown.htm>

“หิมพานต์” บทเพลงซิมโฟนิคโพเอ็มสำหรับวงtrombone:
เฉพาะกระบวนวัฏจักรหมุนเวียน
“Himmaphan” Symphonic Poem for the trombone ensemble:
The Cycle Process

ฐิตินันท์ เจริญสูง¹ และณรงศ์ฤทธิ ธรรมบุตร²

Thitinun Charoensloong and Narongrit Dhamabutra

วันที่ส่งบทความ: 30 สิงหาคม 2564, วันที่แก้ไขบทความ: 16 ธันวาคม 2564,

วันที่ตอบรับบทความ: 20 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์ มีวัตถุประสงค์เพื่อประพันธ์บทเพลงประเภทซิมโฟนิคโพเอ็มสำหรับวงtromboneรูปแบบดนตรีพรรณนา โดยมีแรงบันดาลใจจากการท่องเที่ยวในป่าหิมพานต์ ซึ่งเป็นป่าในวรรณคดีและความเชื่อในเรื่องไตรภูมิ ตามคติความเชื่อของพุทธศาสนา และพราหมณ์-ฮินดู ผู้วิจัยศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีไทย ทรอมโบนและหลักการประพันธ์บทเพลงซิมโฟนิคโพเอ็มจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านการประพันธ์และทรอมโบนอยู่หลายครั้ง จนได้เกิดเป็นบทประพันธ์ทั้งดงาม หลังจากนั้นจึงเผยแพร่ในรูปแบบคอนเสิร์ตบนระบบออนไลน์ เผยแพร่สู่สาธารณชน ผู้วิจัยได้เสนอแนวคิดและเนื้อหา โดยได้รับข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญด้านการประพันธ์เพลงจำนวน 3 ท่าน ทำให้เกิดการสร้างสรรค์บทเพลง มีกรอบโครงสร้างซึ่งแบ่งออกเป็น 8 กระบวน 12 แนวทำนอง มีผู้ร่วมบรรเลงทั้งหมด 28 คน ดังนี้

สังคีตลักษณะกระบวนที่หนึ่ง "วัฏจักรหมุนเวียน" มีสังคีตลักษณะสามตอน โดยท่อนนำเสนอและท่อน A จะเป็นการนำเสนอทำนองหลักของกระบวนและการใช้เทคนิคพิเศษสำหรับทรอมโบน ท่อน B เสมือนการพัฒนาแนวทำนองและเสียงประสานและสุดท้ายการกลับมาของท่อน A' ผสานกับท่อนหางเพลง ผู้วิจัยจึงใช้การประสานเสียงแบบคู่ห้าเรียงซ้อนและใช้บันไดเสียง C และ G เพนตาโทนิคและการใช้เทคนิคพิเศษสำหรับทรอมโบนการรู้ดเสียงแบบไม่ปกติเพื่อเลียนเสียงสัตว์หิมพานต์

คำสำคัญ: ซิมโฟนิคโพเอ็ม วงtrombone หิมพานต์ วัฏจักรหมุนเวียน

อีเมล themong.thitinun@gmail.com

Doctor of Fine Arts students, Major Fine and Applied Arts Faculty of Fine and Applied Arts Chulalongkorn University. Email: themong.thitinun@gmail.com.

² ศาสตราจารย์ สาขาการประพันธ์เพลง ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Professor of Major Fine and Applied Arts Faculty of Fine and Applied Arts Chulalongkorn University.

Abstracts

“Himmapan” Symphonic Poem for the trombone ensemble: The Cycle Process. It was a creative research to compose a symphonic poem type of music for a trombone. The researcher was inspired to travel in the Himmapan forest which was a forest in literature and belief in Triphum according to the beliefs of Buddhism and Brahmins-Hinduism.

The researcher studied literature related to Thai literature trombone and symphonic poem composing principles from composer and Trombone Masters many times until the researcher composed the Symphonic Poem for Trombone: Himmapan, after which it was released as a concert online and its article had been written for dissemination to the public.

The researcher has proposed ideas and content with 3 composing experts, resulting in the creation of songs. “Himmapan”, was the structure and concept of the Symphonic Poem song for the trombone band. The researcher analyzed and interpreted its idea and divided the composition into 8 movements. The song was played by 28 musicians.

In the first movement; The Cycle Process: the researcher chose to use ternary form; an introduction and section A represent the main melody of this movement. Section B was the development of melody and harmony. Finally, the return of section A' combined with the coda of the song. Therefore, the researcher used a quintal harmony and using the C and G pentatonic scales and extended technique for trombones, non-standard glissando to mimic the sounds of Himmapan creatures.

Keywords: Symphonic Poem, Trombone, Himmapan, Cycle.

บทนำ

วรรณคดีไทยมีประวัติการจดบันทึกมายาวนานตั้งแต่อาณาจักรสุโขทัยเป็นต้นมา โดยจะแบ่งเป็นรูปแบบวรรณกรรมมุขปาฐะและวรรณกรรมลายลักษณ์ นักวรรณคดีไทยส่วนมากจะพูดถึงวรรณกรรมที่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเสียมากกว่า เนื่องจากสามารถสืบค้นข้อมูล

แปลภาษา หาที่มาและที่ไปของวรรณคดีไทยได้ ซึ่งวรรณคดีไทยจะสามารถแบ่งตามยุคสมัยได้เป็น (กรมศิลปากร, 2555)

1. วรรณคดีสมัยสุโขทัย (พ.ศ. 1781-1920)
2. วรรณคดีสมัยอยุธยาตอนต้น (พ.ศ. 1893-2072)
3. วรรณคดีสมัยอยุธยาตอนปลาย (พ.ศ. 2163-2310)
4. วรรณคดีสมัยธนบุรี (พ.ศ. 2311-2324)
5. วรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2325-ปัจจุบัน)

วรรณคดีที่ได้ยกย่องให้เป็นที่สุดแห่งวรรณคดีไทย ในเรื่องของการสืบสารวัฒนธรรมไทย และสามารถสะท้อนความเป็นไทยได้มากที่สุดคือ “ไตรภูมิพระร่วงหรือไตรภูมิภูมิกถา” วรรณคดีจากสมัยสุโขทัย เขียนโดยพญาสิทธิไทย พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 5 แห่งกรุงสุโขทัยทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 1888 (กรมศิลปากร, 2555)

ป่าหิมพานต์เป็นป่าในวรรณคดีและความเชื่อในเรื่องไตรภูมิตามคติศาสนาพุทธและฮินดู มีความเชื่อว่า ป่าหิมพานต์ตั้งอยู่บนเขาหิมพานต์หรือหิมาลายา (หิมาลัย) คำว่า “หิมาลายา” เป็นมีรากศัพท์จากภาษาสันสกฤตแปลว่า สถานที่ที่ถูกปกคลุมด้วยหิมะ เขาหิมพานต์ประดิษฐานอยู่ในชมพูทวีป และมีสระน้ำศักดิ์สิทธิ์อยู่ 7 สระ อีกทั้งแต่ละสระน้ำยังเป็นที่อยู่ของสรรพสัตว์หิมพานต์ที่มีการเวียนว่ายตายเกิดแม้กระทั่งเทวดา ภูติผี ปีศาจ สัตว์หิมพานต์ คือ สัตว์ในจินตนาการที่กวีหรือจิตรกรได้จินตนาการถึง โดยอาศัยอยู่ในป่าหิมพานต์หรือเขาไกรลาส ดังที่ปรากฏในวรรณคดีไตรภูมิภูมิกถา ลักษณะของสัตว์หิมพานต์สามารถจำแนกออกเป็น 4 ประเภทตามลักษณะของการเกิด คือ การเกิดจากไข่ เกิดจากครรภ์ เกิดจากโคล และการเกิดแบบไม่มีที่ให้กำเนิด อีกทั้งยังสามารถจำแนกประเภทตามจำนวนของเท้า เช่น สัตว์ทวิบาท (มีสองขา) สัตว์จตุบาท (มีสี่ขา) สัตว์ไม่มีขาและจำพวกปลา สัตว์ในวรรณคดีที่มีการผสมผสานข้ามสายพันธุ์ตามจินตนาการของจิตรกร จากข้อมูลดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะสร้างสรรค์บทเพลงซิมโฟนิคโพเอ็มเกี่ยวกับป่าหิมพานต์ในรูปแบบของการประพันธ์บทเพลง (กรมศิลปากร, 2555) อ้างถึงใน (ส. พลายน้อย, 2532)

ปี ค.ศ.1407 มีนักประพันธ์เริ่มประพันธ์บทเพลงสำหรับวงแชมเบอร์ (Chamber) โดยนำแซกบัต (Sackbut) มาบรรเลงในแนวเบสคอนตินูโอ (Basso continuo) ซึ่งเป็นการประสมวงประเภทกลุ่มสาม (Trio) กับเครื่องลมไม้ซอ 2 ตัว (Shawm) และเครื่องลมทองเหลืองแซกบัต 1 ตัว ในบทเพลงประเภทซองซอง (Chanson) และการประสมวงประเภทกลุ่ม 4 (Quartet) ที่ประกอบไปด้วยซอ 1 ตัว บอมบาด (Bombard) 2 ตัว และแซกบัต 1 ตัว จากหลักฐานงานจิตรกรรมฝาผนังเป็นรูปภาพของนักเป่าแซกบัตในงานศาสนพิธี (Grove Dictionary, 2001; Will Kimball, 2020) นอกจากนี้ยังได้พบบทความสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ กรฤตินิลวานิช (2563) โดยศึกษาจากอัตลักษณ์ของการแสดงพื้นบ้านที่ปรากฏในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบ

สงขลา ซึ่งมีแนวความคิดสอดคล้องกันหากแต่ “หิมพานต์” ศึกษาจากวรรณกรรมแล้วสร้างสรรค์เป็น ซิมโฟนิคโพเอ็มหรือบทเพลงสำหรับวงดุริยางค์

ซิมโฟนิคโพเอ็มหรือบทเพลงสำหรับวงดุริยางค์ที่แอบแฝงเรื่องราวไว้เบื้องหลังบทเพลง การประพันธ์ซิมโฟนิคโพเอ็มจะเป็นที่นิยมมาในช่วงยุคโรแมนติกตอนปลาย ซึ่งบทประพันธ์ประเภทนี้ จะไม่ค่อยคำนึงรูปแบบ ความสมดุลของท่อนเพลงและองค์ลักษณะต่าง ๆ แต่จะเป็นให้ความสนใจในการใช้สีส่นและสัมผัสเสียงดนตรีในการสื่อความหมายและสื่ออารมณ์อย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นอารมณ์ โกรธ เศร้า สนุกสนาน มีความสุขหรือแม้กระทั่งการเลียนเสียงของสัตว์ต่าง ๆ ด้วยเสียงที่เกิดจาก เทคนิคพิเศษเพื่อสร้างบรรยากาศของบทเพลง (ณัชชา พันธุ์เจริญ, 2553)

ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจที่จะนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ในรูปแบบการประพันธ์บทเพลง โดยการนำเนื้อความของวรรณคดีไตรภูมิภิกษาในช่วงของการบรรยายถึงป่าหิมพานต์มาตีความและ สร้างสรรค์ออกมาเป็นบทเพลงซิมโฟนิคโพเอ็มสำหรับวงทอมโบน: หิมพานต์สำหรับบทประพันธ์ เพลงสำหรับวงทอมโบนที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีไทยที่ประพันธ์โดยนักประพันธ์ชาวไทยยังไม่มี ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัด และจากวรรณคดีไทยที่กล่าวมาในข้างต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างสรรค์บทประพันธ์เพลงซิมโฟนิคโพเอ็มสำหรับวงทอมโบน

ขอบเขตของการวิจัย

การประพันธ์บทเพลงในครั้งนี้จะเป็นลักษณะดนตรีพรรณนา (Program music) ที่มีความยาวประมาณ 30 นาที การประสมวงทอมโบนผู้วิจัยคำนึงถึงช่วงเสียงและสีส่นเสียง ให้มีความครอบคลุมทุกช่วงเสียงอีกทั้งครบทุกระนาด ดังนั้นจึงเลือกใช้ทอมโบนชนิดต่าง ๆ ที่มีขนาดและ ช่วงเสียงที่แตกต่างกัน มีจำนวนคนโดยประมาณ 28 คน บทเพลงว่าซิมโฟนิคโพเอ็มสำหรับวง ทอมโบน: หิมพานต์ แบ่งออกเป็น 8 กระบวน ดังนี้ (ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร, 2552)

1. **วัฏจักรหมุนเวียน (The Cycle)** กระบวนที่หนึ่ง เป็นกระบวนที่นำเสนอเกี่ยวกับ บรรยากาศของดินแดนป่าหิมพานต์ที่รายล้อมเขาพระสุเมรุ (กรมศิลปากร, 2564) ป่าที่มีความ ยิ่งใหญ่และงดงาม ที่แฝงไปด้วยความลึกลับซับซ้อน ตามบทความในวรรณคดีไตรภูมิภิกษา ป่าแห่งนี้ เป็นที่อยู่อาศัยของเหล่าสัตว์หิมพานต์ สัตว์ในวรรณคดีและสัตว์จริงฉาน กระบวนนี้มีองค์ลักษณะ เป็นสองตอนย้อนกลับและให้ความสำคัญกับท่วงทำนองเสียงหลักอย่างมาก ในกระบวนนี้ยังผสมผสาน กับเทคนิคพิเศษของทอมโบน การสร้างสีส่นเสียง เช่น การสร้างเสียงที่เกิดจากการไม่มีระดับเสียง เพื่อเป็นการเลียนเสียงร้องของสัตว์ และการสร้างเสียงที่เกิดจากเครื่องดนตรี เมื่อซัดคักซัททอมโบน ด้วยความเร็วสูงจะทำให้เกิดเป็นเสียงลม เพื่อเลียนเสียงธรรมชาติและสร้างความลึกลับให้กับ บทเพลง

ในกระบวนนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้อัตราความเร็วระดับปานกลาง (Moderato) ซึ่งมีความหมายในรูปแบบความเร็วประมาณจังหวะการก้าวเดินของมนุษย์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกใช้อัตราความเร็วในรูปแบบนี้เพื่อสื่อถึงการเริ่มต้นออกเดินทางท่องเที่ยวไปในป่าหิมพานต์และการได้พบเจอสัตว์หิมพานต์ประเภทต่าง ๆ อีกด้วย

2. มนุษย์ (Human): กระบวนที่สอง นำเสนอเกี่ยวกับการถือกำเนิดของมนุษย์ตามบทความของไตรภูมิกถา “ชายก็ตีหญิงก็ตี เกิดตั้งแต่แรกเป็นกลละ แล้วโตขึ้นวันละเล็กวันละน้อย ครั้นถึง 7 วัน เรียกว่า “อัมพุทะ” อัมพุทะโตขึ้นทุกวันเมื่อถึง 7 วันเรียกว่า “เปสิ” เปสิโตขึ้นทุกวันเมื่อถึง 7 วันเรียกว่า “ชนะ” ชนะโตขึ้นทุกวัน เมื่อถึง 7 วันเรียกว่า “ปัญจสาขา” ต่อจากนั้นไปโตขึ้นทุกวัน เมื่อถึง 7 วัน มีฝ่ามือ ต่อจากนั้นไปเมื่อถึง 7 วัน ครบ 42 วัน จึงเป็นผม เป็นชน เป็นเล็บมือ เล็บเท้า ครบวิญญะเป็นมนุษย์ทุกประการ” จากบทความนี้ผู้วิจัยจึงนำเสนอผ่านในรูปแบบของการใช้บันไดเสียงโซลโทนในการสื่อถึงการตีความถึงขั้นตอนการกำเนิดมนุษย์และใช้สัญลักษณ์อิสระ

3. ครุฑ (Garuda): กระบวนที่สาม นำเสนอเกี่ยวกับ ลักษณะทางกายภาพและที่อยู่อาศัยในป่าหิมพานต์ จากข้อความในวรรณกรรมครุฑ คือ พญานกในรูปของครึ่งคนครึ่งนกอินทรี มีฤทธิ์อำนาจสามารถเนรมิตตน แปลงกาย และมีบริวารเป็นนกน้อย นกใหญ่อีกมากมาย ดังนั้นผู้วิจัยจึงสร้างทำนองเลียนแบบจากคุณลักษณะการบินของฝูงนก และใช้โน้ตจากอนุกรมของคันทักษธอมโบนผสมกับกลุ่มโน้ตโครมาติก เพราะฉะนั้นทำนองหลักของกระบวนนี้จะเกิดจากการผสมระหว่าง 2 ทำนอง คือ ทำนองของมนุษย์และทำนองของนก ผู้วิจัยได้แบ่งท่อนออกเป็น A-B-C

4. วาริภุช (Varee Khunchon): กระบวนที่สี่ นำเสนอเกี่ยวกับ บรรยากาศของถ้ำวารี มหาสมุทร โดยการเลียนเสียงของน้ำหยดในรูปแบบของการใช้นิ้วตีตลงบนทอมโบนในกลุ่มของจังหวะที่แตกต่างกัน ซึ่งลักษณะทางกายภาพของวาริภุชที่มีการผสมกันระหว่างข้างกับปลา ซึ่งในภาพวาดตามฝาผนังในวัดจะเห็นว่าเป็นข้างที่มี 2 เท้าหน้าส่วนครึ่งตัวล่างจะเป็นปลา ดังนั้นผู้วิจัยจึงเอาแนวคิดนี้มาปรับใช้ในลักษณะของการผสมแนวทำนองที่เป็นคุณลักษณะของข้างและทำนองที่เป็นคุณลักษณะของปลา ผสมผสานจนเกิดเป็นทำนองใหม่ สังคีตลักษณ์ในกระบวนนี้เป็นลักษณะสังคีตลักษณ์อิสระ

5. ฉัททันต์ (Chat Tan): กระบวนที่ห้า ในกระบวนนี้เป็นการนำแนวทำนองคุณลักษณะของข้างมาพัฒนาให้เป็นแนวทำนองหลัก โดยภาพรวมของกระบวนนี้จะบรรยายถึงสระฉัททันต์ซึ่งเป็นสระน้ำที่ใสสะอาด ในบริเวณของป่าหิมพานต์ซึ่งเป็นดินแดนของฉัททันต์ จากแนวคิดนี้ผู้วิจัยจึงนำเอาทำนองของข้างมาพัฒนาให้มีความยิ่งใหญ่มากขึ้น (Grandioso) ผสมผสานกับเทคนิคพิเศษสำหรับทอมในการเลียนเสียงฉัททันต์ใช้สังคีตลักษณ์รูปแบบ A - B - Solo1 - A'

6. ไกรสรปักษา (Kraisorn Paksa): กระบวนที่หก ในกระบวนนี้จะเป็นการนำเสนอเกี่ยวกับราชสีห์ครึ่งนกอินทรีในวรรณกรรมไตรภูมิกถาที่ บรรยายเกี่ยวกับราชสีห์ไว้ว่า “ราชสีห์นั้น

ตัวใหญ่ กำยำ นำเกรงขาม อีกทั้งยังสามารถกระโดดที่เดียวได้ไกลเป็นหมื่นโยชน์ กระโดดสูงเทียมฟ้า จากข้อความดังกล่าวผู้วิจัยจึงใช้เทคนิคการสร้างสีสันเสียงจากเทคนิคพิเศษสำหรับทรมโบน ด้วยเทคนิคการรูดเสียงไม่ปกติ (Non-stand Glissando) ผสมกับใช้น้ตชุดโอเวอร์โทน (Overtone series) เพื่อแสดงถึงการกระโดดของราชสีห์ และใช้ชั้นคู่เสียงกระด้างเพื่อเลียนแบบเสียงของราชสีห์คำราม กระบวนนี้ผู้วิจัยใช้สังคีตลักษณ์แบบสามตอน

7. นางเงือก (Mermaid) กระบวนที่เจ็ด สัตว์หิมพานต์ชนิดที่เป็นสัตว์น้ำครึ่งมนุษย์ครึ่งปลา อาศัยอยู่ในแม่น้ำและมหาสมุทรที่ไหลจากสระอนาคต ซึ่งเป็น 1 ใน 7 สระน้ำแห่งป่าหิมพานต์ ผู้วิจัยจึงนำเสนอกระบวนที่เจ็ดนี้ในบรรยายกาศที่เยือกเย็นสวยงาม ซึ่งจะเป็นการบรรเลงต่อจากกระบวนที่หกซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ทั้งในเรื่องของเนื้อดนตรี (Texture) สีสันเสียงของคอร์ดแห่งเงือก (Chord of Mermaid) ผู้วิจัยใช้สังคีตลักษณ์ที่เรียบง่ายในรูปแบบสังคีตลักษณ์อิสระ

8. ป่าหิมพานต์ (Himmaphan) กระบวนที่แปด เป็นการนำเสนอบรรยายกาศของป่าหิมพานต์ และสัตว์หิมพานต์ เป็นการนำทำนองหลักของสัตว์ที่ได้นำเสนอไปในกระบวนที่ 1-7 กลับมานำเสนอใหม่ในช่วงกระบวนสุดท้าย โดยผู้ประพันธ์เลือกใช้ศูนย์กลางเสียงโน้ต C เพื่อแสดงการย้อนกลับมายังจุดเริ่มต้นของหมู่สรรพสัตว์ในสังคีตลักษณ์สองตอนธรรมดา

9. การประสมวงทรมโบน การประสมวงทรมโบนโดยผู้วิจัยเริ่มจากการปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญด้านการประพันธ์บทเพลงได้ข้อสรุปว่า ควรคำนึงถึงช่วงเสียง สีสนเสียง สัมเสียง และลักษณะของวงทรมโบนที่ให้ความครอบคลุมทุกช่วงเสียง อีกทั้งให้ครบทุกระนาดและครบทุกระรกรรส ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ทรมโบนชนิดต่าง ๆ ที่มีช่วงเสียงและระดับเสียงที่แตกต่างกัน มีจำนวนคนโดยประมาณ 28 คน แบ่งเป็น

1. ทรมโบนกลุ่มเสียงสูงอัลโตทรมโบน	จำนวน 3 คน
2. ทรมโบนกลุ่มเสียงกลางเทเนอร์ทรมโบน	จำนวน 15 คน
3. ทรมโบนกลุ่มเสียงต่ำเบสทรมโบน	จำนวน 6 คน
4. เครื่องประกอบจังหวะ	จำนวน 4 คน

10. สกอร์โน้ตสำหรับบทเพลง สำหรับตัวอย่างบทเพลงที่ใช้ในบทการอธิบายของวิทยานิพนธ์นี้ จะใช้เป็น Concert score ซึ่งเป็นสกอร์ที่ใช้สำหรับเครื่องดนตรีที่มีกุญแจเสียงเดียวกับกุญแจเสียงหลักของบทเพลงเพื่อความเข้าใจที่ง่ายขึ้นของท่านผู้อ่าน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้บทประพันธ์บทเพลงใหม่ ลักษณะซิมโฟนิคโพเอ็มสำหรับวงทรมโบน: หิมพานต์
2. ได้แนวความคิดการประพันธ์และตัวอย่างการวิเคราะห์เทคนิคการบรรเลงทรมโบนขั้นสูง
3. เป็นตัวอย่างในการเรียบเรียงวงทรมโบนขั้นสูง

4. ได้น้องค์ความรู้ที่ได้จากบทประพันธ์มาเผยแพร่สู่สาธารณชน เพื่อให้เกิดความสุขและความประทับใจ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ค้นคว้าและศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีไทย “ไตรภูมิกถา” และดนตรีพรรณนา รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับป่าหิมพานต์และสัตว์หิมพานต์นำมาตีความ เพื่อนำมาเป็นวัตถุดิบในการสร้างสรรค์ผลงาน

2. ดำเนินการทำโครงร่างวิทยานิพนธ์ และขอความเห็นจากอาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการ

3. กำหนดแนวคิดหลักของบทประพันธ์ในแต่ละกระบวน รวมถึงสังคีตลักษณ์และจำนวนของนักดนตรีที่ใช้ เพื่อความเหมาะสมกับแนวคิดที่ต้องการนำเสนอ

4. ทดลองสร้างงานประพันธ์บทเพลงจากแนวความคิดที่ได้กำหนดไว้ และขอความเห็นจากอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการประพันธ์บทเพลง

5. ดำเนินปรับปรุงแก้ไขและสร้างโน้ตเพลงฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปสู่การฝึกซ้อม และปรับปรุงแก้ไขหลังจากการฝึกซ้อมและจัดทำเป็นรูปเล่มต่อไป

สรุปผลการวิจัย

วัฏจักรหมุนเวียนนี้ เป็นการเลือกใช้ที่เกิดจากการที่ผู้วิจัยต้องการนำเสนอวัฏจักรของมนุษย์ที่แฝงนัยของการตีความจากการศึกษา ไตรภูมิกถาตลอดความ ในเรื่องของป่าหิมพานต์ ที่หมายถึงป่าที่มีการเวียนว่ายตายเกิด ในชั้นของสรรพสัตว์ ซึ่งนัยที่แฝงมานั้นเปรียบเสมือนกับตัวผู้ฟังนั่นเอง ดังที่กล่าวมาในตอนต้น กระบวนนี้จะเป็นการปรับอารมณ์สร้างอารมณ์ในการรับฟัง และชักจูงผู้ฟังให้คล้อยตามไปกับเสียงเพลง ผู้วิจัยจึงเลือกใช้สังคีตลักษณ์สามตอน (Ternary form) เพื่อสิ่งที่ต้องการจะสื่อถึงผู้ฟัง โดยท่อนนำเสนอและท่อน A จะเป็นการนำเสนอบรรยากาศของป่าหิมพานต์และทำนองหลักของกระบวนนี้ ต่อมาท่อน B เป็นเสมือนการพัฒนาแนวทำนองและเสียงประสานให้มีความซับซ้อนสมกับเป็นป่าหิมพานต์ในจินตนาการ และสุดท้ายการกลับมาของท่อน A' และท่อนหางเพลง เพื่อเป็นการย้ำเตือนผู้ฟังว่ากำลังจะเข้าไปในป่าหิมพานต์ พร้อมกับหน่วยย่อยของทำนองในกระบวนถัดไปในช่วงหางเพลง

	กระบวนที่หนึ่ง “วัฏจักรหมุนเวียน (The Cycle)”				
ท่อนเพลง	ช่วงนำ	A	B	A'	Coda
ลำดับห้อง	1-28	29-46	47-73	74-78	79-84

การอภิปรายผล

ผลการสร้างสรรค์มีลักษณะเป็นบทเพลงหรือโน้ตตะวันตก เพื่อแสดงจุดเด่นของการค้นพบ ผู้เขียนจึงได้อภิปรายผลการสร้างสรรค์ พร้อมกับการนำเสนอผลการสร้างสรรค์ดังนี้

บทเพลงซิมโฟนิคโพเอ็มสำหรับวงทอมนอน: หิมพานต์ นี้ ได้รับแรงบันดาลใจจากวรรณกรรมไทยเรื่อง “ไตรภูมิภวบาลีความ: ป่าหิมพานต์” เกิดการตีความจากวรรณกรรมและลักษณะของสัตว์ป่าหิมพานต์ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาจากวรรณกรรมดนตรีที่เกี่ยวข้องกับการตีความจากงานจิตรกรรมและประติมากรรมโดยตรงจากช่างจิตรกรรม นักเขียน และนักประพันธ์ ทำให้ได้เห็นวิธีการสร้างสรรค์ผลงานที่สามารถแสดงออกถึงอารมณ์ ความรู้สึกที่มีผลจากการตีความจากสิ่งเหล่านั้นได้อย่างชัดเจน โดยผู้วิจัยได้แบ่งเป็นหัวข้อดังนี้

1. แรงบันดาลใจและการสร้างสรรค์บทประพันธ์เพลง: หิมพานต์
2. เทคนิคพิเศษสำหรับทอมนอนในศตวรรษที่ 20 ในการสร้างสรรค์บทเพลง
3. การตีความป่าหิมพานต์สู่การประพันธ์บทเพลง
4. อรรถาธิบายบทเพลงซิมโฟนิคโพเอ็มสำหรับวงทอมนอน: หิมพานต์

ป่าหิมพานต์ (Himmapan) จากจุดเริ่มต้นในช่วงแรกจนมาถึงตอนนี้ ผู้วิจัยได้พาผู้ฟังเดินทางผ่านสัตว์ประเภทต่าง ๆ รวมไปถึงบรรยากาศของถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ชนิดนั้น ๆ ซึ่งถือว่าผู้ฟังได้เดินทางมาจนถึงจุดสุดที่เป็นจุดแรกเริ่มของบทเพลงซิมโฟนิคโพเอ็มสำหรับวงทอมนอน: หิมพานต์ ซึ่งในช่วงนี้จะเป็นการย้ำเตือนถึงความทรงจำที่ผู้ฟังเคยได้รับรู้ถึงอรรถรสของบทเพลง รวมไปถึงเสียงที่เคยได้ยินและได้ฟังมาตั้งแต่ต้น รวมไปถึงเทคนิคการประพันธ์ และเทคนิคพิเศษสำหรับทอมนอน ซึ่งเสียงเหล่านั้นจะกลับมาในช่วงนี้รูปแบบของบทเพลงซิมโฟนิคโพเอ็ม จากที่กล่าวมาเป็นการตีความจากข้อความ บทความ หนังสือ ตำรา งานวิจัย และวรรณคดีไทย รวมไปถึงงานจิตรกรรมที่ขีดเขียนโดยช่างไทย สมุดภาพ และจิตรกรรมฝาผนังไทยโบราณ จนสามารถตีความผ่านสีสันเสียงของวงทอมนอน 24 คน ออกมาเป็นบทเพลงซิมโฟนิคโพเอ็ม: หิมพานต์ ที่แบ่งเป็นกระบวนได้ 8 กระบวน โดยผู้วิจัยจึงใช้เทคนิคการประพันธ์ในรูปแบบของสังคีตลักษณ์ซ้ำความ (Cyclic form) เพื่อเป็นการเชื่อมโยงอรรถรสของผู้ฟังด้วยสีสันเสียงดนตรี มนต์เสน่ห์ป่าหิมพานต์ และหมู่สรรพสัตว์ และให้บทเพลงมีความต่อเนื่องกัน

บทเพลงซิมโฟนิคโพเอ็มสำหรับวงทอมนอน: หิมพานต์ เป็นบทเพลง สำหรับวงทอมนอนขนาดใหญ่ที่ประกอบไปด้วย 8 กระบวน โดยแต่ละกระบวนมีโครงสร้างดังตารางต่อไปนี้ (ฐิตินันท์ เจริญสูง, 2564)

ตารางที่ 1 สังคีตลักษณ์ ท่อนเพลง ลำดับห้อง และกุญแจเสียง

โครงสร้างบทเพลงซิมโฟนิคโพเอ็มสำหรับวงทอมโบน: หิมพานต์					
	กระบวนที่หนึ่ง “วัฏจักรหมุนเวียน (The Cycle)”				
ท่อนเพลง	ช่วงนำ	A	B	A'	Coda
ลำดับห้อง	1-28	29-46	47-73	74-78	79-84
กุญแจเสียง	บันไดเสียง C เพนตาโทนิค และ G เพนตาโทนิค				
	กระบวนที่สอง “มนุษย์ (Human)”				
ท่อนเพลง	ช่วงนำ	A	B	C	
ลำดับห้อง	1-22	23-47	48-68	69-99	
กุญแจเสียง	บันไดเสียง G โอลโทน				
	กระบวนที่สาม “ครุฑ (Garuda)”				
ท่อนเพลง	ช่วงนำ	A	B	C	
ลำดับห้อง	1-29	30-60	61-85	86-100	
กุญแจเสียง	ศูนย์กลางเสียงโน้ต G				
	กระบวนที่สี่ “วาริภุช (Varee Khunchon)”				
ท่อนเพลง	ช่วงนำ	A	B		
ลำดับห้อง	1-21	22-58	59-177		
กุญแจเสียง	บันไดเสียง G ไมเนอร์ และ F เมเจอร์				
	กระบวนที่ห้า “ฉัททันต์ (Chat Tan)”				
ท่อนเพลง	ช่วงนำ	A	solo	B	A'
ลำดับห้อง	1-38	39-48	49-62	63-81	82-93
กุญแจเสียง	ศูนย์กลางเสียงโน้ต F				
	กระบวนที่หก “ไกรสรปักษ (Kraisorn-Paksa)”				
ท่อนเพลง	A	B	Solo	A'	B'
ลำดับห้อง	1-26	27-53	54-129	130-149	150-170
กุญแจเสียง	บันไดเสียง B ไมเนอร์				
	กระบวนที่เจ็ด “เงือก (Mermaid)”				
ท่อนเพลง	Solo1	A	Solo2	B	หางเพลง
ลำดับห้อง	1-27	28-41	42-47	46-65	66-73
กุญแจเสียง	คอร์ดแห่งเงือก (Chord of Mermaid)				
	กระบวนที่แปด “ป่าหิมพานต์ (Himmapan)”				
ท่อนเพลง	ช่วงนำ	A	B	หางเพลง	
ลำดับห้อง	1-18	19-41	42-62	63-73	
กุญแจเสียง	ศูนย์กลางเสียงโน้ต C				

อรรถาธิบายกระบวนการที่หนึ่ง “วัฏจักรหมุนเวียน (The Cycle)” ในบทความนี้ผู้เขียนเลือกเฉพาะกระบวนการที่หนึ่ง “วัฏจักรหมุนเวียน” มาเป็นตัวอย่างในการอรรถาธิบายดังนี้

1. แนวความคิดในการสร้างสรรค์บทประพันธ์
2. แนวคิดการจัดระบบเสียงของบทประพันธ์
3. แนวคิดในด้านการพัฒนาทำนองของบทประพันธ์
4. แนวคิดในการสร้างเนื้อดนตรี จังหวะ ความเข้มเสียง และเทคนิคพิเศษสำหรับ

ทอมโบนศวรรค์ที่ 20

1. แนวความคิดในการสร้างสรรค์บทประพันธ์

ผู้วิจัยต้องการให้ผู้ฟังได้มีส่วนร่วมไปกับบทเพลงจึงเปรียบตัวผู้ฟังว่าเป็นตัวละครตัวหนึ่งในบทเพลงที่พร้อมจะบุกตลุยดินแดนมหัศจรรย์บรรยากาศของป่าหิมพานต์ เพื่อเป็นการปรับอารมณ์และชักจูงผู้ฟังให้เข้าสู่บรรยากาศของผืนป่าหิมพานต์ โดยใช้ทำนองในลักษณะเด่นของบทเพลงพื้นบ้านที่ผู้ฟังมีความคุ้นเคยอยู่แล้วประกอบกับภาพของปราสาททยอดเขาพระสุเมรุ สอดคล้องกับการตีความของบทเพลงรวมเกียรติ บทประพันธ์ของวิบูลย์ ตระกูลฮั่น ยังคล้ายคลึงกับการตีความของบทเพลง In the Steppes of Central Asia บทประพันธ์ของ อะเล็กซานเดอร์ โบโรดิน (Botstein Leon, 2001) ในเรื่องการตีความจากวรรณกรรมเพื่อนำมาเป็นแนวคิดในการสร้างสรรค์บทประพันธ์

2. แนวคิดการจัดระบบเสียงของบทประพันธ์

การจัดระบบเสียงในกระบวนการ “วัฏจักรหมุนเวียน” ผู้วิจัยได้ใช้การประสานเสียงแบบคู่ห้า เรียงซ้อน (Quintal harmony) ผสมกับกลุ่มเสียงที่เป็นที่นิยมในดนตรีเอเชียและเป็นที่ยอมรับของผู้ฟัง ผู้วิจัยจึงเลือกใช้บันไดเสียงเพนตาโทนิค (C, D, E, G, A) (G, A, B, D, E) เป็นไปตามหลักการของเจมส์ แม็ค อัดัม (Jame Max Adam, 2008) สอดคล้องกับการใช้เสียงประสานของบทเพลงมหาอาณาจักร (ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร, 2552) โดยเฉพาะด้านการใช้เสียงประสานหลากหลายเสียง (Polytonality) ที่มีการใช้กุญแจเสียงมากกว่าหนึ่งกุญแจเสียง เพื่อเป็นการชักจูงผู้ฟังคล้อยตามเสียงของทำนอง และปรับอารมณ์ของผู้ฟังด้วยเสียงเกิดจากบันไดเสียงเพนตาโทนิค ผสมกับการใช้เทคนิคพิเศษสำหรับทอมโบนเพื่อสร้างบรรยากาศของเสียงสัตว์ชนิดต่าง ๆ ดังนี้

การประสานเสียงในช่วงต้นของกระบวนการนี้จะใช้การประสานของขั้นคู่ห้าและขั้นคู่สอง ในลักษณะของโน้ตเสียงค้ำ (Pedal note) และโน้ตเพเดิล เพื่อเป็นเสียงประกอบของช่วงต้นในกระบวนการนี้

ตัวอย่างที่ 1 การใช้เสียงประสานชั้นคู่สองและคู่ห้าในลักษณะโน้ตเสียงค้ำ

โน้ตค้ำและกลุ่มโน้ตเพดัล

ภาพที่ 1 ลักษณะของโน้ตเสียงค้ำ (Pedal note)

ที่มา: ฐิตินันท์ เจริญสูง (2564)

จากตัวอย่างภาพที่ 1 ภาพแสดงการใช้เสียงประสานในท่อนที่ 1-28 เป็นการบรรเลงในลักษณะโน้ตค้ำผสมผสานกับกลุ่มโน้ตเพดัล ซึ่งเป็นเสียงที่ทำให้ท่อนของเครื่องดนตรีทรอมโบนทั้งหมด สั่นสะเทือนจนเกิดชุดโน้ตโอเวอร์โทน (Overtone series) จากกลุ่มทรอมโบนเสียงต่ำ (Bass trombone) โดยใช้ชั้นคู่ห้าและคู่สอง ซึ่งเป็นชั้นคู่เสียงกลมกลืนและชั้นคู่เสียงกระด้างในเวลาเดียวกัน เพื่อเป็นการสร้างเสียงพื้นหลังให้กับช่วงนำเสนองานของบทเพลง เปรียบเสมือนเสียงที่เกิดจากบรรยากาศที่เงียบสงบใกล้กับบริเวณชายป่าหิมพานต์และเพื่อเป็นการชักจูงผู้ฟังให้สัมผัสกับเสียงที่เกิดจากการสั่นสะเทือนของท่อเครื่องดนตรีทรอมโบน

ตัวอย่างที่ 2 การประสานเสียงแบบคู่ห้าเรียงซ้อนและกลุ่มเสียงก๊ัด ช่วงท้ายของท่อนนำเสนองาน

คู่ห้าเรียงซ้อนและกลุ่มเสียงก๊ัด

ภาพที่ 2 กลุ่มเสียงก๊ัดและเสียงประสานแบบคู่ห้า

ที่มา: ฐิตินันท์ เจริญสูง (2564)

จากตัวอย่างภาพที่ 2 แสดงการใช้กลุ่มเสียงก๊ัดและเสียงประสานแบบคู่ห้าเรียงซ้อน ช่วงท้ายของท่อนนำเสนองาน กระบวนที่หนึ่ง ท่อนที่ 27-28 ในช่วงนี้เปรียบเสมือนจุดสูงสุดของ

ช่วงนำเสนอ โดยผู้วิจัยได้นำกลุ่มเสียงถัดมาวางไว้ก่อนหน้า เพื่อเป็นการสร้างความคลุมเครือ ไม่ชัดเจนในเรื่องของเสียงประสาน และเพื่อให้ผู้ฟังได้รับอารมณ์สั่นไหวจากเสียงที่มีความกระตือรือร้นจากกลุ่มเสียงถัดมาเหมือนกับการเตรียมตัวที่จะบุกหลุมป่าหิมพานต์ จากนั้นผู้วิจัยจึงปลดปล่อยอารมณ์ของผู้ฟังด้วยเสียงประสานที่ผ่อนคลาย และสลับเสียงที่ทำให้ความรู้สึกโล่งสบาย ของเสียงประสานคู่ห้าเรียงซ้อน

3. แนวคิดในการพัฒนาทำนองของบทประพันธ์

การพัฒนาแนวทำนองของกระบวนที่หนึ่ง ผู้วิจัยใช้การพัฒนาหน่วยทำนองย่อยใน ลักษณะของการบรรเลงซ้ำกลุ่มของจังหวะ โดยแนวลักษณะจังหวะจะมีความคล้ายคลึงกันไม่มากนักน้อย รวมไปถึงการเลียนแบบหัวลำดับทำนองและเทคนิคทำนองสีสัน (Klangfarbenmelodie)

การใช้สีสันจากการซ้ำกลุ่มจังหวะเป็นเทคนิคการประพันธ์สำหรับการสร้างทำนองจาก กลุ่มโน้ต (Motif) โดยวิธีการแยกแนวทำนองออกเป็นกลุ่มโน้ตเพื่อสร้างลักษณะเด่นของแนวทำนอง รวมไปถึงสีสันที่เกิดจากทอมโบนหลายตัว เป็นไปตามหลักการสร้างสีสันเสียงของทำนองจาก ทอมโบนหลายตัวของวีว คิมบอล (Will Kimbal, 2020) อีกทั้งยังสอดคล้องกับการใช้สีสันเสียง ทอมโบนของฌอง แบ็ปติสต์ อัลบัล (Jean Baptiste Arban, 2002) ในด้านการพัฒนาแนว ทำนองของบทประพันธ์ด้วยการใช้สีสันเสียงของเครื่องดนตรีทอมโบนในการสร้างบรรยากาศใน กระบวนที่หนึ่งดังตัวอย่างที่ 3

ตัวอย่างที่ 3 การใช้เทคนิคทำนองสีสันและการซ้ำกลุ่มของจังหวะ

ภาพที่ 3 การพัฒนาแนวทำนองจากหน่วยย่อยทำนอง

ที่มา: ฐิตินันท์ เจริญสูลง (2564)

จากตัวอย่างที่ 3 แสดงการพัฒนาแนวทำนองจากหน่วยย่อยทำนองและการสร้างทำนอง สีสัน ในกระบวนที่หนึ่ง โดยเริ่มจากหน่วยย่อยของทำนองในลักษณะโน้ตเข้ตหนึ่งชั้นและเข้ต สองชั้น โดยการกระจายกลุ่มโน้ตไปยังทอมโบนแนวต่าง ๆ เพื่อสร้างสีสันของสีดนตรีให้มีความหลากหลายบนแนวเสียงประสานพื้นหลังที่บรรเลงโน้ตค้างโดยกลุ่มทอมโบนเสียงต่ำ

4. แนวคิดในการสร้างเนื้อดนตรี จังหวะ ความเข้มเสียง และเทคนิคพิเศษสำหรับ ทอมโบนศตวรรษที่ 20

การสร้างเนื้อดนตรี จังหวะ ความเข้มเสียง และการใช้เทคนิคพิเศษสำหรับทอมโบน ในกระบวนที่หนึ่งนี้ เกิดจากการที่ผู้วิจัยต้องการที่จะสื่อถึงบรรยากาศของป่าหิมพานต์ และเลียนเสียงสัตว์ชนิดต่าง ๆ (John Cage, 1960) ที่น้อยใหญ่ ซึ่งคล้ายคลึงกับบทเพลง Three pieces for Three Instruments บทประพันธ์ของปิยวัฒน์ หลุยลาภประเสริฐ (ปิยวัฒน์ หลุยลาภประเสริฐ, 2558) อีกทั้งยังสอดคล้องกับหลักการประพันธ์เพลงร่วมสมัย (ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร, 2552) โดยเริ่มจากเนื้อดนตรีที่เบาบางไล่ระดับไปจนถึงเนื้อดนตรีที่มีความหนาแน่นของทำนองผสมกับความเข้มเสียงที่ไล่ระดับขึ้นไป จนสุดท้ายจึงกลับมาผ่อนคลายด้วยเนื้อดนตรีที่และความเข้มเสียงที่เบาบางเช่นเดิม รวมไปถึงลักษณะของจังหวะต่างๆ ที่มีการไล่ระดับความหนาแน่นเช่นกัน

ตัวอย่างที่ 4 การไล่ลำดับความหนาแน่นของเนื้อดนตรีและการใช้เทคนิคพิเศษสำหรับทอมโบน

The image shows a musical score for Trombone 1-2 and Tenor Trombone 3. The score is in 4/4 time, marked 'Gradoso ♩ = 70'. It features a crescendo from 'ppp' to 'f'. A red box highlights a section of the score with the text 'เทคนิคการรูดเสียง' (Sound Bending Technique).

ภาพที่ 4 การไล่ระดับความหนาแน่นของเนื้อดนตรี

ที่มา: รุตินันท์ เจริญสูง (2564)

จากภาพตัวอย่างที่ 4 แสดงการไล่ระดับความหนาแน่นของเนื้อดนตรีและการใช้เทคนิคพิเศษสำหรับทอมโบน โดยการสร้างเนื้อดนตรีในช่วงเริ่มต้นของบทเพลงนั้น ผู้วิจัยใช้เทคนิคการประพันธ์แบบโน้ตเสียงค้างผนวกกับเทคนิคทำนองสไลด์ จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า ความหนาแน่นของเนื้อดนตรีและการประสานเสียงต่าง ๆ นั้นจะค่อย ๆ เริ่มจากห้องที่ 1 ไปจนถึงห้องที่ 28 ด้วยวิธีการกระจายหน่วยย่อยของทำนองออกไปยังทอมโบนแนวต่าง ๆ ในบางครั้งอาจจะมีบรรเลงพร้อมกันบ้าง ซึ่งหน่วยย่อยของทำนองจะทำการสร้างเนื้อดนตรีให้มีความหนาแน่นมากขึ้นไปจนถึงเนื้อดนตรีที่หนาแน่นมากที่สุด (Climax) ในห้องที่ 26-28 ด้วยระดับความเข้มเสียงที่ดังมาก ๆ เพื่อบอกให้ผู้ฟังทราบถึงจุดสูงสุด

ในเรื่องของการใช้เทคนิคพิเศษ ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคพิเศษที่มีเฉพาะเครื่องทอมโบน คือ เทคนิคการรูดสไลด์ที่ไม่ปกติผนวกกับอนุกรมเสียงของทอมโบน ในอัตราส่วนโน้ตที่มีความเร็วเพื่อให้ได้เสียงของสัตว์สี่เท้าจำพวกช้าง สิงห์ และเทคนิคการเปล่งเสียงซบร้องผ่านเครื่องดนตรีพร้อม

กับการชักสไลด์เข้าออก รวมไปถึงการทำผลที่เกิดจากการควบคุมลักษณะเสียงในอัตราโน้ตเข้ตสองชั้นและสามชั้น มีลักษณะเสียงคล้ายกับเสียงของแมลงหลากหลายชนิด

ข้อเสนอแนะ

1. ควรปรับปรุงด้านการสร้างสรรค์ให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์โรคระบาดที่เกิดขึ้นเนื่องจากส่งผลต่อรูปแบบการบรรเลงเป็นอย่างมาก
2. ควรปรับปรุงด้านการเรียบเรียงสำเนียงเสียงประสานให้มีความครอบคลุมในเรื่องของช่วงเสียง สีสันเสียง และลักษณะของสังคีตลักษณ์ให้มีความหลากหลายและเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- กรฤต นิลวานิช. (2563). การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากอัตลักษณ์ของการแสดงพื้นบ้านที่ปรากฏในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 7(2), 182-199.
- ฐิตินันท์ เจริญสูง. (2564). บทเพลงซิมโฟนิคโพเอ็มสำหรับวงทอมโบน: ทิมพานต์. ดุษฎีนิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร. (2552). การประพันธ์เพลงร่วมสมัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัชชา พันธุ์เจริญ. (2553). ศัพท์ดนตรีปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยวัฒน์ หลุยลาภประเสริฐ. (2558). *Three pieces for Three Instruments*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศิลปากร, กรม. (2555). *ไตรภูมิภรณ์ฉบับถอดความ*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- _____. (2564). *สมุดภาพสัตว์ทิมพานต์*. กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุดแห่งชาติ.
- ส.พลายน้อย. (2539). *สัตว์ทิมพานต์*. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ.
- Arban, J.B. (2002). *Standard Technique in Complete Method for Trombone and Euphonium*. Edited by Wesley Jacobs. United States: Encore Music Publishers.
- Cage, J. (1960). *Solo for Sliding Trombone (1958)*. New York: Menmar Press.
- Botstein, L. (2001). *Modernism in The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. United States: Oxford University Press.
- Kimbal, W. (2020). *Trombone History*. Accessed 10 May, 2021, Available from <http://kimballtrombone.com/trombone-history-timeline/trombone-history-15th-century/>.

การบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียงของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1

Management of learning activities according to the
Philosophy of Sufficiency Economy of Educational Institutions
in the Office of Phayao Primary Educational Service Area 1

ณัฐวุฒิ สักโส¹

Natthawut Sabphaso

วันที่ส่งบทความ: 19 สิงหาคม 2564, วันที่แก้ไขบทความ: 5 พฤศจิกายน 2564,

วันที่ตอบรับบทความ: 20 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 และเปรียบเทียบความคิดเห็นเรื่องการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 โดยจำแนกตามระดับการศึกษาและขนาดของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 จำนวน 263 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที่ การทดสอบแบบเอฟ และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีเชฟเฟ

ผลการวิจัยพบว่าระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา และด้านผลลัพธ์หรือภาพความสำเร็จ ตามลำดับ ซึ่งทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา

¹ อาจารย์สาขาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา อีเมล sao_long7@hotmail.com

Lecturer of Education Administration School of Education, University of Phayao. Email:

sao_long7@hotmail.com

โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการพัฒนากุศลกรของสถานศึกษา ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาโดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเปรียบเทียบรายด้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการพัฒนากุศลกรของสถานศึกษา ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: การบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สถานศึกษา

Abstract

The purpose of this research were to study the level of learning activities management according to the sufficiency economy philosophy of educational institutions in Phayao Primary Educational Service Area Office 1 and to compare the opinions on learning activities management of the philosophy of sufficiency economy of educational institutions in the Office of Phayao Elementary Education Service Area 1 according to the opinions of administrators and teachers. Classified by education level and school size. The sample group were 263 from administrators and teachers of schools under Phayao Primary Educational Service Area Office, Area 1. The research instrument was a 5-level estimation scale questionnaire. The data were analyzed for mean, standard deviation. t -test and F-test. The pairs using the method of Fisher's least significance difference.

The results showed that the level of opinions about the management of learning activities according to the sufficiency economy philosophy overall overall is at a high level. When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average value was the aspect of educational institution management, the aspect of student development activities, the curriculum and learning activities, the personnel development of the educational institution and the Results/success pictures, respectively, in which all aspects have a high level of opinion

The results showed that the level of opinions about the management of learning activities according to the sufficiency economy philosophy overall, it is

When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average value was the aspect of school management, the aspect of student development activities, the curriculum and learning activities, the personnel development of the educational institution, and the outcome aspect/pictures of success, respectively, in which all aspects have a high level of opinion. Classified according to the size of the school overall, there were a statistically significant difference at the 0.05 level when comparing each aspect. There were statistically significant differences at the 0.05 level in all 4 aspects, namely, educational institutions management, learner development activities, educational institution personnel development, results/success images which is consistent with the hypothesis set. As for curricula and learning activities. There were no statistically significant difference

Keyword: Management of learning activities, Philosophy of Sufficiency Economy Educational Institutions

บทนำ

การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จะมุ่งบรรลุเป้าหมายในระยะ 5 ปีที่จะสามารถต่อยอดในระยะต่อไปเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาระยะยาวตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีโดยมีหลักการสำคัญของแผนพัฒนาฯ คือ ยึด “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ต่อเนื่องมาตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เพื่อให้เกิดบูรณาการการพัฒนาในทุกมิติอย่างสมดุลผสมผสาน มีความพอประมาณ และมีระบบภูมิคุ้มกันและการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดีซึ่งเป็นเงื่อนไขจำเป็นสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ สังคมไทยเป็นสังคมคุณภาพ สร้างโอกาสและมีที่ยืนให้กับทุกคนในสังคมได้ดำเนินชีวิตที่ดีมีความสุขและอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ในขณะที่ระบบเศรษฐกิจของประเทศ ก็เจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องมีคุณภาพ และมีเสถียรภาพการกระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เป็นการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รักษาความหลากหลายทางชีวภาพ ชุมชนวิถีชีวิต ค่านิยม ประเพณี และวัฒนธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2564)

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำรงชีวิต และการประพฤติปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมอย่างพอเพียง เท่าทันและเป็นสุข การศึกษาจึงต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบรู้มีทักษะที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอก โดยยึดหลักความพอประมาณ ที่เป็นความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มีการตัดสินใจที่มีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ และมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ซึ่งเป็นการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น

โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล โดยใช้ความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน มีความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต อดทน พากเพียร และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ถือเป็นการเสริมพลังให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาไปได้อย่างมั่นคงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างฐานรากทางเศรษฐกิจและสังคมให้เข้มแข็ง รักษาความสมดุลและทรัพยากรในมิติต่างๆตลอดจนสามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้อย่างรู้เท่าทัน และนำไปสู่ความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชนชาวไทยในที่สุด การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงจะประสบผลสำเร็จได้ต้องอาศัยการทำงานในลักษณะเครือข่ายและการระดมพลังจากทุกภาคส่วน ได้แก่ เครือข่ายด้านผู้นำทางความคิด เครือข่ายด้านประชาสังคม เครือข่ายด้านสื่อมวลชนและประชาชน เครือข่ายด้านสถาบันการศึกษาและเยาวชน เครือข่ายด้านองค์กรภาคธุรกิจเอกชน เครือข่ายด้านองค์กรภาครัฐ เครือข่ายด้านวิชาการ เครือข่ายด้านสถาบันการเมือง เป็นต้น (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2549)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 มีประเด็นยุทธศาสตร์ในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมโดยมีกลยุทธ์ในส่งเสริมสนับสนุนการสร้างจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรมและนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในชีวิตโดยมีโครงการการพัฒนาและขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา มีโครงการสนับสนุนส่งเสริมวิถีชีวิตชุมชนตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงและโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562-2565 มีทิศทางยุทธศาสตร์ และแนวทางการดำเนินงานสู่ความสำเร็จโดยมีพันธกิจส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม อนุรักษ์ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรมและน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การปฏิบัติของผู้เรียน โดยมีเป้าประสงค์ให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม อนุรักษ์ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรมและน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การปฏิบัติของผู้เรียน โดยมีกลยุทธ์หลักและกลยุทธ์โครงการในการส่งเสริมการศึกษาระดับพื้นฐานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีคุณธรรม จริยธรรมมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรและค่านิยมหลักของคนไทย และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1, 2564) จากความสำคัญดังกล่าวการจัดการศึกษาโรงเรียนต้องสอนให้นักเรียนรู้จักปรับตัวและน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเริ่มต้นที่โรงเรียนที่จะต้องอบรมสั่งสอน แนะนำ จัดกิจกรรมจัดกระบวนการเรียนการสอนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นสิ่งที่สำคัญในการใช้ชีวิตต่อไปในอนาคต ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่สถานศึกษา จึงสนใจศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 โดยใช้เกณฑ์การประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการ

บริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) เป็นการประเมินระดับคุณภาพ/การปฏิบัติของสถานศึกษาใน 5 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา 2) ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 4) ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา 5) ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ (กระทรวงศึกษาธิการร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศูนย์สถานศึกษาพอเพียงมูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2554)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางการบริหารจัดการกิจกรรมของสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพแก่ผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อันถึงพร้อมด้วยความดี ความรู้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษาและขนาดของสถานศึกษา

สมมติฐานของการวิจัย

1. ระดับการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา มีความแตกต่างกัน
2. ระดับการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 จำแนกตามขนาดโรงเรียน มีความแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เกี่ยวกับการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1

2. ประชากรการทําวิจัยในครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 จำนวน 84 โรงเรียน เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูจำนวน 769 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาเขต 1, 2562)

กลุ่มตัวอย่างใช้แนวคิดของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane อ้างอิงในศิริพงศ์ พฤทธิพันธ์, 2553) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 263 คน กำหนดให้มีความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ค่าความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ และสุ่มตัวอย่างแบบวิธีการกำหนดสัดส่วนเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างทุกโรงเรียน

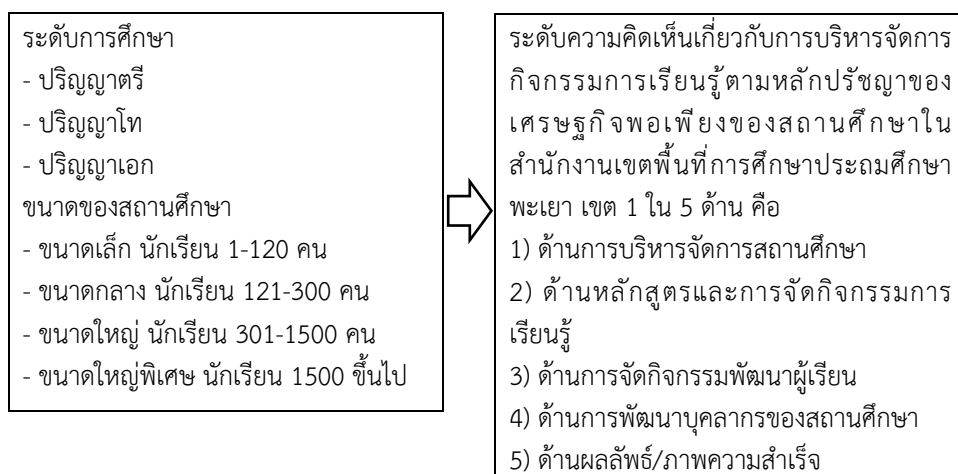
3. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ ระดับการศึกษาปริญญาตรี, ปริญญาโทและปริญญาเอก และขนาดของสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ

ตัวแปรตาม คือ ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูเกี่ยวกับการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 ใน 5 ด้าน

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

4. ระยะเวลาการดำเนินการวิจัย 2563-2564

5. เนื้อหาใช้เกณฑ์การประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) เป็นการประเมินระดับคุณภาพ/การปฏิบัติของสถานศึกษา ใน 5 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา 2) ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 4) ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา 5) ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ

6. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูเกี่ยวกับการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1

7. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

7.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยาส่งถึงโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและขออนุญาตเก็บข้อมูล

7.2 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามพร้อมทั้งแนบซองติดแสตมป์ เพื่อส่งแบบสอบถามคืนให้ผู้วิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งกำหนดเวลาเพื่อขอให้กลุ่มตัวอย่างส่งแบบสอบถามกลับคืนผู้วิจัย

7.3 ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามพร้อมตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของข้อมูลให้มีความสมบูรณ์ทุกชุด โดยโทรศัพท์สอบถามโรงเรียนที่ยังไม่ส่งแบบสอบถามคืนผู้วิจัยจนครบตามจำนวนที่กำหนดไว้แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

8. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านการสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ 1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนทร คล้ายอ่ำ 2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันติ บุณยชาติ 3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัชร จตุพร ตรวจสอบพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เชิงโครงสร้าง (Construct Validity) เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของแต่ละข้อคำถาม แล้วนำคะแนนข้อคำถามของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective : IOC) แล้วเลือกข้อคำถามที่มีค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามระหว่าง 0.67–1.00 หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่แก้ไขไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540) แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 ระดับสูงมาก (อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล, 2562)

9. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

9.1 สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

9.2 สถิติอนุมาน ได้แก่ การทดสอบมาตรฐานค่าเฉลี่ยสองกลุ่มแบบไม่สัมพันธ์กัน (t-test) และ การทดสอบมาตรฐานค่าเฉลี่ยสองกลุ่มแบบไม่สัมพันธ์กัน F-test ทดสอบรายคู่โดยใช้วิธีการของ Fisher's least significance difference (LSD)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 แบ่งเป็น 2 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ระดับความคิดเห็นการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูเกี่ยวกับการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1

ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูเกี่ยวกับการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1	ระดับความคิดเห็น (N= 263)	ระดับ
	$\bar{X}$	S.D

1. ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา	4.16	0.56	มาก
2. ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.13	0.61	มาก
3. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	4.14	0.57	มาก
4. ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา	4.12	0.64	มาก
5. ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ	3.95	0.56	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.10	0.51	มาก

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D.= 0.51) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.56), ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ($\bar{X} = 4.14$, S.D.= 0.57) มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก, ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.13$, S.D.= 0.61), ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.12$, S.D.= 0.64) มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ ($\bar{X} = 3.95$, S.D.= 0.56) ซึ่งมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูเกี่ยวกับการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษา

การบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงของสถานศึกษาในสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พะเยา เขต 1	ระดับการศึกษา				t	Sig.
	ปริญญาตรี (160)		ปริญญาโท (103)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1.ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา	4.16	0.60	4.15	0.50	.17	.87
2.ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรม การเรียนรู้	4.13	0.65	4.13	0.55	-.20	.99
3.ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	4.11	0.60	4.18	0.52	-.97	.33
4.ด้านการพัฒนาบุคลากรของ สถานศึกษา	4.15	0.70	4.07	0.53	1.03	.30
5.ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ	3.94	0.60	3.98	0.48	-.50	.61
ภาพรวม	4.10	0.55	4.10	0.45	-.05	.96

*p-value น้อยกว่า 0.05

หมายเหตุ: เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามไม่มีระดับการศึกษาปริญญาเอก จึงไม่สามารถทดสอบ One-way ANOVA ได้ จึงได้ใช้การทดสอบแบบ T-test เพราะมีกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับการศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 โดยภาพรวมมีความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา และด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบระดับการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

การบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	แหล่งข้อมูล	SS	df	Ms	F	P-value
1. ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	4.00	3	1.33	4.31	0.01*
	ภายในกลุ่ม	80.18	259	0.31		
	รวม	84.18	262			
2. ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	2.88	3	0.96	2.55	0.06
	ภายในกลุ่ม	97.39	259	0.38		
	รวม	100.26	262			
3. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	ระหว่างกลุ่ม	4.45	3	1.48	4.72	0.00*
	ภายในกลุ่ม	81.44	259	0.31		
	รวม	85.89	262			
4. ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	4.16	3	1.39	3.45	0.02*
	ภายในกลุ่ม	104.26	259	0.40		
	รวม	108.43	262			
5. ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ	ระหว่างกลุ่ม	3.40	3	1.13	3.73	0.01*
	ภายในกลุ่ม	78.77	259	0.30		
	รวม	82.17	262			
ผลรวมทั้งหมด	ระหว่างกลุ่ม	2.52	3	0.84	3.20	0.02*
	ภายในกลุ่ม	67.97	259	0.26		
	รวม	70.49	262			

*p-value น้อยกว่า 0.05

ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเปรียบเทียบรายด้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่สำคัญและสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 มีการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีการบริหารจัดการสถานศึกษา มีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาและมีผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ปี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 (2562) มีหลักการสำคัญในการบริหารจัดการเขตพื้นที่ไปสู่ความสำเร็จตามวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาตามแผนพัฒนาการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562-2565 ในการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยมีเป้าหมายสำคัญในการบริหารเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพของผู้เรียนให้เกิดทักษะที่สำคัญ 3 ประการ คือ มีทักษะวิชาการให้ผู้เรียนมีคุณภาพการศึกษาเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดและพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานสากลมีทักษะชีวิตให้ผู้เรียนน้อมนำศาสตร์พระราชาและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข รองรับต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 และมีทักษะอาชีพ ให้ผู้เรียนที่จบการศึกษา สามารถประกอบอาชีพตามศักยภาพและความถนัด และยังสอดคล้องกับรัตน หलगกลาง (2558) ทำวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพในการทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 ทั้ง 4 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งแต่ละด้านสรุปผล ดังนี้

1.1 ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนมีนโยบายให้นักเรียนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการชีวิตประจำวัน มีโครงการ/กิจกรรมด้านวิชาการที่ส่งเสริมการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้ มีการบริหารอาคารสถานที่และจัดการแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา และโรงเรียนมีสื่อและแหล่ง

เรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงโรงเรียนมีการประสานสัมพันธ์และนำปราชญ์ในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของชนิดา ทศนิยม (2562) ทำการวิจัยเรื่องความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ความคาดหวังการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 2) ลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 ลำดับที่ 1 คือ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา

1.2 ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการเรียนรู้ มีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ รวมทั้งมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มสาระการเรียนรู้ และโรงเรียนมีการจัดหา/ผลิตและใช้สื่อการเรียนรู้เพื่อบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพิพัฒน์ ขวัญมงคล (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ผลการวิจัยพบว่าสถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาด้านหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ และด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมลูกเสือ/เนตรนารี/ยุวกาชาด หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดจิตอาสา และมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งโรงเรียนมีระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาตนเองได้อย่างสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และโรงเรียนมีการจัดโครงการส่งเสริมกิจกรรมนักเรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ “อยู่อย่างพอเพียง” อีกทั้งโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมแนะแนวให้ผู้เรียนได้รู้จักการวางแผนชีวิตของตนเองได้อย่างสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัย พิชามณฐ์ แซ่จั่น และสุภาภรณ์ ตั้งดำเนินสวัสดิ์ (2561) ที่ได้วิจัยเรื่องการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน อยู่ในระดับการปฏิบัติมาก

1.4 ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการดำเนินชีวิตและตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่นักเรียน มีโครงการพัฒนานักเรียนเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการนำนักเรียนศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต และโรงเรียนมีการส่งเสริมให้นักเรียนแสวงหาความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งโรงเรียนมีการขยายผลและเผยแพร่การดำเนินชีวิตและของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พินิจ เครือเหลา และวรกาญจน์ สุขสดเขียว (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนพิทยาลงกรณ์พิทยาคม ผลการวิจัยพบว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนพิทยาลงกรณ์พิทยาคม โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก

1.5 ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักเรียนอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนเพื่อส่วนรวมและสาธารณประโยชน์ นักเรียนดำเนินชีวิตอย่างมีฐานรากทางวัฒนธรรมและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจากกระแสโลกาภิวัตน์ นักเรียนรู้จักใช้และจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และนักเรียนดำเนินชีวิตอย่างสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สำเนา หมีนแจ่ม (2561) ได้วิจัยเรื่องการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนชุมชนบ้านวังจ้อม อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่าในภาพรวมปฏิบัติงานอยู่ในระดับคุณภาพมากเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับคุณภาพมากโดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาและด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 จำแนกตามระดับการศึกษาพบว่าโดยภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 มีนโยบายให้นักเรียนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน โรงเรียนมีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และมีการจัดกิจกรรมแนะแนวให้ผู้เรียนได้รู้จักการวางแผนชีวิตของตนเองได้อย่างสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงโรงเรียนมีโครงการพัฒนานักเรียนเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และตระหนักในคุณค่าของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และนักเรียนอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนเพื่อส่วนรวมและสาธารณประโยชน์

ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของนพรัตน์ ประกอบมิตร (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่องศึกษาปัญหาการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายตำบลพระเพลิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา และขนาดของโรงเรียน ผลการวิจัยการเปรียบเทียบระดับปัญหาการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายตำบลพระเพลิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษา 4 ด้าน ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของลวิณรัตน์ ชัยกิจจนารณ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท เมื่อจำแนกตามตำแหน่ง เพศ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนอายุ วุฒิการศึกษาไม่แตกต่างกัน

3. การเปรียบเทียบการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อเปรียบเทียบรายด้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 ที่มีขนาดต่างกันมีนโยบายให้นักเรียนนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน มีโครงการ/กิจกรรมด้านวิชาการที่ส่งเสริมการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้ มีการจัดกิจกรรมลูกเสือ/เนตรนารี/ยุวกาชาด หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการบริหารอาคารสถานที่และจัดการแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา มีการจัดกิจกรรมแนะแนวให้ผู้เรียนได้รู้จักการวางแผนชีวิตของตนเองได้อย่างสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการดำเนินชีวิตและตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่นักเรียน นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของนพรัตน์ ประกอบมิตร (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายตำบลพระเพลิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 ผลการเปรียบเทียบระดับปัญหาการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายตำบลพระเพลิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของระพีพรณ คณาฤทธิ์ (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่องการ

บริหารสถานศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่าการเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามขนาดของโรงเรียนต่างกันมีการบริหารสถานศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 และเมื่อเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามขนาดของโรงเรียนเป็นรายคู่พบว่า การเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่กับโรงเรียนขนาดกลางมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพิชามญช์ แซ่จั่น และสุภาภรณ์ ตั้งคำเนินสวัสดิ์ (2561) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ครูที่มีขนาดของโรงเรียนต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ขนาดของสถานศึกษาต่างกันมีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีการจัดหา/ผลิต และใช้สื่อการเรียนรู้ เพื่อบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ตลอดจนนักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการเรียนรู้ และโรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่แตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับทองดี พิมพ์สาลี (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอนาโยง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานี เขต 4 ผลการวิจัยพบว่าการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอนาโยง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานี เขต 4 จำแนกตามกลุ่มเครือข่ายโรงเรียน ประเภทโรงเรียนและขนาดโรงเรียน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา โรงเรียนควรมีส่งเสริมการประสานสัมพันธ์และนำปราชญ์ในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้มากขึ้นกว่าเดิม
2. ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนควรมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมแนะแนวให้ผู้เรียนได้รู้จักการวางแผนชีวิตของตนเองได้อย่างสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้เป็นอย่างดีและมีระบบมากยิ่งขึ้น
3. ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โรงเรียนควรมีส่งเสริมการจัดหา ผลิต และใช้สื่อการเรียนรู้ เพื่อบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกิดประโยชน์มากที่สุด

4. ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา โรงเรียนควรมีการส่งเสริมการขยายผลและเผยแพร่การดำเนินชีวิตและของนักเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้มากยิ่งขึ้น

5. ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ โรงเรียนควรมีการส่งเสริมนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นปัญหา และอุปสรรคต่อการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษาและสถานศึกษาด้วย

2. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาโดยการวิจัยเชิงคุณภาพ

3. ควรมีการวิจัยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้งโรงเรียนของภาครัฐ

เอกสารอ้างอิง

ศึกษาธิการ, กระทรวง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศูนย์สถานศึกษาพอเพียงมูลนิธิยุวสถิรคุณ. (2554) *คู่มือประเมินและเกณฑ์คุณภาพสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. (สถานศึกษาพอเพียง)

ชนิดา ทศนิยม. (2562). *ความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20*. *สภากาชาดศึกษาศาสตร์*, 6(1), 105-113.

ทองดี พิมพ์สาลี. (2558). *การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอนายูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4*. *หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา*. กรกฎาคม 2558.

นพรัตน์ ประกอบมิตร (2559). *ศึกษาปัญหาการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายตำบล พระเพลิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1*. งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินการตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: เจริญผล.

พิชามญญ์ แซ่จัน และ สุภาภรณ์ ตั้งดำเนินสวัสดิ์. (2561). *การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1*. *วารสารวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต*, 14(2), 33-50.

- พินิจ เครือเหลา และ วรกาญจน์ สุขสดเขียว. (2562). การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนพิทยาลงกรณ์พิทยาคม. *วารสารการบริหารการศึกษา*, 10 (1), 268-282.
- พิพัฒน์ ขวัญมงคล. (2558). การศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอ่างทอง. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า*, 2(1), 33-40.
- รัตนา หลวงกลางและคณะ. (2558). แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 9 (ฉบับพิเศษ), 574-589.
- ระพีพรรณ คณาฤทธิ์. (2554). การบริหารสถานศึกษาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. ปทุมธานี*.
- ลวณรัตน์ ชัยกิจธนาภรณ์. (2560). การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามทัศนะของผู้บริหาร สถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยนาท. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, นครปฐม*.
- ศิริพงศ์ พุทธิพันธ์. (2553). ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับธุรกิจ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ฮาซันพรีนติ้ง. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพะเยา เขต 1 (กลุ่มนโยบายและแผน). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ปี (พ.ศ.2562-2565)*.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี. *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564. แนวทางการดำเนินงานขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา สพ.อด. 1*.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (2549). *เศรษฐกิจพอเพียง ร่วมเรียนรู้ สานข่าย ขยายผล*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟิก.
- สำเนา หมิ่นแจ่ม. (2561). การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนชุมชนบ้านวังจ้อม อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. *มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่*.
- อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล. (2562). *การวิจัยทางการศึกษา: แนวคิดและการประยุกต์ใช้*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พุทธศาสนาบนแผ่นดินจีน

Buddhism in China

中国佛教

ปัญจพร เหล่าลูกอินทร์¹ วรารักษ์ พูนวิวัฒน์² และ สุธิมา กฤตย์ธนวัด³
Panchaporn Laolook-in, Wararak Poonwiwat and Suthima Krittthanawat

วันที่ส่งบทความ: 18 กรกฎาคม 2564, วันที่แก้ไขบทความ: 21 ธันวาคม 2564,
วันที่ตอบรับบทความ: 28 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

บทความทางวิชาการนี้ผู้เขียนมีความมุ่งหมายถึงประวัติศาสตร์และความเป็นมาของพุทธศาสนาในประเทศจีน รูปแบบพุทธศาสนาแบบจีนและบทบาทของพุทธศาสนาบนแผ่นดินจีนในปัจจุบัน โดยอาศัยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากทั้งงานวิจัย หนังสือ วารสารและบทความต่าง ๆ นำมาวิเคราะห์ ประมวลผล และสรุปเนื้อหาตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ข้างต้น ซึ่งคาดว่าจะประโยชน์ต่อการศึกษาวัฒนธรรมจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้สนใจด้านวัฒนธรรมความเชื่อของชาวจีน

จากผลการศึกษาพบว่า พุทธศาสนาเริ่มเข้ามาในประเทศจีนตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่นและได้มีการสร้างวัดพุทธแห่งแรกในจีนในสมัยนี้เช่นกัน ต่อมาสมัยราชวงศ์ถังถือเป็นยุคที่เจริญรุ่งเรืองที่สุดของพุทธศาสนาในประเทศจีน เนื่องจากพระมหาหังสตรียมีความเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนา จึงได้ให้การอุปถัมภ์และได้มีการส่งพระเถระเดินทางไปสืบพระพุทธรูปในอินเดียรวมทั้งอัญเชิญพระไตรปิฎกกลับมายังจีน อีกทั้งยังได้มีการแปลพระสูตรจากภาษาบาลีเป็นภาษาจีนอีกมากมาย หลังจากนั้นพุทธศาสนาก็ค่อย ๆ เลื่อมลงจนเมื่อถึงสมัยราชวงศ์ซ่งพระมหาหังสตรียจะให้ความสนใจไปที่พุทธศาสนาวัชรยาน แบบทิเบต จนถึงยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง ปฏิวัติวัฒนธรรมในสมัยท่าน

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
อีเมล thaparethaboom@gmail.com

Lecturer of Foreign Languages Program, Faculty of Humanities and Social Sciences at Nakhon Sawan Rajabhat University. E-mail: thaparethaboom@gmail.com

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
อีเมล wara_rak@hotmail.com

Lecturer of Foreign Languages Program, Faculty of Humanities and Social Sciences at Nakhon Sawan Rajabhat University. E-mail: wara_rak@hotmail.com

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาภาษาจีน สังกัดสาขาวิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ อีเมล Suthima.krit@gmail.com

Assistant Professor of Chinese at Foreign Languages Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Sawan Rajabhat University. Email: Suthima.krit@gmail.com

ประธานเหมา เจ๋อตง ทั้งวัดวาอารามและพระคัมภีร์ต่างๆได้ถูกเผาทำลายไปเป็นจำนวนมากเพราะถือว่าความเชื่อทางศาสนาและลัทธิต่างๆนั้นเป็นภัยต่อพรรคคอมมิวนิสต์จีน จึงถือว่าเป็นยุคตกต่ำที่สุดของพุทธศาสนาในประเทศจีน หลังจากนั้นในยุคของท่านประธาน เติ้ง เสี่ยวผิง จึงได้มีการผ่อนคลายนโยบายนี้จึงทำให้ศาสนาพุทธในประเทศจีนได้รับความสนใจจากโลกภายนอกมากขึ้น และพัฒนามาจนเป็นพุทธศาสนาแบบจีนที่เราได้เห็นกันในปัจจุบัน

คำสำคัญ: พุทธศาสนาแบบจีน, พุทธศาสนามหายาน, ศาสนาพุทธในประเทศจีน

Abstract

This academic article aims to the history and origins of Buddhism in China. Chinese Buddhism patterns and the role of Buddhism in China today by collecting data from research papers, books, journals and articles to analyze, process and summarize content for the purposes set out above. This is expected to be beneficial to the study of Chinese culture, especially to those interested in the cultural beliefs of the Chinese people.

The result of the study found that Buddhism entered China in the Han Dynasty and the first Buddhist temple was built in China. Later, the Tang Dynasty was considered the most prosperous era of Buddhism in China because the emperor has the corrupt faith in Buddhism. So, he patronized Buddhism and sent monks to India and brought the Tripitaka back to China and there have been many translations of the Sutra from Pali into Chinese. After that, Buddhism gradually deteriorated until in the Qing Dynasty, the king would pay more attention to Tibetan Vajrayana Buddhism until the Cultural Revolution of President Mao Zedong, many temples and scriptures were burned down because religious beliefs and cults were considered a threat to the Chinese Communist Party. It is considered the depressing era of Buddhism in China. After that, in the era of President Deng Xiaoping, this rule was loosened, thus making Buddhism in China more attractive to the outside world and developed to become the Chinese Buddhism that we have seen today.

Keywords: Chinese Buddhism, Mahayana Buddhism, Buddhism in China

摘要

本研究目的：中国佛教的历史和背景；中国佛教的形式；佛教在当今中国的角色。根据上述目的，通过收集书籍、期刊和论文，对目的内容进行分析、研究和总结。这将有助于研究中国文化，使更多的人了解中国。

研究结果表明，佛教于汉代传入中国，并且在当时建造了中国第一座佛教寺庙。到唐代，佛教得到了空前繁荣地发展。唐代著名高僧玄奘前往印度学习，并带回了《大藏经》等佛教经典。同时他组织翻译了很多巴利文、梵文的佛教经籍到了清代，国家将更多注意力放到了藏传佛教的管理宣传上。新中国建立以后，经历了文化大革命等特殊历史时期，大量的寺庙及经卷被毁。佛教文化遭受重创。进入改革开放时期，政府及时调整了政策，也更加的开放，从而使得佛教有了发展的空间。这才逐渐成为我们今天看到中国佛教。

关键词：中国的佛教形式，中国大乘佛教，中国佛教

บทนำ

พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีผู้นับถือมากเป็นอันดับที่ 4 ของโลก รองจากศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และศาสนาฮินดู ซึ่งประเทศจีนมีผู้นับถือพระพุทธศาสนามากที่สุดถึงเกือบ 400 ล้านคน ในขณะที่ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีผู้นับถือพุทธศาสนา มากที่สุดเมื่อเทียบกับอัตราส่วน จำนวนประชากร (กองคลัง มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, 2560) ประเทศจีนเป็นประเทศ ที่มีประชากรมากที่สุดในโลกกว่า 1,400 ล้านคน เป็นรัฐพรรคการเมืองเดียวปกครองโดยพรรค คอมมิวนิสต์ ปัจจุบันประชาชนจีนมีทั้งหมด 56 ชนเผ่า ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ โดยนับถือนิกาย มหายาน (大乘佛教) และวัชรยาน (金刚乘佛教) โดยนับถือพร้อมไปกับลัทธิขงจื้อ (儒家) และลัทธิเต๋า (道教) กว่า 300 ล้านคน นอกจากนี้มีการนับถือนิกายเถรวาท นับถือ ศาสนาอิสลามกว่า 11 ล้านคน และนับถือศาสนาคริสต์อีก 5.2 ล้านคน

เนื่องจากพุทธศาสนาเป็นหนึ่งในสามศาสนาใหญ่ในประเทศจีน ความสำคัญและความยิ่งใหญ่ของพุทธศาสนาในจีนนั้น ไม่ได้ด้อยไปกว่าลัทธิขงจื้อ และศาสนาเต๋าซึ่งเป็นศาสนาที่เกิดขึ้นในจีนเอง นักพุทธศาสตร์ของจีน มีข้อสันนิษฐานเรื่องกาลเวลาที่พุทธศาสนาแผ่เข้าจีนแตกต่างกันหลายทัศนะ บางท่านสันนิษฐานว่า เข้าไปในจีนตั้งแต่สมัย จินซีฮ่องเต้ (秦始皇 246 – 210 ก่อน ค.ศ.) บางท่านก็สันนิษฐานว่าเข้าไปเมื่อครั้งพระเจ้าอโศกมหาราชทรงกระทำสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 3 แล้ว ได้ส่งพระธรรมทูตออกเผยแผ่พุทธศาสนานอกอาณาจักรอินเดีย และในครั้งนั้น พระองค์ก็ได้ส่งพระมหาเถระเข้าไปเผยแผ่พุทธศาสนาในประเทศจีนด้วย แต่หลักฐานที่สามารถนำมาอ้างอิงได้แน่นอนนั้น คือ พุทธศาสนาแผ่เข้าจีนในช่วงคาบเกี่ยวระหว่างปลายสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันตก (西汉 206 ก่อน ค.ศ.- ค.ศ. 25) ต้นราชวงศ์ ฮั่นตะวันออก (东汉 ค.ศ. 25 – ค.ศ. 220) ทั้งนี้ เพราะนักโบราณคดีได้ขุดพบพระพุทธรูปในสมัยนี้หลายแห่งด้วยกัน เช่น พระพุทธรูปที่ภูเขาผิงซัน (彭山) มณฑลเสฉวน พระพุทธรูปที่ภูเขาซ่งว่าง (孔望山) มณฑลเจียงซู เป็นต้น สำหรับชาวจีน พุทธศาสนาเป็นศาสนาและวัฒนธรรมต่างชาติที่แผ่เข้าไป ฉะนั้น เมื่อแรกเข้าไปนั้น จึงประสบกับการถูกกีดกันอย่างรุนแรงจากวัฒนธรรมดั้งเดิมของจีนเป็นเบื้องต้น กว่าจะเป็นที่ยอมรับและกลายเป็นวัฒนธรรมส่วนหนึ่งของจีนได้ ก็กินเวลาหลายร้อยปี (ชีว ชูหลุน, 2555)

ศาสนาพุทธ ขงจื้อและเต๋า นั้นมีหลักธรรมที่แตกต่างกันมากหลายประการ ที่คล้ายคลึงกันนั้นมีน้อยและมักไม่เป็นที่รู้จัก ท่านพระสังฆปริณายกองค์ที่ 6 เหว่ยหล่าง ของนิกายฉานของจีน ได้กล่าวถึงความแตกต่างของหลักธรรมของสามศาสนา โดยสรุปได้อย่างน่าฟังว่า “ขงจื้ออยากอยู่ เต๋าไม่อยากตาย พุทธไม่อยากเกิด” ดังนั้น ถ้าพิจารณาหลักธรรมของสามศาสนาแล้ว ศาสนาพุทธมีหลักธรรมที่คล้ายคลึงกับเต๋า มากกว่าขงจื้อ แต่เมื่อพุทธศาสนาแพร่หลายเข้าไปในประเทศจีน ชาวจีนในระยะแรกเริ่มก็มองว่าพุทธศาสนาเป็นศาสนาของคนต่างชาติไม่เหมาะสมกับชาวจีน และชาวจีนก็มีศาสนาของตนอยู่แล้วคือ ขงจื้อและเต๋า จึงไม่จำเป็นต้องรับเอาศาสนาของคนต่างชาติ จึงก่อให้เกิดความขัดแย้งอิทธิพลกันขึ้นในราชสำนัก ระหว่างศาสนาพุทธกับขงจื้อและเต๋ายู่หลายครั้งในประวัติศาสตร์จีนที่ผ่านมา แต่พุทธศาสนามีข้อได้เปรียบตรงที่หลักธรรมมีความละเอียดลึกซึ้งและครอบคลุมกว้างขวางมากกว่าหลักปรัชญาของศาสนา ขงจื้อ และเต๋า จึงเป็นที่ยอมรับของประชาชนจีนอย่างกว้างขวางนับตั้งแต่องค์จักรพรรดิ ชำราชากร บัณฑิต พ่อม้า และเกษตรกร การผสมผสานระหว่างปรัชญาของศาสนาพุทธกับเต๋ากับวัฒนธรรมและอุปนิสัยของชาวจีนทำให้เกิดพุทธศาสนานิกายใหม่ ๆ ขึ้นในประเทศจีน ในขณะเดียวกันผู้นำศาสนาเต๋าและขงจื้อก็รับเอาปรัชญาพุทธศาสนาไปปรับปรุงคำสอนศาสนาของตน ทำให้เกิดการปฏิรูปของศาสนาเต๋าและขงจื้อด้วยการผสมผสานและการปฏิรูปของศาสนาทั้งสามทำให้หลักธรรมของทั้งสามศาสนามีความคล้ายคลึงกันมากขึ้น คนเชื้อสายจีนส่วนใหญ่จะนับถือพุทธศาสนาที่ผสมผสานความเชื่อเข้ากับกับลัทธิขงจื้อและลัทธิเต๋า เมื่อครั้งพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองในช่วงแผ่นดินจินยุคเก่า มีการพัฒนานิกายรวมถึง 10-13 นิกาย หนึ่งในนิกายที่เกิดขึ้นและรู้จักกันไปทั่วโลก คือ พุทธนิกายเซน แม้ว่าจะมีการอ้างอิงที่มาจากอินเดีย แต่มีหลายอย่างที่เป็นอัตลักษณ์ของศาสนาพุทธแบบจีนแล้วจึงได้พัฒนาต่อไปยังดินแดนต่าง ๆ

ในยุคสมัยราชวงศ์ถัง (唐朝) นั้นถือว่าเป็นยุคเจริญเจริญรุ่งเรืองที่สุดขีดของพุทธศาสนาในประเทศจีน แต่หลังจากหมดยุคราชวงศ์ถังศาสนาพุทธค่อย ๆ เสื่อมลง โดยเฉพาะยุคราชวงศ์ชิง (清朝) เป็นต้นมา พอถึงยุคลายราชวงศ์ชิงจนถึงช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครองพุทธศาสนาก็ได้รับผลจากการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน ข้อดี คือ ทำให้พุทธศาสนิกายหินยานได้รับความสนใจจากโลกภายนอกและนักปราชญ์จากทั่วโลก ส่วนข้อเสียไม่ได้รับการดูแลจากรัฐ เพราะช่วงสมัยราชวงศ์ชิงปกครองนั้นจะให้ความสนใจไปที่พุทธศาสนาวัชรยานแบบทิเบต (西藏) มากกว่า (เศรษฐพงษ์ จงสวณ, 2562)

พุทธศาสนาในจีนแผ่นดินใหญ่หลังสงครามโลกครั้งที่สอง และยุคปฏิวัติวัฒนธรรม (文化大革命) อยู่ในช่วงยุคที่กำลังฟื้นตัว ไม่ว่าจะเป็นด้านพุทธศาสนา ศาสนาสถานและพระสงฆ์ต่างก็ได้รับผลกระทบ แต่หลังจากนั้นพุทธศาสนาในจีนก็เป็นที่สนใจมากขึ้นและยังเป็นส่วนหนึ่งในการเชื่อมโยงธรรมะระหว่างวัฒนธรรมจีนกับวัฒนธรรมอินเดียอีกด้วย

ความเป็นมาของพุทธศาสนาในประเทศจีน

ชาวจีนเริ่มรู้จักพุทธศาสนาในสมัยราชวงศ์ฮั่น (汉朝) มีตำนานว่า พระเจ้าอโศกมหาราช (阿育王) ตอนที่ทรงรับสั่งให้สร้างวิหาร สถูปเจดีย์ และเสาอโศก 84,000 เสา แล้วให้ประดิษฐานทั่วอินเดีย ในความเป็นจริงพระเจ้าอโศกไม่ได้ทรงสร้างเองทั้งหมด แต่ประกาศเป็นนโยบายออกไป ประชาชนที่เลื่อมใสพุทธศาสนาก็ช่วยกันสร้างตามพระราชประสงค์แล้ว ประดิษฐานไว้ทั่วชมพูทวีป มีการพบสถูปเจดีย์และเสาอโศกในจีน 19 แห่ง บางแห่งมีพระบรมสารีริกธาตุ (舍利子) บรรจุอยู่ ซึ่งเป็นหลักฐานแสดงว่าคนในจีนนั้นรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับพุทธศาสนาในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช (พระศรีศัคมภิรัตน์, 2559)

ภาพที่ 1 จักรพรรดิหมิงตี้ (汉明帝)

ที่มา: 历史故事. (2559).

พุทธศาสนาได้เข้ามาในประเทศจีนดังได้ปรากฏในหลักฐาน เมื่อประมาณพุทธศักราช 608 ในสมัยของพระจักรพรรดิฮั่นหมิงตี้ (汉明帝) แห่งราชวงศ์ฮั่นทรงเป็นผู้ริเริ่มในการนำพุทธศาสนามาสู่แผ่นดินจีน พระองค์ทรงสุบินเห็นเทวดาสีทองอุ้มพระพุทธรูปเหาะผ่านพระราชวัง

โหราทำนายว่า เทวดาสีทองหมายถึงพระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติในอินเดีย แม้เสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว แต่คำสอนยังรุ่งเรืองในอินเดีย พระองค์จึงรับสั่งให้ทูตไปสืบพุทธศาสนา ในยุคนั้นศาสนาดั้งเดิมในจีน คือ เต๋าและขงจื๊อยึดครองพื้นที่ซึ่งมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมประเพณีจีนค่อนข้างสูง เต๋านั้นการปลื้มออกจากสังคม นิยมนั้งสมาธิ นั้งกรรมฐานเหมือนกับพุทธศาสนา ส่วนขงจื๊อเน้นจริยธรรมและความสัมพันธ์ของสังคมจากความฝันของจักรพรรดิอันหมิงตี้พระองค์ ได้จัดส่งคณะทูต 18 คนไปสืบพระพุทธศาสนาในอินเดียคณะทูตชุดนี้ได้เดินทางกลับประเทศจีนพร้อมด้วยพระภิกษุ 2 รูป (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2515) คือ พระกาศยปะมาตังคะ (摄摩腾) และพระธรรมอรัญญะ (竺法兰) รวมทั้งคัมภีร์ของพุทธศาสนาอีกส่วนหนึ่งด้วย เมื่อพระเถระ 2 รูป พร้อมด้วยคณะทูตกลับมาถึงเมืองลั่วหยาง (洛阳) พระเจ้าอันหมิงตี้ได้ทรงสั่งให้สร้างวัดเพื่อเป็นที่อยู่ของพระทั้ง 2 รูป มีชื่อว่า วัดไป่หม่า (白马寺) แปลว่า วัดม้าขาว เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่ม้าตัวที่บรรทุกพระคัมภีร์ทางพุทธศาสนากับพระเถระทั้งสอง วัดไป่หม่านี้ถือได้ว่าเป็นวัดต้นแบบในทางพระพุทธศาสนาวัดแรกของแผ่นดินจีน (ปัจจุบันวัดไป่หม่า ยังเป็นวัดทางพุทธศาสนาที่เคารพศรัทธาของชาวจีนในประเทศ และชาวจีนโพ้นทะเล) หลังจากนั้นพระกาศยมาตังคะ กับพระธรรมอรัญญะ (ปรีวัฒน์ จันทร, 2562) ได้แปลคัมภีร์พุทธศาสนาเป็นภาษาจีนเล่มแรก ต่อมาพุทธศาสนาในประเทศจีนได้เจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก โดยได้รับพระบรมราชูปถัมภ์จากราชวงศ์ถังและราชวงศ์ต่อ ๆ มาโดยลำดับ

ทั้งนี้ พุทธศาสนาได้เข้ามาในประเทศจีน โดยผ่านวิวัฒนาการอย่างสลับซับซ้อนถึง 3 ระยะด้วยกัน คือ (1) ระยะแรก เป็นระยะที่อาศัยวัฒนธรรมจีนเป็นเกาะเพื่อประกอบตัวเองให้ปักหลักลงได้บนผืนแผ่นดินจีนแล้วค่อย ๆ เผยแผ่ออกไป โดยในสมัยราชวงศ์ฮั่น พุทธศาสนาจะอาศัยไสยศาสตร์ของเต๋าเป็นทุนเกาะ เพื่อให้ตัวเองปักหลักลงได้ เช่น ในสมัยราชวงศ์ฮั่นผู้คนส่วนใหญ่นับถือหวงเหล้าเสวีย (黄老之学) ซึ่งเป็นสำนักปรัชญาสำนักหนึ่ง โดยมีพื้นฐานมาจากไสยศาสตร์โบราณและผูกพันเหนียวแน่นกับไสยศาสตร์ ซึ่งรุ่งเรืองมากในสมัยนั้น คนส่วนใหญ่มักเอาปรัชญาของหวงเหล้าเสวียใช้ทำความเข้าใจหรืออธิบายพระคัมภีร์และพระสูตรของพุทธศาสนา เช่น ในสมัยสามก๊ก ก็มีการถอดคำว่า "นรก" ออกเป็น "ไท่ซัน (泰山)" ทั้งนี้เพราะชาวจีนในสมัยนั้นเชื่อกันว่า คนเราเมื่อตายไปแล้ว วิญญาณจะล่องลอยไปที่ภูเขไท่ซันก่อน เราจะเห็นได้ว่าความเข้าใจที่ชาวจีนมีต่อพุทธศาสนาในสมัยนั้นล้วนแต่เชื่อมโยงกับปรัชญาของหวงเหล้าเสวีย ส่วนทางธรรมนั้นต้องอาศัยแนวความคิดของลัทธิขงจื๊อเป็นทุนเกาะเพื่อเผยแผ่ตัวเอง เมื่อกล่าวถึงหลักปฏิบัติแล้ว แนวความคิดลัทธิขงจื๊อกับหลักธรรมของพุทธศาสนาแตกต่างกันมาก เช่น ปรัชญาของขงจื๊อ จะเน้นให้เห็นถึงความถูกต้องในความเลื่อมล้ำสูงต่ำของความสัมพันธ์ในสังคม ผิดกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่ให้เราตั้งความสัมพันธ์อยู่บนความเสมอภาคและเคารพซึ่งกันและกัน แต่เพื่อที่จะให้สอดคล้องกับศีลธรรมของชาวจีน ชาวพุทธที่เผยแผ่พุทธธรรมในสมัยนั้น เวลาแปลหรืออธิบายหลักธรรมของพุทธ จะเลือกสรรและเพิ่มเติมเนื้อหาที่เห็นว่าชาวจีนสามารถรับได้เข้าใจ และตัดทอนเนื้อหาที่เห็นรับไม่ได้ออกไป (2) ระยะที่สองเป็นระยะที่เกิดภาวะขัดแย้งและปะทะกับวัฒนธรรม

ดั้งเดิมของจีนอย่างรุนแรง โดยสมัยราชวงศ์จิ้น มีการแปลคัมภีร์พุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้น ผู้แปลมีความเข้าใจในพุทธปรัชญาและพุทธธรรมลึกซึ้งยิ่งขึ้น ช่วยให้คนทั่วไปเข้าใจและมองเห็นความแตกต่างระหว่างพุทธกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของจีนได้ชัดเจน ดังนั้น จึงเกิดปัญหาว່ายจะยั้หนัดในหลักพุทธธรรม หรือจะยังคงยึดพุทธคัมภีร์และพระสูตรต่าง ๆ ตามความรับรู้ของคนจีนต่อไป ปัญหา นี้จึงเป็นชนวนให้เกิดความขัดแย้งอื่น ๆ ตามมา เช่น การขัดแย้งกันระหว่างศาสนาพุทธกับลัทธิขงจื้อ และศาสนาพุทธกับลัทธิเต๋า มีการโต้แย้งกันด้วยปรัชญาว่าด้วย “การเกิด การตาย” “กายและจิต” และ “กฎแห่งกรรมมีจริงหรือไม่” หรือในด้านศีลธรรมนั้น ขัดแย้งกันในเรื่อง “สมณะควร จะกราบไหว้กษัตริย์หรือไม่” ซึ่งเป็นปัญหาที่โต้แย้งกันมาหลายร้อยปี เพราะระบบการปกครองของจีน ถือว่า กษัตริย์เป็นโอรสแห่งสวรรค์ ใครจะฝ่าฝืน ละเมิดหรือปฏิเสธไม่ได้เด็ดขาด การที่ภิกษุสงฆ์ ไม่ยอมกราบไหว้กษัตริย์ จึงถูกมองว่าเป็นการกระทำที่ผิดต่อศีลธรรมอย่างร้ายแรง และความแตกต่างกันในด้านชนบประเพณีระหว่างศาสนาพุทธกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของจีน ซึ่งลัทธิขงจื้อและเต๋ายายามทวักถิทางที่จะต่อต้านชนบประเพณีต่าง ๆ ของศาสนาพุทธ ด้วยเห็นว่าเป็นประเพณีของชาวต่างชาติ ส่วนชาวพุทธนั้นก็พยายามยืนยันให้ เห็นว่าพระผู้มีพระภาคเจ้า นั้น สถิตอยู่เหนือเทพเจ้าทั้งปวงและทรงคุณธรรมประเสริฐสุด ซึ่งความสัมพันธ์ของทั้งสามหลักความเชื่อในระยะที่สองนี้เป็นในทางไม่กิดกันแต่ก็ไม่อยากปรองดอง (3) ระยะที่สามเป็นระยะที่เป็นที่ยอมรับและกลายเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญยึ่งส่วนหนึ่งของจีน อันเนื่องมาจากรัชสมัยจักรพรรดิถังไท่จงของราชวงศ์ถัง พระองค์ทรงดำเนินนโยบายอุปถัมภ์ทั้งสามศาสนาให้อยู่ควบคู่กันไป ทั้งนี้ เพราะชนชั้นปกครองส่วนใหญ่มีความเห็นพ้องต้องกันว่า หลักปรัชญาของลัทธิขงจื้อนั้นเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการบริหารปกครองแผ่นดิน หลักพุทธธรรมมีคุณค่าในด้านปลูกฝังศีลธรรมและจริยธรรม ส่วนวิถีแห่งเต๋านั้น ดีสำหรับทำนุบำรุงร่างกายให้มีพลานามัยแข็งแรง อายุยืนยิ่ ซึ่งพุทธศาสนาในระยะนี้สามารถหลอมตัวเข้าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมจีนได้อย่างสนิท และสามารถผูกกระชับจิตใจและศีลธรรมของชาวจีนไว้อย่างเหนียวแน่น การประสานเข้ากับวัฒนธรรมดั้งเดิมของจีน เนื่องจากการที่ได้ขัดแย้งกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน จึงทำให้เกิดผลสะท้อนกลับถึงกันอย่างหยั่งลึก ศาสนาพุทธได้รับเอาแนวคิดของลัทธิขงจื้อและศาสนาเต๋าวัวในปรัชญาและทฤษฎีของตน ส่วนลัทธิขงจื้อและลัทธิเต๋าก็รับเอาหลักธรรมของพุทธไว้วในปรัชญาของตนเช่นกัน (ชีว ซูหลุน, 2555)

นักพุทธศาสนาตร์จีนในปัจจุบัน ลงความเห็นว่าการที่พุทธศาสนาสามารถแทรกตัวเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมจีนได้สำเร็จเกิดจากปัจจัย 2 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง พุทธศาสนาเป็นศาสนาใหญ่และมีปรัชญาที่ละเอียดลึกซึ้งมาก “จิตแห่งธรรมและจิตแห่งวัตถุ” ในพุทธปรัชญานั้นมีหลาย ๆ สิ่งที่วัฒนธรรมดั้งเดิมของจีนไม่มี และในระหว่างที่เผยแพร่ตัวเองอยู่นั้น พุทธศาสนาสามารถรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของตนให้คงอยู่ได้อย่างมั่นคง และมีบทบาทในการเติมเต็มสิ่งที่วัฒนธรรมจีนยังขาดตกบกพร่องอยู่ให้สมบูรณ์ ส่วนประการที่สอง พุทธศาสนาสามารถปรับตัวเองให้สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริงของสังคมจีน ทำให้ชาวท้องถิ่นยอมรับการดำรงอยู่ของตน แล้วจึงค่อย ๆ แทรกซึมเข้าไป จนเป็นที่ยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมจีน (ชีว ซูหลุน, 2555)

ภาพที่ 2 วัดไป๋หม่า (白马寺)

ที่มา: 自家小茶农吖. (2562).

เส้นทางการเผยแพร่พุทธศาสนาจากอินเดียสู่แผ่นดินจีน

พุทธศาสนาแผ่จากอินเดียไปสู่นานาประเทศตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช เริ่มแพร่ไปสู่จีนหลังจากทำสงครามครั้งที่ 4 ในเบื้องต้นแพร่ขึ้นเหนือ โดยมีฐานที่มั่นอยู่ที่บามิยัน (อัฟกานิสถาน) หลักฐานสำคัญ คือ พระพุทธรูปใหญ่ 2 องค์ ที่หน้าผาสร้างขึ้นประมาณ พ.ศ. 800-900 โดยสกัดจากหินทราย พระองค์ใหญ่สูง 175 ฟุต องค์เล็กสูง 120 ฟุต ปัจจุบันถูกทำลายโดยรัฐบาลตาลีบัน ซึ่งเส้นทางที่พุทธศาสนาแผ่จากอินเดียไปเมืองจีนมี 4 เส้นทาง ประกอบด้วย (1) ตอนเหนือสุดของอินเดีย (2) เส้นทางผ่านภูเขาหิมาลัย (喜马拉雅山) (3) เส้นทางเดินเท้าผ่านพม่า (缅甸) ลาว (老挝) เวียดนาม (越南) (4) เส้นทางเรือผ่านชาว (爪哇) ศรีวิชัย (三佛齐) แล้วขึ้นบกที่เมืองกวางตุ้ง (广东) เส้นทางใต้ จากกัษการ์ ผ่านรัฐไซตัน เดินทางมุ่งสู่ถ้ำตุนหวง (敦煌石窟) ก่อนเข้าสู่จีนตอนกลาง เส้นทางเหนือ จากกัษการ์ไปทางเหนือ ข้ามทะเลทรายตักละมะกัน (德林沙漠) ไปถึงแคว้นกุฉะ (กุจิ) ผ่านการัษการ์และเตอร์ฟาน มุ่งสู่ถ้ำตุนหวงก่อนเข้าสู่จีนและกระจายไปตามภูมิภาคอื่น ๆ (พระศรีศัคมถิรญาณ, 2559) ทั้งเส้นทางเหนือและเส้นทางใต้นี้ถือว่ามียุทธพิพัตต่อศาสนาพุทธในประเทศจีนเป็นอย่างมาก เนื่องจากทั้งสองเส้นทางต้องเดินทางผ่านถ้ำตุนหวง (敦煌莫高窟) ที่เปรียบเสมือนตัวแทนความเจริญของพุทธศาสนาในประเทศจีน

รูปแบบพุทธศาสนาของจีน

พุทธศาสนาในประเทศจีนส่วนใหญ่เป็นนิกายมหายาน ซึ่งมีประเพณี คำสอน และหลักความเชื่อที่แตกต่างจากนิกายเถรวาท แต่โดยเนื้อแท้แล้วทั้งสองนิกายมุ่งสู่จุดหมายเดียวกัน คือ แสวงหาการหลุดพ้น ในช่วงแรกสมัยราชวงศ์ฮั่นการนับถือศาสนาในประเทศจีนจะนับถือกันในช่วงแคบ คือ ในหมู่ข้าราชการและชนชั้นสูงแห่งราชสำนักเป็นส่วนใหญ่ สำหรับประชาชนส่วนใหญ่ยังคงนับถือตามหลักลัทธิขงจื๊อหรือลัทธิเต๋าอยู่จนเมื่อเม่งจื๊อ (墨子) นักปราชญ์ผู้มีความสามารถได้แสดงให้เห็นถึงความจริงของพระพุทธรูปศาสนา จึงทำให้มีผู้คนเลื่อมใสเป็นจำนวนมาก (กองคลังมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, 2560) จนถึงสมัยราชวงศ์ถัง (พ.ศ.1161-1450) พุทธศาสนาเจริญสูงสุดและได้มีการส่งพระเถระเดินทางไปยังอินเดียและอัญเชิญพระไตรปิฎกกลับมาอย่างจีน และได้มีการแปลพระสูตร (佛经) จากภาษาบาลี (巴利文佛教) เป็นภาษาจีนอีกมากมาย หลังจากพุทธศาสนาเข้าสู่จีนได้ถูกกลืนเป็นแบบจีนและผสมผสานเข้ากับความเชื่อทางศาสนาเต๋า

และศาสนาขงจื้อ จนกลายเป็นรูปแบบเฉพาะของพุทธศาสนาของจีน ที่เราเรียกว่า “พุทธศาสนา มหายาน” (大乘佛教) คำว่า “มหายาน” หมายถึง ยานลำใหญ่ที่สามารถบรรทุกเอาสรรพสัตว์ทั้งหลายให้หลุดพ้นได้ทั้งหมดจะแตกต่างจาก “หินยาน” (大众部) หรือเถรวาท (上座部) ในประเทศไทย

นิกายหินยานนั้นมีจุดเริ่มต้นมาจากสมัยพุทธกาล พระเวทที่ซึ่งมักใหญ่ใฝ่สูงต้องการ ปกครองสงฆ์แทนองค์สัมมาสัมพุทธเจ้า (佛陀) เมื่อไม่ได้ตามนั้นจึงพยายามหาหนทางต่าง ๆ นานา พระเวทที่จึงเสนอหลักประพจน์ 5 ข้อของภิกษุเรียกว่า “ปัญจวัตรู”⁴ แต่พระพุทธองค์ทรงไม่เห็นด้วย เพราะเห็นว่าเป็นการปฏิบัติที่เคร่งเกินไป ส่วนเรื่องการฉันเนื้อสัตว์นั้น พระพุทธองค์ อนุญาตให้ฉันเนื้อที่บริสุทธิ์โดยส่วนสาม⁵ แล้วได้ ดังนั้นพระเวทที่จึงประกาศลัทธิของตน และได้ กล่าวว่ ลัทธิของตนนั้นเป็นสิ่งที่วิเศษที่จะนำทุกหลุดพ้นจากความทุกข์ได้ จึงมีภิกษุบางพวกที่ บวชใหม่และอ่อนความรู้เข้าเป็นสาวกจำนวนมาก นับแต่นั้นมาพระเวทที่และบริวารก็แยกทำ สังกรรมต่างหาก ปฏิบัติโดยการไม่ทานเนื้อสัตว์อย่างเคร่งครัด (เหล่าตั้ง, 2556) เนื่องจากพวก อารยิรวาท⁶ ในสมัยนั้นมีจำนวนไม่น้อย ภายหลังทุกคนจึงแยกไปสร้างลัทธิของตนเอง เรียกว่า “มหาสังฆิกะ”⁷ เชื่อกันว่า มหาสังฆิกะเหล่านี้เป็นที่มาของพุทธศาสนา มหายานในประเทศจีน ก่อกำเนิดมาจากนิกายต่าง ๆ รวม 18 นิกาย (พระสร้อย ชยานันโท, 2564)

พุทธศาสนานิกายมหายานมีความคิดว่าพระพุทธองค์เป็นผู้บริสุทธิ์ ทรงเป็นอภิมหาบุรุษที่ สร้างบารมีมานับเป็นอสงไขย การที่พระพุทธองค์จะปรินิพพานไปแล้วและถือว่าเป็นการดับสูญ โดยไม่เหลืออะไรเป็นสิ่งยึดเหนี่ยว ความเป็นอมตะของพระองค์ย่อมไม่สมควร มหายานจึงถือว่า ภาวะของพระพุทธองค์ทั้งนามและรูปเป็นโลกุตระพระชนมชีพของพระองค์ทรงไว้ซึ่งความเป็น อมตะ สิ่งที่แตกต่างกันเพียงมายาธรรมเท่านั้น สำหรับพระพุทธศาสนานิกายมหายานมีความเห็นว่า พระพุทธเจ้ามีมากมายดั่งเม็ดทราย นอกจากนั้นยังมีพระโพธิสัตว์ (菩薩) อีกมากมายที่บำเพ็ญ เพียรมาเป็นเวลายาวนาน แต่เนื่องจากทรงเมตตาต่อสรรพสัตว์ทั้งจึงไม่ทรงบรรลุ เพราะต้องการ ช่วยเหลือเวไนยสัตว์ให้หลุดพ้นจากความทุกข์เสียก่อน มหายานได้แบ่งพระพุทธเจ้าตามสภาวะ การเกิด 3 ประเภท คือ

⁴ ข้อปฏิบัติ 5 ประการ เพื่อให้เห็นว่าตนเคร่งครัด คือ 1. ให้ภิกษุทั้งหลายอยู่ป่าตลอดชีวิต เข้าสู่บ้านมีโทษ 2. ให้ถือ บิณฑบาตตลอดชีวิต รับนิมนต์มีโทษ 3. ให้ถือผ้าบังสุกุลตลอดชีวิต รับคฤหบดีจีวร (ผ้าที่เขาถวาย) มีโทษ 4. ให้อยู่ โคนต้นไม้ตลอดชีวิต เข้าสู่ที่มุงบังมีโทษ 5. ห้ามฉันเนื้อสัตว์ตลอดชีวิต ฉันเข้ามีโทษ

⁵ 1. ไม่ได้เห็น 2. ไม่ได้ยิน 3. ไม่ได้รังเกียจ

⁶ ลัทธิที่ถือตามคติที่อาจารย์ได้สั่งสอนสืบ ๆ กันมา

⁷ ใหญ่หรือพวกมาก และเป็นพวกที่ไม่เห็นด้วยกับการสังคายนครั้งที่ 1 ของพระอรหันต์ 500 มีพระมหากัสสปะ เป็นประธาน

1. พระอาทิตย์เจ้า คือ พระพุทธเจ้าองค์ปฐม เป็นผู้เกิดเอง ไม่มีเบื้องต้นและเบื้องปลาย และเป็นผู้ให้กำเนิดพระพุทธเจ้าองค์อื่น ๆ รวมทั้งพระโพธิสัตว์ด้วย

2. พระฉานีพุทธเจ้า คือ พระพุทธเจ้าที่เกิดจากฉานของพระอาทิตย์เจ้าเป็นโอปปาติกะ ไม่ได้เสด็จลงมายังโลกมนุษย์เพื่อโปรดสัตว์ สถิตอยู่ ณ แดนพุทธเกษตร

3. พระมานุชิพุทธเจ้า คือ พระพุทธเจ้าที่เสด็จลงมายังโลกมนุษย์

พุทธศาสนานิกายมหายานได้เผยแผ่มาจากทางเหนือของอินเดีย เข้าสู่เอเชียกลางจนมาถึงมณฑลซินเจียงของจีนในปัจจุบัน จากนั้นได้แพร่ขยายต่อไปยัง เกาหลี ญี่ปุ่น มองโกเลีย เวียดนาม จึงเรียกนิกายที่เผยแผ่จากทางเหนือว่า “อุตตรนิกาย” (北传佛教) ส่วนทางใต้ของอินเดียนั้นได้เผยแผ่มาทางศรีลังกา พม่า ไทย ลาว กัมพูชา เรียกนิกายนี้ว่า “ทักษิณนิกาย” (南传佛教) และนิกายมหายานนี้จะใช้ภาษาสันสกฤตเป็นหลัก (梵文佛教)

สุดท้ายศาสนาพุทธสามารถแทรกตัวเองเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมจีนได้สำเร็จ นับเป็นผลสำเร็จอันยิ่งใหญ่ เนื่องจากหลักธรรมจากพุทธศาสนานั้น มีหลายสิ่งที่วัฒนธรรมดั้งเดิมของจีนไม่มี และสามารถรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของตนให้อยู่ได้อย่างมั่นคง อีกประการหนึ่งคือ พุทธศาสนาสามารถปรับตัวเองให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคม ความเชื่อและวัฒนธรรมจีน เป็นการปรับเอาวัฒนธรรมอินเดียให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้ชาวท้องถิ่นยอมรับการมีอยู่ของพุทธศาสนา แล้วจึงค่อย ๆ แทรกซึมเข้าไปหลอมรวมกับความเชื่อดั้งเดิม จนเป็นที่ยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมจีน

บทบาทของพุทธศาสนาในประเทศจีนในปัจจุบัน

จากการศึกษาพบว่า พุทธศาสนาในประเทศจีนมีความเจริญรุ่งเรืองสลับกับความเสื่อมโทรมตามยุคสมัยของราชวงศ์ที่จะทรงนับถือลัทธิหรือศาสนาใดในปี พ.ศ. 2455 ประเทศจีนได้เปลี่ยนชื่อประเทศเป็นสาธารณรัฐจีน (中华民国) รัฐบาลไม่สนับสนุนพุทธศาสนา เนื่องจากปรัชญาพุทธ เป็นการเสนอว่าเราไม่ควรยึดติดกับอะไร และยิ่งกว่านั้นเป็นการเสนอว่ามนุษย์ไม่มีอำนาจที่จะเปลี่ยนสภาพโลกภายนอกได้ เราได้แต่เปลี่ยนแปลงตัวเองให้เล็ก “อยาก” หรือเลิกยึดติดรักอะไร ทั้งนี้เพื่อดับทุกข์ตามอริยสัจ 4 (การดับทุกข์ผ่านการดับความอยาก) และมรรค (การปฏิบัติรูปธรรมในการดับทุกข์) แต่กลับสนับสนุนแนวความคิดของลัทธิมาร์กซิสต์ (马克思主义) เป็นแนวคิดที่เน้น “มนุษย์ในฐานะสัตว์สังคมที่อาศัยซึ่งกันและกันเสมอ” และการที่ทุกอย่างที่เกิดขึ้น แม้แต่ความคิดของมนุษย์ที่เกิดขึ้น มีความผูกพันกับสภาพโลกแห่งความเป็นจริง บ่อยครั้งความทุกข์ของมนุษย์มาจากการถูกกดขี่ขูดรีดในระบบชนชั้น ไม่ใช่เป็นเรื่อง “ธรรมชาติ” ที่เราแก้ไม่ได้ (ใจ อึ้งภากรณ์, 2558) จนในปี พ.ศ. 2465 พระสงฆ์ชาวจีนรูปหนึ่งชื่อว่า ไท่สุ ได้ทำการฟื้นฟูพุทธศาสนา โดยการตั้งวิทยาลัยสงฆ์ และจัดตั้งพุทธสมาคมแห่งประเทศไทยขึ้น ทำให้ประชาชนและรัฐบาลเข้าใจพุทธศาสนามากขึ้น พ.ศ. 2492 สาธารณรัฐจีนได้เปลี่ยนชื่อประเทศอีกครั้ง

เป็นสาธารณรัฐประชาชนจีน (中华人民共和国) ปกครองด้วยลัทธิคอมมิวนิสต์ (共产主义) มีคำสอนที่ขัดแย้งกับพุทธศาสนาเป็นอย่างมากรัฐบาลได้ยึดวัดเป็นของราชการ ทำลายพระคัมภีร์ต่าง ๆ ทำให้พุทธศาสนาเกือบสูญสิ้นไปจากประเทศจีนเลยทีเดียว เมื่อประธานพรรคคอมมิวนิสต์จีน เหมา เจ๋อตง (毛泽东) ได้ถึงแก่อสัญกรรม พ.ศ. 2519 รัฐบาลชุดใหม่ของจีน คือ เต็งเสี่ยวผิง (邓小平) คลายความเข้มงวดลงบ้างและให้เสรีภาพในการนับถือศาสนาของประชาชนมากขึ้นสภาวะการณ์ทางพุทธศาสนาจึงเริ่มกลับฟื้นตัวขึ้นอีกครั้ง (กองคลังมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, 2560) รัฐบาลจีนให้การสนับสนุนจัดตั้งพุทธสมาคมแห่งประเทศไทยและสภาการศึกษาพุทธศาสนาแห่งประเทศไทยขึ้นในกรุงปักกิ่งด้วย ปัจจุบันชาวจีนนับถือพุทธศาสนาควบคู่ไปกับการนับถือลัทธิขงจื้อและลัทธิเต๋า

ปัจจุบันรัฐบาลจีนยึดมั่นหลักการที่ว่า ศาสนาในประเทศจีนจะต้องปรับตัวให้เข้ากับจีน รวมทั้งจะจัดสรรแนวทางให้กับศาสนาต่าง ๆ เพื่อปรับตัวเข้าหาสังคมที่เป็นระบอบสังคมนิยม ดังจะเห็นได้จากสมุดปกขาว ซึ่งเผยแพร่โดยสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของรัฐ (国务院办公厅- SCIO) ภายใต้หัวข้อ “นโยบายและแนวทางปฏิบัติ ว่าด้วยการปกป้องเสรีภาพความเชื่อทางศาสนาของจีน” เมื่อวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2561 ระบุว่า ในฐานะที่เป็นประเทศสังคมนิยมภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์จีน ประเทศจีนได้ออกนโยบายต่อเสรีภาพการนับถือศาสนาของประชาชนโดยเป็นไปตามเงื่อนไขของประเทศและศาสนา คือจะปกป้องสิทธิของประชาชนให้มีเสรีภาพด้านความเชื่อทางศาสนา สร้างความสัมพันธ์ที่มั่นคงและมีศักยภาพกับศาสนา รวมทั้งรักษาความปรองดองในสังคมและศาสนา โดยผู้ศรัทธาในศาสนาและผู้ที่ไม่ศรัทธาจะต้องเคารพกัน และอยู่ร่วมกันด้วยความปรองดอง ยอมรับฉันทามติเพื่อการปฏิรูปเปิดประเทศและสังคมนิยมที่ทันสมัย เพื่อนำพาประชาชาติจีนบรรลุความฝันของจีน (中国梦) ในการฟื้นฟูประเทศและยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน (China Xinhua News, 2561)

สรุป

ชาวจีนเริ่มรู้จักพระพุทธศาสนาในสมัยราชวงศ์ฮั่น โดยพระเจ้าอ๋นหมิงตี้แห่งราชวงศ์ฮั่นทรงเป็นผู้ริเริ่มในการนำพระพุทธศาสนาเข้ามายังประเทศจีน โดยมีการส่งทูตไปสืบพระพุทธศาสนาในอินเดียและได้นำพระสูตรรวมทั้งคัมภีร์ของพุทธศาสนาอีกส่วนหนึ่งกลับมาด้วย และได้นำพระภิกษุชาวเอเชียกลางมาด้วย 2 รูป คือ พระกาศยปะมาตังคะและพระธรรมอรัญญะ หลังจากนั้น พระเจ้าอ๋นหมิงตี้ได้ทรงสร้างวัดแห่งแรกของจีนขึ้น ชื่อว่า วัดไป๋หม่าหรือวัดม้าขาว เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่ม้าตัวที่บรรทุกพระคัมภีร์ทางพุทธศาสนากับพระเถระทั้งสอง วัดไป๋หม่านี้ถือได้ว่าเป็นวัดต้นแบบในทางพระพุทธศาสนาวัดแรกของแผ่นดินจีน

ศาสนาพุทธในประเทศจีนนั้น ส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนานิกายมหายานแบบเฉพาะของตนเอง คือ การพุทธศาสนาผสมผสานเข้ากับลัทธิขงจื้อกับลัทธิเต๋า และวัฒนธรรมดั้งเดิมของจีน

ได้อย่างลงตัวโดยผ่านช่วงเวลาแห่งการขัดแย้งมาอย่างยาวนานจนสุดท้ายได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมจีน ซึ่งมีที่มาจากการแบ่งแยกแนวทางปฏิบัติตนของสงฆ์ในสมัยพุทธกาล และได้เผยแพร่มายังประเทศจีนผ่านทางเหนือของประเทศอินเดียในสมัยราชวงศ์ฮั่น และเจริญรุ่งเรืองสูงสุดในสมัยราชวงศ์ถัง และได้ถูกทำลายอีกครั้งในสมัย ประธานเหมาเจ๋อตงที่จีนปกครองด้วยลัทธิคอมมิวนิสต์ เนื่องจากหลักคิดและคำสอนในศาสนาพุทธนั้นขัดแย้งต่อแนวคิดลัทธิมาร์กซิสต์ จนศาสนาพุทธนั้นแทบจะสูญไปจากแผ่นดินจีนเลยทีเดียว

ศาสนาพุทธนิกายแบบจีนนั้นมีความเชื่อหลักที่ว่า พระพุทธเจ้ามีมากมายดั่งเม็ดทรายที่จะนำเราทุกคนจะก้าวพ้นความทุกข์ไปพร้อม ๆ กันเป็นหมู่ มิใช่หลุดพ้นแค่ตนเท่านั้น ดังเช่นความเชื่อในพุทธศาสนาเถรวาท และนอกจากการนับถือพระพุทธเจ้าแล้ว สิ่งที่ชาวจีนให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก คือ พระโพธิสัตว์ทั้งหลาย เพราะชาวจีนเชื่อว่าพระโพธิสัตว์นั้นเป็นผู้บำเพ็ญเพียรเพื่อเตรียมตัวเป็นพระพุทธเจ้า แต่ยังไม่ยอมตรัสรู้และเข้าสู่นิพพาน เนื่องจากมีความเมตตาต่อเวไนยสัตว์ทั้งหลาย จึงต้องอยู่ช่วยเหลือเวไนยสัตว์ให้หลุดพ้นเสียก่อน จึงจะสามารถตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าได้

ยังพบอีกว่า พุทธศาสนาในประเทศจีนจะรุ่งเรืองหรือเสื่อมถอยนั้น ปัจจัยหลักอยู่ที่ผู้ปกครองว่ามีความนิยมในลัทธิหรือศาสนาใด ดังเช่น ในสมัยราชวงศ์ถัง ที่ผู้ปกครองมีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก จึงให้การสนับสนุนบำรุงพุทธศาสนาจนเป็นยุคที่รุ่งเรืองที่สุดในยุคหนึ่งของพุทธศาสนาในประเทศจีน และในยุคเปลี่ยนแปลงการปกครอง ซึ่งผู้ปกครองได้สนับสนุนแนวคิดลัทธิมาร์กซิสต์ซึ่งหลักธรรมทางศาสนาพุทธนั้นไม่สอดคล้องกับหลักความเชื่อของการปกครองแบบมาร์กซิสต์ จึงทำให้พุทธศาสนาม่อยสลายความสำคัญและเสื่อมถอยลงที่สุดในที่สุด

เนื่องด้วยในช่วงปฏิวัติวัฒนธรรม จาริตแต่โบราณถูกทำลายจนแทบไม่เหลือ การทำลายดังกล่าว เป็นการทำลายไปถึงขั้นของจิตวิญญาณ ปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้ปัจจุบัน จีนจำเป็นต้องทบทวนท่าทีและแนวทางนโยบายเก่า ๆ ในด้านวัฒนธรรมและศาสนาของพรรคคอมมิวนิสต์ เพราะในความเป็นจริง จีนได้พบว่านโยบายดังกล่าวได้ก่อให้เกิดสัญญาณทางความคิด เกิดความเสื่อมทางค่านิยมสังคม ทำให้ผู้คนเห็นแก่ตัวไร้หัวใจ การไร้สัมมาคารวะ นอกจากนั้นการปิดกั้นศาสนาเก่า ๆ ทำให้ผู้คนยังเกิดความโหยหาทางจิตวิญญาณ จนหันไปหาศาสนาใหม่จำเป็นต้องปรับปรุงนโยบายด้านศาสนาใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ด้วยการใช้รูปแบบวัฒนธรรมด้านวัฒนธรรมด้วยการสร้างหลักจริยธรรมจีนขึ้นมาใหม่ และอนุญาตให้ประชาชนนับถือหลักคำสอนของศาสนาดั้งเดิม อาทิ พุทธ เต๋า ขงจื๊อ อิสลาม และคริสต์

ในปัจจุบันได้มีการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาเถรวาทนิกายใหม่ ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน นอกจากนี้รัฐบาลจีนยังให้การสนับสนุนจัดตั้งพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย และสภาการศึกษาพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทยขึ้นในกรุงปักกิ่งอีกด้วย เพื่อเป็นศูนย์กลางการติดต่อเผยแพร่พระพุทธศาสนากับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ปัจจุบันนี้ชาวจีนส่วนใหญ่ นับถือพระพุทธศาสนาควบคู่ไปกับลัทธิขงจื๊อและลัทธิเต๋า

ดังนั้น พุทธศาสนาในประเทศจีนจึงมีทั้งช่วงเวลาที่ยิ่งใหญ่และตกต่ำสลับกันเรื่อยมาเป็นเวลากว่าพันปี และปัจจุบันรัฐบาลจีนได้ให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพด้านความเชื่อในศาสนา ทำให้จึงทำให้พุทธศาสนาได้รับความนิยมและค่อย ๆ เจริญงอกงามในสังคมจีนปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กองคลัง มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. (2560). *พระพุทธรูปบนแผ่นดินจีน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2564, จาก <http://finance.hcu.ac.th/?p=3116>
- ชีว ชูหลุน. (2555). *วิวัฒนาการของพุทธศาสนาในจีน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2564, จาก <http://thai.cri.cn/441/2012/04/19/242s197058.htm>
- ทริเบดินทาง. (2559). *ถ้ำมั่วเกาแห่งตุนหวง 敦煌莫高窟:dunhuangmogaoku*. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2564, จาก <https://tripderntang.com/ถ้ำมั่วเกาแห่งตุนหวง>
- นิธิพันธ์ วิประสิทธิ์. (2559). *พระถังซัมจั๋ง นักเรียนนอกผู้ยิ่งใหญ่*. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2564, จาก <https://www.posttoday.com/life/healthy/410699>
- บุญทริกา นารี. (2563). *พุทธศาสนมหายานบนแผ่นดินจีน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2564, จาก <https://www.arsomsiam.com/พุทธศาสนมหายานในจีน>
- ปรีวัฒน์ จันทร. (2562). *“พุทธศาสนา” บนเส้นทางสายแพรไหมจาก “อินเดีย” สู่ “จีนกลาง”*. สืบค้นเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2564, จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_15085
- พระวิศวภัทร เขียวเกือก. (2552). *ทศมหาปณิธาน ของพระสมันตภัทรโพธิสัตว์ จริยาวัตรแม่บทของโพธิสัตว์ในยุคปัจจุบัน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2564, จาก <http://www.tairomdham.net/index.php?topic=955.0>
- พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปัญญา, ป.ธ.๙). (2559). *พระพุทธรูปในประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2564, จาก <https://panyadham.wordpress.com/2016/08/24/>
- พระสร้อย ขยานันโท. (2564). *พุทธศาสนิกายมหายาน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2564, จาก <http://riwochecenter.org/mahayanateaching/>
- วชิรปาณี. (2551). *พระวชิรปาณีโพธิสัตว์*. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2564, จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/wachirapani/2008/10/17/etr6>
- เศรษฐพงษ์ จงสงวน. (2562). *พุทธศาสนมหายาน*. ค้นเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2564, จาก <https://www.arsomsiam.com/>
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2515). *พระพุทธรูปในเอเชีย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2564, จาก <https://www.payutto.net/book-content/๓-พุทธรูปในจีน>
- เสถียรพงษ์ วรรณปก. (2561). *พระถังซัมจั๋ง*. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2564, จาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_990356
- เหล่าตั้ง. (2556). *พุทธศาสนาแบบจีน*. จดหมายข่าวอาศรมสยาม-จีนวิทยา ฉบับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม. ฉบับที่ 131-134

ใจ อึ้งภากรณ์. (2558). ศาสนาพุทธไปด้วยกันกับแนวมาร์คซิสต์ได้หรือไม่.

สืบค้นเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2564, จาก

<https://turnleftthai.wordpress.com/2015/05/03/>

China Xinhua News. (2561). จีนให้เสรีภาพด้านการนับถือศาสนา. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มีนาคม

2564, จาก

<https://www.facebook.com/XinhuaNewsAgency.th/posts/2065752496974095>

jiwefudao. (2554). 普贤菩萨 พระสมันตภัทรโพธิสัตว์. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2564, จาก

<https://www.duitang.com/album/?id=77432777>

Kelly Pang. (2564). *Buddhism in China — Ancient History to Beliefs Today*. สืบค้นเมื่อ

วันที่ 1 มีนาคม 2564, จาก

<https://www.chinahighlights.com/travelguide/buddhism.htm>.

MGR online. (2550). จัปตากระแส "การฟื้นฟูวัฒนธรรมความเชื่อ" มังกรจริงใจหรือจิงโจ้?

สืบค้นเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2564. จาก <https://mgronline.com/china/detail/>

Plookpedia. (2560). สถาปัตยกรรมวัดจีน. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2564, จาก

<https://www.cpmeiji.com/meijitensai/content/detail/60287/60280>

xiaotutu. (2562). 佛. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2564, จาก

<https://www.duitang.com/album/?id=77432777>.

中华人民共和国中央人民政府. (2556). 中国佛教历史及其主要派别.

สืบค้นเมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2564, จาก

http://www.gov.cn/test/2005-06/22/content_8448.htm.

中国佛教协会. (2558-2563). 中国佛教文化研究所发展规划. สืบค้นเมื่อวันที่ 9

มีนาคม 2564, จาก

<http://www.chinabuddhism.com.cn/yj/2016-02-26/10337.html>.

梁启超. (2551). 中国佛教研究史. 中国社会科学出版社. pp. 2- 58.

法忍法师. (2563). 大乘佛教的目标与实践. สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2564, จาก

http://www.wuys.com/xz/Article_Show.asp?ArticleID=48687.

历史故事. (2559). 历代帝王东汉汉明帝刘庄. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2564,

จาก <http://www.cyg4.com/lishigushi/37729.html>

历史传. (2563). 作为佛教在中国源头的白马寺，是如何建造起来的呢？.

สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2564, จาก

<https://www.lishizhuan.com/wsbk/266529.html>

自家小茶农吖. (2562). 最美中国风都在我们的人民币上！. สืบค้นเมื่อวันที่ 13

มีนาคม 2564, จาก <https://www.lishizhuan.com/wsbk/266529.html>

管理员. (2562). 观世音菩萨灵感实录：念念不生疑，表妹躲过车祸大难

สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2564,

-
- จาก <http://www.cyg4.com/lishigushi/37729.html>.
常观世音(2557). [转载]多罗夜登陵舍天大会.
สืบค้นเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2564, จาก
http://blog.sina.com.cn/s/blog_62587cac0102eln7.html.
李蕴雨. (2555). 一代高僧：安世高. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2564,
จาก <https://www.pusa123.com/pusa/renwu/ydgs/33733.shtml>.
澎湃新闻. (2560). 印度非“佛国”：由法显《佛国记》说开去. สืบค้นเมื่อวันที่ 13 มีนาคม
2564, จาก https://www.sohu.com/a/164983588_260616
王邦维. (2558). 玄奘与丝绸之路上的佛教文化交流. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2564,
จาก <https://rufodao.qq.com/a/20150513/022422.html>.
李利安. (2553). 观音菩萨身世中国化的影响. สืบค้นเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2564 จาก
<https://rufodao.qq.com/a/20150513/022422.html>.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ใน ยุคสังคมความปกติใหม่

Factors Affecting Consumers in Making Decisions in Using Online Food Delivery Service in the New Normal Period

กันหา พุทธิพงษ์ศกร¹ วิเชียร โสมวิภาต² สถาพร เกียรติพิริยะ³ นารี รัตนไชย⁴

และ ไชยา ประดิษฐ์ธรรม⁵

Kanha Pharitpongsakorn Wichien Somvipat Sathaporn Keitpiriya

Naree Ratanachai and Chaiya Praditthum

วันที่ส่งบทความ: 1 กันยายน 2564, วันที่แก้ไขบทความ: 28 ธันวาคม 2564,

วันที่ตอบรับบทความ: 28 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้ 1. ศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ 2. ศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ 3. ศึกษาการตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ และ 4. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง รูปแบบการดำเนินชีวิต กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ในยุคสังคมความปกติใหม่ เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ มีการศึกษาในรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่เคยใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์เท่านั้น จำนวน 400 คน

ผลการวิจัยพบว่าผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ที่มีอายุตั้งแต่ 21-30 ปี สถานภาพโสด มีรายได้ระหว่าง 15,001-25,000 บาท ต่อเดือน มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นบ้านเดี่ยว สมาชิกใน

¹ อาจารย์คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยภาคกลาง อีเมล kanha 1514@gmail.com

Lecturer of Faculty of Business Administration, The University of Central Thailand E-mail : kanha 1514@gmail.com

² อาจารย์คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยภาคกลาง อีเมล poo8853@gmail.com

Lecturer of Faculty of Business Administration, The University of Central Thailand E-mail: poo8853@gmail.com

³ อาจารย์คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยภาคกลาง อีเมล sathapornkeit@gmail.com

Lecturer of Faculty of Business Administration, The University of Central Thailand E-mail: sathapornkeit@gmail.com

⁴ อาจารย์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยภาคกลาง อีเมล Naree_rich@hotmail.com

Lecturer of Graduate School, The University of Central Thailand E-mail: Naree_rich@hotmail.com

⁵ อาจารย์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยภาคกลาง อีเมล chaiya567@hotmail.com

Lecturer of Graduate School, The University of Central Thailand E-mail: chaiya567@hotmail.com

ครอบครัวจำนวน 1-3 คน และส่วนใหญ่เลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์จากแอปพลิเคชันแกร็บฟู้ด (GRAB FOOD) ในส่วนรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ รูปแบบการด้านความสนใจ และรูปแบบการด้านความคิดเห็น มีความสัมพันธ์และมีผลกระทบเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถอธิบายถึงอิทธิพลตัวแปรต้นต่อตัวแปรตาม ได้ร้อยละ 70.7 เมื่อวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุด้วยวิธีการวิเคราะห์ถดถอยขั้นตอนระดับลดหลั่น

คำสำคัญ: ความปกติใหม่, ธุรกิจส่งอาหาร, ออนไลน์, รูปแบบการดำเนินชีวิต

Abstract

The objective of this research were as follows: 1 to study personal data of online food delivery business users; 2 to study the lifestyle of online food delivery business users; 3 to study the decision-making process of online food delivery business users; and 4 to study the relationship between the lifestyle with the decision to choose an online food delivery business in the new normal social era. It is a quantitative research conducted in the form of survey research. The sample is 400 people who have used online food delivery business only.

The results showed that online food delivery business users mostly female who are aged between 21-30 years, single status, income between 15,001-25,000 baht per month, most of them work for government service/state enterprise, have a bachelor's degree. The environment of their residence is a detached house with 1-3 family members and most of them choose to use the online food delivery service from the Grab Food application (GRAB FOOD). In term of online food delivery business users Interest patterns (IN) and opinion patterns (OP), the result was correlate and positively affect online food delivery business decisions. It was statistically significant at the 0.05 level, and 70.7 percent of the influence of the source variable on the dependent variable which could be explained when the Enter multiple regression was analyzed.

Keywords: New normal, Food Delivery, Online, Lifestyle

บทนำ

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ทำให้ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงในเศรษฐกิจระดับโลก เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้การดำเนินธุรกิจทุกประเภทจะต้องใช้การสื่อสารเชิงกลยุทธ์แบบใหม่ รวมถึงการตลาดในการเข้าถึงผู้บริโภค

โดยอาศัยเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ให้เหมาะกับเหตุการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่เกิดขึ้น ดังนั้นเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจในภาวะวิกฤตเช่นนี้ จึงทำให้การวางแผนในการดำเนินธุรกิจ และการประเมินผลกลยุทธ์สำหรับการดำเนินธุรกิจต่อไปในช่วงหลังไวรัสโควิด-19 นับต่อจากนี้ไป ความเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ มาจัดการเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปรับตัวของธุรกิจมากขึ้น ในขณะเดียวกัน สถานที่ต่าง ๆ ทั่วโลกไม่ว่าจะเป็นโรงเรียน ร้านอาหาร หรือ สถานที่ทำงานของบริษัทต่าง ๆ ต้องมีการปฏิบัติ ตัวที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เนื่องจากทั่วโลกพบว่าเมื่อการระบาดของไวรัสโควิด-19 อย่างต่อเนื่อง และรูปแบบการทำงาน การเรียน และการทำธุรกิจจะยังคงรูปแบบคล้ายช่วงระบาดของไวรัส โควิด-19 ระบาด กล่าวคือ ยังคงปฏิบัติงาน ศึกษาเล่าเรียน และทำธุรกิจเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลให้คนจำนวนมากที่ยังคงคงตักงานและไม่มีงานรองรับอย่างเพียงพอ ตลอดจนสถานการณ์ที่ยังคงต้อง รักษาระยะห่างจากกันและกัน ไม่ว่าจะอยู่ในสวนสาธารณะ ในสถานที่ทำงาน สถานที่เรียน อาจกล่าวได้ว่า วิถีชีวิตใหม่ (New Normal) นั้นจะทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็น ด้านการงาน การเรียน และธุรกิจ (ศิรินทิพย์ กุลจิตรตรี และสุภัทรศักดิ์ คำสามารถ, 2563) มีหลายธุรกิจต้องให้พนักงานทำงานที่บ้าน โดยทางบริษัทต้องสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและอุปกรณ์สารสนเทศให้กับพนักงาน และต้องปรับตัวตามสถานการณ์ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจความงาม และแฟชั่น ร้านอาหาร ห้างสรรพสินค้า อุตสาหกรรม และธนาคาร (สุวัฒน์ ศักดิ์สมฤทธิ์ และจักรพงษ์ เพิ่มเมตตา, 2561) จะต้องปรับเปลี่ยนวิธีการทำการตลาดรูปแบบใหม่ โดยมุ่งเน้นทำการตลาดออนไลน์มากขึ้น หากหลายธุรกิจจำเป็นต้องเปลี่ยนมาใช้แพลตฟอร์มเดลิเวอรี่ แพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ และลดงบประมาณค่าใช้จ่าย เพื่อรักษาสภาพคล่องทางธุรกิจ มีเงินหมุนเวียนในธุรกิจเพิ่มขึ้น ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากรูปแบบการดำเนินธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต จะส่งผลกระทบต่อวิถีการดำเนินธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากธุรกิจจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงตามพฤติกรรมของผู้บริโภค (สัจจวัฒน์ จาริกศิลป์, 2561) สามารถจำแนกธุรกิจที่จำเป็นต้องปรับตัวภายใต้วิถีชีวิตปกติใหม่ โดยเฉพาะธุรกิจร้านอาหาร มุ่งเน้นการจัดจำหน่ายผ่านแพลตฟอร์มเดลิเวอรี่มากขึ้น เพราะพฤติกรรมของผู้บริโภคที่จะคุ้นชินกับการกดสั่งผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ต่าง ๆ อันเป็นผลสะท้อนจากวิกฤตไวรัสโควิด-19 ที่สร้างวิถีชีวิตปกติใหม่ให้คงอยู่กับผู้บริโภค ร้านอาหารส่วนใหญ่ปรับตัวให้ความสำคัญกับช่องทางออนไลน์มากขึ้นกว่าเดิม โดยมีการเข้าร่วมกับแพลตฟอร์มส่งอาหารเดลิเวอรี่ของผู้ให้บริการจัดส่งอาหาร (ทวีศักดิ์ เทพพิทักษ์, 2563) สำหรับธุรกิจบริการจัดส่งอาหาร (Food Delivery) เป็นธุรกิจที่กำลังเติบโตในช่วงนี้ เพราะในปัจจุบันที่มีวิกฤตโควิด-19 ทำให้หลายคนทำงานที่บ้าน (Work From Home) เพื่อหลีกเลี่ยงการติดเชืขณะที่เดินทางไปทำงานที่สถานที่ทำงานที่ต่าง ๆ รวมถึงการกักตัวอยู่ที่บ้าน จำเป็นต้องมีการสั่งอาหาร ดังนั้น การใช้งานแอปพลิเคชันสั่งอาหารจึงเกิดขึ้นมากมาย เช่น Grab, Food Panda, Line Man, Get เป็นต้น (ธีระพงษ์ ทศวัฒน์ และปิยะกมล มหิวรรณ, 2563) และได้รับความนิยมสูงมาก และร้านค้าหรือร้านอาหารหลายร้านเริ่มหันมาจัดส่งถึงบ้านมากขึ้น การเติบโตของธุรกิจบริการจัดส่งอาหาร (Food Delivery) และ เมื่อพิจารณาถึงการเติบโตของการสั่งอาหารแบบเดลิเวอรี่ จึงมีผู้ให้บริการด้านการซื้อและจัดส่งอาหารถึงที่หลายรายที่อาศัยระบบออนไลน์

ที่เป็นแอปพลิเคชันในโทรศัพท์มือถือที่เป็นตัวกลางในการซื้อและจัดส่งอาหารถึงมือผู้บริโภคที่คิดค่าอาหารตามจริง และคิดค่าจัดส่งตามระยะทาง (ศุภสิริ สร้อยทองพงศ์, 2564) ผู้บริโภคสามารถเลือกสั่งอาหารจากร้านที่มีอยู่ในรายการอาหารของร้าน นอกจากนี้ ปัจจุบันร้านอาหารต่าง ๆ เริ่มมีการใช้ระบบการส่งอาหารผ่านช่องทางออนไลน์ ทั้งทางเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันจากผู้ให้บริการที่กล่าวไว้ข้างต้น

งานวิจัยนี้มุ่งเน้นที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ในยุคสังคมความปกติใหม่ โดยศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ในยุคสังคมความปกติใหม่ และเพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ในยุคสังคมความปกติใหม่ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางการปรับตัวของผู้ประกอบการบริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ในยุคสังคมความปกติใหม่ และสามารถนำผลวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลเพื่อวางแผนการตลาด ประกอบการตัดสินใจ และวางกลยุทธ์ต่าง ๆ รวมถึงเพื่อให้ผู้ประกอบการร้านอาหาร รับรู้ถึงแนวโน้มและความต้องการของผู้บริโภคในการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ในยุคสังคมความปกติใหม่ การนำข้อมูลดังกล่าวไปพัฒนา ผลิตภัณฑ์ โปรโมชัน ที่ตอบสนองกับความต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น รวมถึงเป็นการเพิ่มโอกาสในการสร้างยอดขายสร้างความมั่นคงในการดำเนินธุรกิจอาหารควบคู่กับธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ ให้สอดคล้องกับรูปแบบและวิถีชีวิตของผู้บริโภคในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์
2. เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์
3. เพื่อศึกษาการตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง รูปแบบการดำเนินชีวิตกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ในยุคสังคมความปกติใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ในยุคสังคมความปกติใหม่ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีการศึกษาในรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในงานวิจัยคือ ผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ทั่วประเทศ แต่เนื่องจากสถานการณ์ปัจจุบันมีการแพร่ระบาด โควิด 19 จึงทำให้ไม่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลของประชากรทั้งหมด การดำเนินการวิจัยให้ได้เสร็จตามเวลาที่กำหนด อีกทั้งประหยัดงบประมาณและแรงงาน จึงกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน โดยใช้สูตรการคำนวณ กลุ่มตัวอย่างแบบไม่ทราบจำนวนประชากรของ คอแครน (Cochran, 1973) ที่ระดับ

ความเชื่อมั่น 95 % ค่าความคลาดเคลื่อน 5% ได้กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่เคยใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์เท่านั้น จำนวน 400 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างเป็นระบบ (Systematic Sampling)

สมมติฐานการวิจัย

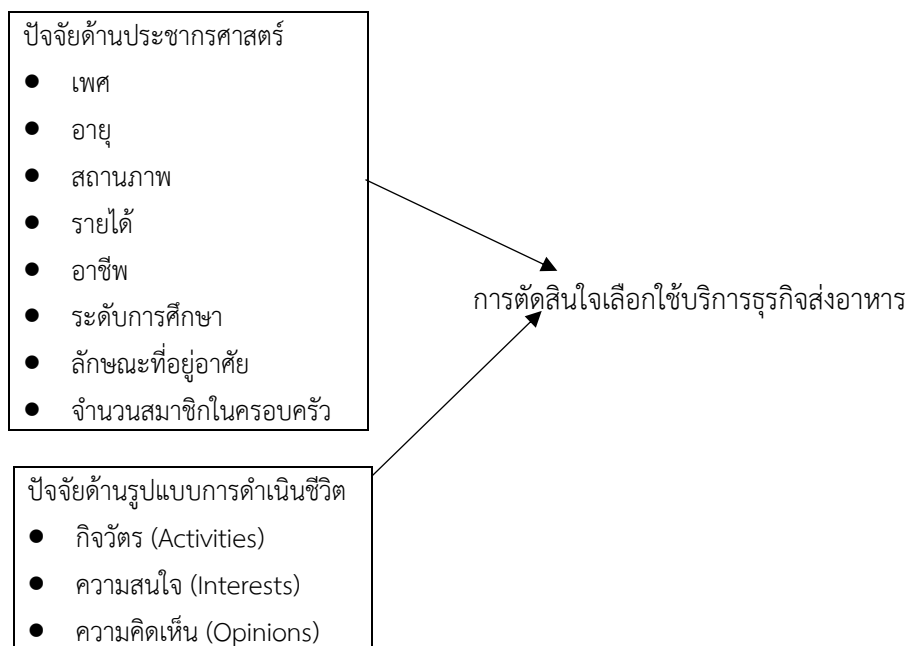
รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์มีความสัมพันธ์และมีผลกระทบเชิงบวกต่อการตัดสินใจในการเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ 1. ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ เพศ อายุ สถานภาพ รายได้ อาชีพ ระดับการศึกษา ลักษณะที่อยู่อาศัย จำนวนสมาชิกในครอบครัว และ 2. ปัจจัยด้านรูปแบบการดำเนินชีวิตกิจกรรม (Activities) ความสนใจ (Interests) และความคิดเห็น (Opinions)

ตัวแปรตาม ได้แก่ 1. การตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์

กรอบแนวคิดการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย

งานวิจัยนี้ เก็บข้อมูลจากผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ด้วยแบบสอบถามออนไลน์ (Questionnaire Online) ซึ่งได้ออกแบบสอบถามตามหลักทฤษฎีและแนวคิดต่าง ๆ รวมถึง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามโดยแบบสอบถามมีทั้งหมด 4 ส่วนดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ อายุ สถานภาพ รายได้ อาชีพ ระดับการศึกษา ลักษณะที่อยู่อาศัย และจำนวนสมาชิกในครอบครัวเป็นแบบคำถามที่ให้เลือกตอบ (Check list)

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นรูปแบบการดำเนินชีวิต (Lifestyle) เป็นแบบคำถามแบบประเมินค่า (Likert Scale)

ส่วนที่ 3 การตัดสินใจใช้ธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ เป็นแบบคำถามแบบประเมินค่า (Likert Scale)

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

นำแบบสอบถามทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) จาก ผู้เชี่ยวชาญ โดยนำข้อมูลที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าความสอดคล้อง (IOC) โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องทั้งฉบับมากกว่า 0.6 จากนั้นนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับ ผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ที่มีคุณสมบัติเหมือนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย พร้อมกับตรวจสอบค่าความเที่ยง (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าความสอดคล้องภายในด้วยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient) ของครอนบาค ได้ค่าความสอดคล้องภายในด้วยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟามากกว่า 0.7 จึงได้นำไปเป็นผลของงานวิจัย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการแจกแบบสอบถามออนไลน์ระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2564

การวิเคราะห์ข้อมูล

1 ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ในส่วนข้อมูลทั่วไปของเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ รูปแบบการดำเนินชีวิต การตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ แสดงผลเป็นการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการแปลความหมายข้อมูลที่เป็นค่าเฉลี่ย กำหนดเกณฑ์ในการแปลผล กำหนดเกณฑ์ ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง เห็นด้วยน้อย ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง เห็นด้วยมาก ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

2 ใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกและผลกระทบต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ ของผู้ใช้บริการ

3 สมการ $MD = \beta_0 + \beta_{AC} + \beta_{IN} + \beta_{OP} + \Sigma \text{ เมื่อ}$

MD แทน การตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ (Making Decisions)

AC แทน รูปแบบการดำเนินชีวิตกิจกรรม (Activities)

IN แทน รูปแบบการด้านความสนใจ (Interests)

OP แทน รูปแบบการด้านความคิดเห็น (Opinions)

4 ใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อหาแบบการดำเนินชีวิตที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกและผลกระทบต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ ในยุคสังคมความปกติใหม่ โดยนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติ แบ่งเป็น 4 ส่วน มีผลดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์

ตารางที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์

ข้อมูลส่วนบุคคล		ความถี่	ร้อยละ
เพศ	ชาย	124	31.0
	หญิง	276	69.0
อายุ	ต่ำกว่า 21 ปี	41	10.3
	21-30 ปี	157	39.3
	31-40 ปี	106	26.5
	41-50 ปี	59	14.8
	51-60 ปี	32	8.0
	สูงกว่า 60 ปี	5	1.3
สถานภาพ	โสด	232	58.0
	สมรส	140	35.0
	หม้าย/หย่าร้าง	28	7.0
รายได้	ต่ำกว่า 15,001 บาท	152	38.0
	15,001 – 25,000 บาท	166	29.0
	25,001 -35,000 บาท	62	15.5
	35,001- 45,000 บาท	24	6.0
	45,001 -55,000 บาท	16	4.0
	สูงกว่า 55,000บาทขึ้นไป	30	7.5
อาชีพ	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	148	37.0

ข้อมูลส่วนบุคคล		ความถี่	ร้อยละ
	พนักงานบริษัท/ห้างร้าน	115	28.8
	นักเรียน/นักศึกษา	48	12.0
	ประกอบธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	77	19.3
	แม่บ้าน/พ่อบ้าน	8	2.0
	อื่นๆโปรดระบุ	4	1.0
การศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	145	36.3
	ปริญญาตรี	187	46.8
	สูงกว่าปริญญาตรี	68	17.0
ลักษณะที่อยู่อาศัย	บ้านเดี่ยว	271	67.8
	ทาวน์เฮาส์	61	15.3
	อาคารชุด	67	16.8
	อื่นๆ (โปรดระบุ)...	1	0.3
จำนวนสมาชิกในครอบครัว	1-3 คน	216	54.0
	4-6 คน	163	40.8
	7-9 คน	18	4.5
	10 คนขึ้นไป	3	0.8
บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ จากแอปพลิเคชันสั่งซื้ออาหาร	แกร็บฟู้ด (GRAB FOOD)	214	53.5
	ฟู้ดแพนด้า (FOODPANDA)	131	32.8
	ไลน์แมน (LINE MAN)	48	12.0
	โกเจ๊ก (GOJEK)	3	0.8
	อื่นๆโปรดระบุ...	4	1.0

จากตารางที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ จำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 276 คน คิดเป็นร้อยละ 69 รองลงมาเพศชาย จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 31

จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 21-30 ปี จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 39.3 รองลงมาอายุ 31-40 ปี จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 26.5 มีอายุ 41-50 ปี จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 14.8 มีอายุต่ำกว่า 21 ปี จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 10.3 และมีอายุ 60 ปี ขึ้นไป จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.3 ตามลำดับ

จำแนกตามสถานภาพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สถานภาพโสด จำนวน 232 คน คิดเป็นร้อยละ 58.0 รองลงมาสถานภาพสมรส จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 35.0 และสถานภาพหม้าย/หย่าร้าง จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 7.0 ตามลำดับ

จำแนกตามรายได้ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 15,001 บาท จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 38.0 รองลงมารายได้ 15,001 – 25,000 บาท จำนวน 166 คน

คิดเป็นร้อยละ 29.0 มีรายได้ 25,001 -35,000 บาท จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 15.5 มีรายได้สูงกว่า 55,000 บาทขึ้นไป จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5 มีรายได้ 35,001- 45,000 บาท จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 6.0 และมีรายได้ 45,001 -55,000 บาท จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4.0 ตามลำดับ

จำแนกตามอาชีพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 37.0 รองลงมามีอาชีพพนักงานบริษัท/ห้างร้าน จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 28.8 มีอาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 19.3 มีรายได้สูงกว่า 55,000 บาท ขึ้นไป จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5 มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 12.0 และมีอาชีพอื่น ๆ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0 ตามลำดับ

จำแนกระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 187 คนคิดเป็นร้อยละ 46.8 รองลงมาจบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีจำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 36.3 และจบการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีจำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 17.0 ตามลำดับ

จำแนกตามลักษณะที่อยู่อาศัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นบ้านเดี่ยวจำนวน 271 คน คิดเป็นร้อยละ 46.8 รองลงมาลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นอาคารชุด จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 16.8 ลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นทาวน์เฮาส์ จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 15.3 และลักษณะที่อยู่อาศัยอื่น ๆ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3 ตามลำดับ

จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีลักษณะจำนวนสมาชิกในครอบครัว 1-3 คน จำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 54.0 รองลงมามีลักษณะจำนวนสมาชิกในครอบครัว 4-6 คน จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 40.8 ลักษณะจำนวนสมาชิกในครอบครัว 4-6 คน จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 4.5 และลักษณะที่อยู่อาศัยอื่น ๆ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.8 ตามลำดับ

จำแนกตามใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์จากแอปพลิเคชันสั่งซื้ออาหารพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เลือกใช้บริการแกร็บฟู้ด (GRAB FOOD) จำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 53.5 รองลงมาเลือกใช้บริการฟู้ดแพนด้า (FOODPANDA) จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 32.8 เลือกใช้บริการไลน์แมน (LINE MAN) จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 12.0 เลือกใช้บริการอื่น ๆ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0 และเลือกใช้บริการโกเจ๊ก (GOJEK) จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.8 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิต ของผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์

ตารางที่ 2 รูปแบบการดำเนินชีวิต ของผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์

รูปแบบการดำเนินชีวิต	Mean	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น
รูปแบบการดำเนินชีวิตกิจวัตร (AC)	3.98	0.62	มาก

รูปแบบการดำเนินชีวิต	Mean	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น
1. กิจกรรมที่ท่านทำอยู่ทำให้ท่านไม่มีเวลาว่าง	3.77	0.95	มาก
2. ท่านใช้อินเตอร์เน็ต/คอมพิวเตอร์/Social Network เป็นประจำ	4.36	0.76	มาก
3. ท่านมักเลือกอยู่ในที่พัก ในเวลาว่างหรือวันหยุด	3.98	0.62	มาก
4. ท่านชอบรับประทานอาหารในที่พัก	3.77	0.95	มาก
5. ท่านนิยมสั่งซื้อสินค้าทางระบบออนไลน์เป็นประจำ	4.36	0.76	มาก
6. ท่านไม่ชอบทำอาหารทานเอง	4.23	0.81	มาก
รูปแบบการด้านความสนใจ(IN)	4.18	0.83	มาก
1. ท่านสนใจเรื่องที่กำลังเป็นกระแสนิยมเรื่องการสั่งอาหารออนไลน์	3.77	0.99	มาก
2. ท่านชอบทดลองใช้แอปพลิเคชันใหม่ๆ	3.56	1.13	มาก
3. ท่านเห็นความสำคัญของการปรับวิถีชีวิตให้ตามกระแสความเปลี่ยนแปลง	3.91	0.73	มาก
4. ท่านสนใจเทคโนโลยีใหม่ๆ เช่นนวัตกรรมทางมือถือ แล็ปท็อป เป็นต้นอยู่เสมอ	3.65	1.03	มาก
5. ท่านมีความสนใจในการหาข้อมูลในเรื่องอาหารและร้านอาหารอยู่เสมอ	3.76	0.99	มาก
6. ท่านมีความสนใจสินค้าบนสื่อออนไลน์โดยตลอด	4.02	0.82	มาก
รูปแบบการด้านความคิดเห็น (OP)	4.06	0.83	มาก
1. ธุรกิจเดลิเวอรี่ อาหารสามารถอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน	3.97	0.85	มาก
2. การใช้บริการบริการธุรกิจเดลิเวอรี่อาหารสามารถติดต่อหรือสั่งอาหารได้ง่าย	3.98	0.82	มาก
3. ธุรกิจเดลิเวอรี่อาหารสามารถช่วยแก้ปัญหาในเวลาเร่งรีบ	4.13	0.75	มาก
4. ธุรกิจเดลิเวอรี่อาหารสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคได้เช่นผู้บริโภคไม่ออกไปจับจ่ายใช้สอยนอกบ้านหันมาเลือกใช้บริการเดลิเวอรี่	4.14	0.87	มาก
5. ผู้บริโภคยินดีจ่ายเงินเพื่อรับสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับตัวเอง	4.12	0.82	มาก

รูปแบบการดำเนินชีวิต	Mean	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น
6. ค่านิยมและกระแสนิยมใหม่ๆทำให้ธุรกิจเดลิเวอรี่อาหารเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ	4.12	0.85	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่ารูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ จำแนกรายด้าน ผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ รูปแบบการด้านความคิดเห็น (OP) รูปแบบการด้านดำเนินชีวิตกิจวัตร (AC) และรูปแบบการด้านความสนใจ (IN) โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13, 3.98 และ 3.91 ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 เพื่อศึกษาการตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์

ตารางที่ 3 การตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้ใช้บริการธุรกิจ ส่งอาหารออนไลน์

การตัดสินใจเลือกใช้บริการ	Mean	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น
1. สามารถเลือกซื้ออาหารที่ตรงกับความต้องการ	4.09	0.73	มาก
2. มีการหาข้อมูล เพื่อนำมาเปรียบเทียบเพื่อประกอบการตัดสินใจ	4.01	0.78	มาก
3. ทำความเข้าใจการให้บริการของผู้ให้บริการแต่ละราย อย่างรอบคอบ	4.03	0.75	มาก
4. เพื่อตอบสนองความสะดวกสบาย โดยที่ไม่ต้องออกไปทานอาหารนอกบ้าน	4.08	0.75	มาก
5. การตัดสินใจมีผลมาจาก สิ่งกระตุ้นทางการตลาด	3.94	0.79	มาก
6. ประทับใจการบริการธุรกิจเดลิเวอรี่อาหารและต้องการที่จะใช้บริการต่อไป	4.04	0.76	มาก
7. การตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์	4.03	0.64	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่าการตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้ใช้บริการธุรกิจ ส่งอาหารออนไลน์ จำแนกรายด้าน ผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากคือ สามารถเลือกซื้ออาหารที่ตรงกับความต้องการ เพื่อตอบสนองความสะดวกสบาย โดยที่ไม่ต้องออกไปทานอาหารนอกบ้าน ประทับใจการบริการธุรกิจเดลิเวอรี่อาหารและต้องการที่จะใช้บริการต่อไป การตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ ทำความเข้าใจการให้บริการของผู้ให้บริการแต่ละราย อย่างรอบคอบ มีการหาข้อมูล เพื่อนำมาเปรียบเทียบเพื่อประกอบการ

ตัดสินใจ และการตัดสินใจมีผลมาจาก สิ่งกระตุ้นทางการตลาด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10, 4.10, 4.03, 4.03, 4.02, 4.00 และ 3.93 ตามลำดับ

ส่วนที่ 4 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง รูปแบบการดำเนินชีวิต กับ การตัดสินใจเลือกใช้บริการ ธุรกิจ ส่งอาหารออนไลน์ในยุคสังคมความปกติใหม่

ตารางที่ 4 การทดสอบค่า Tolerance และ Variance Inflation Factor (VIF) ของการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์

ตัวแปร	Mean	S.D.	Tolerance	VIF
การตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ (MD)	4.03	0.64	-	-
รูปแบบการดำเนินชีวิตกิจวัตร (AC)	3.98	0.62	0.43	2.33
รูปแบบการด้านความสนใจ (IN)	3.91	0.73	0.38	2.60
รูปแบบการด้านความคิดเห็น (OP)	4.13	0.75	0.45	2.20

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าสถิติ Tolerance ของตัวแปรมีค่าไม่ใกล้ 0 และค่าสถิติ VIF ของตัวแปรมีค่าน้อยกว่า 10 ทุกตัว ดังนั้น สรุปได้ว่า ตัวแปรรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ทุกตัวไม่มีระดับความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เป็นตัวแปรที่อิสระต่อกัน ถือว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กันในระดับที่ยอมรับได้ แสดงว่าความสัมพันธ์กันของตัวแปรอิสระไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity

ตารางที่ 5 การทดสอบค่าสหสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการดำเนินชีวิต กับ การตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ด้านลูกค้า

Pearson Correlation	CM	AC	IN	OP
การตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ (MD)	-	.550*	.626*	.672*
รูปแบบการดำเนินชีวิตกิจวัตร (AC)	.550*	-	.725*	.663*
รูปแบบการด้านความสนใจ (IN)	.626*	.725*	-	.706*
รูปแบบการด้านความคิดเห็น (OP)	.672*	.663*	.706*	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 พบว่ารูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ 3 ด้าน ทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยมีรูปแบบการด้านความคิดเห็น (OP) มีความสัมพันธ์มากที่สุด รองลงมา รูปแบบการด้านความสนใจ (IN) และรูปแบบการด้านดำเนินชีวิตกิจวัตร (AC) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 การทดสอบความสัมพันธ์รูปแบบการดำเนินชีวิต ต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์

การตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์	การตัดสินใจเลือกใช้บริการ(MD)	
	สัมประสิทธิ์ถดถอย	Sig.
ค่าคงที่ (a)	1.298	.000*
รูปแบบการดำเนินชีวิตกิจวัตร (AC)	.064	.255
รูปแบบการด้านความสนใจ (IN)	.237	.000*
รูปแบบการด้านความคิดเห็น (OP)	.376	.000*
Enter: R=7.07 / R ² =.500 / SE _{est} =.45181 / F=131.854		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 พบว่า รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ รูปแบบการด้านความสนใจ (IN) และรูปแบบการด้านความคิดเห็น (OP) มีความสัมพันธ์และมีผลกระทบเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถอธิบายถึงอิทธิพลตัวแปรต้นต่อตัวแปรตาม ได้ร้อยละ 70.7 เมื่อวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุด้วยวิธี Enter

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ในยุคสังคมความปกติใหม่ สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์งานวิจัยได้ดังนี้ วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ พบว่า ผู้ใช้บริการบริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ที่มีอายุตั้งแต่ 21-30 ปี สถานะภาพ โสด มีรายได้ระหว่าง 15,001-25,000บาท ส่วนใหญ่มืออาชีพ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นบ้านเดี่ยว มีสมาชิกในครอบครัวจำนวน 1-3 คน และส่วนใหญ่เลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์จากแอปพลิเคชันแกร็บฟู้ด (GRAB FOOD) วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินชีวิต ของผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ พบว่ารูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ จำแนกรายด้าน ผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นมากที่สุดได้แก่รูปแบบการด้านความคิดเห็น (OP) รูปแบบการด้านดำเนินชีวิตกิจวัตร (AC) และรูปแบบการด้านความสนใจ (IN) ตามลำดับ วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาการตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้ใช้บริการธุรกิจ ส่งอาหารออนไลน์ พบว่าการตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้ใช้บริการธุรกิจ ส่งอาหารออนไลน์ จำแนกรายด้าน ผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ มีมีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นมากที่สุดได้แก่ สามารถเลือกซื้ออาหารที่ตรงกับความต้องการ เพื่อตอบสนองความสะดวกสบาย โดยที่ไม่ต้องออกไปทานอาหารนอกบ้าน ประทับใจการบริการธุรกิจเดลิเวอรี่อาหารและต้องการที่จะใช้บริการต่อไป การตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ ทำความเข้าใจการให้บริการของผู้ให้บริการ

แต่ละราย อย่างรอบคอบ มีการหาข้อมูล เพื่อนำมาเปรียบเทียบเพื่อประกอบการตัดสินใจ และการตัดสินใจมีผลมาจาก สิ่งกระตุ้นทางการตลาด ตามลำดับ และวัตถุประสงค์ ข้อที่ 4 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง รูปแบบการดำเนินชีวิต กับการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ในยุคสังคมความปกติใหม่ พบว่ารูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ รูปแบบการด้านความสนใจ (IN) และรูปแบบการด้านความคิดเห็น (OP) มีความสัมพันธ์และมีผลกระทบเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชวกร อมรนิมิต (2560) การศึกษาการทำการตลาดตามรูปแบบการดำเนินชีวิตที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้ธุรกิจเดลิเวอรี่อาหาร แบบบริการถึงบ้านของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การทำการตลาดตามรูปแบบการดำเนินชีวิต (lifestyle Marketing) ด้านกิจกรรม (Activities) ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้ธุรกิจเดลิเวอรี่อาหารแบบบริการถึง บ้านในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้บริโภคในแต่ละคนมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันไป กิจกรรมใน แต่ละวันของแต่ละบุคคลจะ มีความแตกต่างกัน จึงทำให้ธุรกิจเดลิเวอรี่อาหารไม่ตอบโจทย์กับ ผู้บริโภค กลุ่มนี้ เช่น ผู้บริโภคบางกลุ่มชอบรับประทานอาหารนอกบ้าน ผู้บริโภคบางกลุ่มชอบ รับประทาน อาหารที่ไม่มีบริการเดลิเวอรี่ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

แนวทางในการปรับตัวของผู้ประกอบการบริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ สามารถนำ ผลการศึกษาวิจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ในยุคสังคม ความปกติใหม่ ไปใช้ประโยชน์เป็นข้อมูลเพื่อวางแผนการตลาด ประกอบการตัดสินใจ และวาง กลยุทธ์ต่าง ๆ การนำข้อมูลดังกล่าวไปพัฒนา ผลิตภัณฑ์ โปรโมชัน ที่ตอบสนองกับความต้องการ ของผู้บริโภคมากขึ้น โดยพิจารณารูปแบบการดำเนินชีวิตด้าน ความสนใจ (Interests) ของ ผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ เนื่องจากผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ให้ความสนใจ เรื่องที่กำลังเป็นกระแสนิยมเรื่องการสั่งอาหารออนไลน์และชอบทดลองใช้แอปพลิเคชันใหม่ ๆ โดยเห็นความสำคัญของการปรับวิถีชีวิตให้ตามกระแสความเปลี่ยนแปลง รวมถึงมีความสนใจ เทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่นนวัตกรรมทางมือถือ แล็บท็อป เป็นต้น อยู่เสมอ ในส่วนของรูปแบบการ ดำเนินชีวิตด้านความคิดเห็นข้อมูลทางด้าน ความคิดเห็น (Opinions) ของผู้ใช้บริการธุรกิจส่ง อาหารออนไลน์ เนื่องจากผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์มีความคิดเห็นว่าธุรกิจเดลิเวอรี่ อาหารสามารถอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน การใช้บริการบริการธุรกิจเดลิเวอรี่อาหาร สามารถติดต่อหรือสั่งอาหารอย่างง่าย ธุรกิจเดลิเวอรี่อาหารสามารถช่วยแก้ปัญหาในเวลาเร่งรีบ และธุรกิจเดลิเวอรี่อาหารสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคได้เช่นผู้บริโภคไม่ออกไป จับบ่ายใช้สอยนอกบ้านหันมาเลือกใช้บริการเดลิเวอรี่ จากข้อมูลเบื้องต้นจะช่วยให้ผู้ประกอบการ ธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ เพิ่มโอกาสในการสร้างยอดขาย สร้างความมั่นคงในการดำเนินธุรกิจ อาหาร ควบคู่กับธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ ให้สอดคล้องกับรูปแบบและวิถีชีวิตของผู้บริโภคใน ปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในครั้งต่อไป 1. ควรทำการศึกษาผู้ใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์จากสถานที่หรือกลุ่มอาชีพที่แตกต่างกัน เนื่องจากการวิจัยฉบับนี้ศึกษากลุ่มประชากร แบบไม่จำกัดสถานที่ของผู้ใช้บริการและกลุ่มอาชีพ ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไปให้เลือกกลุ่มตัวอย่างแยกเป็นสถานที่ในตัวเมืองของจังหวัดขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ หรือกลุ่มอาชีพที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์เพื่อข้อมูลจะเป็นประโยชน์กับผู้นำไปประยุกต์ใช้ในการทำธุรกิจ 2. ควรเปรียบเทียบปัจจัยที่เป็นตัวแปรอื่นกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ เพื่อใช้ปรับปรุงและพัฒนากการให้บริการของผู้ให้บริการธุรกิจส่งอาหารออนไลน์ของแอปพลิเคชันต่าง ๆ ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- ขจร อมรมิต. (2560). การศึกษาการทำตลาดตามรูปแบบการดำเนินชีวิตที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้ธุรกิจเดลิเวอรี่อาหารแบบบริการถึงบ้านของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน *การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
- ทงศักดิ์ แสงสว่างวัฒนะและคณะ. (2563). "New Normal" วิถีชีวิตใหม่และการปรับตัวของคนไทยหลังโควิด-19: การงานการเรียนรู้และธุรกิจ. *Journal of Local Governance and Innovation*, 4(3), 371-386.
- ทวีศักดิ์ เทพพิทักษ์. (2563). ความปกติรูปแบบใหม่หรือวิถีชีวิตปกติแบบใหม่ภายหลังโรคอุบัติใหม่โควิด-19: ธุรกิจออนไลน์ธุรกิจค้าปลีกและธุรกิจร้านอาหารกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมขนส่งและโลจิสติกส์ไทย. *Princess of Naradhiwas University Journal of Humanities and Social Sciences*, 8(1), 246-274.
- ธีระพงษ์ ทศวัฒน์ และ ปิยะกมล มหิวรรณ. (2563). การพัฒนาคุณภาพชีวิตทางสังคมของประชาชนและการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). *Journal of MCU Nakhondhat*, 7(9), 40-55.
- ศิริทิพย์ กุลจิตรตรี และสุภัทรรศักดิ์ คำสามารถ. (2563). นวัตกรรมการจัดการธุรกิจเพื่อสังคมในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล. *วารสารนวัตกรรม การศึกษา และ การวิจัย*, 4(3), 217-232.
- ศุภสิริ สร้อยทองพงศ์. (2564). ความสัมพันธ์ของส่วนประสมการตลาด กับกลยุทธ์ทางการตลาดบริการ ที่มีผลต่อผู้บริโภคในการตัดสินใจสั่งอาหารจากร้านอาหารผ่านแอปพลิเคชันส่งอาหารเดลิเวอรี่ ช่วงโควิด-19 จังหวัด พิษณุโลก. *Journal of MCU Social Development*, 5(3), 53-66.
- สัจจวัฒน์ จาริกศิลป์. (2564). การดำเนินธุรกิจผู้ประกอบการด้านกีฬาในยุคการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ดิจิทัล อย่างพลิกผัน. *วารสารสหศาสตร์*, 21(1), 2-13.
- สุวัฒน์ ศักดิ์สมฤทธิ์ และจักรพงษ์ เพิ่มเมตตา (2561). ความสัมพันธ์ของการจัดการความรู้เทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อ มรรณะพนักงาน บมจ. วิริยะประกันภัย ในยุคไทยแลนด์ 4.0. *วารสารศิลปการจัดการ*, 2(3), 179-188.

**แนวทางอนุรักษ์พิธีกรรมทางความเชื่อของชาติพันธุ์เมี่ยน
ในประเทศไทย : การวิเคราะห์สวอต**
**Guidelines preserve beliefs and rituals of Mien ethnic in
Thailand: SWOT Analysis**

เอกชัย ทวีปวรชัย¹

Ekachai Taweepworachai

วันที่ส่งบทความ: 13 กรกฎาคม 2564, วันที่แก้ไขบทความ: 25 ธันวาคม 2564,

วันที่ตอบรับบทความ: 28 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางอนุรักษ์พิธีกรรมทางความเชื่อของชาติพันธุ์เมี่ยนในประเทศไทย เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิเคราะห์สวอต โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยชาติพันธุ์เมี่ยนทั้งในประเทศและต่างประเทศ การสังเกตกิจกรรมทางวัฒนธรรม ผู้จัดคือหน่วยงานอ้วเมี่ยนในประเทศไทย และชาวเมี่ยน ผลการศึกษาพบว่า จุดแข็ง(S)คือชาติพันธุ์เมี่ยนในประเทศไทยให้ความสำคัญกับพิธีกรรมทางความเชื่อของตน มีหน่วยงานอนุรักษ์วัฒนธรรมอ้วเมี่ยน จุดอ่อน(W)คือขาดระบบการสืบทอด การอ่านตำราประกอบพิธีกรรมไม่ได้ รวมทั้งชาวเมี่ยนรุ่นหลังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพิธีกรรม ส่วนโอกาส (O) คือชาวเมี่ยนในต่างประเทศมีการประกอบพิธีกรรมที่คล้ายกัน ประกอบกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในยุคปัจจุบันซึ่งจะช่วยให้ชาวเมี่ยนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้อย่างสะดวกรวดเร็วขึ้น ในด้านอุปสรรค (T) คือการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบัน และปัจจัยทางเศรษฐกิจ อันจะเป็นข้อจำกัดต่อการอนุรักษ์พิธีกรรม ซึ่งแนวทางอนุรักษ์จากผลการศึกษาครั้งนี้ เชิงรุกคือ สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานอ้วเมี่ยนในต่างประเทศเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และร่วมกันสืบสานอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีชาติพันธุ์เมี่ยน เชิงแก้ไขคือ ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านความเชื่อและพิธีกรรมผ่านระบบออนไลน์ เชิงรับคือ ศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาภาษาเมี่ยนควรตั้งกลุ่มฝึกอบรมด้านความเชื่อพิธีกรรมและเชิงป้องกันคือ ผลิตสื่อความรู้ด้านความเชื่อและพิธีกรรม

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์เมี่ยน พิธีกรรม แนวทางการอนุรักษ์ สวอต

¹ อาจารย์สำนักวิชาจีนวิทยา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง อีเมล: ekachai.taw@mfu.ac.th

School of Sinology, Mae Fah Luang University E mail : ekachai.taw@mfu.ac.th

Abstract

This research article aims to study guidelines preserve beliefs and rituals of Mien ethnic in Thailand. It was studied qualitatively, analyzed using SWOT manner. Studied data from documentary research domestically and internationally. The cultural activity observation, organizers are lu mien agencies in Thailand and Mien people. The findings indicated that a strength (S) is Mien ethnic in Thailand to focus on them beliefs and rituals and there is agencies of preserving lu mien culture. A weakness (W) in the lack of an inheritance system and can't read a ritual's treatise, including the next generation youth's lack of knowledge and understanding of beliefs and rituals. Opportunities (O), Mien in domestically and internationally both had the same religious rituals, include with the technology advancement at the present help Mien ethnic get information easily. Threats (T) social changing and economic factors at present were a limit of preserving rituals. The guidelines preserving from studied. Aggressive growth strategy, created cooperation together with lu Mien agencies internationally to exchange knowledge and jointly carries on preserving Mien traditions. Reversal strategy, encouraged learning about beliefs and rituals online. Diversification strategy, conservation center, and Mien language development have to establish a training group about beliefs and rituals and defensive strategy, make media production about beliefs and rituals.

Keyword: Yao Ethnic/Rituals/Guidelines Preservation/Swot

บทนำ

มนุษย์ต้องอาศัยปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขทางกายก็จะต้องมีอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่พักอาศัย และยารักษาโรค ทางด้านจิตใจนั้น มนุษย์ยังมีความรู้สึกนึกคิดและความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ยศ สันตสมบัติ (2544) ได้กล่าวถึงความเชื่อทางศาสนามีอิทธิพลแทรกซึมเข้าสู่ทุกปริมณฑลของสังคมวัฒนธรรม และประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์

วิถีชีวิตของคนในประเทศอาเซียนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม แม้มีความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม แต่ก็มีในส่วนที่มีความคล้ายคลึงกัน ดังเช่นณัฐพร ไทยจงรักษ์, จุฬารักษ์ ขอบใจกลาง, อภิมุข สดมพฤกษ์, ณิชพล รักษาธรรม (2559) ได้กล่าวถึง 10 ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้บางประเทศเช่น ไทย-ลาว ลาว-เวียดนาม เป็นต้น มีความคล้ายคลึงกันในหลายมิติ เช่น ชาติพันธุ์ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม หรือวัชรารักษ์ จันทนกุล (2561)

ได้วิเคราะห์อัตลักษณ์ร่วมทางสังคมวัฒนธรรมของอาเซียนระหว่าง ไทย ลาว และกัมพูชาว่ามีอัตลักษณ์ร่วมกัน 27 อัตลักษณ์ เช่น ประเพณี วัฒนธรรม พิธีกรรม และศาสนาความเชื่อ เป็นต้น

ภายใต้บริบทสังคมวัฒนธรรมอันหลากหลายในภูมิภาค ทำให้ชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ต้องมีการปรับตัวทางวัฒนธรรมของตนให้เข้ากับสภาพสังคมนั้น ๆ อมรา พงศาพิชญ์ (2541) กล่าวถึงเอกลักษณ์ของเอเชียอาคเนย์ คือ การที่กลุ่มชาติพันธุ์เดิมสามารถรับวัฒนธรรมกระแสใหม่และผนวกกันเข้าได้อย่างไม่ขัดแย้งเท่าใดนัก เช่นการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์เมียน Yu (1993) ได้กล่าวถึงถิ่นฐานเดิมของชาติพันธุ์เมียนในประเทศไทยมาจากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยอพยพเข้ามาอาศัยในประเทศไทยเป็นเวลานานับ 150 ปีแล้ว และได้มีการเรียนรู้ สืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีของตน ภายใต้บริบทสังคมใหม่ ซึ่งจากเดิมที่นับถือบรรพบุรุษ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อดั้งเดิม เปลี่ยนเป็นการรับเอาวัฒนธรรมในพื้นที่เข้ามาผสมผสานกลมกลืนกับวัฒนธรรมความเชื่อเดิมมากขึ้น หรือเปลี่ยนแปลงไปนับถือศาสนาอื่นเช่น ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ เป็นต้น

ชาติพันธุ์เมียนกับความเชื่อทางพิธีกรรมมีความสัมพันธ์กัน ชาวเมียนคนหนึ่งจะเริ่มประกอบพิธีกรรมตั้งแต่แรกเกิดไปจนถึงวันตาย ซึ่งสอดคล้องกับ รัฐสร ศรีสมบัติ (2561) ที่ได้กล่าวถึงการดำเนินชีวิตของชาวเมียนในรอบปีจะผูกติดกับประเพณีพิธีกรรมอย่างแนบแน่น ตั้งแต่พิธีระดับบุคคลไปจนถึงพิธีระดับชุมชน การประกอบพิธีกรรมของชาติพันธุ์เมียนในกลุ่มที่นับถือบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์จึงมีจำนวนมาก Zhang et al (2015) ได้กล่าวถึง พิธีสู่ขวัญ พิธีแก้บน พิธีบวช คือ พิธีกรรมหลักของชาวเมียนในประเทศไทยที่นับถือบรรพบุรุษ ดังนั้น ผู้ประกอบพิธีกรรมหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการประกอบพิธีกรรมจะได้รับการยอมรับและความเคารพนับถือจากชุมชนชาวเมียน สอดคล้องกับ งามอาจ อินทนิเวศ (2562) ที่ได้กล่าวถึงนักดนตรีประเพณีนั้นได้รับการเคารพนับถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมอื้อเมียน

อย่างไรก็ตาม จะพบว่าชาติพันธุ์เมียนในประเทศไทยเริ่มประสบปัญหาในด้านการประกอบพิธีกรรม คือ ผู้ที่สามารถประกอบพิธีกรรมได้มีจำนวนลดน้อยลง การประกอบพิธีกรรมแต่ละครั้งหาผู้ประกอบพิธีได้ค่อนข้างยาก ส่งผลให้การประกอบพิธีกรรมมีอุปสรรคมากยิ่งขึ้น ในอีกด้านหนึ่งไม่ว่าจะเป็นข้อจำกัดที่เกิดจากตัวบุคคล สังคม เศรษฐกิจไม่เอื้ออำนวย ส่งผลให้ชาตบุคลรุ่นหลังที่จะเข้ามาสืบทอด ซึ่งถือเป็นปัญหาใหญ่ข้อหนึ่งที่ชาติพันธุ์เมียน กลุ่มที่นับถือบรรพบุรุษกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน ดังที่ จันทรา แซ่ลิว (2561) ได้กล่าวในข้อเสนอแนะงานวิจัยว่าคนรุ่นหลังควรที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับพิธีกรรม ความเชื่อของตนเองอย่างจริงจัง มิเช่นนั้นหากหมดรุ่นผู้เชี่ยวชาญหรือรุ่นผู้เฒ่าผู้แก่ไปแล้ว ก็ยากที่จะเรียนรู้ได้ ดังนั้น การอนุรักษ์พิธีกรรมทางความเชื่อจึงเป็นประเด็นที่ชุมชน หน่วยงานของชาติพันธุ์เมียนในประเทศไทยต้องเร่งศึกษาสภาพแวดล้อมจากปัจจัยภายในและภายนอกเพื่อวางกลยุทธ์อย่างรอบด้านทั้งในเชิงรับและเชิงรุก

การวิเคราะห์สวอต (SWOT Analysis) เป็นเครื่องมือที่นำมาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก โดยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนจากปัจจัยภายใน วิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคจากปัจจัยภายนอก ซึ่งมักจะใช้ร่วมกับการวิเคราะห์ทาวส์ (TOWS Matrix) เพื่อสร้างแนวทางหรือกลยุทธ์ในการยกระดับศักยภาพพัฒนาหน่วยงานองค์กร ตามที่สูตร

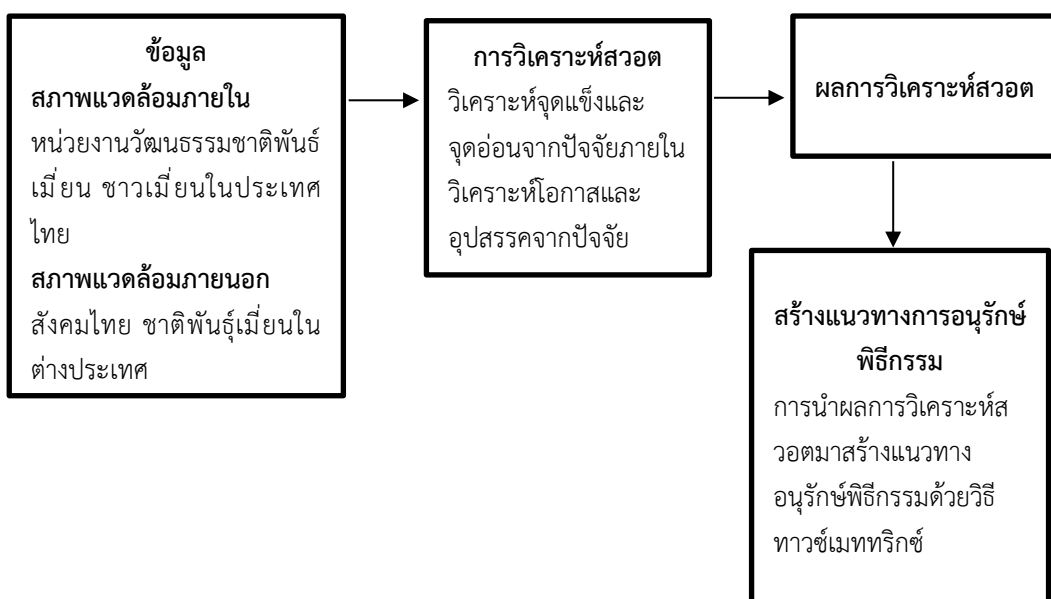
เปรมปรี (2563) ได้ใช้หลักวิเคราะห์สวอตในการหาแนวทางอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือ
 สุขแก้ว คำสอนและสวนีย์ เสริมสุข ที่ใช้การวิเคราะห์สวอตเพื่อสร้างกลยุทธ์การพัฒนาภูมิปัญญา
 ท้องถิ่นให้เป็นแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งวิชิต หล่อจิระชุมภ์กุล วลัยลักษณ์ อัครธีรวงศ์ และกนกกรรณ์
 ลีโรจนาประภา (2561) ใช้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและเมทริกซ์ทาวซ์เพื่อพัฒนายุทธวิธีการ
 เพิ่มศักยภาพโซ่อุปทานผ้าไหมไทย-ลาวเป็นต้น โดยผลจากการศึกษาคือ สามารถได้แนวทางหรือกล
 ยุทธ์ที่เชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อม การวิเคราะห์สวอต จึงเป็นกระบวนการวิจัยที่สามารถวิเคราะห์
 สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกเพื่อการสร้างแนวทางอนุรักษ์พิธีกรรมทางความเชื่อของชาติพันธุ์
 เมี่ยนในประเทศไทยได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางอนุรักษ์พิธีกรรมทางความเชื่อของชาติพันธุ์เมี่ยนในประเทศไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก
 ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์พิธีกรรมของชาติพันธุ์เมี่ยนในประเทศไทย เพื่อนำผลการวิเคราะห์สวอต
 ไปสร้างแนวทางอนุรักษ์พิธีกรรมความเชื่อของชาติพันธุ์เมี่ยนในประเทศไทยด้วยวิธีทาวซ์เมทริกซ์
 ตามขั้นตอนต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องแนวทางอนุรักษ์พิธีกรรมทางความเชื่อของชาติพันธุ์มลายูในประเทศไทย: การวิเคราะห์สวอตเป็นรูปแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีระเบียบวิธีวิจัยและวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์พิธีกรรมทางความเชื่อของชาติพันธุ์มลายู ซึ่งศึกษาข้อมูลผ่านเอกสาร งานวิจัย บทความวิชาการ ข่าว และศึกษาจากการสังเกตกิจกรรมทางวัฒนธรรมระดับชาติและนานาชาติ ที่จัดขึ้นโดยมูลนิธิอ่าวมลายู ได้แก่ งานมหกรรมวัฒนธรรมและประเพณีอ่าวมลายูโลก (8-9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563) กิจกรรมพิธีสู่ขวัญของชาวมลายูบ้านห้วยแม่แลม ในจังหวัดเชียงราย (ตุลาคม 63) ระยะเวลาในการทำวิจัย 1 ปี

เครื่องมือวิจัย

การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ศึกษางานวิจัย บทความวิชาการ ข่าวที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์มลายูทั้งในและต่างประเทศ ด้านพิธีกรรม ด้านกิจกรรมทางวัฒนธรรม

การสังเกต (Observation) สังเกตกิจกรรมทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์มลายูที่จัดขึ้นโดยมูลนิธิอ่าวมลายู และการสังเกตการประกอบพิธีกรรมของชาวมลายูบ้านห้วยแม่แลม จังหวัดเชียงราย

วิธีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์มลายูในประเทศไทยและต่างประเทศจากเอกสารงานวิจัย บทความวิชาการ ข่าวทั้งภาษาไทย และภาษาจีน
2. การสังเกตกิจกรรมทางวัฒนธรรม งานมหกรรมวัฒนธรรมและประเพณีอ่าวมลายูโลก ที่จัดขึ้นโดยมูลนิธิ อ่าวมลายู กิจกรรมสู่ขวัญของชาวมลายูบ้านห้วยแม่แลม ในจังหวัดเชียงราย
3. รวบรวมข้อมูลจากเอกสารทุติยภูมิและข้อมูลจากการสังเกตจำแนกเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบเพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการวิเคราะห์และสรุปผล

การวิเคราะห์และสรุปข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ SWOT Analysis

การวิเคราะห์จุดแข็ง (Strengths) จากปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องต่อการอนุรักษ์พิธีกรรมชาติพันธุ์มลายูในประเทศไทย

การวิเคราะห์จุดอ่อน (Weaknesses) จากปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องต่อการอนุรักษ์พิธีกรรมชาติพันธุ์มลายูในประเทศไทย

การวิเคราะห์โอกาส (Opportunities) วิเคราะห์โอกาสจากปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องต่อการอนุรักษ์พิธีกรรมชาติพันธุ์มลายูในประเทศไทย

การวิเคราะห์อุปสรรค (Threats) จากปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์พิธีกรรมชาติพันธุ์มลายูในประเทศไทย

การวิเคราะห์ทาวซ์เมทริกซ์ (TOWS Matrix) โดยนำ จุดแข็ง จุดอ่อน มาจับคู่กับโอกาส และอุปสรรค เพื่อวิเคราะห์แนวทางการอนุรักษ์พิธีกรรมชาติพันธุ์มลายูในประเทศไทย

การอภิปรายสรุปข้อมูลโดยนำผลการวิเคราะห์ทาวซ์เมทริกซ์ มาอภิปราย พรรณนาให้เกิดความเชื่อมโยงกันในเนื้อหาแต่ละส่วน

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์พิธีกรรมทางความเชื่อของชาติพันธุ์เขมรในประเทศไทย เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิเคราะห์สอวด โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การสังเกตกิจกรรมทางวัฒนธรรม ผู้จัดคือหน่วยงานอื้อเมียนในประเทศไทย และชาวเมียนซึ่งแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์พิธีกรรมของชาติพันธุ์เขมรในประเทศไทยสามารถสรุปผลได้ดังนี้

จุดแข็ง	โอกาส
1. ชาติพันธุ์เขมรในประเทศไทยให้ความสำคัญต่อพิธีกรรมทางความเชื่อ 2. ชาติพันธุ์เขมรในประเทศไทยมีหน่วยงานอนุรักษ์ภาษาวัฒนธรรมเขมร	1. ชาติพันธุ์เขมรในต่างประเทศมีการประกอบพิธีกรรมคล้ายกัน 2. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีข้อมูลสารสนเทศ
จุดอ่อน	อุปสรรค
1. ขาดระบบการสืบทอดทางพิธีกรรม 2. ชาวเขมรส่วนใหญ่อ่านตำราการประกอบพิธีกรรมไม่ได้ 3. ชาวเขมรรุ่นหลังขาดองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบพิธีกรรม	1. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม 2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์ SWOT ต่อการอนุรักษ์พิธีกรรมชาติพันธุ์เขมรในประเทศไทย

1. จุดแข็ง (Strengths)

1.1 ชาติพันธุ์เขมรในประเทศไทยให้ความสำคัญต่อพิธีกรรมทางความเชื่อ

ชาติพันธุ์เขมรในประเทศไทยในกลุ่มที่นับถือบรรพบุรุษ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้น ไม่ว่าจะอาศัยอยู่จังหวัดใด ล้วนแต่ให้ความสำคัญต่อความเชื่อดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ มีการสั่นไหวบรรพบุรุษ และมีการประกอบพิธีกรรมอย่างสม่ำเสมอ โดยไม่ละเว้นหรือเพิกเฉยแต่อย่างใด ประทีป นกปี (2562) ดังเห็นได้จากช่วงเทศกาลตรุษจีน แข่งเม้ง เป็นต้น ลูกหลานก็จะกลับมาบ้านเกิด สมาชิกบุคคลในครอบครัวต่างก็มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการประกอบพิธีกรรม หรือจะเป็นพิธีกรรมทั่วไปที่ทราบจากผลจากการทำนายว่า ต้องประกอบพิธีกรรมไม่ว่าจะเป็นรายบุคคล เช่น พิธีสู่ขวัญ หรือลักษณะครอบครัว เช่น พิธีแก้บน ซึ่งปกติแล้วพวกเขาจะดำเนินการเชิญผู้เชี่ยวชาญในการประกอบพิธีกรรมมาช่วยประกอบพิธี โดยไม่ได้เพิกเฉยหรือปล่อยปะละเลย

และในการประกอบพิธีแต่ละครั้ง หากเป็นพิธีกรรมใหญ่ก็จะใช้สัตว์ขนาดใหญ่มาประกอบพิธีกรรม ดังนั้นทางผู้จัดก็จะขออนุญาตพี่น้องมาช่วยกันเตรียม ขนเพื่อนบ้านมาร่วมสังสรรค์ด้วย ซึ่งส่วนใหญ่แล้วทั้งญาติพี่น้อง และเพื่อนบ้านในหมู่บ้านต่างก็ให้การช่วยเหลือสนับสนุนในแต่ละครั้ง สังคมเมียนจึงเป็น “สังคมแห่งพิธีกรรม” (รัฐพร ศรีสมบัติ, 2561) และชาวเมียนก็ให้ความสำคัญและตระหนักในคุณค่าทางพิธีกรรมของตน จะเห็นถึงกิจกรรมทางพิธีกรรมมีความเชื่อมโยงการดำรงชีวิตของคนในหมู่บ้านที่มีความเชื่อเหมือนกันอย่างแน่นแฟ้น และได้สะท้อนถึงการให้ความสำคัญกับพิธีกรรมของชาติพันธุ์เมียน ซึ่งถือเป็นจุดแข็งต่อการสืบสานและสืบทอดการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ

1.2 มีหน่วยงานอนุรักษ์ภาษาวัฒนธรรมเมียน

หากมองจากข้อมูลภายในจะทราบว่าชาติพันธุ์เมียนในประเทศไทยมีหน่วยงานต่าง ๆ ที่พี่น้องเมียนจัดตั้งขึ้นมาอย่างถูกต้องตามระเบียบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มูลนิธิอู๋เมียนไทย (Thai lu-Mien Foundation) ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทกับชาติพันธุ์เมียนกว้างขวางที่สุด ถัดจากนั้นก็จะมีเครือข่ายอู๋เมียนแห่งประเทศไทย ศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาภาษาอู๋เมียนแห่งประเทศไทย (Thai lu-Mien Language Preservation and Development Center) เป็นต้น ก็ถือเป็นหน่วยงานอีกกลุ่มที่มีความสามารถในการผลักดันส่งเสริมสนับสนุนการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณีต่าง ๆ ของชาติพันธุ์เมียนโดยตรง ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมใหญ่ ๆ ที่หน่วยงานอู๋เมียนมีการดำเนินการจัดมาแล้ว อาทิเช่น “มหกรรมคอนเสิร์ตอู๋เมียนสัมพันธ์” (สราวุธ คำฟูบุตร, 2562) และ “มหกรรมวัฒนธรรมและประชุมอู๋เมียนโลก” (กนกพร ประสงค์, 2563) ซึ่งกิจกรรมทั้งสองที่ได้กล่าวมาจะจัดขึ้นทุกปี แต่สำหรับในปี 2020 และ 2021 นั้นได้ยกเลิกการจัดไปเนื่องจากสถานการณ์โรคระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ซึ่งงานมหกรรมวัฒนธรรมและประชุมอู๋เมียนโลกมีวัตถุประสงค์หลักคือเพื่อเปิดโอกาสให้พี่น้องเมียนทั่วโลกได้เชื่อมสัมพันธ์กัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน รวมทั้งการสร้างโอกาสทางธุรกิจให้กับพี่น้องเมียนด้วย ซึ่งถือเป็นการสร้างความเข้มแข็งและพึ่งพาอาศัยตัวเอง ภายใต้การสนับสนุนของรัฐในอีกทางหนึ่ง ดังนั้นหน่วยงานเหล่านี้สามารถสร้างเวทีระดับนานาชาติในการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมโดยตรงได้ และผู้เขียนมองว่าหน่วยงานเหล่านี้จะเป็นกำลังสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนความร่วมมือในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชาติพันธุ์ข้ามพรมแดนร่วมกัน

2. จุดอ่อน

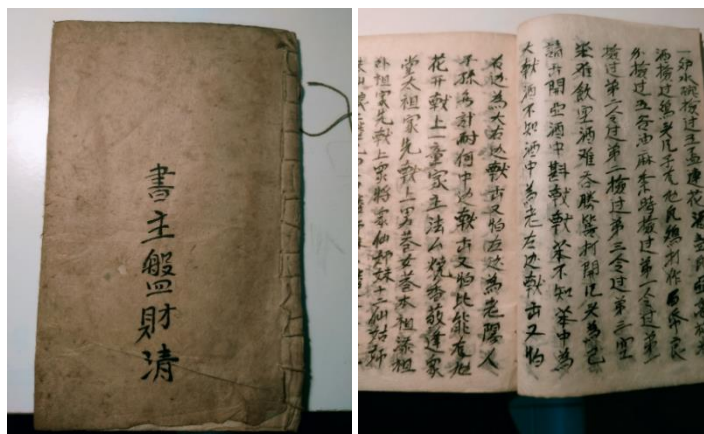
2.1 ขาดระบบการสืบทอดทางพิธีกรรม

การสืบทอดการประกอบพิธีกรรมของชาติพันธุ์เมียนในอดีตนั้น ผู้สืบทอดหรือผู้ที่ต้องการเล่าเรียนอาจเป็นลูกชายผู้ประกอบพิธีกรรม หรือลูกหลานเครือญาติที่สนใจมาไหว้ครูขอฝากตัวเป็นศิษย์ (ไซกอ่ 师哥) และเรียนรู้วิชาความรู้ด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัพิธีกรรมผ่านการสังเกต จดจำ ฝึกฝนตามงานพิธีกรรมใหญ่ ๆ ที่อาจารย์ (ไซเตีย 师父) พาไปร่วมพิธีด้วย ซึ่งความรู้ที่ได้ก็ขึ้นอยู่กับความสามารถในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล บางคนก็จดจำได้มากและได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติมากจนสามารถประกอบพิธีกรรมน้อยใหญ่ได้ บางคนก็จำได้น้อยจนไม่สามารถประกอบพิธีกรรมได้ก็มี ในเชิงปริมาณผู้ที่สามารถประกอบพิธีกรรมได้จึงนับว่าไม่มาก เมื่อสิ้นรุ่นอาจารย์ (70ปีขึ้นไป) รุ่นศิษย์(อายุประมาณ 50 ขึ้นไป) ยังคงสามารถประกอบพิธีกรรมหลาย ๆ

อย่างได้ แต่สิ่งที่ค่อย ๆ หายไปหรือไม่ค่อยได้ปฏิบัติต่อกันมาคือ กระบวนการไหว้ครู และกระบวนการฝึกฝนเรียนรู้กับอาจารย์ ในปัจจุบันตามพิธีกรรมใหญ่ ๆ แทบจะไม่เห็นรุ่นอายุ 30-40 ปี ไปฝึกฝนหรือเรียนรู้เลย การประกอบพิธีกรรมในแต่ละครั้งก็จะมีแต่คนหน้าเดิม การสืบทอดในลักษณะดังที่กล่าวมาเป็นรูปแบบที่ขึ้นกับความสนใจและพรสวรรค์ของบุคคล ถ้าลูกหลานผู้ประกอบพิธีไม่มีความสนใจหรือไม่มีความสามารถในการสืบทอด แนวโน้มที่องค์ความรู้ต่าง ๆ จะหายไปกับผู้รู้โดยที่ไม่ได้ถ่ายทอดไปยังบุคคลอื่นมีค่อนข้างสูง เพราะในหมู่บ้านหรือตำบลไม่มีระบบการฝึกอบรมหรือส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม จึงเป็นจุดอ่อนที่จะส่งผลให้องค์ความรู้ไม่สามารถกระจายหรือถูกถ่ายทอดออกไปจากชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ความรู้ความเข้าใจในด้านพิธีกรรมลดลงไปตามรุ่น ลักษณะดังกล่าวนี้หากไม่ได้รับการให้ความสำคัญ และดำเนินการใด ๆ จากหน่วยงานชาติพันธุ์มัยในประเทศไทย คาดว่าจะอนุรักษ์พิธีกรรมให้คงอยู่ต่อไปได้ยาก

2.2 อ่านตำราการประกอบพิธีกรรมไม่ได้

เอกสารตำราการประกอบพิธีกรรมของชาวเมี่ยนนั้นใช้ตัวอักษรจีนในการบันทึกทั้งหมด ตามงานวิจัยของ Song (1991) ได้กล่าวถึงตัวอักษรจีนได้ถูกเผยแพร่เข้าไปในสังคมชนชาติเย้าจากการเผยแผ่ของลัทธิเต๋า คัมภีร์เต๋าเป็นหลัก และในอีกทางหนึ่งคือผ่านการศึกษาเล่าเรียนจากการสังเกตตำราประกอบพิธีกรรมนั้น จะเป็นตัวอักษรจีนตัวเต็มและมีตัวย่อปนบ้าง ตัวอักษรจีนยังมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การเขียนรายงานถึงสวรรค์ การเขียนคำมงคลคูในงานพิธีมงคลสมรส หรืองานเทศกาลตรุษจีน ดังนั้นการเรียนรู้ตัวอักษรจีนทั้งตัวเต็มและตัวย่อรวมทั้งวิธีการอ่านออกเสียงแบบการประกอบพิธีถือว่าเป็นพื้นฐานความรู้สำหรับผู้ที่ต้องการฝึกประกอบพิธีกรรม จากข้อมูลศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (ม.ป.ป.) ระบุว่าชาวเมี่ยนส่วนใหญ่ไม่สามารถอ่านตัวอักษรเขียนของตนได้แล้ว ซึ่งหมายถึงตัวอักษรจีนที่ปรากฏในตำราของชาวเมี่ยน ชาวเมี่ยนแม้ว่าจะอพยพมาจากประเทศจีนก็จริง แต่ก็มีภาษาเป็นของตนเอง และภาษาพูดนั้นไม่ได้ใช้ตัวอักษรจีนบันทึกแต่อย่างใด จะมีเพียงเอกสารตำราที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ คนรุ่นก่อนที่ประกอบพิธีกรรมได้นั้น บางส่วนก็เคยเล่าเรียนภาษาจีนมาบ้าง บางส่วนก็ไม่เคยศึกษามาก่อน ดังนั้นการเรียนรู้ในการประกอบพิธีกรรม จึงเป็นไปด้วยความยากลำบาก ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะใช้วิธีการจดจำที่ตายตัว ต้องใช้เวลายาวนานในการเรียนรู้ตามที่ได้กล่าวไว้ในข้อ 2.1 สำหรับผู้สนใจเรียนรู้ที่ไม่รู้ตัวอักษรจีนในปัจจุบัน หมายถึง กลุ่มคนที่มีอายุ 40 ลงมา ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนภาษาจีนมาก่อน ประกอบกับโอกาสในการไปร่วมงานพิธีกรรมต่าง ๆ ก็น้อยลง แม้จะพอมีความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมบ้าง แต่ก็มีความยากลำบากในการเรียนรู้การประกอบพิธีกรรม ทำให้ชาวเมี่ยนที่มีอายุ 40 ปี ลงมาที่สามารถประกอบพิธีกรรมได้นั้น แทบจะหาได้ยากมาก การที่ชาวเมี่ยนไม่รู้ตัวอักษรจีนและการอ่านตำราการประกอบพิธีกรรมไม่ได้ คือข้อจำกัดในการเรียนรู้และการอนุรักษ์พิธีกรรมทางความเชื่อของชาวเมี่ยนในประเทศไทย อันจะส่งผลให้จำนวนผู้ที่สามารถประกอบพิธีกรรมได้ในรุ่นอายุ 30-40 อยู่ในสถานการณ์น่ากังวล ซึ่งการประชุมของศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาภาษาเมี่ยนในครั้งหนึ่งก็ได้มีการกล่าวถึงความเป็นไปได้ที่จะนำตัวอักษรอวิ๋มเมี่ยนที่สร้างมาแทนที่ตัวอักษรจีน แต่ความเห็นดังกล่าวก็ยังไม่มีการสรุปแต่อย่างใด

ภาพที่ 3 ตำราประกอบพิธีกรรมชาติพันธุ์เมียนบ้านทีกโดยอักษรจีน
ที่มา ผู้เขียน (10 ตุลาคม 2563)

2.3 ชาวเมียนรุ่นหลังขาดองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบพิธีกรรม

พิธีกรรมทางความเชื่อของชาติพันธุ์เมียนมีจำนวนมาก ตั้งแต่แรกเกิดไปจนถึงการเสียชีวิต ทั้งนี้ไม่ว่าพิธีกรรมใด ๆ ล้วนมีความสำคัญและที่มาที่ไป ดังเช่นพิธีกรรมสู่ขวัญ จะจัดในห้องโถงของบ้าน ตำแหน่งโต๊ะก็จะวางไว้ตรงกลางของห้องโถง อุปกรณ์บนโต๊ะก็จะประกอบไปด้วยถ้วยเหล้า 5 ใบ ถ้วยน้ำเปล่า 1 ใบ กระถางธูป ซึ่งควรวางไว้ด้านเดียวกับหิ้งบูชาบรรพบุรุษ (ถ้ามี) กระดาษเงิน ไก่ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมก็จะมีใช้ไก่สีฟ้าพระ ไก่วงหรือไก่ที่มีขนสีขาว ไก่ต้องลวกน้ำให้แล้วเสร็จก่อนถึงจะนำมาวางบนโต๊ะ จากการศึกษาข้อมูลและการสังเกตพบว่าชาวเมียนรุ่นหลังที่มีอายุประมาณ 30 ปีลงมาแม้ว่าจะยังให้ความสำคัญกับการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ คือมีส่วนร่วม ช่วยเหลือ และให้ความร่วมมือ ดังเช่นช่วยเตรียมอุปกรณ์ในการประกอบพิธี ช่วยทำอาหาร ช่วยเตรียมสัตว์ที่จะนำมาประกอบพิธีกรรม ฯลฯ แต่เมื่อกล่าวถึงความรู้ด้านการประกอบพิธีกรรมตั้งแต่ที่มาที่ไปของพิธีกรรม การเตรียมการ ระหว่างประกอบพิธี จนถึงเสร็จสิ้นของพิธีกรรมนั้นถือว่ามีน้อยมากถึงไม่มี ดังเช่นงานวิจัยของ จันทรา แซ่ลั่ว (2561) ที่ได้กล่าวถึงคนรุ่นใหม่ขาดความรู้ในด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตรตามวิถีแบบชาติพันธุ์เมียน รวมทั้งความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งที่สามารถปฏิบัติได้นั้นสืบเนื่องจากมีผู้อาวุโสหรือผู้รู้คอยบอก เมื่อขาดการซึมซับข้อมูล และมีความรู้ในด้านใดด้านหนึ่งที่เกี่ยวกับพิธีกรรมน้อยลง ก็อาจส่งผลถึงการเห็นคุณค่าและการให้ความสำคัญกับเรื่องนั้น ๆ น้อยลงได้เช่นกัน จึงถือเป็นจุดอ่อนที่ท้าทายมากสำหรับการอนุรักษ์พิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวเมียนในประเทศไทยที่จะต้องเผชิญและหาแนวทางในการสร้างความรู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป

ภาพที่ 4 การจัดโต๊ะในการประกอบพิธีกรรมสู่ขวัญ (ไถ่จะวางไว้ด้านหลังกระถางธูป)
ที่มา ผู้เขียนน (10 ตุลาคม 2563)

3. โอกาส

3.1 ชาติพันธุ์เมียนในต่างประเทศมีการประกอบพิธีกรรมที่คล้ายกับชาติพันธุ์เมียนในประเทศไทย

Zhang and Long (2015) ได้ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์เมียนในต่างประเทศนระยะ 30 ปีที่ผ่านมาเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดของชาติพันธุ์เมียนนานาประเทศนั้นล้วนมีถิ่นฐานเดิมอยู่ที่ประเทศจีน ด้วยปัจจัยทางการเมืองและการดำรงชีพจึงอพยพจากประเทศจีนไปสู่ประเทศในแถบภูมิภาคอาเซียน และภายหลังจึงได้อพยพไปสู่ ยุโรป อเมริกา ในกลุ่มชาวเข้าทั่วโลกที่เรียกตัวเองว่า “เมียน” หรือ “อ้วเมียน” จะมีภาษาพูดที่เหมือนกันคือ ภาษาอ้วเมียน (“เมียนว่า”) มีการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อในลักษณะเดียวกัน และมีความคล้ายคลึงกันหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรมการสู่ขวัญ การบูชาบรรพบุรุษ การบวชเป็นต้น ชาติพันธุ์เมียนที่ประเทศจีนส่วนใหญ่จะจัดพิธีบูชาผืนอ่อง (盘王节) พิธีบวช (度戒) ในประเทศเวียดนาม ลาว อเมริกา และไทย จะจัดพิธีกรรมในหลายประเภทมากขึ้นและมีความเหมือนกัน อาจแตกต่างบ้างเล็กน้อยเมื่อวิเคราะห์จากการอนุรักษ์วัฒนธรรม ปัจจัยด้านการขาดแคลนองค์ความรู้ด้านพิธีกรรมแล้ว การดำรงอยู่ของพิธีกรรมที่คล้ายกันในต่างแดนจึงเป็นโอกาสสำคัญที่ชาวเมียนในประเทศไทยจะสร้างความร่วมมือเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับพี่น้องเมียนในต่างประเทศ เติบโตความรู้ซึ่งกันและกัน แสวงจุดร่วม สงวนจุดต่าง นำความรู้มาพัฒนาและอนุรักษ์พิธีกรรมของตน

3.2 ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีข้อมูลสารสนเทศ

เทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็วในโลกปัจจุบัน ส่งผลให้หลายสิ่งหลายอย่างสามารถดำเนินการผ่านระบบออนไลน์ได้ เช่น การซื้อขาย การทำธุรกรรมต่าง ๆ

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้าน “การศึกษา” ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะแต่ในห้องเรียนอีกต่อไป โอกาสในการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลาและทุกคนที่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีเหล่านั้น หากมีเครื่องมือพร้อมก็จะสามารถเข้าถึงและศึกษาเรียนรู้ข้อมูล แลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันบนโลกใบนี้ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ผ่านเว็บไซต์ประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษาโดยตรง เช่น Moocs (Massive Online Course) หรือด้านข่าวสารบันเทิง เช่น ยูทูบ (YouTube) เฟสบุ๊ก (Facebook) ของอเมริกา หรือ โยวู่ (Youku) เว่ยป๋อ (Weibo) ของจีน เป็นต้น รวมทั้งแอปพลิเคชันไลน์ (Line) และ วีแชท (WeChat) และโปรแกรมต่าง ๆ ที่ใช้สำหรับการประชุมออนไลน์ เช่น โปรแกรม Cisco Webex โปรแกรม Zoom โปรแกรม Google Meet เป็นต้น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศจึงเป็นปัจจัยภายนอกที่จะสร้างโอกาสให้กับชาวเมียนในประเทศไทยให้สามารถเข้าถึงข้อมูลด้านต่าง ๆ ของทั้งในประเทศและต่างประเทศทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นด้านความเชื่อ การประกอบพิธีกรรมของชาติพันธุ์เมียน หรือข้อมูลภาษาวัฒนธรรมและองค์ความรู้ด้านอื่น ๆ เช่น การรักษาโรคด้วยสมุนไพรพื้นบ้าน คำศัพท์ทั่วไปในภาษาเมียน นิทานพื้นบ้าน เป็นต้น ขณะเดียวกันก็สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อพี่น้องเมียนในต่างประเทศด้วยเช่นกัน อันจะช่วยสร้างความรู้และเพิ่มพูนความรู้ ตลอดจนนำไปสู่การสืบสานอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมของตนให้คงอยู่ต่อไป

4. อุปสรรค

การวิเคราะห์ในประเด็นดังกล่าว จะศึกษาจากสภาพปัจจัยภายนอก ที่ส่งผลกระทบต่ออุปสรรคในการอนุรักษ์พิธีกรรมทางความเชื่อของชาติพันธุ์เมียน ซึ่งหากมองจากนโยบายของรัฐบาล หรือนโยบายท้องถิ่นจะไม่พบว่ามีส่วนใดที่เป็นอุปสรรค แต่หากมองจากสภาพสังคมและสภาพเศรษฐกิจจะสามารถอธิบายอุปสรรคต่อการอนุรักษ์ได้จาก 2 ประเด็นดังนี้

4.1 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

สังคมไทยเป็นอีกสังคมหนึ่งที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาความเชื่อและวัฒนธรรม การดำรงอยู่ของวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งจึงเป็นไปในทิศทางของการพึ่งพา การผสมผสานหรือการกลืนกลายจนไปสู่การเปลี่ยนแปลง หากดูจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวเมียนในประเทศไทยเคารพนับถือแล้วจะเป็นในลักษณะของการพึ่งพา การผสมผสาน จนกระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลง คือเริ่มจากการพึ่งพาสังค์ตลิตีธิ์ในศาสนาพุทธ จนกระทั่งเข้าวัดทำบุญทำทาน ส่วนการประกอบพิธีกรรมจะเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพื้นที่ปกป้องคุ้มครองด้วย เช่นจังหวัดเชียงรายก็จะ เป็น พ่อขุนเม็งรายมหาราชเป็นต้นเป็นการผสมผสานเข้ามา ส่วนการเปลี่ยนแปลงนั้น งานวิจัยของ Yu (1993) ได้ระบุว่าศาสนาคริสต์ได้ถูกเผยแพร่เข้ามาในสังคมเมียน มีการสร้างโบสถ์คริสต์ในชุมชนเมียน ทำให้มีชาวเมียนจำนวนหนึ่งหันไปนับถือศาสนาคริสต์แทนความเชื่อเดิม แม้ว่าปัจจุบันชาวเมียนในประเทศไทยที่นับถือบรรพบุรุษยังมีจำนวนมากกว่าศาสนาอื่น แต่หากมองจากระยะยาว เมื่อการเข้าวัดและการสักการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์สามารถทำได้สะดวกและมีความซับซ้อนน้อยกว่า การประกอบพิธีกรรมของชาวเมียนเข้ามาแทนที่และเป็นที่พึ่งทางใจหลักเมื่อใด เมื่อนั้นการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของชาติพันธุ์เมียนแบบเดิมก็จะพบกับอุปสรรคและความท้าทายโดยตรง และจะถูกกลืนกลายไปในที่สุดดังเช่น ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (ม.ป.ป.) ได้เขียนถึง “คำสอนจากศาสนา

อื่นที่ชาวอ้วเมียนรุ่นใหม่ได้รับการถ่ายทอดจากระบบการศึกษาส่วนกลางและการใช้ชีวิตในเมืองใหญ่จะค่อย ๆ มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ต่อชีวิตและสังคมของชาวอ้วเมียนรุ่นใหม่” ในยุคที่สังคมต้องการความสะดวกรวดเร็ว ไม่ซับซ้อน ไม่ยุ่งยากและมีตัวเลือกมากมายในปัจจุบัน จึงมีความท้าทายต่อสิ่งที่มีความซับซ้อน และมีความละเอียดอย่างการประกอบพิธีกรรมของชาวเมียนว่าจะสร้างทัศนคติให้ชาวเมียนรุ่นหลังเห็นในคุณค่า และหวงแหนธรรมเนียมปฏิบัติที่สืบทอดมาแต่โบราณจนสามารถสืบสานให้ก้าวไปข้างหน้าอย่างมั่นคง

4.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

ชาติพันธุ์เมียนในประเทศไทยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักส่วนมากก็จะ เป็น ลีนจี ลำไย กาแฟ และพืชผลอื่น ๆ และประกอบอาชีพอื่น ๆ เช่น กิจการโรงแรม ค้าขาย ทำเครื่องเงิน ครูอาจารย์ พยาบาล วิศวกร รับจ้าง ฯลฯ เป็นส่วนน้อย การทำการเกษตรนอกจากต้องลงทุน ลงแรงแล้ว ยังต้องลงเวลาให้เกือบทุกวัน ในสภาพแบบนี้ย่อมจะไม่สามารถปฏิบัติอย่างอื่นได้เลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาเรียนรู้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรมที่ต้องใช้เวลาฝึกฝน จากข้อมูลศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (ม.ป.ป.) ระบุว่าชาวเมียนแม้ว่าจะปรับตัวได้เข้ากับเศรษฐกิจแบบตลาดได้ไว และมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่หลายความเป็นอัตลักษณ์ชาติพันธุ์น้อยลง ไม่พูดภาษาของตน เลิกนับถือผีหรือหันไปนับถือศาสนาอื่น ๆ นอกจากที่กล่าวมาแล้วปัจจัยเศรษฐกิจยังเป็นอุปสรรคต่อการประกอบพิธีกรรมด้วย คือหลาย ๆ พิธีกรรมที่จะต้องจัดนั้นล้วนแต่มีค่าใช้จ่ายอยู่แล้ว จะมากจะน้อยก็ขึ้นอยู่กับพิธีกรรม ดังนั้นครอบครัวที่มีทรัพย์น้อยก็ไม่สามารถจัดพิธีบางอย่างได้ หรือต้องรองจนกว่ามีเงินแล้วจึงค่อยจัดภายหลัง และอีกประการที่หลีกเลี่ยงไม่ได้คือการตัดสินใจหันไปนับถือศาสนาอื่น ด้วยเพราะจะเพิ่มโอกาสให้กับบุคคลในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งโอกาสทางการศึกษาของบุตร ดังนั้นจะเห็นได้ว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจกระทบทั้งการประกอบพิธีกรรม การสืบทอดพิธีกรรม และการเปลี่ยนแปลงศาสนาความเชื่อ

ตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการอนุรักษ์พิธีกรรมทางความเชื่อชาติพันธุ์เมียนในประเทศไทย โดยการวิเคราะห์ TOWS โดยนำ จุดแข็ง จุดอ่อน มาจับคู่กับ โอกาส และอุปสรรค เพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์พิธีกรรมชาติพันธุ์เมียนในประเทศไทย โดยสรุปผลได้ดังนี้

จุดแข็ง + โอกาส	จุดอ่อน+อุปสรรค
สร้างความร่วมมือการอนุรักษ์พิธีกรรมทางความเชื่อกับชาติพันธุ์เมียนในต่างประเทศ	ตั้งกลุ่มฝึกอบรมด้านการประกอบพิธีกรรม
จุดอ่อน + โอกาส	จุดแข็ง+อุปสรรค
ส่งเสริมการเรียนรู้การประกอบพิธีกรรมผ่านระบบออนไลน์	ผลิตสื่อข้อมูลด้านความเชื่อและพิธีกรรมชาติพันธุ์เมียน

ภาพที่ 5 วิเคราะห์แนวทางการอนุรักษ์พิธีกรรมทางความเชื่อของชาติพันธุ์เมียนในประเทศไทย

แนวทางการอนุรักษ์พิธีกรรมทางความเชื่อของชาติพันธุ์เมียนในประเทศไทย

1. ตั้งกลุ่มฝึกอบรมด้านการประกอบพิธีกรรม

จากการศึกษาข้อมูลด้านที่เป็นจุดอ่อนตามที่กล่าวมาข้างต้นพบว่าการอนุรักษ์พิธีกรรมทางความเชื่อของชาติพันธุ์เมียนในประเทศไทยยังขาดการดำเนินการที่เป็นระบบ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เป็นอุปสรรคต่อการสืบทอด ดังนั้นแนวทางที่จะช่วยป้องกันปัญหาอุปสรรคที่จะส่งผลต่อการอนุรักษ์พิธีกรรมคือ ตั้งกลุ่มฝึกอบรมด้านการประกอบพิธีกรรมภายใต้การกำกับของศูนย์อนุรักษ์และพัฒนาภาษาอื้อเมียน เพื่อให้ผู้สนใจหรือกลุ่มเป้าหมายสามารถฝึกฝนเรียนรู้กับผู้เชี่ยวชาญในกลุ่มดังกล่าวได้อย่างเป็นระบบ สำหรับการดำเนินการนั้น ผู้เขียนเสนอว่าในขั้นแรกทำการศึกษารวบรวมข้อมูลผู้ที่เชี่ยวชาญด้านการประกอบพิธีกรรม สรรหาตัวแทนของแต่ละหมู่บ้านหรือตำบล ขึ้นมาจากการสมัครใจ ขั้นต่อมาจัดกิจกรรมให้บุคลากรแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ซึ่งกันและกัน และร่วมกันวางแผนเรื่องการอบรมด้านการประกอบพิธีกรรมพื้นฐานแก่กลุ่มเป้าหมาย โดยกลุ่มเป้าหมายนี้ก็ใช้วิธีรับสมัครแบบสมัครใจ ขั้นที่สามคือขั้นปฏิบัติและการจัดการอุปสรรคต่าง ๆ คือการอบรมความรู้ด้านอักษรจีน ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม วิธีการสวดเป็นต้น และประเมินอุปสรรคที่เกิดขึ้นพร้อมหาแนวทางในการแก้ไข ซึ่งจะเป็นการดำเนินการอย่างมีระบบระเบียบ อันจะส่งผลให้การเรียนรู้และการสืบทอดสืบทอดเกิดความต่อเนื่องและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ส่งเสริมการเรียนรู้การประกอบพิธีกรรมเมียนผ่านระบบออนไลน์

ด้วยปัจจุบันเทคโนโลยีมีความก้าวหน้า ประชาชนส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วจากทุกพื้นที่ดังที่กล่าวมาในส่วนที่เป็นโอกาส ดังนั้นเพื่อเป็นการใช้โอกาสมาปิดจุดอ่อน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีชาติพันธุ์เมียนในประเทศไทย จึงควรมีการส่งเสริมการศึกษาข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและการประกอบพิธีกรรมผ่านสื่อออนไลน์อย่างเป็นระบบ และมีการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบพิธีกรรมเมียนผ่านระบบออนไลน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการอ่านตำราประกอบพิธีกรรม ด้านการประกอบพิธีกรรม ซึ่งในที่สุดก็จะช่วยลดจุดอ่อนได้ ที่สำคัญคือ หากมีสื่อที่เป็นรูปแบบออนไลน์หรืออิเล็กทรอนิกส์ ผู้ที่สนใจก็สามารถฝึกฝนได้ในยามที่อยู่ไกลบ้านหรือในขณะทำงานอยู่ เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะสามารถลดอุปสรรคในเรื่องเวลาและค่าใช้จ่ายได้โดยตรง

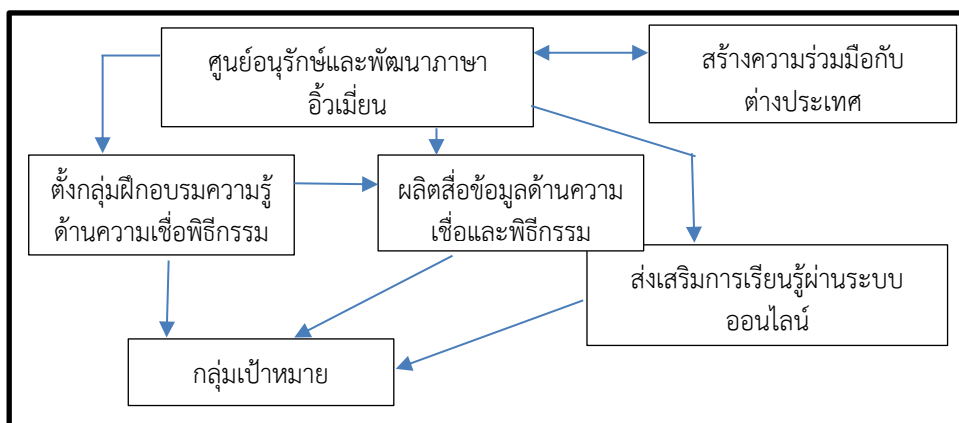
3. สร้างความร่วมมือด้านการอนุรักษ์พิธีกรรมทางความเชื่อกับชาติพันธุ์เมียนในต่างประเทศ

หน่วยงานชาติพันธุ์เมียนในประเทศไทยและต่างประเทศ ที่ผ่านมามีการประชุมเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมระหว่างประเทศ ซึ่งจัดที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ข้อสรุปร่วมกันคือเน้นด้านการสืบทอดวัฒนธรรม ภูมิปัญญาดั้งเดิม ประเพณี พิธีกรรม ฯลฯ ส่วนระหว่างประเทศคือเน้น การพัฒนาภาษาอื้อเมียน (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, ม.ป.ป.) จากข้อมูลผลการวิเคราะห์ TOWS ในด้านจุดแข็งกับโอกาส หน่วยงานชาติพันธุ์เมียนในประเทศไทยควรใช้โอกาสนี้สร้างความร่วมมือในด้านการอนุรักษ์พิธีกรรมทางความเชื่อที่ชาติพันธุ์เมียนในหลายประเทศดำเนินการคล้ายกัน ตั้งแต่พิธีกรรมเล็ก จนถึงพิธีกรรมใหญ่ ภายใต้ความร่วมมือดังกล่าวนี้ จะสามารถช่วยลดจุดอ่อนและอุปสรรคของชาวเมียนในประเทศไทยที่มีต่อการสืบทอดการประกอบพิธีกรรมได้ เช่น สามารถ

แลกเปลี่ยนข้อมูลกับประเทศเวียดนามในด้านความรู้การประกอบพิธีกรรมและการจัดระบบการสืบทอด สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลกับชาติพันธุ์เมียนประเทศจีนในด้านการสร้างทุนทางวัฒนธรรม การใช้ตัวอักษรจีน สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลกับชาติพันธุ์เมียน อเมริกาในการแบ่งปันข้อมูลร่วมกัน ต่อข้อกังวลาเป็นการเผยแผ่ความเชื่อ ศาสนาหรือไม่ จะมีการเปิดเบียนชาติพันธุ์ เมียนในกลุ่มที่นับถือศาสนาอื่น ๆ หรือไม่ ผู้เขียนมองว่า ไม่ควรเอามาปนกัน การแลกเปลี่ยนข้อมูลต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เพื่อจุดประสงค์หลักคือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อการสืบสานสืบทอด มิได้เป็นกิจกรรมเพื่อเผยแผ่หรือกระจายความเชื่อแต่อย่างใด

4. ผลลัพธ์ข้อมูลด้านความเชื่อและพิธีกรรมชาติพันธุ์เมียน

สื่อคือตัวกลางในการกระจายข้อมูลข่าวสาร และมีอิทธิพลต่อการรับรู้ การคิดและการตัดสินใจของผู้คนเป็นอย่างมาก ในปัจจุบันอาจจะเห็นชาวเมียนรุ่นใหม่จัดทำสื่อเกี่ยวกับภาษา ประเพณี วัฒนธรรมของเมียน ผ่านทางออนไลน์ เช่น ยูทูบ (YouTube) เฟสบุ๊ก (Facebook) ดังเช่น ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงชาวเมียนในไทยยังได้สร้างกลุ่มเครือข่ายทางสังคมออนไลน์ เพื่อเป็นพื้นที่ในการถ่ายทอดคุณค่าของภาษา ประเพณี วัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นแนวคิดและการปฏิบัติที่ดี แต่จากการสังเกตข้อมูล โดยเฉพาะด้านที่เกี่ยวกับพิธีกรรมทางความเชื่อนั้น พบว่าสื่อที่เผยแพร่เป็นการดำเนินการผ่านส่วนบุคคล และเป็นการถ่ายทอดเพียงบางส่วนที่ขาดความสมบูรณ์ หรือไม่มีคำอธิบายเกี่ยวกับตัวพิธีกรรมที่มากพอเป็นข้อมูลในการศึกษา หน่วยงานอ้าวเมียนที่เกี่ยวข้องจึงควรร่วมกันจัดทำสื่อเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านความเชื่อ พิธีกรรมต่าง ๆ ในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือจะเป็นในรูปแบบวิดีโอ อย่างเป็นระบบ และมีข้อมูลครบถ้วน เพื่อทำการเผยแพร่สู่กลุ่มสังคมเมียนในประเทศไทยที่นับถือบรรพบุรุษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับคนรุ่นใหม่ ที่จากบ้านไปศึกษาเล่าเรียนหรือประกอบอาชีพต่าง ๆ สามารถเข้าถึงข้อมูลความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับที่มาที่ไปของความเชื่อและความสำคัญของการประกอบพิธีกรรม รวมทั้งข้อมูลด้านที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เมื่อได้ศึกษาข้อมูลก็จะทำให้ลูกหลานรู้เข้าใจ เห็นคุณค่า และนำไปสู่การปฏิบัติตาม จะทำให้เกิดการสืบสานและนำไปสู่การต่อยอด

ภาพที่ 6 ผังการดำเนินงานตามแนวทางการอนุรักษ์พิธีกรรมความเชื่อชาติพันธุ์เมียนในประเทศไทย

อภิปรายผล

การศึกษาแนวทางการอนุรักษ์พิธีกรรมทางความเชื่อของชาติพันธุ์เมี่ยนในประเทศไทย เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิเคราะห์สวอด โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การสังเกตกิจกรรมทางวัฒนธรรม ผู้จัดคือหน่วยงานอื้อเมี่ยนในประเทศไทย และชาวเมี่ยน ผลการศึกษาในด้านจุดแข็งสามารถอภิปรายได้ว่า มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์พิธีกรรม และชาวเมี่ยนให้ความสำคัญกับความเชื่อของตน ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบต่อการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์พิธีกรรมความเชื่อของชาติพันธุ์เมี่ยนในประเทศไทย แต่ที่จะส่งผลให้การอนุรักษ์พิธีกรรมทางความเชื่อไม่เป็นไปตามที่มุ่งหวัง นั่นคือการขาดระบบสืบทอดที่ชัดเจน ชาวเมี่ยนผู้สนใจอ่านตำราประกอบพิธีกรรมไม่ได้ และการขาดองค์ความรู้ด้านความเชื่อพิธีกรรมของชาวเมี่ยนรุ่นหลัง ซึ่งจุดอ่อนภายในตัวชาวเมี่ยนนี้จะเป็นตัวขัดขวางต่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้และการสืบทอด เมื่อดูจากจุดอ่อนที่มีมากกว่าจุดแข็งสามารถอภิปรายได้ว่า การอนุรักษ์พิธีกรรมต้องอาศัยสภาพแวดล้อมปัจจัยภายนอกในการช่วยเหลือสนับสนุน ส่วนข้อมูลปัจจัยภายนอกจะพบว่าชาติพันธุ์เมี่ยนในต่างประเทศให้ความสำคัญกับการประกอบพิธีกรรม และมีการประกอบพิธีกรรมที่คล้ายคลึงกันกับชาติพันธุ์เมี่ยนในประเทศไทย รวมทั้งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน จะเป็นโอกาสอันดีที่จะช่วยส่งเสริมให้ชาวเมี่ยนในประเทศไทยสามารถเข้าถึงข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ พิธีกรรมของชาวเมี่ยนในต่างประเทศ ทั้งจีน เวียดนาม ลาว อเมริกา เป็นต้น ซึ่งจะสามารถเติมเต็มหรือต่อยอดความรู้ได้ ในอีกด้านหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและปัจจัยทางเศรษฐกิจ จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและสร้างข้อจำกัดในการฝึกฝนเรียนรู้เกี่ยวกับความเชื่อ พิธีกรรม หากจะนำมาอภิปรายโดยรวมแล้วคือ ชาติพันธุ์เมี่ยนในประเทศไทยแม้ว่าจะมีข้อจำกัดในด้านความรู้ความสามารถที่เกี่ยวข้องกับการประกอบพิธีกรรมและเผชิญกับอุปสรรคจากภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้จนนำไปสู่ปัญหาการอนุรักษ์พิธีกรรมทางความเชื่อของตน ทว่าก็ยังมียังมีองค์ประกอบที่สำคัญหลายส่วนที่จะช่วยผลักดันให้การอนุรักษ์มีแนวโน้มที่ดีขึ้นได้ ไม่ว่าจะเป็นการเห็นคุณค่าของพิธีกรรม และการมีหน่วยงานอนุรักษ์ภาษาวัฒนธรรมที่พร้อมจะดำเนินการ รวมทั้งยังมีโอกาสจากปัจจัยภายนอกที่จะช่วยให้ชาวเมี่ยนได้เข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมจากพี่น้องเมี่ยนในต่างประเทศ ดังนั้นแนวทางที่จะสามารถส่งเสริมการอนุรักษ์พิธีกรรมทางความเชื่อของชาติพันธุ์เมี่ยนในประเทศไทย คือ

1. ตั้งกลุ่มฝึกอบรมด้านการประกอบพิธีกรรม เพื่อสร้างระบบการถ่ายทอดความรู้ด้านพิธีกรรมความเชื่อที่ชัดเจน
2. ส่งเสริมการเรียนรู้การประกอบพิธีกรรมเมี่ยนผ่านระบบออนไลน์ เป็นการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ต่อการเพิ่มพูนความรู้ที่เกี่ยวข้อง
3. ผลิตสื่อข้อมูลด้านความเชื่อและพิธีกรรม ซึ่งจะเป็นคลังข้อมูลสำคัญที่จะช่วยให้ชาวเมี่ยนได้ศึกษาเพิ่มเติมเพื่อมีความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณีความเชื่อ พิธีกรรมของตนมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะกับคนรุ่นใหม่ และประการสุดท้ายที่มีความสำคัญมากคือ
4. สร้างความร่วมมือในด้านการอนุรักษ์พิธีกรรมทางความเชื่อกับชาติพันธุ์เมี่ยนในต่างประเทศ อันจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชาติพันธุ์เมี่ยนในประเทศเวียดนามที่ยังมีการถ่ายทอดการประกอบพิธีกรรมในแต่ละประเภทอย่างเป็นระบบ ชาติพันธุ์เมี่ยนในประเทศจีนที่มีความเชี่ยวชาญด้านอักษร ชาติพันธุ์เมี่ยนในอเมริกาที่ประสบปัญหาคัลยาณภัย ช่วยกันเติมเต็มในสิ่งที่ขาดหายไป และร่วมมือกันอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมข้ามพรมแดน

ต่อไป ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าวจะต้องมีการศึกษาถึงกรอบของข้อกำหนดหรือนโยบายส่งเสริมด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมของแต่ละประเทศ ซึ่งต้องเน้นจุดประสงค์การสร้างความร่วมมือที่ชัดเจน โดยไม่เป็นภัยคุกคามในด้านความมั่นคงต่อประเทศใดประเทศหนึ่ง มิเช่นนั้นแนวทางดังกล่าวนี้อาจมีความเป็นไปได้น้อยหรือเกิดอุปสรรคและเกิดความล้มเหลวในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่าชาติพันธุ์เมียนในประเทศไทยสามารถสร้างความร่วมมือกับชาติพันธุ์เมียนในต่างประเทศในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ดังนั้น การศึกษาครั้งต่อไปสามารถต่อยอดในประเด็นดังกล่าวไปสู่แนวทางการปฏิบัติด้วยการศึกษาข้อมูลเชิงนโยบาย เช่น นโยบายข้อริเริ่มแถบและเส้นทางในประเด็นของการเชื่อมโยงความเข้าใจระหว่างบุคคลผ่านวัฒนธรรมของประเทศจีน นโยบายการส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมชาติพันธุ์ในประเทศเวียดนาม รวมทั้งกรอบความร่วมมือด้านวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียน

2. จากผลการศึกษาพบว่าชาติพันธุ์เมียนในภูมิภาคเอเชีย ยุโรป และอเมริกามีการไปมาหาสู่กัน ทั้งยังมีกิจกรรมร่วมกันคือ มหกรรมวัฒนธรรมและประชุมอ้าวเมียนโลก ผู้เขียนมองว่าหากมีการศึกษาชาติพันธุ์เมียนเชิงพื้นที่ในอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงในมิติการสร้างรายได้เศรษฐกิจ การพึ่งพาอาศัยกัน จะเกิดประโยชน์ต่อการเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาต่อไปได้

3. การศึกษาครั้งต่อไปควรเพิ่มการศึกษาด้านการสร้างทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ควบคู่กับการอนุรักษ์ ซึ่งจะช่วยให้การสืบสานทางความเชื่อของชาติพันธุ์เมียนสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจไปในขณะเดียวกัน และมีความยั่งยืนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร ประสงค์. (2563). *ชนเผ่าอ้าวเมียน ร่วมกันจัดกิจกรรม มหกรรมวัฒนธรรมและประชุมอ้าวเมียนโลก ที่จังหวัดเชียงราย*. สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2563 จาก <https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG200209123451808>
- จันทร์หา แซ่ลั่ว. (2561). *วัฒนธรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กประจักษ์ชนเผ่าอ้าวเมียน*. วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่. 19(2), 76-87.
- จิตรดา เปรมปรี. (2563). *การศึกษาแนวทางพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาฝายอำเภอเมืองจังหวัดชัยภูมิ*. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต. 8(1), 42-55.
- ณัฐพร ไทยจงรักษ์, จุฬารณณ์ ขอบใจกลาง, อภิมุข สดมพฤกษ์, นิสพล รักษาธรรม. (2559). *แนวทางการประยุกต์นโยบายส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมของอาเซียน* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: ศูนย์อาเซียนและเอเชียศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ประทีป นกปี. (2562). *ดนตรีชาวเมียนในอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร*. วารสารสักทอง: วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.). 25(2), 23-34.
- ยศ สันตสมบัติ. (2544). *มนุษย์กับวัฒนธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- รฐธร ศรีสมบัติ. (2561). บทบาทของหมอผีหญิงชาวเมี่ยนในสังคมอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่. วารสารสังคมศาสตร์. 30(1), 31-63.
- วัชรารณ จันทนกุล. (2561). มรดกทางภูมิปัญญา: อัตลักษณ์ร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียนภาคพื้นไทย ลาว และกัมพูชา. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. 6(3), 953-969.
- วิจิต หล่อจิระชุมห์กุล, วลัยลักษณ์ อัครธีรวงศ์, กนกกรรณ์ ลิ้โรจนาประภา. (2561). การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและเมทริกซ์ทาวซ์เพื่อพัฒนายุทธวิธีการเพิ่มศักยภาพโซ่อุปทานผ้าไหมไทย-ลาว. วารสารการจัดการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. 7(3), 15-26.
- ศูนย์มนุษยวิทยาสิรินธร. (ม.ป.ป.). กลุ่มชาติพันธุ์อัวเมี่ยน. สืบค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2563, จาก <https://www.sac.or.th/databases/ethnic-groups/ethnicGroups/85>
- สรารุณ คำพุฒ. (2562). อัวเมี่ยน ครั้งที่ 9” ทิวสารทิศรวมญาติ พบกันเชียงใหม่. สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.77kaoded.com/news/big/442271>
- สุขแก้ว คำสอน, สวนีย์ เสริมสุข. (2560). กลยุทธ์การพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. 11(1), 22-35.
- องอาจ อินทนิเวศ. (2562). องค์ความรู้ จิตสำนึกภักดิ์ และกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาด้านดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดเชียงราย. วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน. 10(1), 66-91.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2541). วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Liu, Z. (2018). A discussion on the religious belief of Yao nationality. The Ideological Front (Yunnan University's Journal of Social Sciences). 44(4), 9-16. (In Chinese)
- Song, S. (1991). The Spread and Evolution of Chinese Characters in Yao Nationality Society. Journal of Yunnan University for Nationalities. (3), 25-28. (In Chinese)
- Yu, S. (1993). The history and culture of the Yao people in Thailand. Nationalities Forum. (1), 85-89. (In Chinese)
- Zhang,L.& Li,Z & .Long,Y.(2015). The Development Trend of Overseas Yao Studies in Chinese Academic Circles. Chinese Journal Of Mountain Ethnology. (2), 285-303 (In Chinese)
- Zhang,L., & Long,Y. (2015). Retrospect and Prospect of Overseas Yao Studies in Domestic Academic Circles in the Past 30 Years. Minzu Tribune. (2), 47-56. (In Chinese)

การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจันทบุรี ผ่านความหมายภูมินามวิทยา
กรณีศึกษาตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
Toponymy through Chanthaburi's Local History a Case Study
of Chanthaburi's Chanthanimit
Subdistrict, Thailand

วุดินันท์ สุพร* ธฤชวรรณ บัวศรีคำ* ปิยะพรรณ มีสุข* อุดมลักษณ์ ระพีแสง*
พรโชค พิษณุอุสมบุญ* วิชา ถาวร* ถิรวรรณ ศรีรัตนโชติชัย* กันติทัต การเจริญ*
ณรงค์ฤทธิ์ สุขสวัสดิ์* และกนกวรรณ วาริเขตต์*

Wuttinan Suporn, Taritsawan Buasrikham, Piyapan Meesuk, Udomlak Rapeesaeng,
Pornchok Pechaya Usomboon, Suwicha Thaworn, Thirawan Sriratanachotchai,
Kantithat Karncharoen, Narongrit Suksawat, and Kanokwan Wareeket
วันที่ส่งบทความ: 5 กันยายน 2564, วันที่แก้ไขบทความ: 23 ธันวาคม 2564, วันที่ตอบรับบทความ: 30 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจันทบุรีผ่านความหมายภูมินามวิทยา 2) เพื่อศึกษาหลักการตั้งชื่อของหมู่บ้านในตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่ใช้ศึกษาเป็นข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและหลักการตั้งชื่อของหมู่บ้าน และนำเสนอผลการศึกษาโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี มีทั้งหมด 9 หมู่บ้าน ซึ่งมีประวัติศาสตร์และความเป็นมาที่แตกต่างกันตามลักษณะบริบทต่าง ๆ ที่โดดเด่นของแต่ละหมู่บ้าน การเปลี่ยนแปลงของภูมินามเป็นไปตามสภาพแวดล้อมและเหตุการณ์แต่ละช่วงเวลา และประเด็นที่มาของหลักการตั้งชื่อหมู่บ้านมีดังนี้ 1) การตั้งชื่อจากเรื่องราวประวัติศาสตร์ ตำนาน 2) การตั้งชื่อตามลักษณะทางภูมิประเทศ 3) การตั้งชื่อตามความหลากหลายของพืชพรรณ 4) การตั้งชื่อตามความสำคัญของวัดและศาสนา และ 5) การตั้งชื่อตามการเปลี่ยนแปลงเสียง นอกจากนี้ประวัติศาสตร์และภูมินามวิทยายังสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมและวัฒนธรรมของตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรีอีกด้วย

คำสำคัญ: ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น, ภูมินามวิทยา, จันทบุรี

* สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี อีเมล

wuttinan.t@rbru.ac.th

Department of Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rambhai Barni Rajabhat

E-mail: wuttinan.t@rbru.ac.th

Abstract

The purposes of this research were 1) to study Chanthaburi's local history via toponymy and 2) to investigate how village names of Chanthanimit's Subdistrict, situated in Mueang District of Chanthaburi Province, could be attributed. The qualitative research methods were applied. Semi-structured interview question forms concerning history and toponymy of Chanthanimit villages had been developed to obtain data. The verbal data from on-site interviews towards key informants were later analyzed and presented by techniques of narrative data analyses.

The results revealed that Chanthaburi's Chanthanimit Subdistrict has nine villages with different and unique characteristics of history pertaining to their own individual contexts. Chanthanimit villages' namescape might be resulted from a variety of surroundings and events. Its village names could probably be attributed from 1) myths and history, 2) topography, 3) botanical diversity, 4) religions and religious places, and 5) changing of sounds over time. Additionally, Chanthanimit's societal conditions and culture were to some extent influenced by its history and toponymy.

Keyword: Local History, Toponymy, Chanthaburi

บทนำ

ภูมินาม เป็นคำเรียกชื่อบ้านชื่อเมือง พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2556) อธิบายถึงคำว่า ภูมิ น. หมายถึง บ้าน และ คำว่า นาม น. หมายถึง ชื่อ ดังนั้นภูมินามจึงหมายถึง ชื่อบ้าน ซึ่งมีองค์ประกอบทางกายภาพอื่น ๆ จนกลายเป็นคำเรียกขานในท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่น เช่น ชื่ออำเภอ ชื่อตำบล ชื่อหมู่บ้านหรือแม่น้ำ การตั้งชื่อของสถานที่แต่ละแห่งนั้นมีสาเหตุหรือความเป็นมาที่ต่างกัน เช่น ประวัติศาสตร์ ความเชื่อ ชื่อบุคคลสำคัญ ชื่อพืช หรือลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่คนในท้องถิ่นนั้นกำหนดขึ้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน

การศึกษาภูมินาม รังสรรค์ จันต๊ะ (2557) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ภูมินาม คือ ชื่อบ้าน นามเมือง หรือภูมินามพื้นบ้าน (Place Name) เป็นระบบวิธีคิดทางวัฒนธรรมของชาวบ้านที่มีความหมายและสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับการตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัย อันเกี่ยวข้องและผูกพันอยู่กับวิธีคิดทางด้านภูมิศาสตร์กายภาพ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น วรรณกรรมท้องถิ่นที่จะสะท้อนถึงความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิศาสตร์จักรวาลของชาวบ้านที่ใช้เป็นฐานคิด การตั้งชื่อหมู่บ้านหรือสถานที่สำคัญในท้องถิ่น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าชื่อของหมู่บ้าน นามเมือง วัด พระธาตุ พระบาท ภูเขา ป่าไม้ แม่น้ำ ลำห้วย ฯลฯ และสถานที่สำคัญอันเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญทางพื้นที่ (Landmark) ของชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งนี้ โอฬาร รัตนภักดี และวิมลศิริ กลิ่นบุบผา (2553) กล่าวถึงการศึกษาเกี่ยวกับภูมิ

นามของหมู่บ้าน นับว่ามีความสำคัญเป็นมาก เพราะช่วยให้เข้าใจลักษณะต่าง ๆ ของท้องถิ่น เนื่องจากภูมินามของหมู่บ้านสามารถแสดงให้เห็นลักษณะทางกายภาพ เช่น ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ พรรณพืช และพรรณสัตว์ เป็นต้น ตลอดจนสภาพสังคมและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นนั้นได้เป็นอย่างดี วิถีชีวิตความเชื่อ ค่านิยม อาชีพ ตำนาน และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ทั้งนี้การศึกษาข้อมูลภูมินามวิทยานั้นยังต้องศึกษาจากข้อมูลหลายด้าน เช่น การศึกษาประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า (Oral history) ซึ่งเป็นแนวทางในการศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่และเรื่องต่าง ๆ ของคนในอดีต วรรณิ วิบูลสวัสดิ์ แอนเดอร์สัน (2531) กล่าวถึง เรื่องเล่ามีอยู่หลายประเภท ได้แก่ ชีวิตประวัติ อัตชีวประวัติ และเรื่องเล่าประสบการณ์ของตนเอง โดยเรื่องเล่าเกี่ยวกับชีวิตเป็นเรื่องเล่าประเภทหนึ่ง โดยเรื่องเล่าประเภทนี้เป็นการบันทึกเล่าถึงประสบการณ์และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับบุคคล โดยสัมพันธ์กับครอบครัวเพื่อนและผู้ร่วมงาน การศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องสามารถขยายขอบเขตไปเป็นการศึกษาคติชนวิทยาภายในครอบครัว นักมานุษยวิทยายังศึกษาเรื่องเล่าเพื่อศึกษาวัฒนธรรมของบุคคลในวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง ทั้งนี้ ปฐม หงส์สุวรรณ (2556) ได้อธิบายถึงการศึกษาด้านคติชนวิทยาสรุได้ว่า เรื่องเล่า นิทาน และตำนานที่ผู้คนเล่าสืบต่อกันมา โดยวิเคราะห์ให้เห็นว่าเกี่ยวข้องกับแนวคิดทางสังคมศาสตร์หลายแนวคิด เช่น เรื่องพื้นทีและพรมแดน เรื่องการต่อสู้และต่อรอง เรื่องความเป็นอื่นและชายขอบ ทั้งนี้เรื่องเล่าเป็นข้อมูลทางคติชนวิทยาที่สามารถทำให้เราเข้าใจวัฒนธรรมของสังคมได้เป็นอย่างดี แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การวิเคราะห์และการตีความของผู้ศึกษา จะเห็นได้ว่าการศึกษาประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่ามีความสำคัญและน่าสนใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นเรื่องที่อยู่ในวิถีชีวิตและความทรงจำของบุคคล เพราะบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวและชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดด้านวัฒนธรรม ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งนี้เรื่องเล่าก็ยังเป็นสิ่งที่น่าสนใจซึ่งนักคติชนวิทยาได้ให้ความสำคัญกับข้อมูลประเภทนี้เป็นอย่างมาก

จันทบุรีเป็นเมืองที่มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ กระทรวงมหาดไทย (2523) ได้กล่าวถึงความเป็นมาและเหตุการณ์สำคัญของจังหวัดจันทบุรีที่มีต่อประวัติศาสตร์ไทยหลายครั้ง เช่น ครั้งที่ 1 สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงใช้จังหวัดจันทบุรีในการรวบรวมไพร่พลและเสบียงอาหารเพื่อจะกลับไปตีเอากรุงศรีอยุธยาจากพม่า ครั้งที่ 2 เกิดสงครามอานันท์สยามยุทธ (สยาม - เขมร - ญวน) ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 และครั้งที่ 3 ฝรั่งเศสยึดเมืองจันทบุรีในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ด้วยจังหวัดจันทบุรีมีความสำคัญต่อเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์หลายเหตุการณ์และมีความหลากหลายทางภูมิประเทศ ส่งผลให้จังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวทั้งด้านประวัติศาสตร์ด้านวัฒนธรรมและด้านธรรมชาติที่น่าสนใจ

การศึกษาภูมินามจึงเป็นการศึกษาที่ช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพสังคมในด้านคตินิยม ความเชื่อ ตำนาน อาชีพ สภาพภูมิประเทศและวิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในครั้งนี้มุ่งเน้นการวิจัยเกี่ยวกับภูมินามประวัติความเป็นมา โดยเลือกศึกษาในพื้นที่ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่การสร้างบ้านเมืองใหม่หลังจากที่ย้ายจากเมืองเดิมที่เขาสระบาบเมื่อครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยา บริเวณตำบลจันทนิมิตในปัจจุบันจึงเป็นสถานที่เริ่มแรกในการสร้างบ้านเมืองใหม่ของจันทบุรี แม้ว่าชื่อสถานที่ต่าง ๆ ช่วยให้

เห็นภาพรวมของท้องถิ่นนั้น ๆ จะแต่การที่สภาพภูมิศาสตร์หรือสภาพแวดล้อมได้เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะในท้องถิ่นที่พัฒนาอย่างรวดเร็วอาจทำให้ชื่อสถานที่ไม่สามารถบอกลักษณะของท้องถิ่นนั้นได้ จึงส่งผลให้ชื่อสถานที่ที่ใช้ไม่ปรากฏร่องรอยให้เห็นภาพรวมหรือที่มาของตั้งชื่อแล้วในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจันทบุรีผ่านความหมายภูมินามวิทยา
2. เพื่อศึกษาหลักการตั้งชื่อของหมู่บ้านในตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจันทบุรี ผ่านความหมายภูมินามวิทยา กรณีศึกษา ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เป็นการศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและหลักการตั้งชื่อของหมู่บ้านในตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยจึงกำหนดวิธีการวิจัยดังนี้

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและหลักการตั้งชื่อของหมู่บ้านในตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เป็นการศึกษาข้อมูลภาคสนาม โดยการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. พื้นที่ในการศึกษาและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant)

2.1 การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะชื่อหมู่บ้านในตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ที่ปรากฏในทำเนียบท้องที่ของอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี จำนวนทั้งหมด 9 หมู่บ้าน ดังนี้ 1. บ้านหัววัง 2. บ้านคลองขี้หนอน 3. บ้านหลังวัด หมู่ที่ 4 4. บ้านหลังวัด หมู่ที่ 5 5. บ้านท่าเรือจ้าง 6. บ้านวัดไผ่ล้อม 7. บ้านตรอกประดู่ 8. บ้านหอม และ 9. บ้านวัดจันทร์

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) ได้แก่ ประชาชนในท้องถิ่นตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน กำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ถือกำเนิดในท้องถิ่นและไม่เคยจากท้องถิ่นไปตั้งถิ่นฐานในภูมิภาคอื่นติดต่อกันเกิน 10 ปี เว้นแต่การจากไปเพื่อการศึกษาซึ่งยังคงติดต่อกับถิ่นกำเนิดอยู่อย่างสม่ำเสมอ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของภูมินามหมู่บ้านในตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ข้อมูลภูมินาม

1. ประวัติความเป็นมาของชื่อหมู่บ้าน

2. หลักการตั้งชื่อหมู่บ้าน

ส่วนที่ 3 บันทึกเพิ่มเติมจากผู้สัมภาษณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 4.1 สรุพอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาชื่อหมู่บ้าน
- 4.2 เก็บรวบรวมรายชื่อหมู่บ้านตามขอบเขตของการวิจัย
- 4.3 สร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง
- 4.4 การคัดเลือกผู้บอกข้อมูล (key informant)
- 4.5 สัมภาษณ์ บันทึกประวัติความเป็นมาและที่มาของชื่อหมู่บ้านโดยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง
- 4.6 ถอดข้อความที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเล่าประวัติความเป็นมาและที่มาของชื่อหมู่บ้าน โดยเก็บเฉพาะข้อความที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าในแบบสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

- 5.1 ที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน ผู้วิจัยอธิบายความหมายของชื่อหมู่บ้าน โดยอ้างอิงจากข้อมูลประวัติความเป็นมาของชื่อหมู่บ้านที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- 5.2 หลักการตั้งชื่อหมู่บ้านตามอัตลักษณ์ของท้องถิ่นที่สะท้อนผ่านชื่อหมู่บ้าน โดยวิเคราะห์หลักการตั้งชื่อหมู่บ้านโดยพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างที่มาของชื่อหมู่บ้านกับวิถีชีวิตของแต่ละท้องถิ่น ด้วยการพิจารณาจากชื่อของหมู่บ้าน

สรุปผลการวิจัย

1. ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจันทบุรีผ่านความหมายภูมินามวิทยา

ตำบลจันทนิมิต เดิมเรียกว่า ตำบลพุงทลาย คำว่า “พุงทลาย” หมายถึง แขน้ำแล้วพอง เป็นชื่อเรียกสมุนไพรรักษาโรคที่ขึ้นชื่อของเมืองจันทบุรี คือ ต้นพุงทลายหรือที่รู้จักกันในชื่อ สารโรง ต้นพุงทลายหรือต้นสารโรง มีลักษณะเป็นไม้เนื้ออ่อน ไม้มีกลิ่น ผลมีขน มีสรรพคุณแก้ร้อนใน แผลพุพอง สมุนไพรรักษาโรคที่ขึ้นชื่อของเมืองจันทบุรี พุงทลาย ส่วนคนทั่วไปจะเรียกว่า “สารโรง” วิธีการเก็บลูกสารโรงนั้น คนส่วนใหญ่มีคำเปรียบว่าต้นสารโรงนั้นเหมือนต้นลูกข่าแม่ เนื่องจากต้นสารโรงมีลักษณะลำต้นสูง ตั้งแต่โคนต้นจนถึงยอดไม่มีกิ่งก้านสาขา จึงทำให้ป็นปายขึ้นไปเก็บผลผลิตลำบาก เมื่อออกดอกออกผลจนกว่าผลจะแก่จนสามารถเก็บได้มีระยะเวลานานกว่าที่ผลนั้นจะหล่นลงมา จึงจำเป็นต้องล้มต้นเพื่อเก็บผล ในปัจจุบันต้นพุงทลายหรือต้นสารโรงมีจำนวนลดน้อยลงเป็นอย่างมาก หน่วยงานราชการมีการอนุรักษ์และปลูกทดแทน

ต้นสารโรงหรือต้นพุงทลายเป็นต้นไม้ประจำจังหวัดจันทบุรี คนส่วนใหญ่มักเข้าใจผิดคิดว่าต้นจันทเป็นต้นไม้ประจำจังหวัดจันทบุรี แต่ความจริงแล้วต้นจันทนั้นเป็นต้นไม้ประจำจังหวัดนครปฐม มาตั้งแต่โบราณ ภายหลังในปี พ.ศ. 2545 จังหวัดจันทบุรีได้รับพระราชทานต้นไม้มงคลประจำจังหวัดคือ ต้นจันทด้วยเหตุนี้อาจทำให้คนเกิดความสับสนจำสลับกันได้ว่าต้นจันทเป็นต้นไม้ประจำจังหวัดจันทบุรี

ตำบลพุงทลายเดิมคือที่ตั้งของตัวเมืองแห่งที่ 2 ของจังหวัดจันทบุรี ซึ่งย้ายจากเมืองขอมเชิงเขาสระบาปในปี พ.ศ. 2200 พระเจ้าอุทองหรือสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 ได้ย้ายที่ตั้ง ตัวเมือง

บริเวณเชิงเขาสระบาป เนื่องจากตัวเมืองขยายลำบาก จึงย้ายมาตั้งที่บ้านหัววัง ตำบลพุงทลาย ซึ่งปัจจุบันตำบลพุงทลายได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นตำบลจันทนิมิต ตามความฝันของ พระอุดมและบริเวณที่ตั้งของวัดพุงทลายได้มีการขุดพบพระพุทธรูปที่ทำด้วยศิลาแลงมี 3 ส่วนได้แก่ ส่วนหน้าตัก ส่วนตัว และส่วนเศียร ซึ่งปรากฏว่าส่วนเศียรของพระพุทธรูปนั้นหายไป หลังจากนั้นได้มีการเคลื่อนย้ายนำพระพุทธรูปองค์ดังกล่าวมาเก็บรักษาไว้ที่วัดใหม่เมืองจันทบุรี พื้นที่ตำบลจันทนิมิตมีบริเวณครอบคลุมพื้นที่ตลอดฝั่งตะวันออกของแม่น้ำจันทบุรี และเป็นที่ตั้งของชุมชนชาวญวนซึ่งเป็นชุมชนที่อพยพมาจากประเทศเวียดนาม ประชากรส่วนใหญ่ จะประกอบอาชีพค้าขาย ทอ絲 ทำขนม ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของคนเวียดนามเป็นหลัก (มนตรี พงษ์เจริญ, สัมภาษณ์, 17 พฤษภาคม 2564)

หมู่บ้านในตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี มีประวัติความเป็นมา ดังนี้

1.1 บ้านหัววัง หมู่ที่ 1

ที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน

บ้านหัววัง แต่เดิมเชื่อกันว่าเคยเป็นวังที่ประทับของเจ้าเมืองจันทบุรี ในสมัยปลายกรุงศรีอยุธยาสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ได้มาตีเมืองจันทบุรีเพื่อยึดเป็นฐานที่มั่นและรวบรวมไพร่พลเพื่อกลับไปตีเอากรุงศรีอยุธยาจากพม่า บริเวณบ้านหัววังมีสระน้ำ เรียกว่า “สระหลวงเก่า” ซึ่งไว้ใช้อาบน้ำชำระของเจ้าเมืองและช้างของพระเจ้าตากสินมหาราช ซึ่งปัจจุบันได้มีการถมที่ไปหมดแล้ว บริเวณส่วนใหญ่เป็นที่ลุ่มน้ำและทุ่งนาผู้คนที่อยู่บริเวณนี้ประกอบอาชีพทำนาเป็นส่วนใหญ่ ต่อมา มีการขยายเป็นชุมชนและมีโรงสีข้าวหลายแห่งในบริเวณนี้ เนื่องจากเป็นที่ติดกับแม่น้ำสามารถสัญจรไปมาได้สะดวกและเรือสินค้าสามารถมาเทียบท่าบริเวณนี้ได้

ต่อมาเมื่อความเจริญของบ้านเมืองและมีประชากรมีจำนวนมากขึ้น บ้านหัววังเดิมที่มีบริเวณพื้นที่กว้างขวางจึงได้แยกหมู่บ้านออกไปอีก 2 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 8 บ้านขอม และหมู่ที่ 9 บ้านวัดจันทร์ ตามการแบ่งเขตพื้นที่การปกครอง (จิระพัชร รัตนธรรมสุทธิ์, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2564)

1.2 บ้านคลองขี้หนอน หมู่ที่ 2

ที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน

บ้านคลองขี้หนอน แต่เดิมเรียกว่า คลองขนอน เกิดจากการเพี้ยนคำ ซึ่งคำว่าขนอน หมายถึง ด้านเก็บบางี เดิมบริเวณพื้นที่ของหมู่บ้านเคยเป็นด้านเก็บบางี จึงใช้ชื่อเรียกมาตั้งเป็นชื่อของหมู่บ้าน ภายหลังเกิดการเพี้ยนของคำกลายเป็นชื่อหมู่บ้านคลองขี้หนอนจนถึงปัจจุบัน ซึ่งบริเวณคลองขี้หนอนเป็นคลองเล็ก ๆ สาขาย่อยของแม่น้ำจันทบุรี ซึ่งไหลผ่านหมู่ 3 บ้านหลังวัด (1) หมู่ 4 บ้านหลังวัด (2) หมู่ 6 บ้านวัดไผ่ล้อม และหมู่ 7 บ้านตรอกประตู ซึ่งในสมัยก่อนคนญวนมักใช้คลองขี้หนอนหรือคลองขนอนและแม่น้ำจันทบุรีในการสัญจรไปมาติดต่อกันรวมถึงการประกอบอาชีพ (นพดล สายคง, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2564)

1.3 บ้านหลังวัด หมู่ที่ 3, หมู่ที่ 4

ที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน

บ้านหลังวัด การตั้งชื่อว่า หลังวัด เนื่องจากอยู่ทางด้านหลังของวัดโรมันคาทอลิกจันทบุรี หรือ อาสนวิหารพระนางมารีอาปฏิสนธิณมล จันทบุรี เดิมเป็นชาวญวนร้อยละ 80 ของประชากรในพื้นที่ซึ่งอพยพ มาจากเวียดนามและตั้งเป็นชุมชนใหญ่ โดยแบ่งเขตการปกครองออกเป็นหมู่ที่ 3

และหมู่ที่ 4 ซึ่งเรียกว่าบ้านหลังวัดเช่นเดียวกัน พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ของวัดโรมันคาทอลิก ชาวบ้านจะเช่าที่วัดอยู่เป็นรายปี แต่ภายหลังวัดได้มีการแบ่งโฉนดที่ดิน ในสมัยหนึ่งมีบาทหลวงหรือที่เรียกกันว่าคุณพ่อ ได้แบ่งเอกสารสิทธิ์ การเช่าที่ดินให้มีการซื้อขายแบบผ่อนชำระและสามารถครอบครองเป็นเจ้าของได้ ซึ่งต่อมาภายหลังได้มีการซื้อขายเพื่ออยู่อาศัย ส่วนหนึ่งจะเป็นที่ดินของชาวบ้านแต่ส่วนใหญ่ก็ยังคงเป็นที่โฉนดของวัด บ้านหลังวัด หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 4 มีประวัติเหมือนกัน แต่แตกต่างกันที่มีการแบ่งเขตหมู่บ้านบริเวณถนนเส้นตลาด 100 ปี ซึ่งหมู่บ้านหลังวัดชาวบ้านจะนับถือศาสนาคริสต์เป็นหลัก (วิรัตน์ แซ่เหว, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2564)

1.4 บ้านท่าเรือจ้าง หมู่ที่ 5

ที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน

บ้านท่าเรือจ้าง เดิมเป็นท่าเรือ ใช้สัญจรไปมาของชาวบ้าน เนื่องจากพื้นที่บริเวณนี้ติดกับแม่น้ำจันทบุรี การสัญจรทางน้ำจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก การสร้างบ้านเรือนและที่อยู่อาศัยจะหันหน้าสู่แม่น้ำจันทบุรีทั้ง 2 ฝั่ง แต่ความเจริญจะอยู่ทางฝั่งตลาดท่าเรือจ้าง ตั้งแต่โรงลิเกจนถึงท่าหลวง (บริเวณวัดจันทนาราม) บริเวณ 2 ฝั่งแม่น้ำมีท่าเรือทั้งหมด 7 ท่า ใช้เป็นท่าเรือข้ามฟาก และหมู่บ้านท่าเรือจ้างเป็นท่าเรือที่ใช้สัญจรไปมาระหว่างวัดโรมันคาทอลิกทางฝั่งกลุ่มคนญวนกับฝั่งตลาดกลุ่มคนจีน ซึ่งหมู่บ้านท่าเรือจ้างจะแบ่งเป็นคั้งบ้าน ได้แก่ คั้งบ้านหลังวัด คั้งหน้าทุ่งและคั้งนอกทุ่ง ฝั่งทิศเหนือมีพื้นที่ติดกับวัดจันทนารามซึ่งมีพื้นที่ติดกับหมู่ที่ 2 บ้านคลองขี้หนอน ฝั่งทิศตะวันตกมีพื้นที่ติดกับหมู่ที่ 4 บ้านหลังวัด ฝั่งทิศตะวันออกมีพื้นที่ติดกับหมู่ที่ 3 บ้านหลังวัด (1) และหมู่ที่ 4 บ้านหลังวัด (2)

บ้านท่าเรือจ้างมีประวัติความเป็นมาประมาณ 300 ปี โดยเป็นกลุ่มชาวญวนที่อพยพมาจากเวียดนาม สาเหตุที่อพยพมาเนื่องจากโดนเบียดเบียนทางศาสนา การเดินทางโดยล่องเรือมาทางทะเลและขึ้นฝั่งบริเวณอำเภอขลุง บ้านท่าแฉลบอำเภอเมือง และบางส่วนก็อ้อมไปขึ้นฝั่งที่จังหวัดอื่น การล่องเรือมาในครั้งนั้นมีผู้คนประมาณ 130 คนและมีรูปแม่พระ (พระแม่มาเรีย มารดาแห่งพระเยซูคริสต์) ซึ่งทำจากไม้เป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้คนนำลงเรือมาด้วย ต่อได้มีการสร้างโบสถ์เพื่อเป็นที่ประดิษฐานรูปแม่พระ เรียกว่าโบสถ์วัดโรมันคาทอลิก ซึ่งบริเวณ วัดโรมันคาทอลิกเป็นชุมชนที่อยู่อาศัยของผู้คนจำนวนมาก และมีความหลากหลายทางศาสนาเป็นอย่างมากพบว่ามีกรอยู่ร่วมกันแบบ 3 ศาสนา ได้แก่ ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาจีน โดยวัดโรมันคาทอลิกมีการสร้างและย้ายที่อยู่หลายครั้งด้วยกัน แต่เดิมวัดโรมันคาทอลิกหลังที่ 1 สร้างบริเวณฝั่งตะวันตกของแม่น้ำ ต่อมามีการย้ายสถานที่สร้างวัดโรมันคาทอลิกหลังที่ 2 สร้างถัดจากบริเวณวัดโรมันคาทอลิกหลังที่ 1 ต่อมามีการย้ายสถานที่สร้างวัดโรมันคาทอลิกหลังที่ 3 สร้างที่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำจันทบุรี และวัดหลังที่ 4 สร้างอยู่ในพื้นที่ปัจจุบัน มีการปรับปรุงจนเป็นวัดโบสถ์โรมันคาทอลิกจันทบุรี และมีชื่อเรียกว่าอาสนวิหารพระนางมารีอาปฏิสนธิณิรมล และเป็นอาสนวิหารแห่งเดียวในภาคตะวันออกของประเทศไทย อาสนวิหาร แห่งนี้ ได้รับรางวัลอนุรักษ์อาคารดีเด่น ประจำปี 2542 จากสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์อีกด้วย (สมศักดิ์ พงษ์งาม, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2564)

1.5 บ้านวัดไผ่ล้อม หมู่ที่ 6

ที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน

หมู่บ้านวัดไผ่ล้อม มีสถานที่สำคัญ คือ วัดไผ่ล้อม ซึ่งวัดไผ่ล้อมได้ทำการก่อตั้งเมื่อสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย อายุราวประมาณ 200 กว่าปีมาแล้ว แต่เดิมบริเวณรอบวัดจะมีต้นไผ่ขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก ต่อมา มีการสร้างโบสถ์และได้ถอนต้นไผ่ออกจึงทำให้ไม่มีต้นไผ่ในบริเวณวัดอีก ชาวบ้านส่วนใหญ่ในหมู่บ้านจะนับถือ 2 ศาสนา ได้แก่ ศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์

วัดไผ่ล้อมมีความเป็นมาที่ยาวนานเป็นวัดเก่าแก่คู่บ้านคู่มืองของจังหวัดจันทบุรี สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย มีพระพุทธรูปเก่าแก่และสำคัญ คือ พระพุทธรูปมหาสิทธไสยาสน์ที่ใหญ่ที่สุดในภาคตะวันออก มีขนาดความยาว 9 วา 9 นิ้ว ประดิษฐานภายในพระวิหารมหาสิทธไสยาสน์ และยังมีภาพจิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถหลังเก่า เป็นเรื่องราวประวัติพระพุทธรูป และการเล่าวิถีชีวิตและชุมชนชาวญวนและชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณจังหวัดจันทบุรีในอดีตอีกด้วย (ณัฐพัชร จันทเลิศลักษณ์, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2564)

1.6 บ้านตรอกประตู หมู่ที่ 7

ที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน

บ้านตรอกประตู ตั้งอยู่บริเวณฝั่งตะวันออกของแม่น้ำจันทบุรี เดิมเคยเป็นทุ่งนาที่มี ต้นประตูขึ้นอยู่จำนวนมาก จึงนำมาตั้งเป็นชื่อของหมู่บ้านเรียกว่า “บ้านตรอกประตู” ต่อมาเมื่อมีผู้คนย้ายเข้ามาสร้างบ้านที่อยู่อาศัยมากขึ้น มีการตัดถนนผ่านบริเวณนี้ ความเจริญเริ่มเข้ามาสู่หมู่บ้านมีการแบ่งที่ดินเพื่อสร้างที่อยู่อาศัย ในปัจจุบันมีการวางผังเมืองใหม่จึงไม่มีเค้าของตรอกซอยเดิมให้เห็น ซึ่งปัจจุบันบริเวณบ้านตรอกประตูเป็นพื้นที่เศรษฐกิจของจังหวัดจันทบุรี มีศูนย์การค้าโรบินสัน โลฟิสต์สไตล์ จันทบุรี ตลาดจตุจักร จันทบุรี โรงแรมเคพีแกรนด์และโรงพยาบาลสิริเวช จึงนับได้ว่าเป็นหมู่บ้านของกลุ่มคนมีฐานะที่เข้ามาอาศัยอยู่กันจำนวนมาก (ก้องเกียรติ ศิริมงคล, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2564)

1.7 บ้านขอม หมู่ที่ 8

ที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน

บ้านขอม เดิมอยู่รวมกับหมู่ที่ 1 บ้านหัววัง ต่อมาแบ่งเขตการปกครองจึงแยกออกมาเป็นหมู่ที่ 8 บ้านขอม มีนิทานพื้นบ้านเล่าสืบต่อกันมาว่า มีเมืองบริเวณเชิงเขาสระบาป มีกษัตริย์ปกครองคือ พระเจ้าพรหมทัต มีพระมเหสีและพระราชโอรสกับเอกอัครมเหสี 2 พระองค์ คือ พระไวยทัต และพระเกตุทัต ต่อมาเอกอัครมเหสีสิ้นพระชนม์ พระเจ้าพรหมทัต มีมเหสีใหม่มีพระนามว่า พระนางกาไว และมีพระราชโอรสด้วยกัน 1 พระองค์ ไม่ปรากฏพระนาม พระเจ้าพรหมทัตทรงให้พระราชโอรสทั้ง 2 พระองค์ คือ พระไวยทัต และพระเกตุทัต ไปสร้างเมืองใหม่ เรียกว่า เมืองสามสิบ ต่อเมื่อพระเจ้าพรหมทัตสิ้นพระชนม์ลง พระนางกาไว จึงแต่งตั้งบุตรของตนเป็นผู้ปกครองเมืองแทน เรียกชื่อเมืองว่า เมืองกาไว แต่พระราชโอรสของพระนางกาไวยทรงพระเยาว์ พระนางกาไวจึงทำหน้าที่เป็นผู้สำเร็จราชการแทน ต่อมา พระไวยทัตและพระเกตุทัตทราบข่าวว่า พระราชบิดาสิ้นพระชนม์ จึงได้ยกกองทัพมาตีเอาเมืองคืนจากพระนางกาไว แต่ก็ไม่สำเร็จจึงได้ถอยทัพกลับ และถูกทหารของพระนางกาไวจับได้ ควบคุมตัวมาพักเป็นเชลยไว้ที่บริเวณบ้านนอกเมือง และต่อมาได้หนีออกจากที่จับกุมได้ เหตุที่เรียกว่าบ้านขอมเพราะนิทานเรื่องพระนางกาไวเป็นนิทาน

ที่เล่าเกี่ยวกับกลุ่มหอม จึงเรียกชื่อหมู่บ้านว่า บ้านหอม ลักษณะพื้นที่เหมาะแก่การเพาะปลูก ทำไร่ ทำสวน ปัจจุบันเป็นพื้นที่การเกษตรปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ทุเรียน มังคุด ลองกอง พริกไทย และมีการทำนาอยู่บ้าง แต่ไม่มาก (วิชัย สุวรรณธชัย, สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2564)

1.8 บ้านวัดจันทร์ หมู่ที่ 9

ที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน

บ้านวัดจันทร์ เดิมอยู่รวมกับหมู่ที่ 1 บ้านหัววัง ต่อมาแบ่งเขตการปกครองจึงแยกออกมาเป็นหมู่ที่ 9 บ้านวัดจันทร์ สันนิษฐานว่าเป็นเมืองเก่าโบราณมีอายุประมาณ 900 - 1,000 ปี ต่อจากเมืองเพี้ยดงเชิงเขาสระบาปบริเวณตำบลคลองนารายณ์ในปัจจุบัน ซึ่งเดิมตำบลคลองนารายณ์มีการสัญจรทางน้ำลำบาก จึงย้ายเมืองมาตั้งใหม่ที่บ้านหัววังพุงทลาย และเปลี่ยนชื่อเป็นตำบลจันทร์นิมิตในปัจจุบัน การตั้งชื่อว่า วัดจันทร์ ซึ่งย่อมาจากชื่อของวัดจันทร์นาราม เป็นวัดที่เก่าแก่คู่บ้านคูเมืองของจังหวัดจันทบุรี มีสิ่งปลูกสร้างที่สำคัญได้แก่ พระอุโบสถหลังเดิมที่สร้างมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 ในสมัยพระอุปัชฌาย์นวม จนทิสสาโร เป็นเจ้าอาวาส สาเหตุที่ใช้ชื่อว่าหมู่บ้านวัดจันทร์ เนื่องจากหมู่บ้านนั้นติดกับบริเวณของวัดจันทร์นาราม (วิชัย สุวรรณธชัย, สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2564)

2. หลักการตั้งชื่อหมู่บ้าน

หมู่บ้านในตำบลจันทร์นิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี มีหลักการตั้งชื่อหมู่บ้านดังนี้

1. การตั้งชื่อจากเรื่องราวประวัติศาสตร์ ดำนาน ได้แก่ บ้านหัววัง หมู่ที่ 1 บ้านหอม หมู่ที่ 8
2. การตั้งชื่อตามลักษณะทางภูมิประเทศ ได้แก่ บ้านท่าเรือจ้าง หมู่ที่ 5
3. การตั้งชื่อตามความหลากหลายของพืชพรรณ ได้แก่ บ้านตรอกประดู่ หมู่ที่ 7
4. การตั้งชื่อตามความสำคัญของวัดและศาสนา ได้แก่ บ้านหลังวัด หมู่ที่ 3 และ หมู่ที่ 4 บ้านวัดไผ่ล้อม หมู่ที่ 6 บ้านวัดจันทร์ หมู่ที่ 9
5. การตั้งชื่อตามการเปลี่ยนแปลงเสียง ได้แก่ บ้านคลองซันนอน หมู่ที่ 2

อภิปรายผล

การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจันทบุรี ผ่านความหมายภูมินามวิทยา กรณีศึกษาตำบลจันทร์นิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ผู้ศึกษาจะได้นำเสนอผลการอภิปรายในประเด็นต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความชัดเจนตามประเด็นดังนี้

1. การศึกษาภูมินาม คือ คือการศึกษาชื่อหรือนามที่ใช้เรียกสถานที่ต่าง ๆ ที่ปรากฏและมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของตนที่แตกต่างเบื้องต้นทางพื้นที่เพื่อให้สามารถเรียกหรือบ่งบอกสถานที่ต่าง ๆ ได้จำเพาะเจาะจง การตั้งชื่อภูมินามในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับรังสรรค์ จันดี (2557) ศึกษาภูมินามพื้นบ้าน : ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับวรรณกรรมพื้นบ้านในเขตภาคเหนือตอนบน ผลการศึกษาพบว่าชุมชนในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบนตั้งชื่อหมู่บ้านตามบริบทต่างๆ เช่น ตามสภาพทางภูมิศาสตร์ ตามอิทธิพลจากงานวรรณกรรม ตามความชำนาญในการผลิต ตามวีรบุรุษประจำถิ่น ตามกลุ่มชาติพันธุ์ ตามลักษณะเด่นของหมู่บ้าน เป็นต้น แต่ด้วยอิทธิพลจากอำนาจรัฐส่วนกลาง อันเป็นกลไกเชิงอำนาจของระบบการปกครองจากกระทรวงมหาดไทย ครู กลไก

และอำนาจเชิงความรู้ จากการศึกษาสมัยใหม่ และเจ้าอาวาสวัด กลไกของความเชื่อและความศรัทธาทางศาสนา กลไกเหล่านี้มักเข้ามาชี้นำและครอบงำความคิดของชาวบ้าน ให้ดูถูกตัวเองและท้องถิ่นว่าต่ำต้อย ลำหลังไม่ทันสมัยทำให้หมู่บ้านหลายแห่งที่มีชื่อเป็นภาษาท้องถิ่นดั้งเดิม เปลี่ยนเป็นชื่อที่ผิดเพี้ยนไปจากความหมายเดิมหาความหมายไม่ได้ หรือผิดเพี้ยนไปจากรากฐานของความหมายเดิมออกไป รวมถึงการสร้างเรื่องราวแบบใหม่ขึ้นแทนที่เรื่องราวแบบพื้นบ้านดั้งเดิม เมื่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมของประชาชนท้องถิ่นถูกครอบงำ ทำให้ศักดิ์ศรีและอำนาจของท้องถิ่นอ่อนด้อยลง ย่อมส่งผลให้ความเป็นรัฐชาติโดยรวมอ่อนด้อยลงไปด้วย การทำให้ท้องถิ่นเกิดจิตสำนึกและเชื่อมั่นในอำนาจและศักดิ์ศรีของตัวเองย่อมมีผลทำให้ความเป็นรัฐชาติโดยรวมเข้มแข็งและอยู่ร่วมกันบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม เกิดความสันติสุขร่มเย็นในที่สุดได้

การศึกษากุณินามของตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เป็นการศึกษาข้อมูลจากคำบอกเล่าหรือประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า (Oral history) ของผู้คนที่อยู่ในพื้นที่ พบว่าในส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์ระหว่างที่มาของชื่อหมู่บ้านกับวิถีชีวิตของแต่ละท้องถิ่น อย่างไรก็ตามในการวิเคราะห์ที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน รวมไปถึงหลักการตั้งชื่อหมู่บ้าน ผู้ศึกษาได้ยึดตามข้อมูลที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้เป็นหลัก

กุณินามจากเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ตำนานหรือร่องรอยในอดีต ซึ่งส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์กับลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของคนในชุมชน สังคมเป็นอย่างไร ปรากฏชื่อหมู่บ้านที่มีประวัติความเป็นมาจากเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ตำนานหรือร่องรอยในอดีต สะท้อนให้เห็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญที่เคยเกิดขึ้นในชุมชนเป็นต้น การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและกุณินามวิทยา สอดคล้องกับงานวิจัยของ โอฬาร รัตนภักดี และวิมลศิริ กลิ่นบุบผา (2553) ศึกษากุณินามของหมู่บ้านในจังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่า กุณินามหมู่บ้านสามารถสะท้อนถึงธรรมชาติที่หลากหลายของจังหวัดลำปาง โดยแบ่งเป็นสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และพรรณพืชพรรณสัตว์ รวมไปถึงร่องรอยของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของจังหวัดลำปาง ในกุณินามหมู่บ้าน ทั้งที่เกี่ยวกับเรื่องราวหรือเหตุการณ์สำคัญ บุคคลสำคัญ กลุ่มชนชาติพันธุ์ สถานที่สำคัญ ตำแหน่งหรือที่ตั้งและขนาดของชุมชน อีกทั้งวัตถุหรือสิ่งของสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นด้วย นอกจากนี้กุณินามหมู่บ้านยังสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมและวัฒนธรรมในจังหวัดลำปาง ประกอบด้วยตำนานและนิทานพื้นบ้าน วิถีชีวิต ความเชื่อและค่านิยม ตลอดจนลักษณะทางการ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริศักดิ์ ทิพย์ทวีชาญและวสุล จุลจาจันทร์ (2561) ศึกษาการพัฒนาแผนที่การเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในเขตอำเภอเมืองจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่า แหล่งประวัติศาสตร์มีการกระจายตัวอยู่ในพื้นที่ 7 ตำบล ได้แก่ คมบาง คลองนารายณ์ จันทนิมิต ท่าช้าง บางกะจะ วัดใหม่ และหนองบัว ดังนั้น เมื่อพิจารณารูปแบบทางที่ตั้งของแหล่งประวัติศาสตร์ในเขตอำเภอเมืองจันทบุรี พบว่า ตำบลวัดใหม่เป็นพื้นที่ที่มีแหล่งประวัติศาสตร์ตั้งอยู่มากที่สุด คือ 11 แหล่งประวัติศาสตร์ (44%) รองลงมา คือ ตำบลคมบาง ตำบลคลองนารายณ์ ตำบลจันทนิมิต และตำบลบางกะจะ โดยมีตำบลละ 3 แหล่ง (12%) อันดับสาม คือ ตำบลท่าช้าง และตำบลหนองบัว มีตำบลละ 1 แหล่ง (4%) ส่วนการจัดประเภทยุคสมัยของแหล่งประวัติศาสตร์ในเขตอำเภอเมืองจันทบุรี พบว่าแหล่งประวัติศาสตร์ที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดอยู่ในยุคทวารวดี รองลงมา คือ ยุคกรุงศรีอยุธยา และกรุงรัตนโกสินทร์ ตามลำดับ โดยตำบลที่มีแหล่งประวัติศาสตร์ที่มีอายุเก่าแก่

ที่สุด คือ ตำบลคลองนารายณ์ รองลงมา คือ ยุคกรุงศรีอยุธยา อยู่ในเขตตำบลคลองนารายณ์ ตำบล จันทนิมิต ตำบลบางกะจะ ตำบลวัดใหม่ และตำบลหนองบัว ส่วนยุคกรุงรัตนโกสินทร์ มีการกระจาย ตัวอยู่ในพื้นที่ 6 ตำบล ได้แก่ ตำบลคมบาง ตำบลคลองนารายณ์ ตำบลจันทนิมิต ตำบลท่าช้าง ตำบล บางกะจะ และตำบลวัดใหม่ ซึ่งงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของจังหวัดจันทบุรีที่มีประวัติความเป็น มายาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นแหล่งอารยธรรมทั้งในสมัยก่อนประวัติศาสตร์และสมัย ประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ล้ำค่า เป็นดินแดนที่มีความสำคัญซึ่งได้ถูกบันทึกไว้ในหน้า หนึ่งของประวัติศาสตร์ไทย และนอกจากนี้วิธีการศึกษาข้อมูลเชิงลึก สอดคล้องกับการศึกษาของ รัช ชานนท์ ยัมระยับ, วรินทร์ สุภาภรณ์ และนวรรณ์ นักเสียง (2563) บันทึกภาคสนาม : การสัมภาษณ์ ครูโทโปน วิทยากรประจำศูนย์วัฒนธรรมมอญ หมู่บ้านวังกะ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่ง เป็นการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ข้อมูลที่ได้สะท้อนให้เห็นถึงผู้คนในชุมชนให้ความนิยมและสนใจ ศิลปะการแสดงดนตรีชาติพันธุ์มอญของตัวเอง อีกทั้งยังรักษาจารีตประเพณีดั้งเดิมที่ปฏิบัติสืบทอด กันมาตั้งแต่รุ่นบรรพชน

2. หลักการตั้งชื่อของหมู่บ้าน ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี โดยพบการตั้ง ชื่อมากที่สุดคือ การตั้งชื่อตามความสำคัญของวัดและศาสนา ซึ่งได้แก่ บ้านหลวงวัด หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 4 บ้านวัดไผ่ล้อม หมู่ที่ 6 และบ้านวัดจันทร์ หมู่ที่ 9 เนื่องจากจังหวัดจันทบุรีเป็นเมืองเก่าแก่และมีความ สำคัญของชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก จึงมีสิ่งก่อสร้างทางศาสนาอยู่เป็นจำนวนมากซึ่งสะท้อน ให้เห็นถึงความศรัทธาทางศาสนาเป็นอย่างมาก รองลงมาพบการตั้งชื่อจากเรื่องราวประวัติศาสตร์ ตำนาน จำนวน 2 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านหัววัง หมู่ที่ 1 บ้านขอม หมู่ที่ 8 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงว่าจังหวัด จันทบุรีมีเรื่องราวและประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนาน นอกจากนี้ยังมีการตั้งชื่อตามลักษณะ ทางภูมิประเทศ จำนวน 1 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านท่าเรือจ้าง หมู่ที่ 5 การตั้งชื่อตามความหลากหลาย ของพืชพรรณ 1 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านตรอกประตู หมู่ที่ 7 และการตั้งชื่อตาม การเปลี่ยนแปลงเสียง 1 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านคลองชีหนอน หมู่ที่ 2

หลักการตั้งชื่อของหมู่บ้านสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนตรี ศรีราษเลา (2561) ศึกษา การเปลี่ยนแปลงการตั้งชื่อหมู่บ้านและอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่สะท้อนผ่านชื่อหมู่บ้านในจังหวัด มหาสารคาม ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ชื่อหมู่บ้านเป็นชื่อที่ชาวบ้านในแต่ละยุคแต่ละสมัยที่แตกต่างกัน ตั้งขึ้นให้เป็นที่สังเกตหรือที่หมาย อันเป็นการสื่อให้คนทั่วไปได้รู้จักสถานที่แห่งนั้นตรงกันตามสภาพ ภูมิศาสตร์ที่ประกอบไปด้วย แก่ง ห้วย หนอง คลอง บึง กุด ตามที่ราบลุ่มหรือแหล่งน้ำ การตั้งชื่อ ตามสภาพภูมิศาสตร์ที่เป็นที่ราบสูงชื่อหมู่บ้านจะขึ้นต้นด้วย ภู โคก โนน และการตั้งชื่อบ้านที่ขึ้นต้น ตามลักษณะพันธุ์ไม้หรือชื่อพันธุ์ไม้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของโอฬาร รัตนภักดี (2553) ศึกษาภูมิ นามในจังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่าชื่อหมู่บ้านมีคุณค่าในแง่สะท้อนให้เห็นลักษณะต่าง ๆ ของจังหวัดลำพูน ทั้งลักษณะทางกายภาพตลอดจนสภาพสังคมและวัฒนธรรม โดยจำแนกได้เป็น 8 ด้าน ได้แก่ ด้านลักษณะทางภูมิศาสตร์ ด้านพรรณพืชพรรณสัตว์ ด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ด้าน ตำนานและนิทานพื้นบ้าน ด้านวิถีชีวิต ด้านความเชื่อและค่านิยม ด้านลักษณะการปกครอง และด้าน ลักษณะอื่น ๆ โดยส่วนมากมักเกี่ยวข้องกับความคิดและความรู้สึก

ดังนั้น การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจันทบุรี ผ่านความหมายภูมินามวิทยา กรณีศึกษา ตำบล จันทนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เป็นการศึกษาถึงประวัติความเป็นมา การตั้งชื่อหมู่บ้าน

จากเรื่องราวคำบอกเล่าของคนในชุมชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสภาพการดำเนินชีวิตของผู้คนและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและความหมายภูมินามวิทยาของอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดจันทบุรีเพื่อจะได้ทราบถึงความเชื่อมโยงและความเป็นมาได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น
2. ควรศึกษาข้อมูลวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ เพื่อประกอบการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพิ่มเติม โดยยึดแนวทางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดจันทบุรี (สำนักงานวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปีงบประมาณ 2563)

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงมหาดไทย. (2523). *ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดจันทบุรี*. กรุงเทพฯ: ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง.
- ปฐม หงส์สุวรรณ. (2556). *นานมาแล้ว: มีเรื่องเล่า นิทาน ตำนาน ชีวิต*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนตรี ศรีราชเลา. (2561). การเปลี่ยนแปลงการตั้งชื่อหมู่บ้านและอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่สะท้อนผ่านชื่อหมู่บ้านในจังหวัดมหาสารคาม. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 10 (2), 113 – 123.
- รัชชานนท์ ยัมระยับ วารินทร์ สุภาภรณ์และนารัตน์ นักเสียง. (2563). บันทึกภาคสนาม : การสัมภาษณ์ครูโทโปน วิทยากรประจำศูนย์วัฒนธรรมมอญ หมู่บ้านวังกะ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*. 7(1), 77 – 88.
- รังสรรค์ จันต๊ะ. (2557). ภูมินามพื้นบ้าน: ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับวรรณกรรมพื้นบ้านในเขตภาคเหนือตอนบน. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้*, 2 (2), 97-114.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. 2554*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วรรณิ วิบูลสวัสดิ์ แอนเดอร์สัน. (2531). *พื้นถิ่นพื้นฐาน : มิติใหม่ของคติชนวิทยาและวิถีชีวิตสามัญ*. กรุงเทพฯ: ศิลปวัฒนธรรม.
- ศิริศักดิ์ ทิพย์ทวีชาญและวสุล จุลจาจันทร์ (2561). การพัฒนาแผนที่การเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในเขตอำเภอเมืองจันทบุรี. *วารสารวิจัยไร่ไพพรรณี*. 12 (3), 179 – 189.
- โอฬาร รัตนภักดี. (2553). *การวิจัยเรื่องศึกษาภูมินามในจังหวัดลำพูน*. วิทยาลัยสหวิทยาการ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง.
- โอฬาร รัตนภักดี และวิมลศิริ กลั่นบุบผา (2553). *ภูมินามของหมู่บ้านในจังหวัดลำปาง*. วิทยาลัยสหวิทยาการ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง.

- ก้องเกียรติ ศิริมงคล. (2564, 7 เมษายน). สัมภาษณ์โดยนายวุฒินันท์ สุพร, นายชาญศักดิ์ รื่นรัมย์ และนายปานชัย สารการ.
- จิระพัชร รัตนธรรมสุทธิ. (2564, 7 เมษายน). สัมภาษณ์โดยนายวุฒินันท์ สุพร, นายชาญศักดิ์ รื่นรัมย์ และนายปานชัย สารการ.
- ณัฐพัชร จันทเลิศลักษณ์. (2564, 7 เมษายน). สัมภาษณ์โดยนายวุฒินันท์ สุพร, นายชาญศักดิ์ รื่นรัมย์ และนายปานชัย สารการ.
- นพดล สายคงดี. (2564, 7 เมษายน). สัมภาษณ์โดยนายวุฒินันท์ สุพร, นายชาญศักดิ์ รื่นรัมย์ และนายปานชัย สารการ.
- มนตรี พงษ์เจริญ. (2564, 17 พฤษภาคม). สัมภาษณ์โดยนายวุฒินันท์ สุพร, นายชาญศักดิ์ รื่นรัมย์ และนายปานชัย สารการ.
- วิชัย สุวรรณธชัย. (2564, 6 เมษายน). สัมภาษณ์โดยนายวุฒินันท์ สุพร, นายชาญศักดิ์ รื่นรัมย์ และนายปานชัย สารการ.
- วิรัตน์ แซ่เหวา (2564, 7 เมษายน). สัมภาษณ์โดยนายวุฒินันท์ สุพร, นายชาญศักดิ์ รื่นรัมย์ และนายปานชัย สารการ.
- สมศักดิ์ พงษ์งาม. (2564, 7 เมษายน). สัมภาษณ์โดยนายวุฒินันท์ สุพร, นายชาญศักดิ์ รื่นรัมย์ และนายปานชัย สารการ.

ปัญหาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญา: ศึกษาศาลจังหวัดสิงห์บุรี

Cases Conciliation Issues: Study at the Singburi Provincial Court

ปาไลดา กรรณาฤทธิ์¹ และปวีณี ไพรทอง²

Palida Kannarit and Pawinee Praithong

วันที่ส่งบทความ: 22 พฤศจิกายน 2564, วันที่แก้ไขบทความ: 28 ธันวาคม 2564,

วันที่ตอบรับบทความ: 30 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ความหมาย การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญาในประเทศไทย 2) ศึกษาแนวทางการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญาของประเทศไทยและของต่างประเทศและ 3) ศึกษาสภาพปัญหาและเสนอแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญาของศาลจังหวัดสิงห์บุรี

ผลการวิจัยพบว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญาของศาลจังหวัดสิงห์บุรี จากการที่ไม่มีบทบัญญัติมารองรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นศาลโดยเฉพาะ ทำให้แต่ละศาลต้องบริหารจัดการคดีกันตามบริบทของศาล หากจะกำหนด เป็นบทบัญญัติการไกล่เกลี่ยคดีอาญาโดยตรงให้มีสภาพบังคับใช้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์และเพิ่มประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้เขียนจึงเสนอแนะแนวทางเชิงกฎหมายดังนี้ 1) ควรเพิ่มเติมข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2544 หมวด 7 ส่วนที่ 1 ข้อ 51 “เรื่องโปรแกรมการฝึกอบรมของผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนีประนอม” โดยกำหนดชั่วโมงในการฝึกอบรมของแต่ละประเภทไว้อย่างชัดเจน เช่น ประเภทผู้ไกล่เกลี่ยสมทบ ผู้ไกล่เกลี่ยเชี่ยวชาญ ผู้ไกล่เกลี่ยอาวุโส 2) ควรเพิ่มเติมข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 หมวด 1 บททั่วไป ข้อ 4 “ประเภทคดี” ให้ระบุประเภทคดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี และความผิดโทษให้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นศาลได้ พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางเชิงนโยบาย โดยให้นำวิธีการไกล่เกลี่ยทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Mediation) มาใช้ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและกระบวนการพิจารณาคดีของศาลในทุกชั้นตอน ทำให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว

¹ นักศึกษาปริญญาโทสาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อีเมล

palidakannarit@gmail.com

Laws in Criminal Law and Criminal Justice School of Law Sukhothai Thammathirat Open University.

E-mail: palidakannarit@gmail.com

² อาจารย์ประจำสาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อีเมล

Elle_cu@hotmail.com

Lecturer Criminal Justice School of Law Sukhothai Thammathirat Open University

Corresponding author. E-mail: Elle_cu@hotmail.com

คำสำคัญ: กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก, กระบวนการยุติธรรมทางเลือก, การไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นศาล

Abstract

The purposes of this independent study were: 1) to study the concept, theory, background, and meaning of criminal cases reconciliation taking place in Thailand. 2) to study the criminal cases reconciliation issues in Thailand and other countries. 3) to analyze the problem and suggest the solution of the criminal cases reconciliation issues in the Singburi Provincial Court.

The research found that the criminal disputes in Singburi Provincial Court showed that the cases without provisions support the mediation of criminal disputes in particular court, this make each court required to manage the case according to their context If each court need to directly define criminal mediation provision to have enforcement conditions to achieve more results and increase efficiency. Therefore, the researcher had suggested the following guidelines: 1) it is necessary to increase the requirements of the President of the Supreme Court about Conciliation year 2011 section 7 part 1 segment 51 "The mediator or conciliator training program" by adding training hours for each type of training. For example, the contributing conciliator, skilled conciliator, and senior conciliator. 2) the Supreme Court may increase the requirements of the President of the Supreme Court about Conciliation year of 2011 section 1 General part article 4 "Type of Case" to identify the type of case that imprisonment rate up to 5 years and petty offenses to be categorized as criminal cases conciliation issues. As well as suggested the policy guidelines to apply electronic media in the mediation dispute and all stage of the court judicial process. Therefore, people would be easily, conveniently and quickly access the justice process.

Keywords: Mainstream Justice, Alternative Justice, Mediation of Criminal Disputes in Court

บทนำ

ด้วยสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันส่งผลกระทบทำให้เกิดข้อพิพาทเพิ่มมากขึ้น “ปริมาณคดีชั้นศาล นักโทษล้นคุก” ศาลจังหวัดสิงห์บุรีเป็นศาลหนึ่งที่มีปริมาณคดีค้างเก่าและปริมาณคดีรับใหม่เพิ่มขึ้นและจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคเชื้อไวรัส โควิด 2019 ทำให้ไม่สามารถพิจารณาคดีได้ตามกำหนดนัดต้องเลื่อนการพิจารณาออกไปโดยไม่มีกำหนด ทำให้ศาลจังหวัดสิงห์บุรีมีผลกระทบเรื่องการบริหารจัดการคดีประกอบกับนโยบายผู้บริหารในการเร่งรัดการ

พิจารณากรณีที่ค้างเกินระยะเวลาที่กำหนดให้แล้วเสร็จ ศาลจังหวัดสิงห์บุรี จึงนำการไต่ถามข้อพิพาทมาใช้เพื่อหักเหกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย ตามหลักการของกระบวนการพิจารณาความยุติธรรมกระแสหลักมีผลทำให้เกิดการแพ้ชนะ ฝ่ายที่ชนะพอใจในคำพิพากษา ส่วนฝ่ายแพ้อาจไม่พอใจในคำพิพากษา อาจอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาของศาลชั้นต้นได้ ฉะนั้นระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินคดีตั้งแต่รับฟ้องจนถึงมีคำพิพากษาศาลฎีกา อาจใช้เวลานานหลายปีขึ้นอยู่กับปริมาณคดีของศาลตามวันนัดพิจารณา การไต่ถามข้อพิพาทเป็นกระบวนการทางเลือกที่ถูกนิยมนำมาใช้เพื่อหักเหกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก สนับสนุนการพิจารณาคดีของศาลให้สะดวก รวดเร็ว ถูกต้อง การพิสูจน์ความถูกต้อง นอกจากศาลต้องพิจารณาพิพากษาให้รอบคอบเพื่อความยุติธรรมของประชาชนแล้ว จึงเป็นที่มาของคำว่า ศาลเป็นพึ่งสุดท้ายของประชาชน (สำนักวิชาการศาลยุติธรรม, 2549) ไม่เพียงแต่ศาลจะต้องพิพากษาโดยความสุจริตและเที่ยงธรรมเท่านั้น แต่การอำนวยความสะดวกของศาลจะต้องมีความรวดเร็ว และเสร็จสิ้นในเวลาอันสมควร ดังมีคำกล่าวที่ว่า การให้ความยุติธรรมที่ล่าช้าคือ การปฏิเสธความยุติธรรม (สำนักวิชาการศาลยุติธรรม, 2549) จากสถิติคดีอาญาของศาลทั่วประเทศ ปริมาณคดีอาญาค้างเก่าจำนวน 56,053 คดี ปริมาณคดีอาญารับใหม่จำนวน 460,534 คดี รวมปริมาณคดีอาญาที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลทั้งหมดจำนวน 516,587 คดี คดีอาญาเสร็จการพิจารณาจำนวน 436,708 คดี คดีอาญาที่อยู่ระหว่างการพิจารณาจำนวน 79,879 คดี (ระบบข้อมูลและสถิติ สำนักแผนงานและงบประมาณ สำนักงานศาลยุติธรรม, 2563) เห็นได้ว่าคดีอาญาที่อยู่ระหว่างการพิจารณามีปริมาณเพิ่มขึ้นจากปริมาณคดีอาญาค้างเก่า หากนำคดีอาญาที่ไต่ถามข้อพิพาทได้มาเข้าสู่กระบวนการไต่ถามข้อพิพาททำให้ปริมาณคดีอาญาที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีของศาลลดลงจากกรณีที่ไม่มีบทบัญญัติมารองรับการ ไต่ถามข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นศาลโดยเฉพาะทำให้แต่ละศาลต้องบริหารจัดการคดีกันตามบริบทของศาล หากจะกำหนดเป็นบทบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาทโดยตรงให้มีสภาพบังคับใช้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์และเพิ่มประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ไม่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562

สถิติคดีการไต่ถามข้อพิพาทในคดีอาญาของศาลจังหวัดสิงห์บุรี ระหว่างปี 2562 – 2563 พบว่าสถิติการจำหน่ายคดีของปี 2562 มีจำนวนถึง 15 คดี คิดเป็นร้อยละ 41.67 ของคดีที่เข้าสู่การพิจารณาทั้งหมด 36 คดี และปี 2563 ตั้งแต่เดือนมกราคม – ธันวาคม คดีที่ไต่ถามข้อพิพาทไม่สำเร็จจำนวน 11 คดี คิดเป็นร้อยละ 39.29 ของคดีที่เข้าสู่การพิจารณาทั้งหมด 28 คดี (ศาลจังหวัดสิงห์บุรี, 2563) ซึ่งจากการศึกษาพบว่าปัญหาดังต่อไปนี้

1. ปัญหาด้านทักษะความเชี่ยวชาญของผู้ไต่ถามข้อพิพาท

เนื่องจากศาลจังหวัดสิงห์บุรีมีอัตรากำลังของผู้พิพากษาไม่สอดคล้องกับคดีทำให้ไม่มีผู้พิพากษาประจำศูนย์การไต่ถามข้อพิพาทโดยตรง ไม่มีผู้ที่จะคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้ประนีประนอมประจำศาลที่ยังไม่มีความเชี่ยวชาญในข้อพิพาทและข้อกฎหมายทำให้การไต่ถามข้อพิพาทไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

2. ปัญหาข้อจำกัดประเภทคดีที่เข้าสู่การไต่ถามข้อพิพาท

การไต่ถามข้อพิพาทในชั้นศาลแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ คดีความผิดอันยอมความได้ คดีอาญาที่ราษฎรฟ้องเป็นโจทก์และคดีที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องตามมาตรา 44/1 ความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นความเสียหายต่อเอกชน เมื่อผู้เสียหายถอนคำฟ้อง หรือถอนคำร้องทุกข์

สิทธิคืออาญาที่ระงับไป แต่คดีที่กระทบถึงสิทธิของรัฐหรือที่รัฐเป็นผู้เสียหายโดยตรงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคืออาญาในชั้นศาลไม่สามารถทำได้

3. ปัญหากระบวนการ ขั้นตอนที่ไม่สอดคล้องการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในปัจจุบัน

ปัจจุบันข้อพิพาทที่เกิดขึ้นมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีคือ แยกคน แยกห้อง แยกสำนวน การปรับเปลี่ยนรูปแบบ ขั้นตอนในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ผู้เสียหายและจำเลย ไม่สามารถมาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ศาลได้ จึงนำเทคโนโลยี มาสนับสนุนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางออนไลน์ได้

จากการศึกษาปัญหาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นศาลพบว่า เนื่องจากการที่ไม่มีบทบัญญัติมารองรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นศาลโดยเฉพาะ ทำให้แต่ละศาลต้องบริหารจัดการคดีกันตามบริบทของแต่ละศาล หากจะกำหนดเป็นบทบัญญัติการไกล่เกลี่ยคดีอาญาโดยตรงให้มีสภาพบังคับใช้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์และเพิ่มประสิทธิภาพมากขึ้น เนื่องจากพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ตามมาตรา 3 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นไม่รวมถึงการไกล่เกลี่ยในชั้นศาลและชั้นบังคับคดี ผู้เขียนจึงเสนอแนวทางการ ขยายกรอบประเภทคดีอาญาที่มีอัตราโทษที่มีจำคุกไม่เกิน 5 ปี และคดีที่มีโทษเล็กน้อยให้สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ เพื่อลดปริมาณคดีของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา และเพิ่มประสิทธิภาพในการพิจารณาพิพากษาคดีเฉพาะคดีที่มีความสำคัญยุ่งยากและสลับซับซ้อน ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่ายและเกิดศรัทธาในกระบวนการพิจารณาตัดสินของศาลยุติธรรมมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ความหมาย การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญาในประเทศไทย
2. ศึกษาแนวทางการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญาของประเทศไทยและของต่างประเทศ
3. ศึกษาสภาพปัญหาและเสนอแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญาของศาลจังหวัด

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ประเภท คือ การศึกษาวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. การศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research)
 - 1.1 แนวคิด ทฤษฎี ความหมาย การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญาในประเทศไทย
 - 1.2 แนวทางการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญาของประเทศไทยและของต่างประเทศ
 - 1.3 ปัญหาและเสนอแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญาของศาลจังหวัดสิงห์บุรี
2. การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องจำนวน 10 ท่านจากบุคคลผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญาของศาลจังหวัดสิงห์บุรีและเก็บข้อมูลจากผู้ให้

ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้ทราบถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญาของศาลจังหวัดสิงห์บุรี ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 ผู้พิพากษาศาลจังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 3 ท่าน

กลุ่มที่ 2 พนักงานอัยการจังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 2 ท่าน

กลุ่มที่ 3 ผู้ประนีประนอมประจำศาลจังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 2 ท่าน

กลุ่มที่ 4 เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศาลจังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 3 ท่าน

สรุปผลการวิจัย

ปัจจุบันการยุติข้อพิพาทด้วยการนำคดีขึ้นมาสู่ศาลมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นทำให้มีคดีค้างอยู่ในศาลเป็นจำนวนมาก แล้วเกิดความเสียหายต่อคู่ความ เป็นภาระแก่ศาลและผลเสียต่อเศรษฐกิจของชาติโดยรวม ทำให้คู่ความมีความรู้สึกรู้ว่าไม่ได้รับบริการด้านการอำนวยความสะดวกยุติธรรมที่ดีเพียงพอจากหน่วยงานของรัฐ โดยขั้นตอนการดำเนินกระบวนการตามปกติของศาลนั้น ถ้าเป็นคดีที่จำเลยให้การต่อสู้ จะต้องมีการสืบพยานทั้งสองฝ่ายระยะเวลาการพิจารณาพิพากษาต้องเนิ่นนานออกไป กว่าคดีเสร็จใช้ระยะเวลา 1 - 2 ปี หรือยาวนานกว่านั้น หากไม่พอใจในคำพิพากษาศาลชั้นต้นก็อาจอุทธรณ์และฎีกาต่อไป ซึ่งกว่าคดีจะถึงที่สุดนั้นอาจต้องใช้ระยะเวลา 3 - 4 ปี ก็เป็นไปได้ ที่สำคัญถึงแม้ว่าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดชนะคดีและต้องบังคับคดี ตามขั้นตอนตามกฎหมายก็ต้องอาศัยระยะเวลาเพิ่มขึ้นไปอีก การฟ้องร้องคดีในศาล นอกจากจะมีผลเสียต่อคู่ความเสียประโยชน์เสียเวลาและเสียค่าใช้จ่าย เป็นภาระแก่ศาล อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจและประเทศชาติอีกด้วย ทั้งนี้สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎี และความหมายของการไกล่เกลี่ย

จากคำกล่าวที่ว่า “ปริมาณคดีล้นศาล นักโทษล้นคุก” ศาลจังหวัดสิงห์บุรีเป็นศาลหนึ่งที่มีปริมาณคดีค้างเก่าและปริมาณคดีรับใหม่เพิ่มขึ้นและจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ไม่สามารถพิจารณาคดีได้ตามกำหนดนัดต้องเลื่อนการพิจารณาคดีออกไปโดยไม่มีกำหนด ทำให้ศาลจังหวัดสิงห์บุรีมีผลกระทบเรื่องการบริหารจัดการคดี ศาลจังหวัดสิงห์บุรีจึงนำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทซึ่งเป็นกระบวนการทางเลือกที่นิยมใช้มาหักเหกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทถูกนำมาใช้ระงับข้อพิพาทเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ซึ่งเป็นกระบวนการทางเลือกตามแนวคิด ทฤษฎี ดังต่อไปนี้

แนวคิดในการแก้ไขข้อพิพาทแบบ Win – Win Concept ตามแนวคิด Win -Win Concept โดยที่วิธีการจะให้เกิดผลดังกล่าวคือการเจรจาไกล่เกลี่ย ทั้งที่มีคนกลางที่เรียกว่า Mediation และไม่มีคนกลางที่เรียกว่า Negotiation เพราะผลการเจรจาที่ออกมาแบบชนะทุกฝ่ายนี้ยังคงช่วยรักษาสัมพันธภาพและไมตรีที่ดีต่อกันของคู่กรณีได้ เพราะผลการเจรจาที่ยุติเป็นที่พอใจของทุกฝ่ายย่อมทำให้ทุกฝ่ายยังคงมองหน้ากันต่อไป และอยู่ร่วมกันในชุมชนได้ หรืออาจ กล่าว

ได้ว่าแนวคิด Win – Win Concept นำไปสู่การให้อภัย ความสามัคคีและความสงบสุขของผู้คนในสังคม

ทฤษฎีการแข่งขัน (สรวิศ ลิ้มปริงชี, 2550) ทฤษฎีนี้ถือหลักว่าผู้เจรจาที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้ทางกฎหมายและรักษาผลประโยชน์ของลูกความ ทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานว่า “สังคมอยู่ภายใต้การปกครองหรือการครอบงำโดยผู้ที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวในสถานการณ์ของการเจรจาแต่ละฝ่าย ทั้งมักกฎหมายและลูกความต่างมีความประสงค์ บรรลุความต้องการของตนมากที่สุด” โดยถือผลประโยชน์ของตนเป็นสำคัญเพื่อให้ตนได้รับประโยชน์มากที่สุดและอีกฝ่ายหนึ่งต้องสูญเสียผลประโยชน์

ทฤษฎีการแก้ปัญหา (ภานุ รังสีสหัส, 2544) ทฤษฎีนี้ถือหลักว่า ผู้เข้าร่วมเจรจาทุกคน มีผลประโยชน์ร่วมกันถ้าไม่มีสิ่งอื่นเข้ามาแทรกแซง ทุกคนที่อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมของสังคมเดียวกัน และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาพร้อมกันเพื่อทำข้อตกลงด้วยความสมัครใจ ภายใต้ทฤษฎีนี้ ข้อขัดแย้งเป็นปัญหาที่ต้องศึกษาและแก้ไขร่วมกันโดยคู่ความทั้งสองฝ่ายเพื่อประโยชน์ร่วมกัน

จากแนวคิดการแก้ไขข้อพิพาทแบบ Win – Win Concept ทฤษฎีการแข่งขัน ทฤษฎีการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้มีผู้ให้ความหมายของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไว้ดังนี้

การไกล่เกลี่ยตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “พูดจาให้ปรองดองกัน พูดจาให้ตกลงกัน ราบรื่น ทำให้เรียบร้อย ทำให้มีส่วนเสมอกัน” ในภาษาอังกฤษมักอยู่สองคำคือ Conciliation และ Mediation ซึ่งสองคำนี้มีความหมายแตกต่างกัน Conciliation เป็นการจัดการข้อพิพาทโดยบุคคลที่สาม โดยขึ้นอยู่กับความสมัครใจของคู่กรณี สามารถนำมาใช้กับข้อพิพาทด้านต่าง ๆ ส่วน Mediation โดยมีบุคคลที่สามมาช่วยในการจัดการข้อพิพาทแต่จะไม่ให้คำแนะนำหรือข้อเสนอกับคู่กรณี และข้อตกลงจาก Mediation จะไม่มีผลใช้ตามกฎหมายมีความยืดหยุ่นเป็นข้อตกลงที่ไม่เป็นทางการเหมาะสมกับข้อพิพาทการค้า นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความหมายของคำว่าไกล่เกลี่ยไว้ดังนี้

วิรัช ชินวินิจกุล ให้ความหมายของการไกล่เกลี่ย คือ วิธีการระงับข้อพิพาทโดย คนกลาง ที่เรียกว่า ผู้ไกล่เกลี่ย มีหน้าที่ในการเข้าช่วยคู่พิพาทในการหาแนวทางในการแก้ไข ข้อพิพาทที่เกิดขึ้น อันเกิดจากแนวทางร่วมกัน ซึ่งเป็นที่ยอมรับของคู่พิพาททุกฝ่ายโดย ผู้ไกล่เกลี่ยจะไม่มีอำนาจในการกำหนดผลการเจรจา โดยผลลัพธ์การไกล่เกลี่ยย่อมเกิดจากความยินยอมของคู่พิพาททั้งสองฝ่าย (วิรัช ชินวินิจกุล, 2556)

โชติช่วง ทิพวงศ์ ให้ความหมายไว้ว่า คำว่า “การไกล่เกลี่ย” คือ กระบวนการแก้ปัญหาข้อพิพาทโดยมีบุคคลที่สามที่เป็นคนกลางเข้าช่วยเหลือแนะนำในการเจรจาต่อรองของคู่ความเพื่อระงับข้อพิพาท (โชติช่วง ทิพวงศ์, 2550)

นิยามความหมายของคำว่า การไกล่เกลี่ย ของนักวิชาการหลาย ๆ ท่าน ผู้วิจัยเห็นว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คือ กระบวนการระงับข้อพิพาท โดยบุคคลที่สามมาทำหน้าที่ไกล่เกลี่ย ให้คู่ความยุติความขัดแย้งโดยการตกลงกันหรือทำสัญญาประนีประนอมยอมความ บุคคลที่สามมีหน้าที่เป็นผู้เสนอแนะช่วยเหลือในการเจรจาต่อรองระหว่างคู่กรณีเพื่อให้สามารถบรรลุข้อตกลงร่วมกัน โดยข้อเสนอแนะของผู้ไกล่เกลี่ยไม่ถือเป็นข้อผูกพันให้คู่กรณี

2. ศึกษาแนวทางการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญาของประเทศไทยและของต่างประเทศ

การระงับข้อพิพาทคดีอาญาของประเทศไทยเป็นการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยซึ่งเป็นการระงับข้อพิพาทที่ดีที่สุด การไกล่เกลี่ยควรคำนึงถึงการกำหนดให้การไกล่เกลี่ยเป็นความลับ และห้ามมิให้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนำข้อเท็จจริงในชั้นการไกล่เกลี่ยไปอ้างอิงเป็นหลักฐานในชั้นพิจารณาของศาล สำหรับระบบการไกล่เกลี่ยควรจัดแยกคน แยกสำนวน และแยกห้องไกล่เกลี่ยต่างหากจากห้องพิจารณาคดีปกติ

รูปแบบของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

1. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยผู้พิพากษาผู้พิจารณาคดี
2. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยผู้พิพากษาที่ไม่ใช่ผู้พิจารณาคดี
3. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยผู้ไกล่เกลี่ยบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้พิพากษา

ขั้นตอนการไกล่เกลี่ย

1. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนวันนัด
2. ระหว่างการพิจารณาคดีของศาล

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาในต่างประเทศ

สหรัฐอเมริกา มุ่งเน้นการส่งเสริมให้คู่ความต้องผ่านกระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนที่จะนำคดีไปฟ้องร้องต่อศาล เพื่อช่วยลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล โดยมีองค์กรขึ้นมารับผิดชอบในการระงับข้อพิพาทเป็นการเฉพาะเรียกว่าศูนย์ระหว่างประเทศเพื่อการระงับข้อพิพาท (ICDR) เป็นองค์กรระดับโลกภายใต้การดูแลสมาคมอนุญาโตตุลาการอเมริกัน คนกลางที่เรียกว่า (Mediation) ช่วยยุติปัญหาความขัดแย้ง สามารถนำไปใช้ได้ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา ในส่วนของคดีอาญานั้นจะนำไปใช้ในขั้นตอนก่อนฟ้องและก่อนดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี การไกล่เกลี่ยคดีของสหรัฐอเมริกา เป็นการผ่นคดีออกจากกรดำเนินคดีอาญากระแสหลักภายใต้แนวคิดการให้ออกาสผู้กระทำผิดได้รับการปรับปรุงแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นคนดีของสังคม ตามแนวคิดการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับคืนสู่สังคม (Rehabilitation)

ประเทศสิงคโปร์เป็นศูนย์กลาง (Hub) ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ทุกคนมีความเสมอภาคกันตามกฎหมาย จึงต้องอยู่ภายใต้บังคับของหลักกฎหมายเดียวกันจึงไม่เน้นความแตกต่างระหว่างฝ่ายเอกชนกับฝ่ายเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงาน ของรัฐ เมื่อมีกรณีพิพาทจึงต้องขึ้นสู่การพิจารณากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของประเทศสิงคโปร์ มี 2 ช่วง คือ การไกล่เกลี่ยคดีก่อนฟ้องและขั้นตอนการพิจารณาคดีของศาล เนื่องจากการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องมีค่าใช้จ่ายต่ำกว่าการไกล่เกลี่ยคดีความหลังฟ้องเมื่อมีการฟ้องแล้วก็ยังมีเจรจากันอีก โดยใช้วิธีการไกล่เกลี่ยอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Mediation) ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต กระบวนการพิจารณาคดีเกือบทุกขั้นตอนจะใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องสนับสนุนการพิจารณาคดีให้มีประสิทธิภาพ

3. ศึกษาสภาพปัญหาและเสนอแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญาของศาลจังหวัดสิงห์บุรี

3.1 ด้านทักษะ ความเชี่ยวชาญของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

3.1.1 สภาพปัญหา

- 1) จำนวนผู้พิพากษาศาลจังหวัดสิงห์บุรีไม่สอดคล้องกับปริมาณคดี ทำให้ไม่มีผู้พิพากษาประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยตรง ผู้ประนีประนอมที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ไม่มีที่ปรึกษาข้อกฎหมายหรือปัญหาข้อพิพาทเฉพาะด้าน
- 2) ผู้ประนีประนอมประจำศาลยังขาดทักษะความเชี่ยวชาญในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเฉพาะเรื่อง เช่น กฎหมายที่ดิน เรื่องสัญญา พระราชบัญญัติจราจรทางบก เป็นต้น
- 3) ทนายความเป็นบุคคลที่มีความสำคัญ เพราะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในทางคดีเป็นอย่างดี การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับทนายความเป็นสำคัญ
- 4) คู่ความยังไม่เข้าใจว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแล้วได้ประโยชน์อย่างไร การไกล่เกลี่ยต้องเกิดจากการสมัครใจของคู่ความทั้งสองฝ่าย คู่ความต้องมีสภะที่จะเลือกใช้วิธีการระงับข้อพิพาทของตนหรือไม่ ต้องอาศัยความสมัครใจและความยินยอม (Consent) ของคู่ความ

3.1.2 แนวทาง

- 1) ควรจัดผู้พิพากษาทำหน้าที่ประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยโดยตรงอย่างจริงจัง และให้เล็งเห็นความสำคัญในการไกล่เกลี่ยที่ผลต่อการบริหารจัดการคดีของศาล
- 2) ควรให้มีการฝึกอบรมผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนีประนอมประจำศาลเกี่ยวกับข้อกฎหมายเฉพาะด้าน เช่น สัญญา ค้ำประกัน ความรับผิดทางละเมิด กฎหมายที่ดิน พระราชบัญญัติจราจรทางบก กฎหมายอาญา เป็นต้น เพื่อให้เกิดทักษะความเชี่ยวชาญความชำนาญงานในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
- 3) ควรสนับสนุนทนายความให้เล็งเห็นความสำคัญในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อระงับข้อพิพาทให้เสร็จการพิจารณาโดยเร็ว
- 4) ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบข้อดี ข้อเสียของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องและระหว่างการพิจารณาของศาล โดยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก และประหยัดค่าใช้จ่าย

3.2 ด้านข้อจำกัดประเภทคดีที่เข้าสู่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

3.2.1 สภาพปัญหา

- 1) ข้อพิพาททางอาญาที่สามารถยอมความได้ คือ ข้อพิพาทที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเอกชนเป็นการส่วนตัวหรือเรียกว่าความผิดส่วนตัว และไม่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐหรือสังคมเป็นการส่วนรวม ถ้าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประสบความสำเร็จผู้เสียหายอาจยินยอมถอนคำร้องทุกข์ยอมความหรือถอนฟ้อง
- 2) ความผิดอาญาต่อแผ่นดิน คือเป็นข้อพิพาทซึ่งไม่อาจเจรจาไกล่เกลี่ยให้คู่กรณีประนีประนอมยอมความได้ แม้ผู้เสียหายที่ได้รับผลจากการกระทำความผิดอาญาต่อแผ่นดินจะไม่ติดใจเอาความ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาที่กระทบกระเทือนกับรัฐหรือสังคมเป็นส่วนรวม

อย่างไรก็ตาม คดีความผิดอาญาต่อแผ่นดินจะระงับได้เฉพาะวิธีการถอนฟ้องโดยผู้เสียหายหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้เสียหายซึ่งเป็นโจทก์ ผลจากการถอนฟ้องจะเป็นผลให้

ผู้เสียหายหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้เสียหายจะนำคดีมาฟ้องอีกไม่ได้ แต่ไม่เป็นการตัดสิทธิพนักงานอัยการที่จะนำคดีมาฟ้องได้อีก

3.2.2 แนวทาง

จากการศึกษาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของประเทศไทย สหรัฐอเมริกาและสิงคโปร์แล้ว ผู้ศึกษาเห็นควรขยายกรอบฐานความผิดประเภทคดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี และคดีที่มีโทษเล็กน้อย เช่น ความผิดลหุโทษ ให้สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาได้แนวทาง คือ ควรเพิ่มเติมข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ.2554 หมวด 1 บททั่วไป ข้อ 4 “ประเภทคดี” ให้ระบุประเภทคดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี และความผิด ลหุโทษให้สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญาในชั้นศาลได้ (ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ.2554 (2554, 7 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 128 ตอนที่ 73 ก: 19 – 34) เพื่อลดปริมาณคดีของศาลและเพิ่มประสิทธิภาพการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศาลให้ศาลสามารถพิจารณาพิพากษาคดีที่มีความสำคัญ ยุ่งยาก ซับซ้อนได้อย่างรอบคอบมากยิ่งขึ้น เป็นการลดปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา เพราะการพิจารณาคดีที่ล่าช้าเท่ากับการปฏิเสธความยุติธรรม

3.3 ด้านกระบวนการ ขั้นตอนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไม่สอดคล้องกับสถานการณ์และความต้องการของคู่ความ

3.3.1 สภาพปัญหา

จากอดีตมาสู่ปัจจุบัน การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นทางเลือกที่ได้รับความนิยมและพัฒนาโดยตลอด แต่เมื่อเข้าสู่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในยุคดิจิทัล รูปแบบขั้นตอนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแบบเดิมคง ไม่ตอบสนองความต้องการของคู่ความเท่าใดนัก ประกอบกับปัจจุบันประเทศไทยและอีกหลาย ๆ ประเทศต่างได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นศาลต้องปรับขั้นตอนการทำงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์

3.3.2 แนวทาง

จากการศึกษากระบวนการขั้นตอนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน แนวทาง คือ ควรนำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของประเทศสิงคโปร์มาใช้กับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในประเทศไทยที่มีรัฐบาลช่วยส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางด้านเทคโนโลยีเป็นอย่างมาก การเข้าถึงระบบยุติธรรมโดยใช้ระบบอินเทอร์เน็ตเป็นตัวช่วยในการเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการบริการของศาลต่อสาธารณะ โดยมีการเจรจาไกล่เกลี่ยทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Mediation) ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตในกระบวนการพิจารณาคดีเกือบทุกขั้นตอน

อภิปรายผล

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ความหมายของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญาในประเทศไทย และแนวทางการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญาของประเทศไทย และของต่างประเทศ รวมทั้งการศึกษาสภาพปัญหาและเสนอแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญาของศาลจังหวัดสิงห์บุรี พบว่าการที่ไม่มีบทบัญญัติมารองรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นศาลโดยเฉพาะ ทำให้แต่ละศาลต้องบริหารจัดการคดีกันตามบริบทของศาลถึงแม้ว่า

คดีอาญากฎหมายจะเปิดทางให้มีการไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความได้ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (2)) แต่การระงับข้อพิพาททางอาญามีข้อจำกัดประเภทคดีที่เข้าสู่การไกล่เกลี่ยได้เฉพาะคดีอาญาที่ยอมความได้และคดีอาญาแผ่นดินบางประเภทที่สามารถเข้าไกล่เกลี่ยได้ คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องจากคดีอาญา (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (2)) หากจะกำหนดเป็นบทบัญญัติการไกล่เกลี่ยคดีอาญาโดยตรงให้มีสภาพบังคับใช้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์และเพิ่มประสิทธิภาพมากขึ้น การขยายกรอบประเภทคดีที่มีอัตราโทษที่มีจำคุกไม่เกิน 5 ปี และคดีที่มีโทษเล็กน้อยให้สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาได้ เพื่อลดปริมาณคดีของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ ศาลฎีกา และเพิ่มประสิทธิภาพในการพิจารณาพิพากษาคดีเฉพาะคดีที่มีความสำคัญ ยุ่งยาก สลับซับซ้อน ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย และเกิดศรัทธาในกระบวนการพิจารณาคดีของศาลยุติธรรมมากยิ่งขึ้น จากการศึกษาทฤษฎีการแข่งขันและทฤษฎีการแก้ปัญหาจะเห็นได้ว่า ทฤษฎีการแข่งขันมีข้อดีคือ สามารถกำหนดรูปแบบและขั้นตอนการเจรจาแต่มีข้อเสีย คือ คู่ความต้องเผชิญหน้ากัน แต่ละฝ่ายต่อสู้เพื่อชัยชนะทำให้เป็นศัตรูกัน เมื่ออีกฝ่ายได้ประโยชน์และอีกฝ่ายหนึ่งต้องสูญเสีย ส่วนทฤษฎีการแก้ไขปัญหาข้อดี คือ เป็นการแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยคำนึงถึงความชอบธรรมของฐานะผลประโยชน์ มิได้มุ่งเพื่อชัยชนะเพียงอย่างเดียว แต่ข้อเสีย คือ ไม่อาจใช้ร่วมกับทฤษฎีการแข่งขันในแง่ที่ว่า แม้ทรัพยากรมีอยู่จำกัดในการแบ่งปันฝ่ายหนึ่งอาจได้ประโยชน์โดยไม่ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งต้องสูญเสีย ดังนั้น ทฤษฎีการแข่งขัน ทฤษฎีการแก้ปัญหา เป็นทฤษฎีกระบวนการยุติธรรมทางเลือก เพื่อนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยสภาพปัญหาที่พบจากการศึกษา สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ปัญหาด้านทักษะ ความเชี่ยวชาญของผู้ไกล่เกลี่ย

เนื่องจากศาลจังหวัดสิงห์บุรีมีอัตรากำลังของผู้พิพากษาไม่สอดคล้องกับปริมาณคดี ทำให้ไม่มีผู้พิพากษาประจำศูนย์การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยตรง ผู้ประนีประนอมประจำศาล เป็นผู้แบ่งเบาภาระการพิจารณาคดีให้แก่ผู้พิพากษาแต่ด้วยผู้ประนีประนอมยังขาดทักษะ ความเชี่ยวชาญเรื่องข้อกฎหมายหรือเรื่องพิพาทเฉพาะ สอดคล้องกับทฤษฎีการแก้ปัญหาที่ ทุกคนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของสังคมทุกคนสนใจแก้ไขข้อพิพาทเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมควรจัดให้มีการอบรมผู้ประนีประนอมอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำทุกปีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและเกิดทักษะความเชี่ยวชาญในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

2. ปัญหาข้อจำกัดประเภทคดีที่เข้าสู่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

การไกล่เกลี่ยในคดีอาญาในชั้นศาลของประเทศไทยสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ คือ คดีความผิดอันยอมความได้ คดีอาญาที่ราษฎรฟ้องเป็นโจทก์และคดีที่ผู้เสียหาย ยื่นคำร้องตามมาตรา 44/1 ความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นความเสียหายต่อเอกชน เมื่อคู่กรณีสามารถเจรจาไกล่เกลี่ยตกลงกันได้ คู่กรณีทำสัญญาประนีประนอมยอมความ เมื่อผู้เสียหายถอนคำฟ้อง หรือถอนคำร้องทุกข์ สิทธิคดีอาญาก็ระงับไป สหรัฐอเมริกาสามารถไกล่เกลี่ยได้ ทุกประเภท เช่นเดียวกับประเทศสิงคโปร์สามารถไกล่เกลี่ยได้ทุกประเภทคดี ผู้ศึกษาเห็นว่า แนวทางการไกล่เกลี่ยคดีอาญาในชั้นศาลของประเทศไทยสอดคล้องกับแนวคิดแบบ Win – Win Concept ใช้เป็นแนวทางในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ชนะทุกฝ่ายและยังรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อการเจรจาเป็นที่ยุติและพอใจของทุกฝ่ายโดยไม่มีคนที่ต้องเสียประโยชน์และเห็นควร ขยายกรอบฐานความผิดในส่วนข้อโทษทางอาญา

แผ่นดินให้สามารถนำมาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นศาลได้ สอดคล้องกับข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2554 และข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ทั้งนี้ไม่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562

3. ปัญหากระบวนการ ขั้นตอนที่ไม่สอดคล้องการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในปัจจุบัน

ปัจจุบันก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญาในชั้นศาลเดิมคือต้องแยกคน แยกห้อง แยกสำนวนด้วย ปัจจุบันมีการแข่งขันทางด้านเทคโนโลยีเป็นอย่างมากสอดคล้องกับทฤษฎีการแข่งขัน เพื่อรักษาผลประโยชน์ของสังคมผลประโยชน์ของประชาชนผู้รับบริการได้รับประโยชน์มากที่สุดต่างฝ่ายต่างก็ต้องการบรรลุความต้องการของตน ผู้ศึกษาเห็นว่าควรนำเทคโนโลยีมาสนับสนุนการพิจารณาตัดสินคดีของศาลเช่นเดียวกับสิงคโปร์โดยใช้วิธีทางไกล่เกลี่ยทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Mediation) ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต มีการนำระบบการประชุมทางไกล (Video Conference) มาใช้ในการสนับสนุนการพิจารณาตัดสินในห้องพิจารณาคดีเกือบทุกชั้นตอน ประกอบกับการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้มีการจำกัดการเดินทางของกลุ่มคน การติดต่อสื่อสาร การประสานงานไม่สะดวกเหมือนปกติ จึงจำเป็นต้องติดต่อสื่อสารผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น โทรศัพท์เคลื่อนที่ ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น เพื่อให้คู่ความได้รับสะดวก ปลอดภัย ไม่ต้องเดินทางมาศาล สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทออนไลน์หรือประชุมออนไลน์ได้ เพื่อพัฒนาระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้เกิดประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลมากยิ่งขึ้น ช่วยลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลสอดคล้องกับบริบทของศาลในสถานการณ์ปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

การที่ไม่มีบทบัญญัติมารองรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นศาลโดยเฉพาะทำให้แต่ละศาลต้องบริหารจัดการคดีกันตามบริบทของศาลถึงแม้ว่าคดีอาญากฎหมายจะเปิดทางให้มีการไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความได้ หากจะกำหนดเป็นบทบัญญัติการไกล่เกลี่ยคดีอาญาโดยตรงให้มีสภาพบังคับใช้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์และเพิ่มประสิทธิภาพมากขึ้น จากการศึกษาและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ศึกษาเสนอแนะแนวทางดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทางเชิงกฎหมาย

1.1 ควรเพิ่มเติมข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2544 หมวด 7 ส่วนที่ 1 ข้อ 51 “เรื่องโปรแกรมการฝึกอบรมของผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนีประนอม” โดยกำหนดชั่วโมงในการฝึกอบรมของแต่ละประเภทไว้อย่างชัดเจน เช่น ประเภทผู้ไกล่เกลี่ยสมทบ ผู้ไกล่เกลี่ยเชี่ยวชาญ ผู้ไกล่เกลี่ยอาวุโส ให้มีการฝึกอบรมผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนีประนอมประจำศาลเกี่ยวกับข้อกฎหมายเฉพาะด้าน เช่น สัญญา ค่าประกัน ความรับผิดทางละเมิด กฎหมายที่ดิน พระราชบัญญัติจราจรทางบก กฎหมายอาญา เป็นต้น เพื่อให้เกิดทักษะความเชี่ยวชาญความชำนาญงานในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

1.2 ควรเพิ่มเติมข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 หมวด 1 บททั่วไป ข้อ 4 “ประเภทคดี” ให้ระบุประเภทคดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี และความผิด

ลหุโทษให้สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญาในชั้นศาลได้ เช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกาทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา ในส่วนของคดีอาญานั้นจะนำไปใช้ในขั้นตอนก่อนฟ้องและก่อนดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี และสิ่งค้ำประกันการไกล่เกลี่ยคดีก่อนฟ้องและขั้นตอนการพิจารณาคดีของศาล เนื่องจากการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องมีค่าใช้จ่ายต่ำกว่าการไกล่เกลี่ยคดีความหลังฟ้อง

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1 นำวิธีการไกล่เกลี่ยทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Mediation) ระบบการประชุมทางไกล (Video Conference) การไกล่เกลี่ยออนไลน์ ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตมาใช้เพื่อลดขั้นตอนกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้ง่าย สะดวก รวดเร็ว และประหยัดค่าใช้จ่าย เพื่อสนับสนุนการพิจารณาคดีให้มีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลมากยิ่งขึ้น

2.2 เห็นควรจัดผู้พิพากษาทำหน้าที่ประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยโดยตรงอย่างจริงจัง และให้เล็งเห็นความสำคัญในการไกล่เกลี่ยที่ผลต่อการบริหารจัดการคดีของศาล

2.3 ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบข้อดี ข้อเสียของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้อง และระหว่างพิจารณาของศาล โดยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก และประหยัดค่าใช้จ่าย

เอกสารอ้างอิง

- โชติช่วง ทัพวงศ์. (2550). *การจัดการความขัดแย้งกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท*. กรุงเทพฯ: ธนาเพรส.
- ภานุ รังสีหัทธ. (2550). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง*. กรุงเทพฯ: ธนาเพรส.
- วิรัช ชินวินิจกุล. (2556). *100 คำถามกับการไกล่เกลี่ย*. กรุงเทพฯ: คัมปาย อิมเมจจิง.
- ศาลจังหวัดสิงห์บุรี. (2563). *รายงานสถิติคดีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญา*. สิงห์บุรี: ส่วนงานไกล่เกลี่ยข้อพิพาทศาลจังหวัดสิงห์บุรี.
- สรวิศ ลิ้มปริงซี่. (2550). *การจัดการความขัดแย้งกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท*. กรุงเทพฯ: ธนาเพรส.
- สำนักวิชาการ ศาลยุติธรรม. (2549). *คู่มือสำหรับตุลาการในระบบการพิจารณาคดีครอบครัวและต่อเนื่อง*. กรุงเทพฯ: เซเว่น พรินติ้ง กรุ๊ป.

**ความได้เปรียบในธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหารไทย
ไปสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน**
**A Competitive advantage in the Business of Exporting the Thai
Food Industry to Asian Economic Community**

ภราดร กาญจนศิริ¹ และ สุจินดา เจียมศรีพงษ์²

Paradorn Kanjanasiri and Sujinda Jeamsripong

วันที่ส่งบทความ: 18 กุมภาพันธ์ 2565, วันที่แก้ไขบทความ: 12 เมษายน 2565, วันที่ตอบรับบทความ: 12 เมษายน 2565

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อสำรวจปัจจัยที่สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหารไทย 2) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์ของตัวแปรที่สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออก 3) เพื่อทดสอบสมมติฐาน วิเคราะห์อิทธิพลปัจจัยความเป็นผู้ประกอบการ ปัจจัยด้านนวัตกรรม ปัจจัยความสามารถในการส่งออก ที่สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหารไทย 4) เพื่อเป็นแนวทางค้นหาความสามารถในการส่งออกที่สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออกดังกล่าว โดยใช้ แบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ 5 ระดับ ที่หาคุณภาพแล้ว (IOC = $0.67 - 1, \alpha = 0.96$) กลุ่มตัวอย่างบริษัทธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหารไทย จำนวน 400 คนที่ได้จากการสุ่มอย่างง่ายโดยวิธีจับฉลาก สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) พบว่า 1) ปัจจัยที่สร้างความได้เปรียบในการแข่งขันคือความเป็นผู้ประกอบการ อยู่ในระดับมาก ส่วนนวัตกรรม ความสามารถในการส่งออก และความได้เปรียบในการส่งออก อยู่ในระดับปานกลาง 2) รูปแบบความสัมพันธ์ของตัวแปรที่สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหารไทยมีความสัมพันธ์กันในทางบวก 3) พบว่า ยอมรับสมมติฐานทั้งหมด โดยที่ความเป็นผู้ประกอบการ และนวัตกรรมมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันผ่านความสามารถในการส่งออก 4) 4) แนวทางค้นหาความสามารถในการส่งออกที่สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหารไทยไปสู่ประชาคมเศรษฐกิจ ที่มีตัวแปรสำคัญคือ การ

¹ นักศึกษาปริญญาเอกสาขาบริหารธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์บริหารธุรกิจและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร ตำบลหนองอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000 อีเมล pharadorn545@hotmail.com

Doctorate student of Business Administration Faculty of Business Economics and Communications, Naresuan University Nong O Subdistrict, Mueang District, Phitsanulok Province 65000. Email: pharadorn545@hotmail.com

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาสาขาบริหารธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์บริหารธุรกิจและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร ตำบลหนองอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000 อีเมล sujindac@nu.ac.th

Lecturer in Business Administration Faculty of Business Economics and Communications, Naresuan University Nong O Subdistrict, Mueang District, Phitsanulok Province 65000. Email: sujindac@nu.ac.th

บริหารเชิงรุก สำหรับปัจจัยความเป็นผู้ประกอบการ และ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ สำหรับปัจจัยด้านนวัตกรรม ผ่านปัจจัยความสามารถในการส่งออกที่มีตัวแปรที่สำคัญคือ ทักษะและความเชี่ยวชาญที่ส่งผลต่อปัจจัยความได้เปรียบในการส่งออก โดยมีตัวแปรที่สำคัญคือ การขยายตัวในการส่งออก

คำสำคัญ : ความได้เปรียบทางการแข่งขัน ธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหาร ความสามารถ ประเทศไทย

Abstract

The objectives are 1) to explore factors that create competitive advantages in export business in Thai food industry; 2) to analyze the relationship model of variables that create competitive advantages in export business; 3) to test the hypothesis, analyze the influence effect of the entrepreneurial factor, innovation factor, and ability to export factor which affects the competitive advantage in Thai food industry export business; 4) to be a guideline for searching for export capability that creates a competitive advantage. Using a qualified 5-rating scale questionnaire (IOC=0.67-1, $\alpha=0.96$) to collect data from 400 Thai food industry exporters obtained by simple random sampling. The statistics used were mean, standard deviation and statistical analysis of structural equations (SEM). The results found that 1) factors that created competitive advantages were entrepreneurialism, which was at high level; but the level of innovation, ability to export, and export advantage were at moderate level 2) The relationship model of the variables creating competitive advantages in the Thai food industry export business was positively correlated. 3) It was found that all hypotheses were accepted. Where entrepreneurship and innovation have direct and indirect influence on competitive advantage through export capability 4) guideline for searching for export capability that creates a competitive advantage in Thai food industry to the economic community which has important variables including proactive management for entrepreneurship factor and product innovation. For innovative factor, it was affected through the ability to export are skill and expertise that affects the export advantage, which is the expansion of exports.

Keywords: competitive advantage, food industry exporting, capability, Thailand

บทนำ

ประเทศไทยมีศักยภาพในการผลิตอาหารไทยสูงมาก ขณะที่ในปี พ.ศ.2562 การค้าอาหารของไทย มีมูลค่าการส่งออกอยู่ที่ 1,016,932 ล้านบาท มีการนำเข้าคิดเป็นมูลค่า 385,517 ล้านบาท คิดเป็นดุลการค้าอยู่ที่ 631,415 ล้านบาท โดยอัตราการขยายตัวปี พ.ศ.2562 เทียบกับปี 2561 ด้านการส่งออกติดลบ 4.6% และการนำเข้าติดลบ 0.7% ส่วนในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา คิดเป็นการส่งออก

อัตราเติบโต 2.4% และ นำเข้า 2.5% โดยประเทศไทย เป็นผู้ส่งออกอาหาร อันดับที่ 11 ของโลก มีส่วนแบ่งอาหารของไทยในตลาด โลกอยู่ที่ 2.5% และเป็นอันดับ 2 ของเอเชียรองจากจีน ปัจจุบันจีนเป็นตลาดส่งออกอาหารอันดับที่ 1 ของไทย มีสัดส่วนส่งออกร้อยละ 18.3 รองลงมา ได้แก่ CLMV (กัมพูชา ลาว เมียนมา และ เวียดนาม) ร้อยละ 13.9 และญี่ปุ่น ร้อยละ 12.7 ตามลำดับ พบว่าสินค้าอาหารไทย พึ่งพิงตลาดส่งออกในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาในภูมิภาคอย่างจีนและ CLMV มากขึ้น โดยมีสัดส่วนส่งออกรวมกันสูงถึงร้อยละ 32.2 เพิ่มขึ้นจากสัดส่วนร้อยละ 12.1 ในช่วง 10 ปีก่อน โดยไทยส่งออกสินค้าไปยังจีน และ CLMV เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 19.6 และ 8.9 ต่อปี สำหรับบทบาทและความสำคัญของอุตสาหกรรมอาหารต่อ เศรษฐกิจไทย พบว่ามีมูลค่าการเติบโตเศรษฐกิจ (GDP) อยู่ที่ 922,835 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วน GDP อาหารต่อ GDP ประเทศ อยู่ที่ 5.5% และคิดเป็นสัดส่วน GDP อุตสาหกรรม อยู่ที่ 20.6% (ผู้อำนวยการสถาบันอาหาร กระทรวงอุตสาหกรรม, 2654) อย่างไรก็ตามปัจจุบันไทยต้องเผชิญปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ เนื่องจากการระบาดของไวรัสโคโรนา ปัญหาย้ายแล้ง และค่าเงินบาทแข็ง และยังมีการแข่งขันเพิ่มขึ้นจากต่างประเทศที่เป็นคู่แข่งสำคัญในอนาคต เช่น เวียดนาม พม่า อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย (ผู้อำนวยการสถาบันอาหาร กระทรวงอุตสาหกรรม, 2564) จากการทบทวนวรรณกรรม Dess et al., (1997) พบว่า ปัจจัยความสามารถทางการแข่งขันให้กับผู้ส่งออกจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารส่งออก ซึ่งต้องมีวิสัยทัศน์ก้าวไกลเปลี่ยนมุมมอง พลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสและมีวิธีการบริหารจัดการองค์กรให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นให้มีการบริหารความเสี่ยง เพื่อนำข้อมูลไปใช้ประกอบการตัดสินใจ ในการบริหารเชิงรุกในด้านการคุ้มครองผู้บริโภคและส่งเสริมการค้าการ จึงจะสร้างความได้เปรียบในการส่งออก เป็นการสร้างโอกาสทางธุรกิจให้เกิดขึ้นได้ และสามารถสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นได้ นอกจากนี้ปัจจัยด้านนวัตกรรมทางการตลาดเป็นปัจจัยหนึ่งที่น่าสนใจทำให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน ผ่านกระบวนการทางการตลาดโดยใช้ความสามารถทางการตลาดที่เหมาะสมหรือความสามารถในการส่งออก (Lee & Hsieh, 2010) ที่ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้คือ หน้าที่การปฏิบัติงาน ข้อมูลข่าวสาร ทักษะและความเชี่ยวชาญ (Aydin, K. & Thandiwe, M., 2016) และ ความรู้และประสบการณ์ คำถามในงานวิจัยนี้ต้องการศึกษาว่า 1) ปัจจัยใดที่จะส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันและความสามารถในการแข่งขันในธุรกิจส่งออกอาหารไทยไปสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยพิจารณาในแง่ของผู้ประกอบการ 2) รูปแบบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลถึงความสามารถในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออกสินค้าเป็นแบบใด 3) อิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลถึงการที่จะเพิ่มขีดความสามารถในการส่งออกสำหรับอุตสาหกรรมเป็นที่จะสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันหรือไม่ 4) แนวทางในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทยสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจปัจจัยความเป็นผู้ประกอบการ ปัจจัยด้านนวัตกรรม ปัจจัยความสามารถในการส่งออก ที่สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจการส่งออกอุตสาหกรรมอาหารไทย
2. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์องค์ประกอบตัวแปรปัจจัยความเป็นผู้ประกอบการ ปัจจัยนวัตกรรม ปัจจัยความสามารถในการส่งออก ที่สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหารไทย

3. เพื่อทดสอบสมมติฐาน วิเคราะห์อิทธิพลปัจจัยความเป็นผู้ประกอบการ ปัจจัยด้านนวัตกรรม ปัจจัยความสามารถในการส่งออก ที่สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหารไทย

4. เพื่อค้นหาแนวทางในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทยสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. ประโยชน์ด้านวิชาการ ทำให้ทราบถึงรูปแบบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมส่งออกอาหารไทย เพิ่มพูนองค์ความรู้ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการส่งออก และสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจ และในอีกหลายภาคส่วน เช่น ภาคอุตสาหกรรมที่อยู่ในบริบทการแข่งขันที่คล้ายคลึงกัน สามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการอธิบายปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันได้

2. ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในโอกาสต่อไป เนื่องจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผน กำหนดกลยุทธ์ ในการส่งเสริมพัฒนาธุรกิจส่งออกอาหารได้

3. ประโยชน์ต่อผู้ประกอบการการส่งออก ผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการส่งออกของไทยทราบรูปแบบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถทางการแข่งขันในการส่งออกในไทยและตลาดการค้าของโลก สามารถประเมินตนเอง และใช้เป็นแนวทางพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันในอนาคตได้

นิยามศัพท์

1. อุตสาหกรรมอาหารไทย หมายถึง อุตสาหกรรมสินค้าอาหารไทยที่มีกลุ่มบริษัทจำหน่ายสินค้าเพื่อการส่งออกไปสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยจดทะเบียนไว้กับกรมการส่งเสริมการส่งออกแล้ว ซึ่งแบ่งเป็น 5 กลุ่ม อาทิ 1) กลุ่มอาหารกระป๋องและอาหารในภาชนะบรรจุ 2) กลุ่มอาหารแห้งและอาหารอบแห้ง 3) กลุ่มอาหารกึ่งสำเร็จรูปจากพืช 4) กลุ่มอาหารกึ่งสำเร็จรูปจากสัตว์ 5) และกลุ่มอาหารแช่เย็นและแช่แข็ง

2. ความสามารถในการส่งออกอุตสาหกรรมอาหารไทยไปสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหารไทยประสบความสำเร็จ และสามารถแข่งขันในการส่งออกได้ โดยประกอบด้วยปัจจัยความเป็นผู้ประกอบการส่งออก ปัจจัยด้านนวัตกรรม ปัจจัยความสามารถในการส่งออกของธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหารไทย และปัจจัยความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออก

3. ปัจจัยด้านความเป็นผู้ประกอบการ หมายถึง ผู้ที่ดำเนินการที่เสมือนหนึ่งเป็นผู้ประกอบการในองค์กร เพื่อการแสวงหาโอกาสใหม่โดยอาศัยความสามารถในการจัดการทรัพยากรประกอบด้วย 1) การบริหารความเสี่ยง 2) การบริหารเชิงรุก 3) และการคิดริเริ่มสร้างสรรค์

4. ปัจจัยด้านนวัตกรรม หมายถึง การนำแนวคิดใหม่หรือวิธีการใหม่ๆ เข้ามาสู่บริษัทเพื่อการสร้างมูลค่าเพิ่ม สร้างคุณค่าให้กับทรัพยากรที่มีอยู่ สามารถแบ่งได้ 4 ประเภท ได้แก่ 1) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ 2) นวัตกรรมกระบวนการ 3) นวัตกรรมการตลาด และ 4) นวัตกรรมด้านการจัดการ

5. ปัจจัยความสามารถในการส่งออก หมายถึง ความสามารถในการรวมทักษะและความรู้ที่สะสมไว้ส่งผ่านกระบวนการขององค์กรที่ช่วยให้บริษัทสามารถประสานงานกิจกรรมของพวกเขาและขยายสินทรัพย์ของพวกเขาได้ ประกอบด้วย 1) ทักษะความเชี่ยวชาญของบุคลากร 2) ความรู้และประสบการณ์ในการส่งออก 3) ข้อมูลข่าวสารหรือระบบสารสนเทศ 4) การปฏิบัติหน้าที่

6. ปัจจัยความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออก หมายถึง สิ่งที่องค์กรได้เปรียบในการส่งออกสินค้า ซึ่งเป็นความสามารถพิเศษขององค์กรที่คู่แข่งไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ ซึ่งประกอบด้วย 1) ความเป็นผู้ประกอบการองค์กร นวัตกรรมในการส่งออก และความสามารถในการส่งออก ความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหารจะสามารถแข่งขันได้ ประกอบด้วย 1) กำไรของการส่งออก 2) การขยายตัวในการส่งออก 3) ส่วนแบ่งการตลาด

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดของ Bygrave & Hofer, (1985). ที่กล่าวว่า ความเป็นผู้ประกอบการนั้นเกี่ยวข้องกับหน้าที่และกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการให้เข้ามาซึ่งโอกาสทางธุรกิจและสร้างสรรค์องค์กรให้สามารถเดินตามโอกาสนั้นๆและผลักดันให้องค์กรประสบผลสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Dess et al., (1997) ที่ว่า ความเป็นผู้ประกอบการ มีการจัดการความเสี่ยง การบริการเชิงรุก และการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และแนวคิดของ Alfred et al., (2009) ที่ว่า ความสำเร็จขององค์กรขนาดกลางและขนาดย่อมนั้นเกิดจากความสามารถของผู้ประกอบการที่นำนวัตกรรมที่เหนือกว่าคู่แข่งมาใช้และนำเสนอต่อตลาด ซึ่งนวัตกรรมที่นิยมใช้ในการแข่งขัน ประกอบด้วย นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมกระบวนการ นวัตกรรมการจัดการ นวัตกรรมการตลาด นวัตกรรมกระบวนการ (Urabe et.al., 1988) และความสามารถในการส่งออก หมายถึงความสามารถขององค์กรในด้านปฏิบัติงานส่งออก ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน เป็นตัวแปรส่งผ่าน ได้แก่ ความสามารถในการส่งออกอุตสาหกรรมอาหารไทยที่มีตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร ดังนี้ ทักษะความเชี่ยวชาญ ความรู้และประสบการณ์ในการส่งออก ข้อมูลข่าวสาร และ การปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งมีความสำคัญต่อการส่งออกที่ประสบผลสำเร็จ (Aydin & Thandiwe, 2016.; Godwin Mwesigye Ahimbisibwe et al., 2016.; Jraisat, L. et al., 2014.; Carlos M.P.Sousa & Jorge Lengler, 2011) ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ มีความสัมพันธ์กัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lee & Hsieh, (2010) ที่ พบว่า ความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรงกับความสามารถทางการตลาด สามารถสร้างนวัตกรรม และความได้เปรียบทางการแข่งขันในการส่งออกอย่างยั่งยืน และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันในการส่งออกอย่างยั่งยืน โดยผ่านความสามารถทางการตลาดส่งออกและนวัตกรรม และความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออก จากการทบทวนงานวิจัย พบว่า ความสามารถในการส่งออก ความสามารถทางการตลาด มีความสัมพันธ์ต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออกและความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กร การเป็นผู้นำตลาดส่งต่อผลกำไรทางธุรกิจไปในทางบวก อันเป็นความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออก (Slater and Narver, 2000) ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรย่อยคือ กำไรจากการส่งออก (Carlos M.P.Sousa & Jorge Lengler, 2011) การขยายตัวของการส่งออก (Stevo Pucar, 2012) และส่วนแบ่งการตลาด (Hellofs & Jacobson, 1999) เป็นต้น

ได้เปรียบเทียบการแข่งขันในธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหารโดยส่งผ่านความสามารถในการส่งออกอุตสาหกรรมอาหาร

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร ศึกษาจากผู้ประกอบการธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหารไทย จากจำนวน 541 บริษัท ที่มีตำแหน่งการบริหารตามโครงสร้างบริษัทฯ ละ 8 คน รวม 4,328 คน (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2562) เช่น ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ กรรมการผู้จัดการใหญ่ ผู้บริหารฝ่ายผลิต ผู้บริหารฝ่ายการตลาด ผู้บริหารฝ่ายจัดซื้อ ผู้อำนวยการฝ่ายขาย และ ผู้จัดการฝ่ายขายต่างประเทศ

กลุ่มตัวอย่าง โดยทำการสำรวจเฉพาะบริษัทที่จดทะเบียนเป็นผู้ประกอบการส่งออกจำนวน 400 บริษัทฯ ละ 5 คน ตามตำแหน่งการบริหารตามโครงสร้าง ได้กลับคืนมา 86 บริษัท รวม 430 คน คัดแบบสอบถามที่ตอบครบถ้วนสมบูรณ์ให้เหลือ 400 ชุด (สุภามาส อังคุโชติ และ คณะ, 2552)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบ 5 ระดับ จากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัยโดยหาดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่าอยู่ระหว่าง 0.67-1 และนำไป try out กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงคือผู้ประกอบการธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหารไทย จำนวน 6 บริษัทฯ ละ 5 คน ได้ 30 คน และหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัยโดยหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาร์ค ได้ค่า 0.960

การเก็บรวบรวมข้อมูล ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ตามที่อยู่ของสถานประกอบการส่งออกอุตสาหกรรมอาหารไทยจดทะเบียนเป็นผู้ประกอบการส่งออกจำนวน 400 บริษัทฯ ละ 5 คน ตามตำแหน่งการบริหารตามโครงสร้าง โดยแนบซองตอบกลับไปด้วยและมีกำหนดระยะเวลาในการส่งกลับคืนภายในระยะเวลาที่กำหนด ทั้งนี้ หากไม่ได้รับการตอบกลับภายในระยะเวลาที่กำหนด 15 วัน ผู้วิจัยจะทำการโทรศัพท์ไปสอบถามเป็นรายๆ เพื่อให้ได้แบบสอบถามกลับคืน

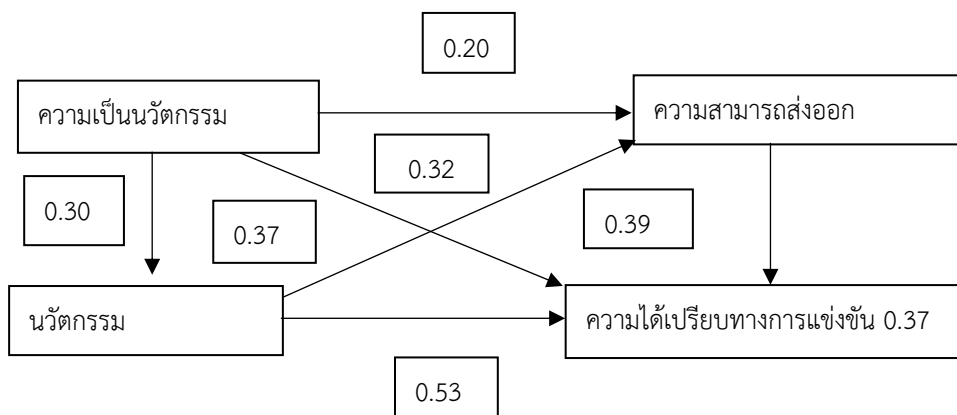
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ใช้ 1) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ค่าความเบ้ ความโด่ง 2.) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันลำดับที่สอง (confirmatory factors analysis for second order—CFA) เพื่อยืนยันข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง ว่าสอดคล้องกับโมเดลที่เสนออย่างไรบ้าง แม้ว่าการวิเคราะห์องค์ประกอบนี้ จะแยกกันตามตัวแปรแฝง แต่จะนำไปพร้อมๆ กันในคราวเดียวกันได้โดยใช้สมการโครงสร้าง SEM เพื่อที่จะได้ทราบว่าแต่ละโมเดลวัดของแต่ละปัจจัยมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างไร เพื่อทำการปรับโมเดลให้สอดคล้องกับความเป็นจริงและสามารถนำไปใช้งานอย่างถูกต้องและเหมาะสม 3) การวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวไว้ข้างต้น (การทดสอบสมมุติฐาน) โดยการประยุกต์ใช้หลักการของ (Path Analysis—PA) มาทำการวิเคราะห์โดยใช้โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) ไปพร้อมกับวิเคราะห์องค์ประกอบซึ่งโมเดลนี้จะเรียกว่าโมเดลโครงสร้าง (Structural Model) จะได้เส้นทางเชิงสาเหตุของแต่ละปัจจัยว่ามีอิทธิพลระหว่างปัจจัยอย่างไรบ้าง เพื่อที่จะนำเส้นทางเหล่านี้ไปสร้างเส้นทางความได้เปรียบทางการตลาดต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการสำรวจปัจจัยความเป็นผู้ประกอบการ ปัจจัยด้านนวัตกรรม ปัจจัยความสามารถในการส่งออก ที่สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจการส่งออกอุตสาหกรรมอาหารไทย พบว่า **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน** คือ ปัจจัยด้าน ความเป็นผู้ประกอบการธุรกิจส่งออก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62, S.D = 0.82$) รองลงมาคือ ปัจจัยด้านนวัตกรรม พบว่า โดยเฉลี่ยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.46, S.D = 0.98$) ปัจจัยด้านความสามารถในการส่งออกโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44, S.D = 0.90$) และด้านความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออกไทย โดยภาพรวมเฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.25, S.D = 0.86$) ซึ่งเป็นผลการสำรวจปัจจัยต่าง ๆ ที่พบว่า ความเป็นผู้ประกอบการธุรกิจส่งออก โดยมีตัวแปรสังเกตได้ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การบริหารเชิงรุก ($\bar{X} = 3.67, S.D = 0.86$) รองลงมาคือ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 3.65, S.D = 0.85$) และ การบริหารความเสี่ยง ($\bar{X} = 3.54, S.D = 0.76$) ซึ่งข้อมูลมีค่าความเบ้เป็นลบ (-0.516) ดังนั้น การแจกแจงข้อมูลจึงมีลักษณะเบ้ซ้าย ส่วนความโด่งของตัวแปรสังเกตได้โดยรวมมีค่าความโด่งต่ำกว่าโค้งปกติ ส่วนปัจจัยด้านนวัตกรรม โดยมีตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ นวัตกรรมการตลาด ($\bar{X} = 3.50, S.D = 0.96$) รองลงมาคือ รองลงมาคือ นวัตกรรมการจัดการ ($\bar{X} = 3.50, S.D = 0.97$) อันดับสุดท้ายคือ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 3.41, S.D = 1.03$) ซึ่งข้อมูลมีค่าความเบ้เป็นลบ (-0.017) ดังนั้นการแจกแจงข้อมูลจึงมีลักษณะเบ้ซ้าย ส่วนความโด่งของตัวแปรสังเกตได้โดยรวมมีค่าความโด่งต่ำกว่าโค้งปกติ **ปัจจัยด้านความสามารถในการส่งออก** ที่มีตัวแปรสังเกตได้ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความรู้และประสบการณ์ส่งออก ($\bar{X} = 3.59, S.D = 0.81$) รองลงมาคือ ด้านข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 3.42, S.D = 0.96$) และการปฏิบัติหน้าที่ ($\bar{X} = 3.41, S.D = 0.93$) อันดับสุดท้ายคือ ทักษะและความเชี่ยวชาญ ($\bar{X} = 3.37, S.D = 0.92$) ซึ่งข้อมูลมีค่าความเบ้เป็นลบ (-0.033) ดังนั้นการแจกแจงข้อมูลจึงมีลักษณะเบ้ซ้าย ส่วนความโด่งของตัวแปรสังเกตได้โดยรวมมีค่าความโด่งต่ำกว่าโค้งปกติ **ปัจจัยด้านความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออก** ที่มีตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การขยายตัวในการส่งออก ($\bar{X} = 3.50, S.D = 0.05$) รองลงมาคือ กำไร ($\bar{X} = 3.40, S.D = 0.86$) และ อันดับสุดท้ายคือส่วนแบ่งการตลาด ($\bar{X} = 2.85, S.D = 0.79$) ซึ่งข้อมูลมีค่าความเบ้เป็นบวก (0.002) ดังนั้นการแจกแจงข้อมูลจึงมีลักษณะเบ้ขวา ส่วนความโด่งของตัวแปรสังเกตได้โดยรวมมีค่าความโด่งต่ำกว่าโค้งปกติ

2. ผลการวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์องค์ประกอบตัวแปรปัจจัยความเป็นผู้ประกอบการ ปัจจัยนวัตกรรม ปัจจัยความสามารถในการส่งออก ที่สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหารไทย พบว่า มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกดังนี้ **ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบตัวแปรปัจจัยต่าง ๆ** เป็นผลวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของตัวแปรเหตุคือปัจจัยด้านความเป็นผู้ประกอบการ มีตัวแปรสังเกตได้ ได้แก่ ด้านการบริหารเชิงรุก มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 1.85 มากที่สุด ปัจจัยด้านนวัตกรรม มีตัวแปรสังเกตได้ คือด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน เท่ากับ 1.00 มากที่สุด ตัวแปรส่งผ่านคือปัจจัยด้านความสามารถในการส่งออกมีตัวแปรสังเกตได้ คือ ด้านทักษะและความเชี่ยวชาญ มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 3.41 มากที่สุด ตัวแปรผลคือปัจจัยด้านความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออกมีตัวแปรสังเกตได้ คือ ด้านการขยายตัวในการส่งออก มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเท่ากับ 1.00 มากที่สุด จากผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อความได้เปรียบในการดำเนินธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหารไทยนั้น

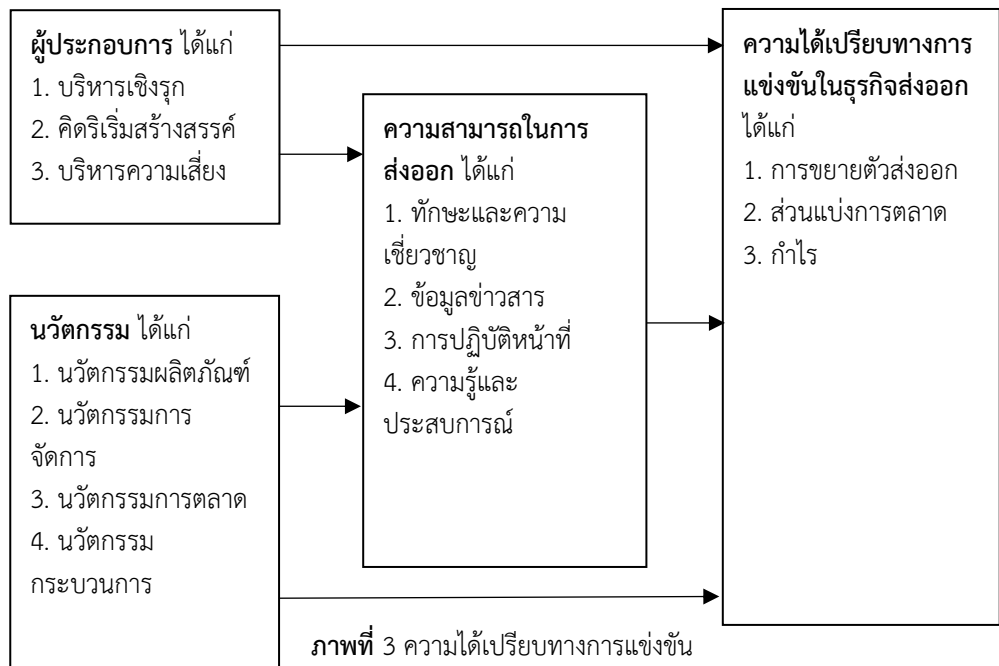
ของปัจจัยด้านความเป็นผู้ประกอบการ มีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน เท่ากับ 0.32 และมีอิทธิพลทางอ้อมโดยผ่านปัจจัยด้านความสามารถในการส่งออก เท่ากับ 0.60 มีอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.91 และผ่านปัจจัยด้านนวัตกรรม ซึ่งมีค่าน้ำหนักค่อนข้างมาก คือ 0.83 และปัจจัยด้านนวัตกรรม มีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันเท่ากับ 0.53 และมีอิทธิพลทางอ้อมโดยผ่านปัจจัยความสามารถในการส่งออก เท่ากับ 0.76 ดังนั้นมีอิทธิพลรวมเท่ากับ 1.29 ซึ่งมีความ แสดงว่า นวัตกรรมมีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหารมาก (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลเชิงสาเหตุระหว่างปัจจัย

3. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ยอมรับสมมติฐานทั้งหมด คือ จากผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อความได้เปรียบในการดำเนินธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหารไทย นั้นของปัจจัยด้านความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรง เท่ากับ 0.32 และมีอิทธิพลทางอ้อมโดยส่งผ่านปัจจัยด้านความสามารถในการส่งออก เท่ากับ 0.60 อิทธิพลรวมเท่ากับ 0.91 และผ่านปัจจัยด้านนวัตกรรม ซึ่งมีค่าน้ำหนักค่อนข้างมาก คือ 0.83 แสดงว่า มีอิทธิพลมาก นั่นคือ ยอมรับสมมติฐาน (H1) คือ ปัจจัยความเป็นผู้ประกอบการธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหารและความสามารถในการส่งออกอุตสาหกรรมอาหารมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหารไทย ดังนี้ คือ ยอมรับ H1a: ปัจจัยความเป็นผู้ประกอบการธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหาร มีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการส่งออกอุตสาหกรรมอาหาร ยอมรับ H1b: และยอมรับ H1c: ปัจจัยความเป็นผู้ประกอบการธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหาร มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหาร โดยส่งผ่านความสามารถในการส่งออกอุตสาหกรรมอาหาร และปัจจัยด้านนวัตกรรม มีอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.53 และมีอิทธิพลทางอ้อมโดยส่งผ่านคือปัจจัยความสามารถในการส่งออก เท่ากับ 0.76 อิทธิพลรวมเท่ากับ 1.29 ซึ่งมีความ แสดงว่า นวัตกรรมมีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหารมาก ยอมรับสมมติฐาน H2: ดังนี้คือ ยอมรับ H2a: ปัจจัยด้านนวัตกรรมมีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการส่งออกอุตสาหกรรมอาหาร ยอมรับ H2b: ปัจจัยด้านนวัตกรรมมีอิทธิพลทางตรงต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหาร และยอมรับ H2c: ปัจจัยด้าน

นวัตกรรมมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหาร โดยส่งผ่านความสามารถในการส่งออกอุตสาหกรรมอาหาร (ภาพที่ 3)

4. ผลการค้นหามาตรฐานในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทยสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนคือ ปัจจัยด้านความเป็นผู้ประกอบการ และนวัตกรรมที่มีตัวแปรสังเกตได้ ได้แก่ การบริหารเชิงรุก และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ผ่านความสามารถในการส่งออก คือทักษะและความเชี่ยวชาญที่ส่งผลต่อความได้เปรียบในการส่งออกคือการขยายตัวในการส่งออก

อภิปรายผล

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน คือ ปัจจัยด้าน ความเป็นผู้ประกอบการ ธุรกิจส่งออกโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ปัจจัยด้านนวัตกรรม ความสามารถในการส่งออก และความได้เปรียบทางการแข่งขันส่งออก พบว่า โดยเฉลี่ยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด ซึ่งเป็นผลการสำรวจปัจจัยต่าง ๆ ที่พบว่า ความเป็นผู้ประกอบการธุรกิจส่งออก มีตัวแปรสังเกตได้ ที่มีค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ การบริหารเชิงรุก การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการบริหารความเสี่ยง ซึ่งการแจกแจงของตัวแปรของปัจจัยความเป็นผู้ประกอบการ มีค่าความเบ้เป็นลบ (-0.52) ดังนั้นการแจกแจงข้อมูลจึงมีลักษณะเบ้ซ้าย ส่วนความโด่งของตัวแปรสังเกตได้โดยรวมมีค่าความโด่งต่ำกว่าโด่งปกติ เนื่องจากมีค่าน้อยกว่า 0 แสดงว่า การแจกแจงของตัวแปรของปัจจัยความเป็นผู้ประกอบการมีการกระจายตัวแบบแบน แสดงว่าการวิจัยในปัจจัยด้านผู้ประกอบการมีความสำคัญเกี่ยวข้องในธุรกิจส่งออก ส่วนปัจจัยด้านนวัตกรรม โดยมีตัวแปรสังเกตได้ ที่มีค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปหา

น้อยที่สุด คือ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมการตลาด นวัตกรรมกระบวนการ และนวัตกรรมการจัดการ ซึ่งมีค่าความเบ้เป็นลบ (-0.02) ดังนั้นการแจกแจงข้อมูลจึงมีลักษณะเบ้ซ้าย ส่วนความโด่งของตัวแปรสังเกตได้โดยรวมมีค่าความโด่งต่ำกว่าโค้งปกติ เนื่องจากมีค่าน้อยกว่า 0 แสดงว่า การแจกแจงของตัวแปรของปัจจัยด้านนวัตกรรม มีการกระจายตัวแบบแบน แสดงว่านวัตกรรมมีผลต่อความสำเร็จของการแข่งขันในธุรกิจส่งออกที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร อาทิ นวัตกรรมกระบวนการ นวัตกรรมการจัดการ นวัตกรรมการตลาด และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (lien et al.,2011) ส่วนปัจจัยด้านความสามารถในการส่งออกที่มีตัวแปรสังเกตได้ ที่มีค่าเฉลี่ยจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดคือ ทักษะความเชี่ยวชาญ ข้อมูลข่าวสาร การปฏิบัติหน้าที่ และความรู้และประสบการณ์ส่งออก ซึ่งทักษะและความเชี่ยวชาญ ปัจจัยความสามารถในการส่งออกมีค่าความเบ้เป็นลบ (-0.03) ดังนั้นการแจกแจงข้อมูลจึงมีลักษณะเบ้ซ้าย ส่วนความโด่งของตัวแปรสังเกตได้โดยรวมมีค่าความโด่งต่ำกว่าโค้งปกติ เนื่องจากมีค่าน้อยกว่า 0 แสดงว่า มีการกระจายตัวแบบแบน รองลงมาคือด้านข้อมูลข่าวสาร ซึ่งด้านข้อมูลข่าวสารนี้มีการแบ่งปันข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการส่งออกทางการเงิน ซึ่งมีผลกระทบเชิงบวกต่อผลของคุณภาพความสัมพันธ์ ต่อประสิทธิภาพการส่งออก การแบ่งปันข้อมูลในความสัมพันธ์ (Jraisat, L. et al. 2014) และ การปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งด้านการปฏิบัติหน้าที่นี้ เป็นการวางแผนทางเทคโนโลยีของผลิตภัณฑ์นั้นซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการประสานงานระหว่างกันที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการส่งออก ซึ่งการวัดประสิทธิภาพการส่งออก ส่วนใหญ่พัฒนาเป็นทฤษฎีการส่งออกในระดับการปฏิบัติงาน เช่น การปฏิบัติงานส่งออกของประสิทธิภาพ (Carlos M.P.Sousa & Jorge Lengler., 2011) ด้านความรู้และประสบการณ์นี้เป็นการผสมผสานความรู้และทักษะที่พัฒนาไปสู่ขีดความสามารถทางการตลาด ที่บรรลุความได้เปรียบทางการแข่งขัน ซึ่งให้ผลบวกต่อตัวกลางส่งออกอย่างมีนัยสำคัญ และส่งผลกระทบต่อทั้งประสิทธิภาพของตัวกลางส่งออกและความสามารถในการลดค่าใช้จ่ายของลูกค้า และความสามารถทางการตลาดมีความเกี่ยวข้องอย่างมากกับประสิทธิภาพขององค์กรอย่างมีนัยสำคัญ และประสบการณ์ในการส่งออกในอดีตมีผลต่อผลิตภัณฑ์ของบริษัทอย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน และมีการใช้กลยุทธ์ประสบการณ์ในธุรกิจระหว่างประเทศและการฝึกอบรมซึ่งปัจจัยทางเศรษฐกิจ ดังนั้นได้ความรู้ที่สั่งสมมานานจะกลายเป็นประสบการณ์นั่นเอง (Godwin Mwesigye Ahimbisibwe et al., 2016) อนึ่งปัจจัยด้านความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออกที่มีตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การขยายตัวในการส่งออก กำไร และ ส่วนแบ่งการตลาด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Slater & Narver,(2000) ที่พบว่า การเป็นผู้นำตลาดส่งผลต่อกำไรทางธุรกิจในทางบวกอันเป็นความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออก ที่ประกอบด้วยตัวแปรย่อยหรือตัวแปรสังเกตได้คือ กำไรจากการส่งออก การขยายตัวของการส่งออกและส่วนแบ่งการตลาด (Hellofs & Jacobson, 1999) เป็นต้น และตัวแปรของปัจจัยความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออกซึ่งมีค่าความเบ้เป็นบวก ดังนั้นการแจกแจงข้อมูลจึงมีลักษณะเบ้ขวา ส่วนความโด่งของตัวแปรสังเกตได้โดยรวมมีค่าความโด่งต่ำกว่าโค้งปกติ เนื่องจากมีค่าน้อยกว่า 0 แสดงว่า การแจกแจงของตัวแปรของปัจจัยความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออก มีการกระจายตัวแบบแบน อย่างไรก็ตามตัวแปรของปัจจัยต่างๆทั้งหมดนี้ส่วนมากมีค่าเฉลี่ยค่อนข้างสูง ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ และค่าความโด่ง และข้อมูลส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่สามารถนำไปวิเคราะห์ทางสถิติได้ดี โดยที่ปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์กัน

2. ผลการวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์องค์ประกอบตัวแปรปัจจัยต่าง ๆ พบว่า สมพันธ์กัน ในเชิงบวก โดยเป็นผลวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของตัวแปรเหตุคือปัจจัยด้านความเป็น ผู้ประกอบการ และนวัตกรรมมีตัวแปรสังเกตได้ที่มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานมากที่สุด ได้แก่ ด้าน การบริหารเชิงรุก และด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ตัวแปรส่งผ่านคือปัจจัยด้านความสามารถในการส่งออก มีตัวแปรสังเกตได้ คือ ด้านทักษะและความเชี่ยวชาญ มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานมากที่สุด ตัวแปร ผลคือปัจจัยด้านความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออกมีตัวแปรสังเกตได้ที่มีน้ำหนักองค์ประกอบ มาตรฐานมากที่สุด คือ ด้านการขยายตัวในการส่งออก อย่างไรก็ตาม ตัวแปรสังเกตได้เหล่านี้และข้อ คำถามมีค่าทางสถิติมากพอ สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ เนื่องจากว่า การวิเคราะห์อิทธิพลระหว่างปัจจัย ต่างๆเป็นการวิเคราะห์ในลักษณะภาพรวม โดยการประยุกต์ใช้หลักการของ Path Analysis ทำการ วิเคราะห์โดยใช้สมการโครงสร้าง SEM ไปพร้อมกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ ซึ่งโมเดลที่ได้นี้ เรียกว่า โมเดลโครงสร้าง จะได้เส้นทางเชิงสาเหตุของแต่ละปัจจัยว่ามีอิทธิพลระหว่างปัจจัยทั้งทางตรงและ ทางอ้อมที่นำเสนอและจากการทบทวนวรรณกรรม ว่าเหมือนหรือแตกต่างอย่างไรบ้างตามสมมุติฐานการ วิจัย พบว่า โมเดลการวัดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3. ผลการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า ยอมรับผลการทดสอบสมมุติฐานทั้งหมด โดยผล การวิเคราะห์อิทธิพลปัจจัยความเป็นผู้ประกอบการ ปัจจัยด้านนวัตกรรม ปัจจัยความสามารถในการ ส่งออก ที่สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหารไทย เป็นสำหรับการ วิเคราะห์อิทธิพลเชิงสาเหตุ และทดสอบสมมุติฐานการวิจัยไปพร้อมกัน จากผลการวิเคราะห์อิทธิพล ทางตรงและทางอ้อมต่อความได้เปรียบในการดำเนินธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหารไทยนั้น ของปัจจัย ด้านความเป็นผู้ประกอบการมีอิทธิพลทางตรง และมีอิทธิพลทางอ้อมโดยผ่านปัจจัยด้านความสามารถใน การส่งออก และผ่านปัจจัยด้านนวัตกรรมซึ่งมีค่าน้ำหนักค่อนข้างมาก แสดงว่า มีอิทธิพลมาก นั่นคือ ผลการทดสอบสมมุติฐาน (H1) ดังนี้ คือ ยอมรับ H1a, H1b และ H1c สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lien et.al., (2011) ที่พบว่า นวัตกรรมมีผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันส่งออกที่แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญ ส่งผลต่อโดยตรงต่อความสำเร็จขององค์กร อาทิ นวัตกรรมกระบวนการ นวัตกรรมจัดการ นวัตกรรมทางการตลาด และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ เป็นต้น และปัจจัยด้านนวัตกรรมที่มีอิทธิพลทางตรง และทางอ้อมโดยผ่านปัจจัยความสามารถในการส่งออก ซึ่งมีค่ามาก และปัจจัยนวัตกรรมที่มีอิทธิพล ทางตรงต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหารไทย และมีอิทธิพลทางอ้อม โดยส่งผ่านความสามารถในการส่งออก แสดงว่า นวัตกรรมมีอิทธิพลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันใน ธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหารมาก ยอมรับสมมุติฐาน H2: ดังนี้คือ ยอมรับ H2a, H2b และ H2c สอดคล้องกับ Lien et.al., (2011) ที่พบว่า นวัตกรรมยังมีผลในเชิงบวกต่อความสามารถทางการตลาด การวางแผนตลาดและนวัตกรรมในองค์กรมีความสัมพันธ์กัน อนึ่งโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูล เชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ที่พอที่จะนำไปสรุปผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยและอิทธิพลเชิง สาเหตุทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหารไทย ไปสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

4. ผลการค้นหามหาแนวทางในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทยสู่ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน คือ ปัจจัยด้านความเป็นผู้ประกอบการ และนวัตกรรมที่มีตัวแปรสังเกตได้ ได้แก่ การบริหารเชิงรุก และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ผ่านความสามารถในการส่งออก คือ ทักษะและความ เชี่ยวชาญ ที่ส่งผลต่อความได้เปรียบในการส่งออก คือ การขยายตัวในการส่งออก ซึ่งบริษัทส่งออก

อาหารไทย ภาครัฐ บริษัทส่งออกสินค้าประเภทอื่น ตลอดจนนักวิชาการ และผู้สนใจ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ โดยใช้เป็นแนวทางในการวางแผนใช้กลยุทธ์ในธุรกิจส่งออก เช่น ปัจจัยด้านผู้ประกอบการ และปัจจัยด้านนวัตกรรมนำมาเป็นการบริหารจัดการองค์กร และนำปัจจัยด้านความสามารถในการส่งออกมาใช้ควบคู่กันด้วย ก็จะทำให้ธุรกิจส่งออกเกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันได้

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน คือ ปัจจัยด้าน ความเป็นผู้ประกอบการ ธุรกิจส่งออกโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ปัจจัยด้านนวัตกรรม ความสามารถในการส่งออก และความได้เปรียบทางการแข่งขันส่งออก พบว่า โดยเฉลี่ยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งหมด ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าสถิติพื้นฐาน ของตัวแปรสังเกตได้ เช่นค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ ค่าความโด่ง และค่าความสัมพันธ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการกระจาย และการแจกแจงของตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัวแปร เหมาะสมในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเส้นในโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป

2. ผลการวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์องค์ประกอบตัวแปรปัจจัยต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของการสร้างทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออก อุตสาหกรรมอาหารไทย สำหรับตัวแปรแฝงต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบค่อนข้างมาก สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติได้

3. ผลทดสอบสมมติฐาน พบว่า ยอมรับสมมติฐานทั้งหมด โดยผลการวิเคราะห์อิทธิพลปัจจัย ความเป็นผู้ประกอบการ ปัจจัยด้านนวัตกรรม ปัจจัยความสามารถในการส่งออก ที่สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหารไทย เป็นการวิเคราะห์อิทธิพลเชิงสาเหตุ และทดสอบสมมติฐานการวิจัยไปพร้อมกัน และจากผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออกอุตสาหกรรมอาหารไทย พบว่า ความเป็นผู้ประกอบการ และนวัตกรรม มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อม ต่อ ความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออก โดยส่งผ่านความสามารถในการส่งออก

4. ผลการค้นหามาแนวทางในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทยสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน คือ ปัจจัยด้านความเป็นผู้ประกอบการ และนวัตกรรมที่มีตัวแปรสังเกตได้ ได้แก่ การบริหารเชิงรุกและนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ผ่านความสามารถในการส่งออก คือ ทักษะและความเชี่ยวชาญ ที่ส่งผลต่อความได้เปรียบในการส่งออก คือ การขยายตัวในการส่งออก

ข้อเสนอแนะ

1. สำหรับการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

1.1 ผู้ประกอบการส่งออกอุตสาหกรรมอาหารและอุตสาหกรรมอื่นๆ สามารถนำข้อมูลปัจจัย ความเป็นผู้ประกอบการ และปัจจัยนวัตกรรมเป็นปัจจัยที่เป็นต้นเหตุที่สามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออกโดยตรงและโดยทางอ้อมส่งผ่านความสามารถในการส่งออก ซึ่งมีตัวแปรสังเกตได้ที่สำคัญคือการบริหารเชิงรุก และ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ และ ทักษะและความเชี่ยวชาญ ไปประยุกต์ใช้เป็นข้อมูลเชิงนโยบายในการวางแผน กำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในธุรกิจส่งออก และเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดการค้าโลก

1.2 สำหรับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในด้านการกำกับดูแลหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมส่งออกของไทย สามารถใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางการวางแผน การพัฒนา สนับสนุน ส่งเสริมธุรกิจภาคการส่งออกเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาธุรกิจการส่งออก

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่นๆเพิ่มเติมซึ่งเกี่ยวกับปัจจัย สภาวะแวดล้อมทางการแข่งขันของตลาดส่งออกหลักและตลาดที่มีศักยภาพสูงในอาหารแต่ละประเภท เพื่อให้ภาพรวมของการวิเคราะห์ความสามารถทางการแข่งขันชัดเจนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ (2562). **Thailand Trading Report** สืบค้นจาก

<https://www.bangkokbiznews.com/pr/detail/78231>.

กระทรวงอุตสาหกรรม ผู้อำนวยการสถาบันอาหาร. (2564). **ดัชนี "ไทย" ติดอันดับ 10 ผู้นำส่งออก**

อาหารระดับโลก สืบค้นจาก <https://www.posttoday.com/economy/news/633983>

สุภมาส อังศุโชติ และ คณะ (2552). **โปรแกรม SPSS และตามด้วยการวิเคราะห์โมเดลมินิด้วย**

โปรแกรม LISREL คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Alfred S., Christian R. and Dirk.C.(2009). Innovation success of non-R&D-performers: substituting

technology by management in SMEs. **Small Business Economics**. 33(1), 35-58.

Aydin, K. & Thandiwe, M. (2016). Impact of marketing effectiveness and capabilities and export

market orientation on export performance: Evidence from Turkey. **European Business Review**. 28(5), 532-559.

Bygrave, W.D., & Hofer, C.W. (1991). Theorizing about entrepreneurship. **Theory and Practice**, 16(2), 13-22.

Carlos M.P. Sousa & Jorge Lengler. (2011). Examining the Determinants of Interfunctional Coordination and Export Performance: an Investigation of Brazilian Export. **International Marketing Review**, 21, 189-206.

Dess, G. G., Lumpkin, G.T., & Covin, J.G. (1997). Entrepreneurial Strategy marketing and performance tests of contingency and configurational models, **Strategic Management Journal**, 18(3), 677-695.

Godwin Mwesigye Ahimbisibwe. Stefen Kurutaro Nkundabanyanga, Gideon Nkurunziza & David Nyamuyonjo. (2016). Knowledge absorptive capacity: do all its dimensions matter for export performance of SMEs?. **World Journal of Entrepreneurship Management and Sustainable Development**. 12(2), 139-160.

Hellöfs and Jacobson (1999), the relationship between *market share* and quality perception

is influenced by network externality. **Marketing journal**. 63 (1), 16-25.

- Jraisat, L.; Gotsi.M. and Bourlakis, M.(2014). Drivers of information Sharing and export performance in the Jordanian agri-food export supply chain. **International Marketing Review**. 30(4), 323-356.
- Lee, J.S. & Hsieh C. J. (2010). A research in relating entrepreneurship, Marketing capability, innovative capability and sustained competitive advantage. *Journal of Business and Economics Research*, 8(9),109-120.
- Lien,B.,Wim,J., Marion,D.,and Tinne,L.(2011). A study of the relationships Between generation, market orientation, and innovation in family firms. **Family Business Review**. 24(3), 252-272.
- Slater,S.F.and Narver, J.C. (2000).The Positive Effect of a Market Orientation Business Profitability: A Balanced Replication.**Journal of Business Research**. 48, 69–73.
- Stevo Pucar (2012). The influence of intellectual capital on export performance. **Journal of Intellectual Capital**. 13(2), 248-261.
- Urabe, K., Child, J. & Kagano,T.(1988). Innovation and management International comparison.
- The Concept of Fit in Contingency Theory**, Berlin: Walter de Gruyter and Co.

ภาพลักษณ์และการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ MUJI ผ่านกลยุทธ์การสื่อสาร
การตลาดเรื่องการปรับลดราคาของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร
และปริมณฑล

MUJI Brand Image and Buying Decision of Consumers in
Bangkok and Suburban Area through Integrated Marketing
Communication Strategy in Discount Pricing

ชัชญา สกุนา¹ และ สุพิชฌาย์ ฉิมจินดา²

Chachaya Sakuna and Supitcha Chimjinda

วันที่ส่งบทความ: 22 พฤศจิกายน 2564, วันที่แก้ไขบทความ: 10 มีนาคม 2565,

วันที่ตอบรับบทความ: 12 เมษายน 2565

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพลักษณ์และการตัดสินใจซื้อแบรนด์ MUJI ผ่านกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเรื่องการปรับลดราคาของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) 400 ชุด ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 18-23 ปี มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพพนักงานเรียน/นักศึกษา และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 -20,000 บาท

ข้อมูลเกี่ยวกับภาพลักษณ์ตราสินค้าแบรนด์ MUJI ผ่านกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเรื่องการปรับราคา พบว่า กลุ่มตัวอย่างการวิจัยครั้งนี้ มีความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์แบรนด์ MUJI ผ่านกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเรื่องการปรับราคา ในภาพรวมแต่ละด้านโดยรวมมีความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์แบรนด์อยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยละเอียด พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นระดับมากที่สุด ในด้านบุคลิกภาพ รองลงมา คือ ด้านคุณค่า และด้านผู้ใช้ตามลำดับ

¹ อาจารย์ประจำสาขาสื่อสารการตลาดดิจิทัลและแบรนด์ดิ้ง วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต อีเมล: chachaya.s@rsu.ac.th

Assistant Professor, College of Communication Arts, Rangsit University E-mail: chachaya.s@rsu.ac.th

² นักศึกษาสาขาสื่อสารการตลาดดิจิทัลและแบรนด์ดิ้ง วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

Student, College of Communication Arts, Rangsit University E-mail: chachaya.s@rsu.ac.th

ข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ MUJI ผ่านกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเรื่อง การปรับราคาจากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างการวิจัยครั้งนี้ มีการตัดสินใจซื้อแบรนด์ MUJI ผ่านกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเรื่องการปรับราคา ในภาพรวมแต่ละด้านโดยรวมมีผลต่อการตัดสินใจซื้ออยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยละเอียด พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการตัดสินใจซื้ออยู่ในระดับมาก ในด้านการตัดสินใจซื้อ รองลงมา คือ ด้านการรับรู้ถึงความต้องการ และด้านการประเมินทางเลือกตามลำดับ

คำสำคัญ : ภาพลักษณ์, การตัดสินใจซื้อ, การสื่อสารการตลาด, การปรับลดราคา

Abstract

The objective of the research is to study MUJI Brand Image and Buying Decision of Consumers in Bangkok and Suburban Area through Integrated Marketing Communication (IMC) Strategy in Discount Pricing, using 400 individual questionnaires as a tool for data collection in this quantitative research and use descriptive statistics to analyze the data. The result revealed that most of the samples were 18 – 23 years old with bachelor's degree. They were school and university students with the average income of 10,001 – 20,000 baht per month.

According to MUJI brand image through IMC strategy in discount pricing, it showed that the overall opinion of respondents toward MUJI brand image through IMC strategy in discount pricing was high in level, however, when considering thoroughly, personality dimension was the highest level, following by value dimension and user dimension, respectively.

Regarding to buying decision through IMC in Discount Pricing, it was found that IMC strategy in discount pricing effected on buying decision of the research samples is at highest level. However, when considering thoroughly, it showed that their buying decision was at high level in purchase decision stage, following by need recognition stage and evaluation of alternatives stage, respectively.

Keywords: Brand image, Buying Decision, Marketing Communication, Discount Pricing

บทนำ

ปัจจุบันนี้มีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคระบบเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล ส่งผลให้พฤติกรรมของผู้บริโภคมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมากจากในอดีต นั่นก็คือ ผู้บริโภคมีความต้องการความสะดวกสบายมากขึ้น นิยมเลือกซื้อสินค้าตามความพอใจที่หลากหลายมากขึ้น ต้องการความทันสมัย

เรียบง่าย มีราคาที่เหมาะสม รวมทั้งรสนิยมในการเลือกซื้อสินค้าหรือบริการ ซึ่งในปัจจุบันนี้กระแส Minimal (มินิมอล) ไม่ว่าจะหันไปทางไหน เราทุกคนมักจะนิยมสิ่งของ สถานที่ หรือสไตล์การแต่งตัวในลักษณะมินิมอล ซึ่งได้รับอิทธิพลจากประเทศญี่ปุ่นในแนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์ของญี่ปุ่นนั้น ต้องวางอยู่บนพื้นฐานของความเรียบง่าย และใกล้ชิดธรรมชาติมากที่สุด (Praornpit Katchwattana, 2019) ซึ่งสิ่งที่มีอิทธิพลกับนิยามความ "มินิมอล" ของคนก็คงหนีไม่พ้นอิทธิพลจากแบรนด์ โดยเฉพาะ MUJI (มุจิ) ที่มีภาพลักษณ์ในประเทศไทยที่ถูกเชื่อมโยงไปสู่คำว่า Minimalist

ในธุรกิจค้าปลีกในปัจจุบันนี้มีการแข่งขันสูงและเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เป็นกิจการที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายสินค้า และบริการให้แก่ผู้บริโภคโดยตรง เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยมีแหล่งทุนจากประเทศที่สนใจเข้ามาลงทุนเปิดธุรกิจค้าปลีกในประเทศไทยกันอย่างมากมาย และหนึ่งในนั้นก็นักลงทุนจากประเทศญี่ปุ่นที่ได้มีการนำสินค้าเข้ามาเปิดให้บริการกันอย่างมากมาย (จิตติมา จันทพร และญาภา ศรีวิฑูรย์, 2561) ส่งผลให้ธุรกิจต่าง ๆ จำเป็นต้องมีกลยุทธ์การสื่อสารการตลาด เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับแบรนด์และทำให้ผู้บริโภคนั้นเกิดการตัดสินใจซื้อ

MUJI (มุจิ) หนึ่งในแบรนด์สินค้าไลฟ์สไตล์สัญชาติญี่ปุ่น ที่เข้ามาจับตลาดผู้บริโภคคนไทยด้วยสินค้าที่มีเอกลักษณ์ของความเรียบง่าย เน้นฟังก์ชัน ประโยชน์ใช้สอย วัตถุดิบคุณภาพ มีภาพลักษณ์ความเป็นมินิมอลและมีจุดเด่นที่ไม่มีโลโก้แปะบนตัวสินค้า อย่างไรก็ตามแบรนด์ MUJI จะมีราคาที่สูงกว่าคู่แข่ง ทั้งนี้ราคาสินค้าจากแบรนด์ มุจิเมื่อวางขายนอกประเทศญี่ปุ่นจะมีราคาที่ค่อนข้างสูง เนื่องจากค่าขนส่งและภาษีนำเข้าของแต่ละประเทศที่บวกเพิ่มเข้าไปในราคาสินค้า ส่งผลให้สินค้าของมุจิมีราคาสูงกว่าสินค้าอื่น ๆ ที่อยู่ในตลาดประเภทเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน อย่างมิโนโซ เช่น ราคาของสมุดบันทึกกระหว่างมิโนโซและมุจิที่แตกต่างกันอย่างมากเมื่อเปรียบเทียบกัน โดยของมิโนโซราคาขายอยู่ที่ 39.9 หยวน (ประมาณ 200 บาท) ขณะที่ของมุจิตั้งราคาไว้ที่ 190 หยวน (ประมาณ 950 บาท) (Voice online, 2019) จึงทำให้ MUJI หันมาเล่นกลยุทธ์การตลาดด้วยการปรับลดราคาสินค้าลงอย่างต่อเนื่อง ที่ไม่ใช่ว่าการจัดโปรโมชั่นเพียงช่วงเวลาสั้น ๆ ซึ่งกลยุทธ์การสื่อสารการตลาด คือ กระบวนการของการพัฒนาแผนงานการสื่อสารการตลาดที่ต้องใช้การสื่อสารเพื่อการจูงใจหลายรูปแบบกับกลุ่มเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง และกลยุทธ์การตลาดมุจิเลือกใช้วิธีการที่เรียบง่ายเพื่อให้เข้ากับแบรนด์นี้ ไม่นิยมใช้วิธีการที่ฉูดฉาดหรือส่งเสียงดังเพื่อเรียกร้องความสนใจ ส่วนใหญ่แบรนด์ MUJI จะใช้ช่องทางการสื่อสารการตลาดเป็นสื่อออนไลน์ในการทำตลาดและผู้บริโภคบอกกันปากต่อปาก สื่อออนไลน์ที่แบรนด์ MUJI ใช้เห็นได้ชัด ได้แก่ เฟสบุ๊ก อินสตาแกรม ทวิตเตอร์ เว็บไซต์ และยูทูบ เห็นได้ว่ามุจิใส่ใจในการโฆษณาในสื่อหลักน้อยมากเมื่อเทียบกับแบรนด์ดังอื่น ๆ

อิกิโร คาโมการิ กรรมการผู้จัดการ บริษัท มุจิ รีเทล (ประเทศไทย) จำกัด กล่าวว่า เมื่อเดือนสิงหาคม 2563 มุจิปรับราคาขายปลีกในประเทศรวมกว่า 604 รายการ ทั้งสินค้ากลุ่มเสื้อผ้า และเครื่องใช้ในบ้านและถัดมา มุจิในประเทศไทยก็ได้ประกาศผ่านเพจเฟซบุ๊ก MUJI Thailand ว่ามีการปรับราคาสินค้าเพิ่มเติมอีกครั้ง 55 รายการ เป็นการปรับราคาแบบถาวร โดยระบุเหตุผลถึงเรื่องของการจดจำได้ง่ายขึ้น โดยบริษัทได้ลดขั้นตอนการผลิตให้น้อยลง ลดต้นทุนการผลิตและทรัพยากร แต่มุ่งเน้นการมีประสิทธิภาพที่เพิ่มขึ้น กลยุทธ์ของมุจิที่ปรับเปลี่ยนนี้ ทำให้สาวก

สินค้าที่มีความมินิมอลตั้งตารอ และยังทำให้กลุ่มผู้บริโภคใหม่ๆ หันมาสนใจแบรนด์นี้มากขึ้น ซึ่งจริง ๆ แล้วที่ผ่านมา MUJI ได้มีการปรับราคามาอย่างต่อเนื่อง (ผู้จัดการออนไลน์, 2563)

นอกจากการปรับลดราคาแล้ว มูจียังมีรูปแบบอื่น เช่น การลดราคาสินค้าเป็นโปรโมชันระยะสั้น การส่งเสริมการขายสินค้าไปกับเทศกาล รวมถึงบริการ Interior Advisor หรือการจัดเวิร์คช็อปให้ความรู้ต่าง ๆ เช่น การเพ้นท์ถ้วยกาแฟ เป็นต้น รวมถึงการ ReMUJI หรือการนำสินค้าที่ตกกลับมาผลิตใหม่ด้วยวิธีการย้อมสี เช่น การย้อมคราม นอกจากจะช่วยลดขยะแล้ว ยังได้ให้ชีวิตใหม่กับสินค้าเหล่านั้นตามวัตถุประสงค์ของแบรนด์ ในแง่ของการตลาดนั้นว่ายังเป็นการสร้างมูลค่าให้กับสินค้า แทนการที่ต้องไล่ล้างสต็อกแบบแบรนด์อื่น ๆ สิ่งหนึ่งสะท้อนให้เห็นชัดคือ การแข่งขันสินค้าสัญชาติเอเชียในไทยค่อนข้างรุนแรง อย่างแบรนด์ Daiso (ไดโซ) ที่เข้ามาจาดทะเลเบียนบริษัทในประเทศไทยเมื่อปี 2546 หรือเมื่อ 17 ปีก่อน ที่ปัจจุบันมีสาขากระจายทั่วประเทศกว่า 108 สาขา การเติบโตอย่างรวดเร็วนี้ มาจากกลยุทธ์การตลาดด้านราคาและจุดเด่นของแบรนด์ คือ ทุกอย่างเริ่มต้นที่ 60 บาท หรือแบรนด์ MINISO สัญชาติจีน ที่นำสินค้าน่ารัก ๆ มาขายในราคาไม่แพง เริ่มต้นหลักสิบเท่านั้น

เหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการที่จะศึกษาเรื่อง ภาพลักษณ์และการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ MUJI ผ่านกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเรื่องการปรับราคาของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพื่อข้อมูลจะเป็นประโยชน์ให้กับธุรกิจในการได้ทราบถึง ภาพลักษณ์ที่ผู้บริโภคมีต่อแบรนด์และการตัดสินใจซื้อสินค้า จากการสื่อสารการตลาดเรื่องการปรับราคา และเป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเพื่อผู้บริโภค

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ตราสินค้าแบรนด์ MUJI ผ่านกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเรื่องการปรับลดราคาของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เพื่อศึกษาตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ MUJI ผ่านกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเรื่องการปรับลดราคาของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

นิยามศัพท์

ภาพลักษณ์ตราสินค้า หมายถึง ภาพลักษณ์เชิงบวกที่ถูกสร้างขึ้น โดย ภาพลักษณ์ตราสินค้าอาจถูกสร้างขึ้นได้หลายวิธี เช่น จากการพูดแบบปากต่อปาก (Word of Mouth) จากประสบการณ์ตรงของผู้บริโภค และ การอ้างอิงจากตัวของแบรนด์เอง เช่น ชื่อสินค้า หรือ โลโก้ รวมทั้งอาจมีการกำหนดตัวตนของแบรนด์ผ่านประเทศผู้ผลิตสินค้า เครื่องหมายตราสินค้า เครื่องหมายรับรองคุณภาพ ซึ่งการศึกษาภาพลักษณ์ของแบรนด์ MUJI ผ่านกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเรื่องการปรับลดราคาครั้งนี้ ได้แก่ ด้านคุณสมบัติ ด้านคุณประโยชน์ ด้านคุณค่า ด้านบุคลิกภาพและด้านผู้ใช้

การตัดสินใจซื้อ หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลแต่ละบุคคลใน การค้นหาสินค้าแบรนด์ MUJI ประกอบด้วย การตระหนักถึงปัญหา การค้นหาข้อมูลข่าวสาร การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมภายหลังการซื้อ

กลยุทธ์การสื่อสารการตลาด หมายถึง เป็นกระบวนการสื่อสารเพื่อการจูงใจให้ผู้บริโภค เกิดความต้องการใช้สินค้าหรือบริการโดยมีความเป็นหนึ่งเดียวของหลักการและเนื้อหาแต่มีวิธีการ ในการสื่อสารหลายรูปแบบและแต่ละรูปแบบมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันที่จะเผยแพร่เนื้อหาที่มี ประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุดต่อธุรกิจโดยมีผลเชิงบวกคือทำให้ผู้บริโภคเกิดการรับรู้ จดจำ และ ตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ในที่สุดหรือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคเป็นสำคัญ โดยแบรนด์ MUJI ใช้ช่องทางสื่อออนไลน์ในการสื่อสารเป็นหลัก ซึ่งได้แก่ เฟซบุ๊ก, อิน스타그램, ทวิตเตอร์, เว็บไซต์และยูทูบ

กลยุทธ์การปรับลดราคาสินค้า หมายถึง การกำหนดว่าธุรกิจหรือร้านค้าจะตั้งราคาแบบ ไใด กลยุทธ์ราคาสูงหรือราคาต่ำ สิ่งที่จะต้องตระหนักคือ ราคาที่ได้กำหนดไว้นั้นเหมาะสมในการ แข่งขัน หรือสอดคล้องกับตำแหน่งผลิตภัณฑ์ของสินค้านั้นหรือไม่ ซึ่งแบรนด์ MUJI ใช้กลยุทธ์การ ปรับราคาสินค้าให้ต่ำลง เพื่อเข้าถึงผู้บริโภคและให้ซื้อสินค้ามากขึ้น

MUJI หมายถึง ธุรกิจจำหน่ายสินค้าที่เน้นคุณภาพและสไตล์ที่เรียบง่ายโดดเด่นจากแบ รนด์อื่น ๆ ปัจจุบัน MUJI ประเทศไทยมีสินค้านับรวมทั้งหมดกว่า 70,000 รายการ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ใหญ่ๆ ได้แก่ ของใช้ในบ้าน (เฟอร์นิเจอร์ สินค้าสุขภาพ ความงาม และเครื่องเขียน) เสื้อผ้า และ อาหาร มีสาขาในประเทศไทยจำนวน 20 แห่ง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีจำนวน 13,723,000 คน (สถิติประชากร, 2563) โดยผู้วิจัยใช้สูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ (จิรศักดิ์ ขาพรมมา, 2560) โดยได้ กำหนดขนาดการแปรปรวนสูงสุดคือ $p = 0.5$ และ $q = 0.5$ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และยอมรับ ความคลาดเคลื่อนจากการเลือกตัวอย่างได้ 5% หรือ 0.05 (จิรศักดิ์ ขาพรมมา, 2560) ได้กลุ่ม ตัวอย่างเป็นผู้บริโภค จำนวน 400 คน ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยอาศัยความน่าจะเป็น (Probability Sampling) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) โดยกำหนดจำนวน ตัวอย่างในแต่ละศูนย์การค้าที่มีร้าน MUJI ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลในขั้นตอนที่ 2 จำนวน 2 แห่ง และแบบออนไลน์ 200 คน รวมทั้งสิ้น 400 คน

ขั้นตอนที่ 2 การเลือกสุ่มตัวอย่างแบบจับฉลาก โดยทำการเลือกศูนย์การค้าที่มีร้าน MUJI ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีทั้งสิ้น 19 แห่ง จับฉลาก 2 แห่ง ได้แก่ ฟิวเจอร์พาร์ค รังสิต และเซ็นทรัลเวสต์เกต

ขั้นตอนที่ 3 การเลือกสุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความสะดวก (Convenience Sampling) โดยทำการแจกแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้แล้วให้ครบ ตามแบบสอบถาม จำนวน 400 ชุด ได้แก่ ฟิวเจอร์พาร์ครังสิตจำนวน 100 ชุด, เซ็นทรัลเวสต์เกต จำนวน 100 คน และการเก็บแบบสอบถามออนไลน์ จำนวน 200 ชุด โดยกระจายแบบสอบถามไป ยัง Facebook Fanpage ของ MUJI THAILAND และกลุ่มแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้า MUJI (MUJI Market Thailand)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งเป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยที่แบบสอบถามสามารถแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ สถานภาพ รายได้ ระดับการศึกษา และอาชีพ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับภาพลักษณ์ตราสินค้าผ่านกลยุทธ์การสื่อสารเรื่องการปรับราคา 5 ด้าน ได้แก่ 1) คุณสมบัติ 2) คุณประโยชน์ 3) คุณค่า 4) บุคลิกภาพ และ 5) ผู้ใช้

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านกลยุทธ์การสื่อสารเรื่องการปรับราคา ได้แก่ 1) การตระหนักถึงปัญหา 2) การค้นหาข้อมูลข่าวสาร 3) การประเมินทางเลือก 4) การตัดสินใจซื้อ 5) พฤติกรรมภายหลังการซื้อ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และความถูกต้องของภาษา หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ไปทดลองใช้กับประชากรในกรุงเทพมหานครที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และทดสอบหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์ของแอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาคซ์ (Cronbach, 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.76 (ไพศาล วรคำ, 2559)

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ โดยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามทำการคำนวณด้วยสถิติร้อยละ (Percentage) และนำเสนอข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) และภาพลักษณ์ตราสินค้าผ่านกลยุทธ์การสื่อสารเรื่องการปรับราคาและการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคทำการคำนวณด้วยสถิติร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และนำเสนอข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) โดยแบ่งคะแนนตามความคิดเห็นของผู้บริโภคต่อระดับการรับรู้ภาพลักษณ์ของแบรนด์ MUJI ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง มีภาพลักษณ์ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง มีภาพลักษณ์ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง มีภาพลักษณ์ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง มีภาพลักษณ์ในระดับน้อย ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง มีภาพลักษณ์ในระดับน้อยที่สุด

ส่วนของระดับการตัดสินใจซื้อค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง มีแนวโน้มในการตัดสินใจซื้อมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง มีแนวโน้มในการตัดสินใจซื้อปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง มีแนวโน้มในการตัดสินใจซื้อน้อย ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง มีแนวโน้มในการตัดสินใจซื้อน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีแนวโน้มในการตัดสินใจซื้อน้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 18-23 ปี มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพนักเรียน/นักศึกษา และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,000 บาท

ผลการวิจัยข้อมูลเกี่ยวกับภาพลักษณ์ตราสินค้าแบรนด์ MUJI ผ่านกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเรื่องการปรับลดราคา พบว่า กลุ่มตัวอย่างการวิจัยครั้งนี้ มีความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์แบ

รนต์ MUJI ผ่านกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเรื่องการปรับลดราคา ในภาพรวมแต่ละด้านโดยรวมมีความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์แบรนด์อยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยละเอียด พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นระดับมากที่สุด ในด้านบุคลิกภาพ รองลงมา คือ ด้านคุณค่า และด้านผู้ใช้ ซึ่งปรากฏดังนี้

1. ด้านคุณสมบัติ โดยรวมมีความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์แบรนด์ MUJI อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยละเอียด พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดในเรื่องการปรับลดราคาทำให้คุณยังเชื่อมั่นในคุณภาพสินค้า รองลงมา คือ การสื่อสารปรับลดราคาทำให้แบรนด์มีชื่อเสียงไปในทางที่ดีและ มุ่งมีการสื่อสารถึงกระบวนการผลิตสินค้าที่น้อยลงแต่คุณภาพเหมือนเดิมตามลำดับ

2. ด้านคุณประโยชน์ โดยรวมมีความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์แบรนด์ MUJI อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาโดยละเอียด พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ในเรื่อง แบรนด์ MUJI เข้าถึงได้ง่ายขึ้นจากการปรับลดราคา รองลงมา คือ สินค้าแบรนด์ MUJI ยังมีคุณภาพเหมือนเดิม และ สินค้าแบรนด์ MUJI มีราคาสมเหตุสมผลมากขึ้น ตามลำดับ

3. ด้านคุณค่า โดยรวมมีความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์แบรนด์ MUJI อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาโดยละเอียด พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ในเรื่อง แบรนด์ MUJI ทำให้ท่านรู้สึกมั่นใจในคุณภาพของสินค้า รองลงมา คือ สินค้ามุ่งให้ความรู้สึกว่าคุณภาพที่ได้คุ้มกับราคาที่จ่ายไป และ ราคาสินค้ามุ่งจับต้องง่ายขึ้นทำให้สร้างความประทับใจในการซื้อสินค้า ตามลำดับ

4. ด้านบุคลิกภาพ โดยรวมมีความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์แบรนด์ MUJI อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาโดยละเอียด พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ในเรื่อง สินค้าแบรนด์ MUJI แสดงถึงความเรียบง่ายมีความมินิมอล รองลงมา คือ การสื่อสารของแบรนด์ MUJI แสดงถึงความมุ่งมั่นในการปรับราคาสินค้าเพื่อให้ท่านเข้าถึงได้ และแบรนด์ MUJI มีลักษณะที่โดดเด่นเฉพาะ ตามลำดับ

5. ด้านผู้ใช้ โดยรวมมีความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์แบรนด์ MUJI อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาโดยละเอียด พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ในเรื่อง ผู้ใช้สินค้าแบรนด์ MUJI พึงพอใจจากการปรับลดราคา รองลงมา คือ ผู้ใช้เลือกแบรนด์ MUJI เพราะสินค้าตอบโจทย์การใช้ชีวิตประจำวัน และ ผู้ใช้สินค้าแบรนด์ MUJI เป็นคนชอบความเรียบง่าย ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาภาพลักษณ์ตราสินค้าแบรนด์ MUJI ผ่านกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเรื่องการปรับลดราคา

ภาพลักษณ์แต่ละด้าน	ระดับความคิดเห็นต่อภาพลักษณ์		แปลความ
	$\bar{x}$	S.D.	
ด้านคุณสมบัติ	3.92	0.64	มีภาพลักษณ์ในระดับมาก
ด้านคุณประโยชน์	4.14	0.75	มีภาพลักษณ์ในระดับมาก
ด้านคุณค่า	4.17	0.75	มีภาพลักษณ์ในระดับมาก

ด้านบุคลิกภาพ	4.21	0.72	มีภาพลักษณ์ในระดับมากที่สุด
ด้านผู้ใช้	4.15	0.74	มีภาพลักษณ์ในระดับมาก
รวม	4.11	0.82	มีภาพลักษณ์ในระดับมาก

ผลการวิจัยข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ MUJI ผ่านกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเรื่องการปรับลดราคา พบว่า กลุ่มตัวอย่างการวิจัยครั้งนี้ มีการตัดสินใจซื้อแบรนด์ MUJI ผ่านกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเรื่องการปรับลดราคา ในภาพรวมแต่ละด้านโดยรวมมีผลต่อการตัดสินใจซื้ออยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยละเอียด พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการตัดสินใจซื้ออยู่ในระดับมาก ในด้านการตัดสินใจซื้อ รองลงมา คือ ด้านการรับรู้ถึงความต้องการ และด้านการประเมินทางเลือก ซึ่งปรากฏดังนี้

1. ด้านการรับรู้ถึงความต้องการ โดยรวมมีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ MUJI อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยละเอียด พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ในเรื่องเห็นการสื่อสารเรื่องการปรับลดราคาของแบรนด์ MUJI ทำให้อยากซื้อสินค้ามากขึ้น รองลงมา คือ การปรับลดราคาแบรนด์ MUJI ทำให้ตัดสินใจได้ซื้อได้ง่ายขึ้นเพราะคุ้มค่างกับคุณภาพสินค้าและได้ทราบการปรับลดราคาสินค้าจากผู้อื่นทำให้ท่านมีความต้องการซื้อสินค้าตามลำดับ

2. ด้านการหาข้อมูลก่อนตัดสินใจซื้อ โดยรวมมีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ MUJI อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยละเอียด พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ในเรื่องหาข้อมูลจากการเห็นโฆษณาตามสื่อออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม ทวิตเตอร์ และยูทูบ รองลงมา คือ มีการเปรียบเทียบราคาสินค้าก่อนตัดสินใจ และหาข้อมูลเพิ่มเติมจากการเห็นป้ายการปรับลดราคาที่ร้านค้าแบรนด์ MUJI ตามลำดับ

3. ด้านการประเมินทางเลือก โดยรวมมีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ MUJI อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยละเอียด พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ในเรื่องสินค้าแบรนด์ MUJI มีการปรับราคาทำให้รู้สึกคุ้มค่างกว่าแบรนด์อื่น รองลงมา คือ มีความเชื่อมั่นในคุณสมบัติของสินค้าแบรนด์ MUJI มากกว่าแบรนด์อื่นและการสื่อสารของแบรนด์ MUJI ทำให้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น ตามลำดับ

4. ด้านการตัดสินใจซื้อ โดยรวมมีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ MUJI อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยละเอียด พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการตัดสินใจซื้ออยู่ในระดับมาก ในเรื่องท่านตัดสินใจซื้อจากการเห็นปรับลดราคาผ่านสื่อออนไลน์ของแบรนด์ MUJI รองลงมา คือ ท่านตัดสินใจซื้อสินค้าจากคุณภาพสินค้าแบรนด์ MUJI ตามลำดับ

5. ด้านพฤติกรรมภายหลังการซื้อ โดยรวมมีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ MUJI อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาโดยละเอียด พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ในเรื่องมีการบอกต่อเพื่อนหรือคนรอบตัวในเรื่องของคุณภาพที่คงเดิมแต่ราคาลดลงของมุจิ รองลงมา คือ มีการแชร์ผ่านโซเชียลมีเดีย เช่น เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ อินสตาแกรม และยูทูบ ท่านมีการรีวิวลสินค้าจากการปรับลดราคาของแบรนด์ MUJI ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์ MUJI ผ่านกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดเรื่องการปรับลดราคา

การตัดสินใจซื้อแต่ละด้าน	ระดับการตัดสินใจซื้อ		แปลความ
	$\bar{x}$	S.D.	
การรับรู้ถึงความต้องการ	4.08	0.80	มีแนวโน้มในการตัดสินใจซื้อ มาก
การหาข้อมูลก่อนตัดสินใจซื้อ	3.83	0.95	มีแนวโน้มในการตัดสินใจซื้อ มาก
การประเมินทางเลือก	4.02	0.75	มีแนวโน้มในการตัดสินใจซื้อ มาก
การตัดสินใจซื้อ	4.15	0.75	มีแนวโน้มในการตัดสินใจซื้อ มาก
พฤติกรรมภายหลังการซื้อ	3.73	0.97	มีแนวโน้มในการตัดสินใจซื้อ มาก
รวม	3.95	0.87	มีแนวโน้มในการตัดสินใจซื้อ มาก

อภิปรายผล

การปรับลดราคาของแบรนด์ MUJI โดยรวมส่งผลต่อภาพลักษณ์แบรนด์ MUJI ทั้งด้านคุณค่า ด้านบุคลิกภาพและด้านผู้ใช้ แต่ถึงแม้ว่าการปรับลดราคาจะไม่ได้ส่งผลให้ภาพลักษณ์มูลค่าลดลง เพราะผู้บริโภคยังคงเชื่อมั่นแบรนด์ในด้านคุณค่า เนื่องจากแบรนด์ MUJI เป็นแบรนด์ที่มาจากประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศที่น่าเชื่อถือและมีภาพลักษณ์การผลิตสินค้าที่ดีในมุมมองของผู้บริโภคไทย ทำให้ผู้บริโภครู้สึกมั่นใจในคุณภาพ และแบรนด์ MUJI เองก็ได้มีการสื่อสารว่าแบรนด์ได้ค้นหาวัตถุดิบที่มีคุณภาพและเหมาะสมที่สุดในการนำมาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ในกระบวนการผลิตทำให้คนเชื่อมั่น และภาพลักษณ์ความเป็นมินิมอล เรียบง่ายของแบรนด์ที่มีความโดดเด่น แข็งแรง เป็นเอกลักษณ์ที่ชัดเจนของแบรนด์ MUJI จึงทำให้ภาพลักษณ์ด้านบุคลิกภาพชัด และแตกต่างจากแบรนด์ที่มาจากประเทศญี่ปุ่นเหมือนกัน อย่างมินิโซหรือไดโซะ ซึ่งภาพลักษณ์จากการปรับลดราคานี้ก็ได้สร้างความพึงพอใจให้กับผู้บริโภค

ด้านบุคลิกภาพ จากการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดในเรื่อง สินค้าแบรนด์ MUJI แสดงถึงความเรียบง่ายมีความมินิมอล เนื่องจากแบรนด์ MUJI เป็นแบรนด์ของญี่ปุ่นที่ถูกมองในไทยว่าเป็นสินค้าที่มีความมินิมอล คุณภาพดีมีความแตกต่างจากแบรนด์อื่นอย่างเห็นได้ชัดและมีความโดดเด่นเมื่อผู้บริโภคใช้สามารถรับรู้ได้ว่าเป็นสินค้าของแบรนด์ MUJI ที่มาจากประเทศญี่ปุ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของคิบุรุณ ธานานุรักษ์ (2554) ศึกษาเรื่อง ภาพลักษณ์

ตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองค่ายญี่ปุ่นของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริโภคมีระดับความคิดเห็นในระดับมากด้านคุณสมบัติและบุคลิกภาพในเรื่องของการใช้รถยนต์ค่ายญี่ปุ่นเนื่องจากสะท้อนให้เห็นบุคลิกภาพที่ดีและสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพของสินค้าภายใต้แบรนด์ที่มาจากประเทศญี่ปุ่น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของปราณี เอี่ยมลออภักดี (2554) กล่าวว่า ภาพลักษณ์ของตราสินค้าสามารถเชื่อมโยงระหว่างสัญลักษณ์ของตราสินค้าและสิ่งต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจ หรือตราสินค้าได้โดยสะดวกและไม่สับสน ซึ่งจะมีผลต่อเนื่องไปถึงความรู้สึกที่มีต่อภาพลักษณ์ของตราสินค้าหรือองค์กรได้ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของอุไรรัตน์ มากไมตรี (2558) กล่าวว่า ภาพลักษณ์ต่อตัวสินค้า (Brand-line Image) เป็นทัศนคติต่อสินค้าและผลิตภัณฑ์ในแง่ของการออกแบบ การบรรจุหีบห่อ คุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ที่ชัดเจนหรือมีแหล่งผลิตที่เชื่อถือได้

ด้านคุณค่า จากการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในเรื่องแบรนด์ MUJI ทำให้ท่านรู้สึกมั่นใจในคุณภาพของสินค้าโดยมีผลต่อภาพลักษณ์มากที่สุด ดังนั้น การปรับลดราคาสินค้ายังสามารถทำให้กลุ่มเป้าหมายมั่นใจในคุณภาพได้เพราะเป็นแบรนด์ที่ผลิตสินค้าโดยประเทศญี่ปุ่นทำให้คนส่วนใหญ่มั่นใจในคุณภาพและทางแบรนด์ได้มีการสื่อสารผ่านช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ ถึงที่มาขั้นตอนการผลิต วัสดุที่เลือกใช้นำเสนอผ่านสื่อ ทำให้ผู้บริโภคยังมั่นใจในคุณภาพถึงแม้จะมีการปรับลดราคาและลดขั้นตอนการผลิต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Round & Roper (2012) กล่าวว่า ตราสินค้ามีผลกระทบต่อผู้บริโภคในเชิงจิตวิทยาค่อนข้างสูง เนื่องจากผู้บริโภคมักใช้ตราสินค้าเป็นตัวประเมินคุณภาพของสินค้า และเพื่อเป็นการลดความเสี่ยงที่จะตัดสินใจผิดพลาดในการซื้อสินค้าขึ้นได้ขึ้นหนึ่งอีกทั้งผู้บริโภคในปัจจุบันกำลังเข้าสู่สังคมของภาพลักษณ์ ซึ่งการซื้อสินค้าของผู้บริโภคในปัจจุบันไม่ใช่การซื้อสินค้าจากตัวสินค้า แต่ผู้บริโภคกำลังซื้อภาพลักษณ์จากตัวสินค้า ดังนั้น การที่ธุรกิจสามารถนำเสนอให้ผู้บริโภครับรู้และเข้าใจได้ว่าสินค้านั้นจะช่วยสร้างคุณค่าให้แก่ผู้บริโภค อย่างไรก็ตามจะเป็นผลดีแก่ธุรกิจระยะยาวและยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Keller (2012) กล่าวว่า ราคาสามารถส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของตราสินค้า ภาพลักษณ์ของร้านค้า อีกทั้งยังสื่อถึงคุณภาพของสินค้าได้อีกด้วย ตัวอย่างเช่นการที่ผู้บริโภคซื้อสินค้าที่มีราคาสูงนั้นไม่ได้หมายความว่าสินค้านั้นสามารถนำไปใช้งานได้มากกว่าหรือใช้งานได้ดีกว่าสินค้าประเภทเดียวกันที่มีราคาต่ำกว่าแต่สินค้านั้นสามารถส่งผลกระทบต่อความภูมิใจในการได้มาครอบครองของผู้บริโภค

ด้านผู้ใช้ จากการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในเรื่อง ผู้ใช้สินค้าแบรนด์ MUJI พึงพอใจจากการปรับลดราคาโดยมีผลต่อภาพลักษณ์มากที่สุด ดังนั้น ถึงแม้จะมีการปรับลดราคาแต่แบรนด์ MUJI ยังคงสร้างความประทับใจและทำให้ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่เสมอผลให้ภาพลักษณ์ไปในทิศทางที่ดีขึ้นซึ่งสอดคล้องกับ Pelsmacker, et.al. (2001, อ้างถึงในหิรัญ ประทีป, 2559) กล่าวถึงภาพลักษณ์ตราสินค้าคือการสร้างความสัมพันธ์เบื้องต้นกับตราสินค้า ซึ่งผู้บริโภคมีความสัมพันธ์กับตราสินค้า (Brand association) ที่เกิดจากความพึงพอใจหรือไม่พอใจก็ได้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nakarawong (2017) กล่าวว่า การกำหนดราคาของสินค้าตามแนวคิดเรื่องราคาทางการตลาด ผู้ประกอบการควรคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมายเป็นหลัก เพราะคำว่าราคาของแนวคิดนี้หมายถึง “จำนวนเงินที่ผู้บริโภคยอมที่จะจ่ายเพื่อแลกกับความพึงพอใจใน

การได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการ” นั้นหมายความว่าราคาจะสามารถบ่งบอกความพึงพอใจของผู้บริโภคได้จากความพึงพอใจในการใช้สินค้าและการให้คุณค่าแบรนด์ภายหลังการใช้

การสื่อสารกลยุทธ์การปรับลดราคาสินค้าของแบรนด์ MUJI จากการวิจัย พบว่า โดยรวมส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อสินค้าได้ง่ายและเข้าถึงได้มากและรู้สึกคุ้มค่าที่ซื้อเนื่องจากทางแบรนด์ก็มีชื่อเสียงที่มาจากประเทศญี่ปุ่นเป็นทุนเดิม เมื่อเข้ามาทำตลาดในประเทศไทยทำให้คนรู้สึกเชื่อมั่นในสินค้าว่ามีคุณภาพอย่างแน่นอน และแบรนด์ MUJI เป็นธุรกิจค้าปลีกเมื่อนำเข้ามาในไทยสินค้าจะมีราคาที่ย่อมเยากว่าประเทศญี่ปุ่น แต่พอมีการปรับลดราคาให้ต่ำลงจากเดิมทำให้บริโภครู้สึกว่าเข้าถึงได้มากขึ้น สินค้าจับต้องได้ และคุ้มค่ากว่าแบรนด์อื่น ไม่ว่าจะเป็นในคุณภาพสินค้าและราคาเลยเป็นอีกหนึ่งเหตุผลที่ทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อได้ง่ายซึ่งแบรนด์มีการสื่อสารผ่านสื่อทำให้ผู้บริโภครับรู้เรื่องของปรับลดราคาบ่อยครั้งทำให้ผู้บริโภคเห็นและเกิดความต้องการซื้อ จากการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มการตัดสินใจซื้อจากการเห็นปรับลดราคาผ่านสื่อออนไลน์ของแบรนด์ MUJI โดยมีผลต่อการตัดสินใจซื้อเนื่องจากผู้บริโภคส่วนใหญ่ใช้โซเชียลและทางแบรนด์เองก็ใช้ช่องทางออนไลน์มากที่สุดในการโฆษณาทำให้การมองเห็นการสื่อสารแบรนด์ MUJI ได้ง่ายและเป็นแบรนด์ที่มีชื่อเสียงเมื่อสินค้าปรับลดราคาก็ทำให้เกิดการตัดสินใจซื้อได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Suki (2013) กล่าวว่า ผู้บริโภคจะมีอัตราการซื้อสินค้ามากขึ้นหรือน้อยลง ก็ต่อเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของระดับราคา ซึ่งโดยปกติแล้ว ถ้าสินค้านั้นราคาสูงขึ้น ผู้บริโภคจะซื้อสินค้าน้อยลงในทางกลับกัน ถ้าสินค้านั้นราคาต่ำลง ผู้บริโภคจะซื้อสินค้ามากขึ้น อาทิเช่น อาหารเสริม สินค้าแฟชั่น เครื่องใช้ไฟฟ้า เทคโนโลยี ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าฟุ่มเฟือยและเป็นแบรนด์ที่ผู้บริโภคติดตามหรือชื่นชอบ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ See et al. (2012) กล่าวว่า ดิจิทัลถือเป็นสิ่งหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค การใช้อินเทอร์เน็ตของผู้บริโภคในปัจจุบัน กลายมาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน และเป็นช่องทางการติดต่อสื่อสารที่ทำให้สามารถเข้าถึงกันได้อย่างง่ายดาย รวดเร็ว ตลอดเวลา ด้วยการเติบโตด้านเทคโนโลยีการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตทำให้เกิดช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายซึ่งสามารถเชื่อมโยงผู้คนจากทั่วโลกสามารถสื่อสารกับกลุ่มคนจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จากการวิจัย พบว่า การปรับลดราคาส่งผลต่อภาพลักษณ์แบรนด์ MUJI ด้านคุณค่ามากที่สุด ในเรื่องแบรนด์ MUJI ทำให้ผู้บริโภครู้สึกมั่นใจในคุณภาพของสินค้า ด้านบุคลิกภาพมากที่สุด ในเรื่อง สินค้าแบรนด์ MUJI แสดงถึงความเรียบง่ายมีความมินิมอล และด้านผู้เข้าชมที่สุดในเรื่อง ผู้ใช้สินค้าแบรนด์ MUJI พึงพอใจจากการปรับลดราคา ดังนั้น แบรนด์ MUJI ทำการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อช่องทางต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเฟซบุ๊ก อินสตาแกรม ทวิตเตอร์ และยูทูบ ให้ต่อเนื่องและเพิ่มสื่อในช่องทางอื่นให้มากขึ้นเพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางการรับรู้ของผู้บริโภคในเรื่องของการปรับราคาสินค้า แต่คุณภาพสินค้าคงเดิมเพื่อเกิดภาพลักษณ์ที่ดีให้กับแบรนด์มากขึ้น

2. จากการวิจัย พบว่า การปรับลดราคาส่งผลต่อภาพลักษณ์ของแบรนด์ MUJI ด้านคุณสมบัติ มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยอยู่ที่ 3.92 ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยที่น้อยที่สุดเมื่อเทียบกับ

ในภาพรวมแต่ละด้าน ดังนั้น มุจิควรให้ความสำคัญกับการสื่อสารที่ทำให้ลูกค้ารู้ถึงคุณสมบัติสินค้า เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือกับแบรนด์ในการปรับลดราคาสินค้าผ่านช่องทางต่าง ๆ อาทิ สื่อออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม ทวิตเตอร์ และยูทูบ ซึ่งเป็นสื่อที่ผู้บริโภคแบรนด์ MUJI เปิดรับ

3. จากการวิจัย พบว่า การปรับลดราคามีผลต่อการตัดสินใจซื้ออย่างมาก ดังนั้น กลยุทธ์การปรับลดราคาของแบรนด์ MUJI นับเป็นกลยุทธ์ที่ช่วยเพิ่มยอดขายให้กับแบรนด์ MUJI ได้ โดยที่ภาพลักษณ์แบรนด์ไม่ได้ลดลง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการทำการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยควรศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารการตลาดของแบรนด์ MUJI เนื่องจากแบรนด์ MUJI ส่วนใหญ่จะทำการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อออนไลน์มากกว่าสื่อหลัก

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบภาพลักษณ์และการตัดสินใจซื้อกับแบรนด์ที่มีความคล้ายคลึงกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้ในการประกอบการตัดสินใจวางแผนธุรกิจของบริษัทและศึกษาถึงข้อดีและข้อด้อยของแบรนด์อื่น ๆ และแบรนด์ตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- จิตติมา จันทพร และ ญาฎา ศรีวิฑูรย์. (2561). *ภาพลักษณ์ตราสินค้าโทรศัพท์สมาร์ตโฟนจากประเทศจีนที่มีผลต่อ การตัดสินใจซื้อของนักศึกษามหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร*. (13 กรกฎาคม 2564). ได้มาจาก <https://repository.rmutr.ac.th/bitstream/handle/123456789/1181/fulltext.pdf?sequence=1&sAllowed=y>.
- จิรศักดิ์ ขาพรมมา. (2560). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการฟิตเนสเซ็นเตอร์ที่เปิดให้บริการ 24 ชั่วโมงของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- ปรานี เอี่ยมลออภักดี. (2550). *การบริหารการตลาด (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพมหานคร: ธนาเพรส.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2563). MUJI หั่นราคาสินค้าเร่งดึงดูดลูกค้า. (14 กรกฎาคม 2564). ได้มาจาก mgronline.com/business/detail/9630000092961
- ไพศาล วรคำ. (2559). *การวิจัยทางการศึกษา*. มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์. สถิติประชากร. (2563). (13 กรกฎาคม 2564). ได้มาจาก <https://worldpopulationreview.com/world-cities/bangkok-population>
- ศิวบุรณ์ ธนาบุญชัย. (2554). *ภาพลักษณ์ตราสินค้าที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองค่ายญี่ปุ่นของผู้บริโภคใน เขตกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ปทุมธานี.
- หิรัญ หิรัญประทีป. (2559). *ภาพลักษณ์และทัศนคติที่ส่งผลต่อการตั้งใจซื้อเครื่องสำอางในร้าน Drugstore ในเขต กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ปทุมธานี.

- อุไรรัตน์ มากไมตรี. (2558). *อิทธิพลของสื่อออนไลน์ที่มีผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค กรณีศึกษาธุรกิจเบเกอรี่ในเขตกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing (5th ed.)*. New York : Harper Collins Publishers.
- Keller, K. L. (2012). *Branding and Brand Equity*. Handbook of Marketing, London: Sage Publications.
- Nakarawong, N. (2017). *How does customer perceive brand image and quality by difference price ending?*. The Sixth Annual International Conference on Consumer Research and Marketing: Frontiers of Theory, Method and Practice. Collage of Management, Mahodol University, Bangkok, Thailand. November 18th, pp. 5-6.
- Praornpit Katchwattana. (2019). *Minimalist*. [Cited 2021 Feb 14]. Available From <https://www.salika.co/2021/10/06/10-years-uniqlo-thailand-lifewear-ideal/>
- Round, Griff & Roper, Stuart. (2012). *Exploring consumer brand name equity: Gaining insight through the investigation of response to name change*. European Journal of Marketing. 46. 938-951.
- See, S.S., Khalil, M.N., & Ameen, M.A. (2012). Factors affecting Malaysian young consumers' online purchase intention in social media websites. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 40, 326-333.
- Suki, M.N. (2013). Students' demand for smartphones: structural relationships of product features, brand name, product price and social influence. *Campus Wide Information Systems*, 30(4), 236-248.
- Voice online. (2019). *มูจิกำลังเผชิญกับยอดขายที่ตกลงทั่วโลก*. (13 สิงหาคม 2564). ได้มาจาก <https://voicetv.co.th/read/q7ZrldCM9>

การส่งเสริมประเทศไทยให้กลายเป็นจุดหมายปลายทางทางการท่องเที่ยวไร่องุ่น สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

Promoting Thailand as Vineyard Tourism Destination for Foreign Tourists

เตชิตา ภัทรศร¹ และ พิมพมาดา วิชาศิลป์²

Techita Phattharasorn and Pimmada Wichasin

วันที่ส่งบทความ: 17 พฤศจิกายน 2564, วันที่แก้ไขบทความ: 31 ธันวาคม 2564,

วันที่ตอบรับบทความ: 12 เมษายน 2565

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวไร่องุ่นในประเทศไทย 2) ศึกษาพฤติกรรมเหตุจูงใจการบริโภคไวน์ ความต้องการ ความตั้งใจที่จะท่องเที่ยว/ซื้อสินค้าท่องเที่ยวไร่องุ่นของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ 3) นำเสนอแนวทางการส่งเสริมประเทศไทยให้กลายเป็นจุดหมายปลายทางทางการท่องเที่ยวไร่องุ่นของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ โครงการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ประกอบและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับทางการท่องเที่ยวไร่องุ่น จำนวน 20 คน และวิธีวิจัยเชิงปริมาณโดยการเก็บแบบสอบถามจำนวน 400 ชุด จากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ผลการวิจัยพบว่า

1) แหล่งท่องเที่ยวไร่องุ่น มีทรัพยากรธรรมชาติทัศนียภาพที่งดงาม มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกองุ่นที่มีรสชาติดี

2) นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความต้องการและสนใจเกี่ยวกับรสชาติไวน์ที่ดีมีภาพลักษณ์ตราและคุณค่าของไวน์ มีโรงผลิตไวน์ และการจัดกิจกรรมในไร่องุ่นเกี่ยวกับการเก็บและชิมผลองุ่นในไร่องุ่นในระดับมาก ส่วนความตั้งใจที่จะท่องเที่ยวหรือซื้อสินค้าในไร่องุ่นของประเทศไทยในอนาคต โดยรวมอยู่ในระดับมีความตั้งใจมาก

¹อาจารย์ประจำสาขาธุรกิจการโรงแรม โรงเรียนการท่องเที่ยวและการบริการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

อีเมล aor.klad@gmail.com

Lecturer of Hotel Business, School of Tourism and Hospitality Management, Suan Dusit University.

E-mail: aor.klad@gmail.com

² อาจารย์ประจำสาขาการจัดการงานบริการ โรงเรียนการท่องเที่ยวและการบริการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

อีเมล pimmada@hotmail.com

Lecturer of Hospitality Management, School of Tourism and Hospitality Management, Suan Dusit University. E-mail: pimmada@hotmail.com

3) ส่งเสริมควรให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้มีความแตกต่างและมีเอกลักษณ์เฉพาะ

คำสำคัญ: การส่งเสริมประเทศไทย, จุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว, ไวน์, นักท่องเที่ยวต่างชาติ

Abstract

The objectives of this research are (1) study the potential of wine vineyard tourist attractions in Thailand (2) study the behaviors that motivate wine consumption, needs, and intentions to travel and wine vineyard tourism products of foreign tourists (3) present guidelines for promoting Thailand as vineyard tourism destination for foreign tourists. This research project use an integrated research method, collecting data using a qualitative research method from interviews with 20 entrepreneurs and government agencies involved in wine vineyard tourism and a quantitative research method by collecting 400 questionnaires from foreign tourists. The results of the research showed that

1) The wine vineyard tourist attractions have natural resources and beautiful scenery. There is a suitable environment for the cultivation of good-tasting grapes.

2) Foreign tourists want and be interested in the good taste of wine, the brand image, and the value of the wine. There is a winery and the activities in the wine vineyards concerning the picking and tasting of grapes in the vineyard were at a high level. As for the intention to travel/buy products in Thailand's wine vineyards in the future. Overall, it is at a high level of intention.

3) Promote it to be a tourist attraction that creates new experiences. to be different and unique.

Keywords: Promoting Thailand, Tourism Destination, Vineyard, Foreign Tourists

บทนำ

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก โดยจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง กลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวในประเทศไทยส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวที่มาจากภูมิภาคเอเชียตะวันออก รองลงมาคือยุโรป และอเมริกา (ศูนย์วิจัยด้านการตลาดท่องเที่ยว, 2559)

การท่องเที่ยวไร่องุ่นไวน์เป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มีการเติบโตขึ้นทั่วโลก ซึ่งประเทศที่มีชื่อเสียงทางด้านไวน์ของโลกเช่น นิวซีแลนด์ อิตาลี สเปน ฝรั่งเศส ได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวไร่องุ่นไวน์ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ การท่องเที่ยวไร่องุ่นประเทศดังกล่าวประสบความสำเร็จเนื่องด้วยประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในเรื่องไวน์ที่สืบเนื่องมาช้านาน ทำให้ประเทศเหล่านี้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ โดยมีการพัฒนาไร่องุ่นไวน์ให้เป็นจุดท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปเยี่ยมชมพื้นที่ปลูกองุ่น พื้นที่ผลิตไวน์ พื้นที่เก็บไวน์ มีกิจกรรม เช่น การเข้าชมไร่องุ่นไวน์ และเทศกาลต่าง ๆ เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีแก่นักท่องเที่ยว

ประเทศไทยมีไร่องุ่นไวน์ที่สามารถผลิตไวน์ได้ 9 แห่ง ได้แก่ 1. Chateau de Loei 2. Shala One 3. Mae Chan Winery 4. PB Valley Khao Yai, 5. GranMonte, 6. Village Farm 7. Alcidini 8. Hua Hin Hills และ 9. Silverlake โดยมีความสวยงามของสภาพภูมิประเทศ ผสมกับความมีชื่อเสียงในด้านอาหารและวัฒนธรรม ที่จะสามารถพัฒนาควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวไร่องุ่นไวน์ได้ ประเทศไทยจึงมีศักยภาพสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวรูปแบบไร่องุ่นไวน์ได้ ถึงแม้ว่าคุณภาพและความมีชื่อเสียงในการผลิตไวน์ของไทยอาจยังไม่โดดเด่นทัดเทียมกับกลุ่มประเทศผู้ผลิตไวน์โลกเก่าในยุโรป แต่ประเทศไทยมีศักยภาพด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวอื่นที่สามารถส่งเสริมคู่กับการท่องเที่ยวไร่องุ่นไวน์ เพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ได้ หากมีการพัฒนาและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวไร่องุ่นไวน์ในพื้นที่เหล่านี้ นอกจากเป็นการเพิ่มแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างประสบการณ์ใหม่ให้นักท่องเที่ยวแล้ว ยังสามารถช่วยกระจายนักท่องเที่ยวจากเมืองท่องเที่ยวหลักสู่เมืองท่องเที่ยวอื่นสามารถสร้างรายได้เพิ่มทั้งจากกิจกรรมทางการท่องเที่ยวและการขายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นจากองุ่นให้เพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวไร่องุ่นไวน์ เพื่อส่งเสริมประเทศไทยให้กลายเป็นจุดหมายปลายทางทางการท่องเที่ยวไร่องุ่นไวน์ สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ซึ่งจะต้องทำคู่กันกับการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวไร่องุ่นไวน์ โดยพัฒนาความสามารถทางการแข่งขัน วิเคราะห์สถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ทำเลที่ตั้งและทัศนียภาพ อีกทั้งกำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน และสอดคล้องกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว โดยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวนั้นต้องมีจุดแข็งที่สามารถตอบสนองกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขึ้น ซึ่งจะศึกษาโอกาสเพื่อเป็นการพัฒนาความสามารถทางการแข่งขันของแหล่งท่องเที่ยว ที่เหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายส่งผลประโยชน์ อันดีต่อประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวไร่องุ่นไวน์ในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมเหตุจูงใจการบริโภคไวน์ ความต้องการ ความตั้งใจที่จะท่องเที่ยว/ซื้อสินค้าท่องเที่ยวไร่องุ่นไวน์ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมประเทศไทยให้กลายเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวไร่องุ่นไวน์ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานซึ่งมีทั้งการวิจัยคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณควบคู่กันไป โดยมีรายละเอียดของการดำเนินงานวิจัยดังนี้

1. การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวไร่องุ่นไวน์ในประเทศไทยเป็นการทำวิจัยโดยใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ 1. ผู้ประกอบการ/ภาคเอกชนในที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวไร่องุ่นไวน์ในประเทศไทย จำนวน 10 คน 2. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวไร่องุ่นไวน์ในประเทศไทย

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ตามที่กำหนด โดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยนำข้อมูลประมวล ตีความจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์และสังเคราะห์ตามประเด็นที่กำหนด

2. พฤติกรรมเหตุจูงใจการบริโภคไวน์ ความต้องการ ความตั้งใจที่จะท่องเที่ยว/ซื้อสินค้าท่องเที่ยวไร่องุ่นไวน์ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำนวน 400 คน โดยกำหนดให้ความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% จะได้ขนาดตัวอย่าง 385 คนได้เพิ่มขนาดตัวอย่างอีก 15 คน รวมเป็นขนาดตัวอย่างทั้งหมด 400 คน (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2557) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) โดยกำหนดพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก 3 จังหวัด (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2561) ได้แก่ (1) กรุงเทพมหานคร (2) จังหวัดภูเก็ต และ (3) จังหวัดสุราษฎร์ธานี จากนั้นใช้ผลการวิเคราะห์ด้วยวิธีการสถิติในการรวบรวมและสรุปผลข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานคร จังหวัดภูเก็ต และจังหวัดสุราษฎร์ธานี

การวิเคราะห์ข้อมูล 1) การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา เพื่อใช้อธิบายลักษณะกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน เพื่อใช้ทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ สถิติการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ สถิติการวิเคราะห์ค่าที (Independent sample t-test) สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (Analysis of Variance: One-Way ANOVA) 3) การส่งเสริมประเทศไทยให้กลายเป็นจุดหมายปลายทาง การท่องเที่ยวไร่องุ่นไวน์ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อนำมาสร้างเป็นเนื้อหาและกิจกรรมการถ่ายทอดผลงานวิจัยในการส่งเสริมประเทศไทยให้กลายเป็นจุดหมายปลายทาง การท่องเที่ยวไร่องุ่นไวน์

3. แนวทางการส่งเสริมประเทศไทยให้กลายเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวไร้ร้อนไวน์ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ผู้วิจัยใช้การสังเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณในการส่งเสริมประเทศไทยให้กลายเป็นจุดหมายปลายทางทางการท่องเที่ยวไร้ร้อนไวน์สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจากนั้นนำเสนอโดยการถ่ายทอดเผยแพร่องค์ความรู้ในการรูปแบบอบรมเชิงปฏิบัติการที่ได้จากการทำวิจัยการส่งเสริมประเทศไทยให้กลายเป็นจุดหมายปลายทางทางการท่องเที่ยวไร้ร้อนไวน์สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ให้กับผู้ประกอบการธุรกิจไร้ร้อนไวน์และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวไร้ร้อนไวน์ในประเทศไทย

สรุปผลการวิจัย

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวไร้ร้อนไวน์ในประเทศไทย

1. จุดแข็งแหล่งท่องเที่ยวไร้ร้อนไวน์ในประเทศไทย ประกอบไปด้วย คือ (1) มีทรัพยากรธรรมชาติทัศนียภาพที่งดงาม เช่น ภูเขา น้ำตก พื้นที่สีเขียวหรือใกล้เคียงทะเล (2) มีทำเลที่ตั้งที่ดี (3) มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกและสวยงามมีทิวทัศน์ภูเขาที่สวยงาม (4) มีไวน์ที่มีรสชาติดี มีภาพลักษณ์ตราที่มีชื่อเสียง (5) มีร้านอาหารที่ปรุงอาหารได้อย่างมีรสชาติดีที่บริโภคควบคู่กับไวน์มีรสชาติและคุณภาพที่ดี (6) มีผู้เชี่ยวชาญและประสบการณ์เรื่องการปลูกองุ่นและการทำไร้ร้อนไวน์ ต้องใช้พันธุ์องุ่นเพื่อทำไวน์โดยเฉพาะจากต่างประเทศ โดยการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพของการปลูกองุ่นและปรับปรุงการผลิตอย่างต่อเนื่อง (7) สามารถปลูกพันธุ์องุ่นที่ทำไวน์ที่นำเข้าจากต่างประเทศให้สามารถปลูกได้ในประเทศไทยตั้งแต่ต้นจนจบ

2. จุดอ่อนแหล่งท่องเที่ยวไร้ร้อนไวน์ในประเทศไทย ประกอบไปด้วย คือ (1) ใช้ต้นทุนที่สูงในการปรับระบบน้ำและการทดลองทำไร้ร้อนไวน์ โดยปรับเปลี่ยนองุ่นจากต่างประเทศให้สามารถปลูกในประเทศไทยได้ดี (2) ต้นทุนในการทำไร้ร้อนไวน์สูง วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องจักร ต้องนำเข้าจากต่างประเทศและเสียภาษี ในอัตราปกติ (3) การปลูกองุ่นแบบปลอดสารพิษทำได้เพียงปีละครั้งเท่านั้นจึงไม่เพียงพอต่อการจำหน่าย

3. โอกาสแหล่งท่องเที่ยวไร้ร้อนไวน์ในประเทศไทยมีดังนี้ (1) นักท่องเที่ยวไทยเดินทางเข้าไปท่องเที่ยว เพื่อเข้ามาชมไร้ร้อนไวน์ ถ่ายรูป และซื้อของที่สามารถบริโภคได้ทันที และเป็นของฝาก เช่น น้ำองุ่น ผลองุ่นสด แยมองุ่น และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่จำหน่ายในไร้ร้อนไวน์ รวมทั้งผลไม้ตามฤดูกาลให้ซื้อและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ในราคาเหมาะสม (2) นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติประมาณ 40% เป็นยุโรป (สแกนดิเนเวีย) เอเชีย (สิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย) เข้ามาท่องเที่ยวแบบกรุ๊ปทัวร์ขนาดเล็ก ซื้อไวน์เพื่อเป็นของฝาก ชมไร้ร้อนไวน์ (3) ผู้ส่งออกไวน์และตลาดต่างประเทศ (ประมาณ 20%) คือ ยุโรป และเอเชีย ส่วนที่เหลือ 80% เป็นการจำหน่ายภายในประเทศ

4. อุปสรรคแหล่งท่องเที่ยวไร้ร้อนไวน์ในประเทศไทย ประกอบด้วย คือ (1) แหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น มีศักยภาพในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าในภาพรวมที่มากกว่า เช่น การดำนํ้าคลายร้อน ดูปะการัง เล่นน้ำทะเล แต่การเดินเที่ยวในไร้ร้อนไวน์นั้นจะได้เพียงชมองุ่นท่ามกลางอากาศร้อนๆเท่านั้น รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม สามารถสร้างความตื่นตาตื่นใจให้นักท่องเที่ยวได้มากกว่า (2) ภูมิอากาศที่ร้อนมากไม่เหมาะต่อการท่องเที่ยวและ การเที่ยวชมไร้ร้อนไวน์

ไวน์ (3) การสนับสนุนจากภาครัฐน้อย ต้องเสียภาษีจากภาครัฐในอัตราปกติ (4) ข้อกำหนดกฎหมายของรัฐบาลที่ควบคุมการโฆษณาแอลกอฮอล์ (ไวน์) (5) ผลไม้ที่แข่งขันกับองุ่นสด ได้แก่ ผลไม้ตามฤดูกาลอื่นๆ ที่มีรสชาติอร่อย ดีกว่า ราคาถูกกว่า (6) ภาพลักษณ์และชื่อเสียงไวน์ต่างประเทศที่มีมานาน และน่าเชื่อถือกว่าในมุมมองของผู้บริโภค

พฤติกรรมเหตุจูงใจการบริโภคไวน์ ความต้องการ ความตั้งใจที่จะท่องเที่ยว/ซื้อสินค้าท่องเที่ยวไร่องุ่นไวน์ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่ชอบดื่มไวน์แดง ช่วงโอกาสในการดื่มไวน์จะดื่มเฉพาะในช่วงที่มีการพบปะสังสรรค์กับเพื่อนฝูง และประเภทของไวน์ที่ซื้อกลับบ้าน คือไวน์แดง

2. นักท่องเที่ยวมีเหตุจูงใจที่จะซื้อไวน์ โดยรวมอยู่ในระดับเหตุจูงใจปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักท่องเที่ยวมีเหตุจูงใจที่จะซื้อไวน์ คือ ด้านรสชาติดี ถูกใจ เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านความสุขจากการดื่ม และด้านความคุ้มค่ากับราคา ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เหตุจูงใจที่จะซื้อไวน์ในเรื่องต่าง ๆ ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

เหตุจูงใจที่จะซื้อไวน์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับเหตุจูงใจ
1. รสชาติดี ถูกใจ	4.38	.92	สูงใจมากที่สุด
2. ภาพลักษณ์ตราของไวน์	3.18	1.24	สูงใจปานกลาง
3. คุณประโยชน์ของไวน์ต่อสุขภาพ	3.25	1.31	สูงใจปานกลาง
4. ความสุขจากการดื่ม	3.82	1.09	สูงใจมาก
5. ระยะเวลาการบ่มไวน์	3.08	1.21	สูงใจปานกลาง
6. ความคุ้มค่ากับราคา	3.77	1.02	สูงใจมาก
7. เพื่อเป็นของฝาก	2.92	1.30	สูงใจปานกลาง
8. เพื่อการเข้าสังคม	3.18	1.18	สูงใจปานกลาง
9. เพื่อนชักชวนให้ซื้อไวน์	3.33	1.12	สูงใจปานกลาง
10. สื่อดิจิทัล เช่น สื่อออนไลน์ สื่อสังคม และโทรศัพท์มือถือ	2.87	1.344	สูงใจปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.38	0.731	สูงใจปานกลาง

3. นักท่องเที่ยวมีความต้องการ ความตั้งใจที่จะท่องเที่ยว/ซื้อสินค้าท่องเที่ยวไร่องุ่นไวน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการในด้านคุณสมบัติของไวน์ด้านประสาทสัมผัส เป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ด้านความสนใจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพและอาคารสถานที่ของ ไร่องุ่นไวน์ และด้านความสนใจซื้อองุ่นสดจากไร่องุ่นไวน์ ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความต้องการ ความตั้งใจที่จะท่องเที่ยว/ซื้อสินค้าท่องเที่ยวร้อนไวน์ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเกี่ยวกับปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ในร้อนไวน์

ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ในร้อนไวน์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความต้องการ
1. ด้านความต้องการในคุณสมบัติของไวน์ด้านประสาทสัมผัส	3.79	.75	มาก
2. ด้านความต้องการในภาพลักษณ์ตราและคุณค่าของไวน์จากร้อนไวน์	3.50	.81	มาก
3. ด้านความสนใจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพและอาคารสถานที่ของร้อนไวน์	3.58	.69	มาก
4. ด้านความต้องการจัดกิจกรรมและงานเฉลิมฉลองในร้อนไวน์	3.55	.74	มาก
5. ด้านความตั้งใจที่จะซื้อผลิตภัณฑ์จากร้อนไวน์	3.37	1.07	ปานกลาง
6. ด้านความสนใจซื้อองุ่นสดจากร้อนไวน์	3.56	.98	มาก
7. ด้านความสนใจซื้อไวน์ประเภทต่าง ๆ	3.48	.73	มาก
8. ด้านความสนใจกิจกรรมต่าง ๆ ในร้อนไวน์	3.28	.79	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.51	.57	มาก

สมมติฐานที่ 1 เหตุจูงใจในการซื้อไวน์ และประโยชน์ของไวน์ต่อสุขภาพส่งผลต่อความตั้งใจซื้อ ความสนใจซื้อผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ จากร้อนไวน์ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในประเทศไทย ผลการวิเคราะห์ โดยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) พบว่า ปัจจัยเหตุจูงใจที่จะซื้อไวน์เพื่อเป็นของฝากภาพลักษณ์ตราของไวน์ สื่อดิจิทัล ระยะเวลาการบ่มไวน์ และปัจจัยประโยชน์ของไวน์ต่อสุขภาพ ด้านช่วยลดการเกิดโรคพาร์กินสัน ช่วยป้องกันหวัดและอาการเจ็บคอ ช่วยป้องกันโรคในช่องปาก ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ/ด้านความสนใจซื้อองุ่นสด /ด้านความสนใจซื้อไวน์ประเภทต่าง ๆ/ด้านความสนใจกิจกรรมต่าง ๆ ดังตารางที่ 3 และตารางที่ 4

ตารางที่ 3 เหตุจูงใจในการซื้อไวน์ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อ/สนใจซื้อผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ จากไร่องุ่นไวน์ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ปัจจัยเหตุจูงใจที่จะซื้อไวน์ที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อ/สนใจซื้อผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ จากไร่องุ่นไวน์	ความตั้งใจซื้อ/สนใจซื้อผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ จากไร่องุ่นไวน์ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ							
	1.ด้านความตั้งใจที่จะซื้อผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ		2.ด้านความสนใจซื้อองุ่นสด		3.ด้านความสนใจซื้อไวน์ประเภทต่าง ๆ		4.ด้านความสนใจกิจกรรมต่าง ๆ	
	β	Sig.	β	Sig.	β	Sig.	β	Sig.
1. รสชาติดีถูกใจ	-.093	.023*	.005	.913	.100	.039*	.108	.015**
2. ภาพลักษณ์ตราของไวน์	.031	.560	.073	.224	.041	.499	.060	.301
3. คุณประโยชน์ของไวน์ต่อสุขภาพ	.250	.000*	.194	.000**	.091	.107	.102	.042**
4. ความสุขจากการดื่ม	.018	.696	.065	.181	.109	.029*	.076	.113
5. ระยะเวลาการบ่มไวน์	.002	.961	.009	.875	.081	.149	.235	.000**
6. ความคุ้มค่ากับราคา	.017	.703	.009	.854	.065	.273	.135	.003**
7. เพื่อเป็นของฝาก	.251	.000**	.182	.001**	.133	.018*	.159	.002**
8. เพื่อการเข้าสังคม	.155	.002*	.183	.000**	.002	.979	.053	.314
9. เพื่อนชักชวนให้ซื้อไวน์	.136	.006**	.065	.243	.014	.820	.137	.006**
10. สื่อดิจิทัล เช่น สื่อออนไลน์ สื่อสังคม และโทรศัพท์มือถือ	.052	.386	.091	.151	.220	.000**	.023	.712
F	43.535**		29.059**		15.575**		27.421	
Sig.	.000		.000		.000		.000	
R ²	35.6%		18.0%		13.6%		29.5%	
Adj. R ²	34.8%		17.4%		12.7%		28.4%	

หมายเหตุ : (1) **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, (2) *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 ประโยชน์ของไวน์ต่อสุขภาพส่งผลต่อความตั้งใจซื้อ/สนใจซื้อผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ จากไวน์ของนักท่องเที่ยวยุโรปต่างชาติ

ปัจจัยเหตุจูงใจที่จะซื้อไวน์ที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อ/สนใจซื้อผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ จากไวน์ของนักท่องเที่ยวยุโรป	ความตั้งใจซื้อ/สนใจซื้อผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ จากไวน์ของนักท่องเที่ยวยุโรปต่างชาติ							
	1.ด้านความตั้งใจที่จะซื้อผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ		2.ด้านความสนใจซื้อไวน์		3.ด้านความสนใจซื้อไวน์ประเภทต่าง ๆ		4.ด้านความสนใจกิจกรรมต่าง ๆ	
	β	Sig.	β	Sig.	β	Sig.	β	Sig.
1. ช่วยลดการเกิดอัลไซเมอร์	-.032	.686	-.110	.130	.032	.697	.071	.267
2 ช่วยลดการเกิดโรคพาร์กินสัน	.273	.000**	.009	.911	.006	.945	.056	.417
3 ช่วยป้องกันเซลล์เสื่อมที่มีความเสี่ยงต่อการเป็นโรคมะเร็ง	.264	.001**	.149	.036*	.139	.042*	.123	.092
4 ช่วยป้องกันหัวใจและอาการเจ็บคอ	.089	.213	.276	.000**	.042	.616	.283	.000**
5 ช่วยชะลอความแก่จากสารเมลานินในผิวของไวน์	.163	.015*	.012	.865	.072	.333	.006	.929
6 ช่วยลดความเสี่ยงของโรคหัวใจ	.166	.002**	-.070	.210	.001	.992	.035	.535
7 ช่วยบรรเทาความเครียด	-.026	.577	-.010	.839	.089	.078	.005	.917
8 ช่วยป้องกันโรคในช่องปาก	.083	.210	.086	.248	.181	.008**	.055	.443
9 ช่วยลดและป้องกันโรคมะเร็ง	.006	.928	.021	.763	.006	.935	-.064	.443

10 ช่วยลดปริมาณ คอเลสเตอรอลใน เลือด	.072	.202	.043	.451	.060	.324	.251	.000**
F	46.005**		38.048**		19.159**		54.405	
Sig.	.000		.000		.000		.000	
R ²	31.8 %		16.1%		8.8%		21.5%	
Adj. R ²	31.1%		15.7%		8.3%		21.1%	

หมายเหตุ : (1) **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, (2) *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ในร้านอาหาร และความต้องการจัดกิจกรรมและงานเฉลิมฉลอง ส่งผลต่อความตั้งใจที่จะท่องเที่ยว/ซื้อสินค้าในร้านอาหารในอนาคตของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในประเทศไทย ผลการวิเคราะห์โดยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุพบว่าปัจจัยด้านความต้องการภาพลักษณ์ตราและคุณค่าของไวน์จากร้านอาหาร (คุณค่าในการเป็นของฝาก) ด้านความสนใจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพและอาคารสถานที่ของร้านอาหาร (แสง สี เสียง ยามค่ำคืน) ด้านความต้องการในคุณสมบัติของไวน์ด้านประสาทสัมผัส (ชนิดไวน์ที่ให้กลิ่น) ส่งผลต่อความตั้งใจ ที่จะท่องเที่ยว/ซื้อสินค้าในร้านอาหารในอนาคตของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ตารางที่ 5 ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ในร้านอาหารที่ส่งผลต่อความตั้งใจที่จะท่องเที่ยว/ซื้อสินค้าในร้านอาหารในอนาคตของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในประเทศไทย

ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ในร้านอาหารที่ส่งผลต่อความตั้งใจที่จะท่องเที่ยว/ซื้อสินค้าในร้านอาหาร	ความตั้งใจที่จะท่องเที่ยว/ซื้อสินค้าในร้านอาหารในอนาคตของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ	
	β	Sig.
1.ด้านความต้องการในคุณสมบัติของไวน์ด้านประสาทสัมผัส		
1.1 รสชาติไวน์	.090	.052
1.2 ชนิดไวน์ที่ให้กลิ่น	.173	.000**
1.3 กลิ่นหอมละมุนของไวน์	.055	.241
1.4 สี สันสวยงามของไวน์	.031	.506
2.ด้านความต้องการภาพลักษณ์ตราและคุณค่าของไวน์จากร้านอาหาร		
2.1 ภาพลักษณ์ชื่อเสียงของไวน์	.072	.138

2.2 ความเพลิดเพลินจากการดื่มไวน์	.026	.550
2.3 คุณค่าในการเป็นของฝาก	.226	.000**
2.4 ความประทับใจของผู้รับ	.007	.906
3. ด้านความสนใจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพและอาคารสถานที่ของโรงอุ่งไวน์		
3.1 ความอุดมสมบูรณ์ของโรงอุ่ง	.086	.086
3.2 ทิวทัศน์ตติภูเขา เขียวชอุ่ม	-.032	.512
3.3 ความงดงามของทัศนียภาพ	-.077	.095
3.4 แสง สี เสียงยามค่ำคืน	.186	.000**
3.5 ความร้อนหนาวของอากาศ	.136	.005**
3.6 สวนไม้ดอก ไม้ประดับ ไม้ยืนต้น	-.047	.311
3.7 ความงดงามของจุดถ่ายรูป	-.020	.681
3.8 เน้นความเป็นธรรมชาติสีเขียว	-.062	.193
3.9 ร้านอาหาร	.056	.246

ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ในโรงอุ่งไวน์ที่ส่งผลต่อความตั้งใจที่จะท่องเที่ยว/ซื้อสินค้าในโรงอุ่งไวน์ในอนาคต	ความตั้งใจที่จะท่องเที่ยว/ซื้อสินค้าในโรงอุ่งไวน์ในอนาคตของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ	
	β	Sig.
3.10 โรงผลิตไวน์	.171	.000**
F	40.301**	
Sig.	.000	
R ²	33.8%	
Adj. R ²	33.0%	
Durbin	1.729	

หมายเหตุ : (1) **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมมติฐานที่ 3 ลักษณะส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในประเทศไทยที่แตกต่างกันมีความตั้งใจที่จะท่องเที่ยว/ซื้อสินค้าในโรงอุ่งไวน์ในอนาคตแตกต่างกัน พบว่านักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในประเทศไทยที่มี เพศ อายุ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีความตั้งใจที่จะท่องเที่ยว/ซื้อสินค้าในโรงอุ่งไวน์ในอนาคตไม่แตกต่างกัน ในขณะที่ตัวแปรด้านระดับการศึกษา อาชีพ และทวีปของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในประเทศไทยที่แตกต่างกันมีความตั้งใจที่จะท่องเที่ยว/ซื้อสินค้าในโรงอุ่งไวน์ในอนาคตแตกต่างกัน ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ลักษณะส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในประเทศไทยที่แตกต่างกันมีความตั้งใจที่จะท่องเที่ยว/ซื้อสินค้าในร้านธงไวน์ในอนาคตแตกต่าง

ความตั้งใจที่จะท่องเที่ยว/ซื้อสินค้าในร้านธงไวน์ในอนาคต	ลักษณะส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในประเทศไทย					
	เพศ	อายุ	ระดับการศึกษา	อาชีพ	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ทวีป
	.408	.222	.000*	.013	.000*	.040*

การส่งเสริมประเทศไทยให้กลายเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวร้านธงไวน์ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

แหล่งท่องเที่ยวร้านธงไวน์ในประเทศไทยมีความได้เปรียบเชิงพื้นที่ที่กว้างใหญ่ที่สามารถเพาะปลูกสายพันธุ์องุ่นได้อย่างหลากหลาย และมีภูมิอากาศ สภาพดิน น้ำ อากาศ ที่เอื้อต่อการเพาะปลูกองุ่นแล้วยังเป็นจุดท่องเที่ยวในการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดประสบการณ์ใหม่ๆ การสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวร้านธงไวน์ การสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวร้านธงไวน์ให้มีความแตกต่างและมีเอกลักษณ์เฉพาะ โดยความร่วมมือระหว่างภาคเอกชน ภาครัฐและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวร้านธงไวน์กับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง และมีแบบแผนการเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวร้านธงไวน์ได้อย่างสะดวก และปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวร้านธงไวน์ในประเทศไทย

จุดเด่นแหล่งท่องเที่ยวร้านธงไวน์ในประเทศไทย มีทรัพยากรธรรมชาติทัศนียภาพที่งดงาม มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก สามารถปลูกพันธุ์องุ่นได้หลากหลายสายพันธุ์ที่นำเข้าจากต่างประเทศให้สามารถปลูกได้ในประเทศไทย ถือเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบของการท่องเที่ยวที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดของเมอร์สัน (Morrison, 2012) กล่าวว่า ลักษณะกายภาพในแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งที่สามารถจับต้องได้ในสถานที่ท่องเที่ยว ได้แก่ สิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก ความสะดวกในการขนส่ง สาธารณูปโภค โปรแกรมต่าง ๆ ประกอบด้วยเทศกาล อีเวนต์ งานเฉลิมฉลอง กิจกรรม บุคคล/พนักงาน ซึ่งจะต้องมีการฝึกอบรมคุณภาพในการให้บริการ การให้ความสำคัญกับชุมชน องค์ประกอบผู้มาเยือน/นักท่องเที่ยว สร้างความมั่นใจด้านคุณภาพ และการจัดเส้นทางการท่องเที่ยวถือเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวมายังแหล่งท่องเที่ยว

จุดอ่อนแหล่งท่องเที่ยวร้านธงไวน์ในประเทศไทย ที่ผู้ประกอบการต้องใช้ต้นทุนที่สูงในการปรับระบบน้ำและการทดลองทำร้านธงไวน์ โดยปรับเปลี่ยนองุ่นจากต่างประเทศให้สามารถปลูกใน

ประเทศไทยได้ดี วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องจักร ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ และการปลูกองุ่น ผลผลิตยังขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่มีเหมาะสมในช่วงฤดูกาลจึงมีผลิตภัณฑ์ไม่เพียงพอต่อการจำหน่าย มีความสอดคล้องกับคอทเลอร์ แคลเลอร์ อังก์ ฮาน และลียงก์ (Kotler, Keller, Ang, Tan, & Leong, 2018). ควรมีการคาดคะเนความต้องการซื้อโดยสำรวจความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ ความคิดเห็นของหน่วยงานขาย การใช้ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ การวิเคราะห์ยอดขายของหน่วยธุรกิจที่มีมาแล้วในอดีต และ/หรือ ใช้การทดสอบตลาดโดยตรงโอกาสแหล่งท่องเที่ยวไร่องุ่นไวน์ในประเทศไทย ที่พื้นที่ของไร่องุ่นส่วนใหญ่จะไม่ไกลจากกรุงเทพฯ มากทำให้การเดินทางท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปกลับได้ หรือเดินทางได้ในช่วงระยะเวลาสั้นที่สามารถนำรถส่วนตัวในการเดินทางท่องเที่ยวได้เลย เพราะฉะนั้นนักท่องเที่ยวไทยจึงเดินทาง เพื่อเข้ามาชมไร่องุ่น ถ่ายรูป และซื้อของฝาก และผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่จำหน่ายในไร่องุ่นไวน์ แต่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติประมาณ 40% เป็นยุโรป (สแกนดิเนเวีย) เอเชีย (สิงคโปร์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย) เข้ามาท่องเที่ยวแบบกรุ๊ปทัวร์ขนาดเล็ก มักจะซื้อไวน์เพื่อเป็นของขวัญ และชมไร่องุ่นเช่นกัน เป็นไปตามแนวคิดของพัช (Thach, 2013) ที่กล่าวถึงแหล่งท่องเที่ยวไร่องุ่นไวน์ในการสร้างประสบการณ์ที่แปลกใหม่จากการท่องเที่ยวไร่องุ่นที่เป็นเอกลักษณ์ ให้แก่นักท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ได้แก่การท่องเที่ยวไร่องุ่น มีการจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวผสมน้ำองุ่นหมักจากองุ่นชนิดต่างๆ เพื่อทำไวน์ที่เป็นสูตรเฉพาะและออกแบบป้ายขวดไวน์ของตนเองเพื่อเป็นของที่ระลึกให้นำกลับไป

อุปสรรคแหล่งท่องเที่ยวไร่องุ่นไวน์ในประเทศไทยยังมีพื้นที่ทางการท่องเที่ยวที่มีสภาพแวดล้อมที่มีอากาศค่อนข้างร้อน และมีการเยี่ยมชมในไร่องุ่นไวน์เพียงอย่างเดียวยังไม่มีการรองรับการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่นจึงทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ในประเทศไทยที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวมีความสมบูรณ์แบบของทางธรรมชาติที่ที่สวยงามทั้งทะเล น้ำตก ป่าไม้ ภูเขา ที่สามารถเดินทางท่องเที่ยวทดแทนกันได้ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเทลเฟอร์ (Telfer, 2001) ให้สำรวจเครือข่ายในเส้นทางที่เกี่ยวข้องกับไร่องุ่นไวน์ โดยมีการตกลงร่วมมือกันอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการระหว่างแหล่งท่องเที่ยวไร่องุ่นไวน์หลายแห่งจะต้องให้ความสำคัญ ถึงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ที่จะต้องใช้กลยุทธ์เชิงรุกร่วมกับ กลยุทธ์การตลาด รวมทั้งผลิตภัณฑ์ไวน์ที่ขาย และสินค้าอื่น (พืช ผัก ผลไม้ตามฤดูกาล) รวมทั้งมีการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยมีความร่วมมือกันในลักษณะเครือข่ายเชิงกลยุทธ์

2. ด้านพฤติกรรมเหตุจูงใจการบริโภคไวน์ ความต้องการ ความตั้งใจที่จะท่องเที่ยว/ซื้อสินค้าท่องเที่ยวไร่องุ่นไวน์ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่ชอบดื่มไวน์แดง ช่วงโอกาสในการดื่มไวน์จะดื่ม เฉพาะในช่วงที่มีการพบปะสังสรรค์กับเพื่อนฝูง และประเภทของไวน์ที่ซื้อกลับบ้าน คือ ไวน์แดง เหตุจูงใจที่จะซื้อไวน์ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีเหตุจูงใจที่จะซื้อไวน์ โดยรวม อยู่ในระดับสูงใจปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีเหตุจูงใจที่จะซื้อไวน์ คือ ด้านรสชาติดี ถูกใจ มีความสอดคล้องกับทิพากร เลวิน (2553) เรื่องปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อไวน์นำเข้าในอำเภอเมืองเชียงใหม่

พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามชาวต่างชาติมีพฤติกรรมที่คล้ายคลึงกันคือส่วนใหญ่ชอบไวน์แดงมากที่สุด ชอบดื่มไวน์กับเพื่อน และชอบดื่มไวน์เพราะรสชาติอร่อย

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 เหตุจูงใจในการซื้อไวน์ และประโยชน์ของไวน์ต่อสุขภาพส่งผลต่อความตั้งใจซื้อ/สนใจซื้อผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ จากไวน์ของนักท่องเที่ยวยาวต่างชาติในประเทศไทย จากการใช้สถิติพบว่า เหตุจูงใจในการซื้อไวน์ในเรื่องเพื่อเป็นของขวัญให้กับญาติหรือคนรู้จัก และเพื่อการเข้าสังคม มีความสอดคล้องกับซิฟฟ์แมน และวิสเซนบลิท (Schiffman & Wisenblit, 2015) ในทฤษฎีการจูงใจลักษณะความต้องการด้านสังคมส่งผลต่อแรงจูงใจให้ซื้อและการตัดสินใจซื้อหลังจากได้รับประสบการณ์ในเข้าเยี่ยมชมไวน์ ส่วนประโยชน์ของไวน์ต่อสุขภาพมีสรรพคุณช่วยป้องกันหัวใจ และอาการเจ็บคอ สอดคล้องกับแนวคิดของมาร์เชนส์ (Marcene, 2019) ที่กล่าวไว้ว่า ไวน์มีประโยชน์ต่อสุขภาพในเรื่อง สร้างเสริมสุขภาพ ลดโรคหลอดเลือด ป้องกันโรคมะเร็ง ควบคุมระดับคอเลสเตอรอล รักษากระดูกให้แข็งแรง ช่วยให้หลับนอนดีขึ้นและป้องกันหัวใจ และใช้หัวใจใหญ่

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ในไวน์ และความต้องการจัดกิจกรรมและงานเฉลิมฉลอง ส่งผลต่อความตั้งใจที่จะท่องเที่ยว/ซื้อสินค้าในไวน์ในอนาคตของนักท่องเที่ยวยาวต่างชาติในประเทศไทย จากการใช้สถิติพบว่า ด้านความต้องการภาพลักษณ์ตรา และคุณค่าของไวน์จากไวน์ ในเรื่องคุณค่าในการเป็นของขวัญ ซึ่งเป็นคุณค่าที่เกิดจากการรับรู้ด้านการเงินโดยรวมของผู้บริโภคที่แสดงว่าประโยชน์ที่จะได้รับมากกว่าต้นทุนและค่าใช้จ่ายของไวน์ ในประเด็นนี้เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความภักดีในการซื้อสินค้าจากไวน์ในอนาคต ซึ่งมีเกิดความภักดีจะส่งผลต่อความตั้งใจมาซ้ำในอนาคต สอดคล้องตามแนวคิดของซิฟฟ์แมน และวิสเซนบลิท (Schiffman & Wisenblit, 2019) ด้านความสนใจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพและอาคารสถานที่ของไวน์ ในเรื่องแสง สี เสียง ยามค่ำคืน โรงผลิตไวน์ และความร้อนหนาวของอากาศ ซึ่งสอดคล้องกับเมอร์ริสัน (Morrison, 2012) ได้กล่าวว่าปัจจัยสำคัญที่เป็นลักษณะทางกายภาพในแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากสามารถดึงดูดใจเป็นสิ่งอำนวยความสะดวก และมีระบบการขนส่งที่เข้ามา ในแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งมีระบบสาธารณูปโภคที่ดี เหล่านี้ส่งผลต่อการท่องเที่ยวซ้ำได้ และด้านความต้องการในการจัดกิจกรรมและงานเฉลิมฉลองในเรื่องงานเทศกาลต้อนรับลมหนาว เทศกาลเก็บเกี่ยวองุ่น และงานแสดงสินค้าซึ่งสอดคล้องกับเพโทรแมน และทีม (Petroman and Team, 2012) สามารถออกแบบองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวที่สำคัญของการท่องเที่ยวไวน์ โดยใช้การจัดการความรู้ในการออกแบบ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวและเทศกาลพิเศษ รูปแบบที่พัก สินค้าท้องถิ่น และกิจกรรมสนทนากันในไร่ ส่วนด้านความต้องการในคุณสมบัติของไวน์ ด้านประสาทสัมผัส ในเรื่องชนิดไวน์ที่ให้เลือซึ่งสอดคล้องกับไวรอนทิส ทราสซูล และซิงกอस्ता (Vrontis, Thrassou and Czinkota, 2011) ได้กล่าวถึงผลิตภัณฑ์ไวน์ มีความสำคัญอย่างยิ่ง วิธีการผลิตถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดส่งผลต่อไวน์

สมมติฐานที่ 3 ลักษณะส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในประเทศไทยที่แตกต่างกันมีความตั้งใจที่จะท่องเที่ยว/ซื้อสินค้าในร้านธงไวน์ในอนาคตแตกต่างกัน พบว่านักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในประเทศไทยที่มี เพศ อายุ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีความตั้งใจที่จะท่องเที่ยว/ซื้อสินค้าในร้านธงไวน์ในอนาคตไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับสุวิทย์ จันทรเพ็ญ (2558) เรื่อง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร : กรณีศึกษาร้านธงไวน์ มอนเต้ เขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ร้านธงไวน์ มอนเต้ ในภาพรวมจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ไม่แตกต่างกัน ในขณะที่ ฉัตรพร เสมอใจ (2550) ได้กล่าวว่า ความแตกต่างทางการศึกษา อาชีพ และภูมิลำเนา ทำให้พฤติกรรมและรสนิยมของบุคคลจะแตกต่างกันไปในทางตรงกันข้าม พบว่าลักษณะส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวด้าน การศึกษา อาชีพ และทวีปที่แตกต่างกันนั้นไม่มีผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

3. การส่งเสริมประเทศไทยให้กลายเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวร้านธงไวน์ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

แหล่งท่องเที่ยวร้านธงไวน์เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดประสบการณ์ใหม่ ๆ การสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยว การเข้าชมร้านธงไวน์ การสร้างเครือข่ายการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวร้านธงไวน์กับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียงมีความสอดคล้องกับแนวคิดของคิมและคณะ (Kim et al., 2012) ได้จำแนกประสบการณ์ที่ได้รับจากสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าจดจำ ได้แก่ การมุ่งแสวงหาความสุขที่ได้สัมผัสประสบการณ์จากการท่องเที่ยว การติดต่อกับกิจกรรมในสถานที่ท่องเที่ยว และความแปลกใหม่ การมีส่วนร่วมในการเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับคนในท้องถิ่นให้เกิดการเรียนรู้ที่แตกต่างไปจากเดิม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การตลาดทางสื่อสังคมออนไลน์ของแหล่งท่องเที่ยวร้านธงไวน์และผลิตภัณฑ์ไวน์ยังไม่มีเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ควรมีการส่งเสริมและการสื่อสารการตลาดออนไลน์ให้เกิดการรับรู้แก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
2. การพัฒนาความสามารถทางการแข่งขันของการท่องเที่ยวร้านธงไวน์ของประเทศไทย โดยพัฒนาการปลูกองุ่นในร้านธงไวน์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. แนวทางการพัฒนารูปแบบธุรกิจที่แพรวในแหล่งท่องเที่ยวร้านธงไวน์ในประเทศไทย
2. การบูรณาการการท่องเที่ยวการจัดการประสบการณ์ร่วมสมัยเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวร้านธงไวน์

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). *สถิตินักท่องเที่ยว*. สืบค้นเมื่อ 9 ตุลาคม 2561. จาก https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=411.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2557). *การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับการบริหารและวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉัตรยาพร เสมอใจ. (2550). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ทิพากร เลวีน. (2553). *ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อไวน์นำเข้าในอำเภอเมืองเชียงใหม่*. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ณรงค์ โพธิ์พุกขานันท์. (2551). *ระเบียบวิธีวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: ส.เอเชียเพรส
- สุวิทย์ จันทรเพ็ญ (2558). *ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร : กรณีศึกษาไร่องุ่นกราน มอนเต้ เขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา*. (ปริญญานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ศูนย์วิจัยด้านการตลาดท่องเที่ยว ททท. (2559). *เกาะติดสถานการณ์ท่องเที่ยว*. สืบค้นเมื่อ 22 กรกฎาคม 2559, จาก <http://www.etatjournal.com/web/menu-read-tat/menu-2016/menu-42016/742-42016-situation>.
- Brandi Marcene. (2019). *13 Surprising Health Benefits of Wine*. Retrieved March 18, 2018, from <https://www.naturalfoodseries.com/13-benefits-wine/>.
- David J Telfer. (2001). Strategic alliances along the Niagara Wine Route. *Tourism Management*, Vol. 22, Issue : 1, pp.21-30.
- Kotler, P., Keller, K., Hoon Ang, S., Tiong Tan, C., & Meng Leong, S. (2018). *Marketing Management (7th ed)*. Malaysia: Pearson Education.
- Kim, J.-H., Ritchie, J. and McCormick, B. (2012), Development of a scale to measure memorable tourism experiences, *Journal of Travel Research*, 51(1), 12-25.
- Morrison, A.A. (2012). Destination management and destination marketing: the platform for excellence in tourism destinations. Retrieved June 10, 2019, from <http://www.semantichola>.
- Petroman, I., Petroman, C. & Team. (2012). Types of Cultural Tourism. *Animal Sciences and Biotechnologies*, 46(1), 385 – 388.
- Schiffman, L., & Wisenblit, J. (2015). *Comsumer Behavior (11th ed)*. USA: Courier.
- Schiffman, L., & Wisenblit, J. (2019). *Comsumer Behavior (12th ed)*. United Kingdom: Pearson Education.
- Thach, L., (2013). 12 Best Practices in Global Wine Tourism-Parts 1&2. *Fine Wine & Liquor*, No.71, 44-47.

Vrontis, D., Thrassou, A., & Czinkota, M. R. (2011). Wine marketing: A framework for consumer-centred planning. *Journal of Brand Management*, 18(4), 245-263.

การศึกษาและวิเคราะห์บทบาทภูมิปัญญาด้านศิลปหัตถกรรม
เพื่อการแสดงเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่
The Study and Analysis of Roles of Wisdom in Arts and Crafts
for Cultural Performances in Chiang Mai

ศรียา หงษ์ยี่สิบเอ็ด¹

Sariya Hongyeesibed

วันที่ส่งบทความ: 10 สิงหาคม 2564, วันที่แก้ไขบทความ: 31 มีนาคม 2565,

วันที่ตอบรับบทความ: 12 เมษายน 2565

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านศิลปหัตถกรรมเพื่อการแสดงเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่และวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของงานศิลปหัตถกรรมเพื่อการแสดงที่มีต่อสังคม โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ สื่อสารสนทนา นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ จนเกิดองค์ความรู้ที่นำไปสู่การนำปฏิกิริยาการใช้และต่อยอดได้ในอนาคต ผลการวิจัยพบว่า งานศิลปหัตถกรรมเกิดจากภูมิปัญญาของชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่นที่มีการสืบทอดและพัฒนารวมชนบทรณนิยม ประเพณี ความเชื่อ และความศรัทธาของชาวล้านนาที่ปรากฏบนงานหัตถกรรม ผู้วิจัยได้พบงานศิลปหัตถกรรมทั้งหมด 25 อำเภอในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 51 อย่าง จำแนกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ หัตถกรรมผ้าทอ ไม้แกะสลัก เครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผา เครื่องเงินและโลหะ และกระดาษสา ในแต่ละกลุ่มมีทั้งผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในชีวิตประจำวันและเครื่องประดับตกแต่งที่มีความหลากหลายแตกต่างกันไป สะท้อนถึงบทบาทหน้าที่ของศิลปหัตถกรรมที่มีต่อสังคมในบริบทด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) ทางด้านภูมิปัญญาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดและสะท้อนภูมิปัญญาชุมชนที่เป็นรากเหง้าของชุมชน 2) ทางด้านการศึกษาเป็นการสืบทอดและเผยแพร่วิชาความรู้ในรายวิชาต่าง ๆ ให้กับเยาวชนรุ่นหลังได้สืบสานอนุรักษ์และเผยแพร่ 3) ทางด้านธุรกิจเป็นการสร้างรายได้แก่ ชุมชนและบุคคลที่เกี่ยวข้อง 4) ทางด้านการท่องเที่ยวเป็นมรดกทางวัฒนธรรมในการประชาสัมพันธ์ให้กับนักท่องเที่ยว

คำสำคัญ: ภูมิปัญญา/ ศิลปหัตถกรรม/ การแสดงเชิงวัฒนธรรม/ เชียงใหม่

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อีเมล: sariya_hon@cmru.ac.th

Lecturer at Performing Arts Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Chiang Mai Rajabhat University. E-mail address: sariya_hon@cmru.ac.th

Abstracts

This research article was aimed to study and gather knowledge and wisdom on arts for cultural Crafts in Chiang Mai in order to analyze the roles and responsibilities of local arts and craftsmanship towards the society. A qualitative research methodology was employed to collect data from academic documents, observations, interviews and media analysis were conducted to create knowledge that can be integrated and utilized in managing cultural information in Chiang Mai. The results showed that arts and crafts are strongly inspired by the locality of Lanna culture traditions and beliefs through physical appearance of the local handicrafts. The research revealed that the arts and crafts of the villagers in 25 districts of Chiang Mai Province consisted of 51 items which can be classified into 6 groups including woven handicrafts, wood carving craft, basketry handicrafts, pottery handicrafts, silver and metal handicrafts, and Mulberry paper handicrafts. In each group, there were products used in daily life and decorative ornaments that were unique and diverse in each locality reflecting the roles and responsibilities of arts and crafts that affect society in various contexts: 1) in term of wisdom, it was used as a tool to transfer and reflect community wisdom allowing viewers to entertain and appreciate the local culture that is the root of the people in the community 2) in term of education, it is being an important part in inserting content in various courses for future generations to preserve and distribute local wisdoms 3) in term of business, it can generate income for the community and other related parties and 4) in term of tourism, it is a cultural heritage in public relations for tourism.

Keywords: Wisdom/ Arts and Craft/ Cultural Performances/ Chiang Mai

บทนำ

เชียงใหม่ เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของประเทศไทย มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณี และแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งในการประชุมคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ 18/2554 เมื่อวันอังคารที่ 3 พฤษภาคม 2554 มีมติเห็นชอบให้จังหวัดเชียงใหม่เป็น “นครที่เป็นที่สุดแห่งความสง่างามทางวัฒนธรรม” (Chiang Mai: The Most Splendid City of Culture) (กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด, 2560) เชียงใหม่มีชื่อเสียงอย่างมากในด้านการท่องเที่ยว จนกลายเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ เพราะมีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทั้งทางธรรมชาติและสถานที่ที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปแบบหนึ่งที่นักท่องเที่ยวในปัจจุบันให้ความสนใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากจุดเด่นของ

เชียงใหม่มีภูมิปัญญาและวัฒนธรรมพื้นบ้านที่หลากหลาย มีการรวมกลุ่มชุมชนในแต่ละพื้นที่ผลิตและการประดิษฐ์สร้างสรรค์งานหัตถกรรมต่าง ๆ มากมายหลายชนิด โดยใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมของบรรพบุรุษที่สั่งสมและถ่ายทอดต่อกันมานับตั้งแต่รัชสมัยของพระเจ้ากาวิละที่มีนโยบาย “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” คือ การคัดเลือกชุมชนที่มีองค์ความรู้ กวาดต้อนผู้คนเพื่อฟื้นฟูเมือง องค์ความรู้ที่มาพร้อมกับช่างกลายจุดเริ่มต้นของต้นทุนทางวัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาศิลปหัตถกรรมและการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ในปัจจุบัน (สามารถ สุวรรณรัตน์, 2558) ส่งผลให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นในแต่ละปี เกิดเป็นรายได้ที่หล่อเลี้ยงเข้าในจังหวัดเชียงใหม่อย่างต่อเนื่อง จนติดอันดับจังหวัดที่มีรายได้มากระดับต้น ๆ ของประเทศไทย ปัจจุบันทั้งภาครัฐและภาคเอกชนได้ร่วมกันวางแผนและจัดสร้างสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อาทิ เช่น หัตถกรรมบ้านบ่อสร้าง ซึ่งเป็นแหล่งรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำร่ม หัตถกรรมหมู่บ้านถวายที่เป็นภูมิปัญญาการแกะสลัก และหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาของหมู่บ้านเหมืองกุง เป็นต้น จนสร้างรายได้มากมายให้กับชาวบ้านในพื้นที่ชุมชน ในขณะที่เดียวกันชุมชนหลายแห่งยังไม่ได้รับการส่งเสริม สนับสนุน และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นให้กับนักท่องเที่ยวจึงไม่เป็นที่รู้จักและไม่มีผู้เดินทางไปเยี่ยมชม

งานศิลปหัตถกรรมในจังหวัดเชียงใหม่ นั้น มีความสัมพันธ์กับชีวิตของคนในท้องถิ่นมาแต่โบราณกาล โดยทั่วไปคำว่า “หัตถกรรม” เป็นผลงานที่เกิดจากฝีมือมนุษย์ ผ่านกระบวนการนำวัตถุดิบต่าง ๆ มาประดิษฐ์สร้างสรรค์สิ่งของเพื่อประโยชน์การใช้สอยในชีวิตประจำวัน ต่อมางานหัตถกรรมได้ถูกพัฒนาปรับเปลี่ยนไปจากการฝึกฝน การปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ ทำให้งานหัตถกรรมนั้นเกิดความงามและคุณค่าทางศิลปะ ทำให้งานหัตถกรรมจึงกลายเป็นงานศิลปกรรม ซึ่งมีการนิยามคำว่า ศิลปหัตถกรรม หมายถึง ศิลปวัตถุที่เป็นผลงานประเภทศิลปะประยุกต์มีจุดประสงค์และความต้องการในด้านประโยชน์ใช้สอย เช่น งานโลหะ งานถักทอ งานเย็บปักถักร้อย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) สิ่งเหล่านี้ นับเป็นศิลปะจากการประดิษฐ์สิ่งที่มีมนุษย์ต้องการพัฒนาขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ มุ่งเน้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวันผสมผสานกับศาสตร์ทางด้านศิลปะให้เกิดความงดงามและทรงคุณค่า ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นแบบมุขปาฐะ ต่อมายุคสมัยได้เริ่มมีความก้าวหน้าทางบริบททางสังคม เพื่อไม่ให้ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านสูญหายไป นอกเหนือจากการอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาดั้งเดิมยังมีการนำวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ในแต่ท้องถิ่นมาสร้างสรรค์เป็นส่วนหนึ่งของการแสดงต่าง ๆ เพื่อเป็นการสร้างความสนุกสนานบันเทิงแก่ผู้ชม การแสดงลักษณะนี้มักถูกเรียกว่า “การแสดงเชิงวัฒนธรรม” ซึ่งเป็นกิจกรรม นันทนาการ หรือการแสดงที่มีการหยิบยกวัฒนธรรมท้องถิ่นมาให้ผู้ชมได้สัมผัสกับวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี และบริบททางสังคมในแต่ละยุคสมัย ประดิษฐ์และสร้างสรรค์ขึ้นมาให้มีทั้งความงดงามทางสุนทรียภาพสามารถสื่อความหมาย และสอดแทรกภูมิปัญญา วัฒนธรรม และประเพณีที่ทรงคุณค่าให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้อย่างลงตัว

จากข้อมูลนี้ผู้วิจัยเห็นว่า เชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีแหล่งองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาทางศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นที่มากมายหลากหลายในทุกพื้นที่ ซึ่งควรค่าแก่การศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ทางด้านหัตถกรรมเป็นฐานข้อมูลสำคัญ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ได้ อาทิ ได้รับองค์ความรู้ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมทางด้านภูมิปัญญาที่เป็นรากเหง้าของชุมชน ทางด้านการศึกษา ทางด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามารถนำองค์ความรู้ทางด้าน

หัตถกรรมไปต่อยอดในการสร้างสรรค์การแสดงเชิงวัฒนธรรมหรือการแสดงสร้างสรรค์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าทางด้านเศรษฐกิจ อีกทั้งช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับชุมชนในพื้นที่ได้มีรายได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการต่อยอดงานวิจัยในครั้งนี้ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ในยุทธศาสตร์ที่ 4 ว่าด้วยการสร้างและถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น (มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2562) ให้เกิดเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านศิลปหัตถกรรมในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 25 อำเภอในจังหวัดเชียงใหม่ และนำไปวิเคราะห์หาค่าของงานศิลปหัตถกรรมเพื่อการแสดงในการเผยแพร่อัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีต่อสังคม เพื่อเป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำไปบูรณาการประยุกต์ใช้ในการอนุรักษ์ สืบสาน และส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อการแสดงเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านศิลปหัตถกรรมในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อวิเคราะห์หาค่าของงานศิลปหัตถกรรมเพื่อการแสดงเชิงวัฒนธรรมที่มีต่อ

สังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยดำเนินการศึกษาในพื้นที่การวิจัยครอบคลุมทั้ง 25 อำเภอในจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย อำเภอเมืองเชียงใหม่ อำเภอสารภี อำเภอหางดง อำเภอดอยหล่อ อำเภอแม่वाद อำเภอสันป่าตอง อำเภอจอมทอง อำเภอแม่แจ่ม อำเภอดอยเต่า อำเภออมก๋อย อำเภอฮอด อำเภอภักดีชุมพล อำเภอสะเมิง อำเภอสันกำแพง อำเภอสันทราย อำเภอแม่แตง อำเภอแมริม อำเภอไชยปราการ อำเภอฝาง อำเภอเชียงดาว อำเภอแม่สาย อำเภอดอยสะเก็ด อำเภอพร้าว อำเภอเวียงแหง และอำเภอแม่ออน โดยมีรายละเอียดขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเพื่อสำรวจงานศิลปหัตถกรรม 25 อำเภอใน
3. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย
4. การสรุปผล อภิปรายผล และพัฒนางานวิจัยให้เกิดความสมบูรณ์ เพื่อจัดพิมพ์เผยแพร่

ในฐานข้อมูลต่าง ๆ ตลอดจนตีพิมพ์บทความวิจัยเพื่อเผยแพร่งานวิจัยในวารสาร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้มีการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามสภาพจริงที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาของการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชนและผู้ประกอบการในท้องถิ่น ประกอบด้วยเครื่องมือทั้งหมด 4 ชนิด ได้แก่

1. ข้อมูลเชิงเอกสาร ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลต่าง ๆ โดยพิจารณาจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายทั้งเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดเชียงใหม่

ผู้ประกอบการ ประวัติความเป็นมาของชุมชนและงานศิลปหัตถกรรมที่โดดเด่นของชุมชน ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเน้นการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยเลือกสัมภาษณ์แบบรายบุคคล ในลักษณะการสัมภาษณ์ทั้งแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง ใช้คำถามแบบปลายเปิดและปลายปิด ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นผู้เชี่ยวชาญและผู้ประกอบการในกลุ่มชุมชน จำนวน 39 คน

3. การสังเกตการณ์ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่แหล่งผลิตงานศิลปหัตถกรรมในชุมชนทั้ง 25 อำเภอ ในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อค้นหาแหล่งผลิต กระบวนการผลิต และจัดจำหน่ายในแต่ละพื้นที่ รวมถึงพัฒนางานศิลปหัตถกรรมไปสู่การแสดงเชิงวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในลักษณะต่าง ๆ จากสถาบันการศึกษา ศิลปินอิสระ และศิลปินพื้นบ้านในแต่ละพื้นที่ในจังหวัดเชียงใหม่

4. การใช้สื่อสารสนเทศ ผู้วิจัยศึกษาสื่อสารสนเทศที่เกี่ยวกับงานศิลปหัตถกรรมในท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่และงานศิลปหัตถกรรมที่ถูกนำมาต่อยอดสร้างสรรค์ให้เป็นการแสดงเชิงวัฒนธรรม

การวิเคราะห์ผล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการลงภาคสนามและการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยเป็นหลัก และใช้ข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนข้อมูลการวิจัย จากนั้นวิเคราะห์เนื้อหา สังเคราะห์ จัดระบบ แยกแยะ เชื่อมโยง สรุป ตลอดจนนำผลข้อมูลที่ได้ไปนำเสนอต่อชุมชน อีกทั้งการจัดนิทรรศการและนำเสนอผลการวิจัยในเวทีการประชุมให้ได้ข้อสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ประเด็นที่ 1 จากการศึกษาข้อมูลทางด้านศิลปหัตถกรรมทั้งหมด 25 อำเภอของจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เชียงใหม่ มีชื่อเสียงอย่างมากในด้านการท่องเที่ยว สถานที่ต่าง ๆ มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันกับทางเรื่องราวของประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต และเศรษฐกิจ ตลอดจนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปแบบหนึ่งที่นักท่องเที่ยวในปัจจุบันให้ความสนใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากจุดเด่นของเชียงใหม่ที่สำคัญ คือ การมีภูมิปัญญาและวัฒนธรรมพื้นบ้านที่หลากหลาย มีการรวมกลุ่มชุมชนในแต่ละพื้นที่ผลิตและการประดิษฐ์สร้างสรรค์งานหัตถกรรมต่าง ๆ มากมายหลายชนิด โดยใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมของบรรพบุรุษที่สั่งสมและถ่ายทอดต่อกันมา จากการศึกษาและรวบรวมจากการลงพื้นที่ 25 อำเภอในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า แหล่งผลิตงานศิลปหัตถกรรมส่วนใหญ่จะเป็นการรวมตัวกันระหว่างสมาชิกในชุมชนนั้น ๆ ที่มีจัดตั้งขึ้นมาจากนโยบายของรัฐบาลและแนวคิดของผู้นำชุมชน กระบวนการและกรรมวิธีการผลิตมีความคล้ายคลึงกัน แตกต่างกันในเทคนิควิธีการสร้างซึ่งแตกต่างกันออกไปตามภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละพื้นที่ ในขณะที่สถานที่จัดจำหน่ายงานหัตถกรรมในแต่ละอำเภอจะจัดตั้งอยู่บริเวณหรือสถานที่ที่สำคัญ เช่น สถานที่ราชการ สถานที่และเส้นทางการท่องเที่ยว งานมหกรรมการจัดจำหน่ายสินค้าที่จัดขึ้นเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง ผลการสำรวจงานศิลปหัตถกรรมในจังหวัดเชียงใหม่ มีดังนี้

ตารางที่ 1 งานศิลปหัตถกรรมในจังหวัดเชียงใหม่

ที่	อำเภอ	ประเภทกลุ่มหัตถกรรม	งานหัตถกรรมที่ปรากฏในพื้นที่
1	สารภี	เครื่องจักสาน กระดาษสา	- กลุ่มจักสานบ้านป่าบงหลวง ตำบลป่าบง - ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเวียงกุมกามศิริศิลป์ ตำบลท่าวังตาล
2	หางดง	ไม้แกะสลัก เครื่องปั้นดินเผา	- หมู่บ้านหัตถกรรมบ้านถวายเป็นตำบลขุนคอง อำเภอหางดง - เครื่องปั้นดินเผาบ้านเหมืองกุง ตำบลหนองควาย
3	ดอยหล่อ	ผ้าทอ เครื่องเงินและโลหะ	- กลุ่มผ้าทอบ้านใหม่หนองหอย ตำบลสันติสุข - ศูนย์ส่งเสริมหัตถกรรมทำฉัตร ตำบลดอยหล่อ
4	แม่ว้าง	เครื่องปั้นดินเผา เครื่องเงินและโลหะ กระดาษสา ไม้แกะสลัก ผ้าทอ ผ้าทอ	- แหล่งเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านน้ำตัน ตำบลบ้านกาด - ศูนย์หัตถกรรมเครื่องเงินบ้านกาด ตำบลบ้านกาด - ศูนย์หัตถกรรมร่มโบราณ ตำบลดอนเปา - กลุ่มอาชีพหัตถกรรมทำเรือจำลอง ตำบลแม่วิน - ผ้าทอหมู่บ้านกะเหรี่ยงบ้านแม่สะป๊อก ตำบลแม่วิน - กลุ่มผ้าทอมือบ้านทุ่งปี ตำบลทุ่งปี
5	สันป่าตอง	ไม้แกะสลัก เครื่องเงินและโลหะ กระดาษสา ผ้าทอและจักสาน	- ศูนย์หัตถกรรมไม้แกะสลักบ้านก๊วแลน้อย ตำบลยุหว่า - กลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์เครื่องเงินประยุกต์ ตำบลมะขุนหวาน - กลุ่มแม่บ้านและเยาวชนพัฒนาหัตถกรรมกระดาษสา บ้านดงป่าซาง - หมู่บ้านหัตถกรรมบ้านท่ากาน ตำบลบ้านกลาง
6	จอมทอง	ผ้าทอ	- ผ้าทอขึ้นดินจกจอมทอง
7	แม่แจ่ม	ผ้าทอ ผ้าทอ เครื่องเงินและโลหะ	- ศูนย์หัตถกรรมผ้าตีนจกแม่แจ่ม - หมอนหน้าจก กลุ่มผ้าทอบ้านป่าแดด - ปิ่นปักผมแม่แจ่ม
8	ดอยเต่า	ผ้าทอ ผ้าทอ	- กลุ่มทอผ้าบ้านดอยเต่า (ขึ้นน้ำท่วม) ตำบลท่าเตือ

			- ศูนย์หัตถกรรมผ้าทอกะเหรี่ยงบ้านห้วยแก้ว ตำบลบงตัน
9	อมก๋อย	ผ้าทอ	- หมู่บ้านหัตถกรรมผ้าทอกะเหรี่ยงบ้านทุ่งจำเริง ตำบล อมก๋อย
10	ฮอด	ผ้าทอ	- หมู่บ้านหัตถกรรมผ้าทอกะเหรี่ยงบ้านดงดำ ตำบลฮอด
11	กัลยาณี วัฒนา	ผ้าทอ เครื่องจักสาน ผ้าทอ ผ้าทอ	- ผ้าทอกะเหรี่ยงปกากะญอ - เครื่องจักสานกะเหรี่ยงปกากะญอ - ผ้าปักม้ง - ผ้าทอใยกล้วยขม้ง
12	สะเมิง	ผ้าทอ ผ้าทอ	- ผ้าทอไทลื้อ ตำบลแม่สาบ - ผ้าทอกะเหรี่ยง
13	เมือง	กระดาษสา เครื่องเงินและโลหะ เครื่องเงินและโลหะ	- หัตถกรรมโคมยี่เป็งล้านนาเมืองสาทร ตำบล หนองหอย - เครื่องเงินชุมชนนันทาราม ตำบลหายยา - หัตถกรรมเครื่องเงินชุมชนวัดศรีสุพรรณ ตำบล หายยา
14	สันกำแพง	กระดาษสา กระดาษสา เครื่องปั้นดินเผา ผ้าทอ	- หัตถกรรมร่มบ่อสร้าง ตำบลต้นเปา - หัตถกรรมกระดาษสา ตำบลต้นเปา - หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาเคลือบสีลาดล ตำบล ต้นเปา - หัตถกรรมผ้าทอสันกำแพง
15	สันทราย	กระดาษสา ไม้แกะสลัก	- หัตถกรรมโคมล้านนา ตุง ชุมชนบ้านร้องสัก ตำบลสันนาเม็ง - หัตถกรรมเรือสำเภาจำลอง ตำบลหนองหาร
16	แม่แตง	เครื่องจักสาน	- โคมไฟ 700 ปี บ้านม่วงคำ
17	แม่ริม	เครื่องจักสาน	- กลุ่มแปกหลวง ตำบลชี้เหล็ก
18	ไชยปราการ	เครื่องปั้นดินเผา	- บ้านสันทราย ตำบลศรีดงเย็น
19	ฝาง	ผ้าทอ	- หัตถกรรมการทอผ้าบ้านนอแล ตำบลม่อนปิน
20	เชียงดาว	เครื่องจักสาน ผ้าทอ	- หัตถกรรมการสาน “ก้วย” - หัตถกรรมผ้าทอย้อมสีธรรมชาติกลุ่มแม่บ้านปาง แดงใน ตำบลเชียงดาว

21	แม่อาয়	ผ้าทอ	- หัตถกรรมผ้าทอบ้านใหม่หมอกจ๋าม ตำบลท่าตอน
22	ดอยสะเก็ด	ไม้แกะสลัก ผ้าทอ	- กลุ่มผู้ผลิตสินค้าแกะสลักจากไม้บ้านยางทอง ตำบลสันปุยเลย - กลุ่มผ้าทอมือไทยวนป่าบาง ตำบลแม่คือ
23	พริ้ว	ผ้าทอ	- กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองวัดทุ่งหลวง หมู่ 3 ต.ทุ่งหลวง
24	เวียงแหง	ผ้าทอ	- หัตถกรรมผ้าทอชาวไตหรือชาวไทใหญ่ บ้านหลักแต่ง ตำบลเปียงหลวง
25	แม่ออน	ผ้าทอ	- หัตถกรรมการทอผ้ากะเหรี่ยง ของกลุ่มหัตถกรรมผ้าทอบ้านป่าจั่ว

ที่มา : ผู้วิจัย

จากตารางข้างต้น พบว่า จังหวัดเชียงใหม่มีปรากฏงานหัตถกรรมแบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มหัตถกรรมผ้าทอ กลุ่มหัตถกรรมไม้แกะสลัก กลุ่มหัตถกรรมเครื่องจักสาน กลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงินและโลหะ และกลุ่มหัตถกรรมกระดาษสา ในแต่ละกลุ่มยังมีงานศิลปหัตถกรรมกระจายอยู่ในแต่ละอำเภอ จำนวนทั้งหมด 51 อย่าง

จากงานหัตถกรรมในแต่ละอำเภอของจังหวัดเชียงใหม่ที่ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมข้อมูลนี้สามารถนำมาเป็นแนวทางและแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านการแสดงเชิงวัฒนธรรมที่เป็น การแสดงในรูปแบบนาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์พื้นบ้าน และนาฏศิลป์สร้างสรรค์ อีกทั้งการแสดงแบบมาตรฐานและแบบร่วมสมัยซึ่งเป็นการออกแบบองค์ประกอบทางด้านการแสดง ได้แก่ ท่ารำหรือ ท่าเต้น เครื่องแต่งกาย เพลง อุปกรณ์ประกอบการแสดง จากการประดิษฐ์จากผู้เชี่ยวชาญทางด้าน นาฏศิลป์หรือนักศึกษาทางด้านนาฏศิลป์ตามสถาบันการศึกษาต่าง ๆ รวมถึงศิลปินทางด้านการแสดงที่ได้นำเสนอผลงานในรูปแบบของการแสดงอย่างเชิงประจักษ์ ซึ่งมีการแสดงที่เป็นแบบแผนทางนาฏศิลป์ โดย กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม เช่น ฟ้อนที่ (ร่ม) งานหัตถกรรม คือ ร่มสันท่าแพง บ้านบ่อสร้าง อ.สันกำแพง และนุ่งผ้าขึ้นสันท่าแพง ฟ้อนผางประทีป งานหัตถกรรม คือ ผางประทีปเครื่องปั้นดินเผา บ้านเหมืองกุง อ.หางดง และบ้านกาด อ.แม่ว้าง ส่วนการแสดงที่เป็น การสร้างสรรค์ของนักศึกษาในสถาบันการศึกษา เช่น วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ มีการแสดงชุด สัตตะนารี ศรีชาติพันธุ์ ปี 2562 งานหัตถกรรม คือ ผ้าปักม้ง อ.กัลยาณิวัฒนา และผ้าทอกะเหรี่ยง เช่น อ.กัลยาณิวัฒนา อ.สะเมิง อ.ฮอด อ.อมก๋อย และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่มีการแสดง ฟ้อน บอสา ปี 2541 งานหัตถกรรม คือ กระดาษสา อ.สันกำแพง ฟ้อนต๋องสลุบ ปี 2548 งานหัตถกรรม คือ สลุบ(ขันเงิน) ถนนวัวลาย อ.เมืองเชียงใหม่ ฟ้อนหัตถาติลาตล ปี 2548 งานหัตถกรรม คือ

เครื่องปั้นดินเผาตลาด อ.สันกำแพง พอนหัตถศิลป์ถิ่นล้านนา ปี 2552 งานหัตถกรรม คือ ร่มบ่อสร้าง เครื่องปั้นดินเผาตลาด เครื่องเงิน โคมล้านนา อ.สันกำแพง พอนจักลายไม้ ถวายลายศิลป์ ปี 2554 งานหัตถกรรม คือ ไม้แกะสลัก บ้านถวาย อ.หางดง พอนน้ำตันแม่วาว ปี 2555 งานหัตถกรรม คือ น้ำตัน อ.แม่วาว พอนหัตถศิลป์ ถิ่นสันกำแพง ปี 2554 งานหัตถกรรม คือ กระดาษสา ตลาด ร่ม ผ้าขึ้นสันกำแพง อ.สันกำแพง พอนครัวฮักครัวหาง ปี 2557 งานหัตถกรรม คือ เครื่องเงิน บ้านนันทาราม อ.เมืองเชียงใหม่ และอ.สันป่าตอง จุเป้าะ สืบสานการละเล่นม้ง ปี 2558 งานหัตถกรรม คือ ผ้าปักม้ง อ.กัลยาณิวัฒนา พอนภูษาศิลป์ ถิ่นไทลื้อศรีดอยไชย ปี 2559 งานหัตถกรรม คือ ผ้าทอไทลื้อบ้านแม่สาบ อ.สะเมิง พอนยอขันสุคันธะ สรงพระทักษิณโมลีธาตุ ปี 2560 งานหัตถกรรม คือ ผ้าทอผ้าขึ้นตีนจกจอมทอง อ.จอมทอง พอนโคมบูชาหัตถศิลป์ ถิ่นเมืองสาทร ปี 2561 งานหัตถกรรม คือ โคมล้านนา บ้านเมืองสาทร อ.เมืองเชียงใหม่ เกิกแก้ว วัฒนธรรมเผ่ากะเหรี่ยง ปี 2562 งานหัตถกรรม คือ ผ้าทอกะเหรี่ยง เช่น อ.กัลยาณิวัฒนา อ.สะเมิง อ.ฮอด และอ.อมก๋อย เป็นต้น

ประเด็นที่ 2 บทบาทหน้าที่ของงานศิลปหัตถกรรมเพื่อการแสดงในการเผยแพร่อัตลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีต่อสังคม ผู้วิจัยสามารถจำแนกบทบาทของศิลปหัตถกรรมทั้ง 25 อำเภอในจังหวัดเชียงใหม่ ตามบริบทสำคัญออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้วิจัยได้ดำเนินวิเคราะห์บทบาทของงานศิลปหัตถกรรมเพื่อการแสดงในบริบททางด้านภูมิปัญญา พบว่า ภูมิปัญญานั้นมีความสำคัญในรูปแบบของนวัตกรรมที่ถูกสร้างขึ้นมาสื่อสะท้อนวิถีชีวิต ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี และอัตลักษณ์ของชุมชนต่าง ๆ นำเสนอออกมาในรูปแบบการแสดง โดยมุ่งเน้นไปในเรื่องของภูมิปัญญาทางด้านงานศิลปหัตถกรรม ใช้วิธีการถ่ายทอดผ่านการแสดงลีลาท่าทาง การเคลื่อนไหว การสนทนา การขับร้อง การเต้นรำ การบรรเลง และการละเล่นต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ถูกประดิษฐ์และสร้างสรรค์ขึ้นมาให้มีความงดงามทางสุนทรียภาพ สามารถสื่อความหมายและสอดแทรกภูมิปัญญา วัฒนธรรม และประเพณีที่ทรงคุณค่าให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้อย่างลงตัว รวมถึงการแสดงจะช่วยสื่อสารให้ผู้ชมเกิดการรับรู้ซาบซึ้ง และซึมซับวัฒนธรรมโดยการรับชมผ่านศิลปะการแสดง จังหวัดเชียงใหม่เป็นแหล่งรวมงานหัตถกรรมที่ทรงคุณค่าและเป็นแหล่งกำเนิดงานหัตถกรรมที่ดีที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทย เนื่องด้วยทุกอำเภอล้วนปรากฏแหล่งผลิตและงานศิลปหัตถกรรมที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นจนกลายเป็นสินค้าที่สร้างชื่อเสียงให้กับชุมชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ งานศิลปหัตถกรรมที่สร้างขึ้นมานั้น มีทั้งผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน อาทิ เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ ข้าวของเครื่องใช้ในครัวเรือน และเครื่องประดับตกแต่ง เป็นต้น จากการศึกษาภาพรวมงานหัตถกรรมของจังหวัดเชียงใหม่ทั้ง 25 อำเภอปรากฏงานหัตถกรรมซึ่งแบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มหัตถกรรมผ้าทอ กลุ่มหัตถกรรมไม้แกะสลัก กลุ่มหัตถกรรมเครื่องจักสาน กลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงินและโลหะ และกลุ่มหัตถกรรมกระดาษสา ในปัจจุบันงานศิลปหัตถกรรมบางชนิดได้ถูกนำมาสร้างสรรค์การแสดงในรูปแบบการแสดงเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการแสดงที่นำเอาวัฒนธรรมมาเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวที่สนใจเรียนรู้วัฒนธรรม มรดกทางประวัติศาสตร์ สัมผัสวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชนที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนในพื้นที่นั้น ๆ ผ่านศิลปะการแสดง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดเชียงใหม่เป็นแหล่งรวมวัฒนธรรมหลากหลายของกลุ่มคน

เมืองและกลุ่มชนชาติพันธุ์ที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ ฉะนั้น สารความรู้ทางด้านภูมิปัญญา วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และประเพณี จึงถูกเหล่านักบรรดาศิลปินทางด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ หยิบยกมาเป็นประเด็นในการสร้างสรรค์หรือประดิษฐ์ผลงาน รวมถึงศิลปินทางด้านนาฏศิลป์และศิลปะการแสดง ที่มักนิยมสร้างสรรค์การแสดงเชิงวัฒนธรรมให้เป็นที่ประจักษ์แก่นักท่องเที่ยว เพราะเป็นศาสตร์ที่สามารถรับรู้ด้วยการมองเห็นและได้ยิน ผู้ชมเข้าถึงได้ง่าย มุ่งเน้นให้เกิดสุนทรียะทางด้านความบันเทิงและได้รับองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไปพร้อมกัน การแสดงเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่จะพบเห็นได้จากงานอีเว้นท์ งานเปิดตัวสินค้า พิธีเปิดงานสำคัญ ร้านอาหาร โรงแรม ห้างสรรพสินค้า และสถานที่ท่องเที่ยว ตลอดจนสถาบันการศึกษาต่าง ๆ นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ภูมิปัญญาทางด้านศิลปหัตถกรรมบางชนิด ได้ถูกนำมาสร้างสรรค์ในรูปแบบการแสดงเชิงวัฒนธรรม ผ่านองค์ประกอบการแสดง ได้แก่ แนวคิดการแสดง บทการแสดง เครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรี และอุปกรณ์ประกอบการแสดง ตัวอย่างเช่น งานหัตถกรรมผ้าทอ นิยมนำมาเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงในลักษณะของเครื่องแต่งกายเป็นหลัก เพราะผ้าถุงหรือที่เรียกกันว่า “ผ้าซิ่น” ในจังหวัดเชียงใหม่มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นและมีความหลากหลายแตกต่างกันไปแต่ละพื้นที่เพื่อบ่งบอกถึงเอกลักษณ์ท้องถิ่นของหญิงสาวที่สวมใส่ผ้าซิ่น เช่น ผ้าซิ่นสันกำแพง ผ้าซิ่นไทยวน ผ้าซิ่นไทลื้อ และผ้าซิ่นแม่แจ่ม เป็นต้น งานหัตถกรรมเครื่องเงินและโลหะ มักจะถูกนำมาเป็นเครื่องประดับที่ใช้ในการเครื่องแต่งกายของผู้แสดง โดยจะสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนนั้น ๆ งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา มีการนำมาสร้างสรรค์การแสดง เช่น ชุดฟ้อนหัตถศิลป์ถิ่นล้านนา เป็นการนำเอากรรมวิธี กระบวนการผลิตและประโยชน์ของหัตถกรรมพื้นบ้านล้านนาเชียงใหม่เครื่องปั้นดินเผาเคลาตามาประดิษฐ์การแสดงเชิงอนุรักษ์ ฟ้อนสาวไหมที่สร้างสรรค์มาจากการกระบวนการทอผ้า เช่น การล้างไหม สาวไหม และตากไหม นอกจากนี้งานหัตถกรรมนำมาใช้เป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดง เช่น ฟ้อนโคม ฟ้อนวี และฟ้อนผาง เป็นต้น

ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า งานศิลปหัตถกรรมเพื่อการแสดงเชิงวัฒนธรรม เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการถ่ายทอดและสะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี การแสดงเชิงวัฒนธรรมนับเป็นการต่อยอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาทางด้านศิลปหัตถกรรมเพื่อให้ผู้ชมเกิดความบันเทิง ได้รับองค์ความรู้ทางด้านภูมิปัญญาที่สอดแทรกอยู่เป็นส่วนหนึ่งของการแสดง ทำให้ผู้ชมเกิดความซาบซึ้งในวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นรากเหง้าของคนในชุมชนและในประเทศชาติ ฉะนั้นศิลปินรุ่นหลังควรตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์ความรู้ทางด้านงานศิลปหัตถกรรมที่พบในจังหวัดเชียงใหม่สามารถนำไปต่อยอดในการพัฒนาผลงานศิลปะแขนงต่าง ๆ รวมถึงการแสดงเชิงวัฒนธรรม เพราะงานศิลปหัตถกรรมบางกลุ่มยังไม่ได้มีการนำไปสร้างสรรค์ผลงานการแสดงหรือพบได้น้อย อาทิ กลุ่มงานหัตถกรรมแกะสลักไม้ กลุ่มงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มงานหัตถกรรมจักสาน และกลุ่มงานหัตถกรรมกระดาดสา เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานการแสดงเชิงวัฒนธรรมนอกจากจะเผยแพร่ให้ผู้ชมและนักท่องเที่ยวแล้ว ควรนำชุดการแสดงสร้างสรรค์เหล่านี้กลับไปสู่ชุมชนในลักษณะของการบริการท้องถิ่น เพื่อให้คนชุมชนได้เรียนรู้การแสดงที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง และประชาสัมพันธ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านการแสดง รวมถึงนำไปถ่ายทอดให้กับเยาวชนรุ่นหลังได้อนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป

2.2 ด้านการศึกษา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ถึงบทบาทหน้าที่ของศิลปหัตถกรรมทางด้านการศึกษาที่ได้มีความสำคัญในกับเชื่อมต่อองค์ความรู้ระหว่างชาวบ้านที่ได้สืบสานมาตั้งแต่โบราณ กับเยาวชนรุ่นใหม่ในเชิงการศึกษาด้วยกระบวนการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันจากภูมิปัญญา ส่งเสริม พัฒนา ประชาสัมพันธ์ จึงทำให้ศิลปหัตถกรรมเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา และการศึกษาก็คือเป็นส่วนหนึ่งของศิลปหัตถกรรม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์บริบทของบทบาทหน้าที่ของศิลปหัตถกรรมทางด้านการศึกษาออกได้เป็น 2 ประเด็น คือ การศึกษาในสถาบันการศึกษา และการศึกษานอกสถาบันการศึกษา ซึ่งบทบาทหน้าที่ของศิลปหัตถกรรมทางด้านการศึกษาในสถาบันการศึกษาเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์ด้านสุนทรียภาพ มุมมอง ความงามทั้งทางอารมณ์ จิตใจ และความรู้สึก ที่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ทางศิลปะ ที่สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 แขนง ได้แก่ ศิลปะ (จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม) ดนตรี (ดนตรีไทย ดนตรีสากล) การแสดง (นาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์สากล) ซึ่งทั้ง 3 แขนงนี้ มนุษย์รับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 รูปแบบ คือ การมองเห็น การสัมผัส การได้กลิ่น การได้ยิน การสัมผัส ที่เป็นรากฐานที่มนุษย์พึงมี จึงเป็นศาสตร์ที่นักเรียน นักศึกษาต้องเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง จนถูกกำหนดอยู่ในหลักสูตรในระดับชั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา ในสถาบันการศึกษา ศิลปหัตถกรรมได้กลายเป็นส่วนหนึ่งในเนื้อหาทางศิลปะด้านวัตถุที่เกิดจากภูมิปัญญาของชาวบ้านโดยได้สะท้อนอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ตามแต่ละท้องถิ่น ที่ได้สอดแทรกเป็นองค์ความรู้หนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งศิลปหัตถกรรมในเชิงการแสดงจะส่วนหนึ่งขององค์ประกอบการแสดง คือ เครื่องแต่งกาย ได้แก่ ผ้าถุง ผ้าซิ่น เสื้อ ที่มาจากการทอตามพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นผ้าทอที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น เช่น ผ้าถุงล้านนา ผ้าซิ่นตีนจกจากแม่แจ่ม ผ้าซิ่นตีนจกน้ำท่วมจากดอยเต่า ผ้าซิ่นตีนจกจากจอมทอง ผ้าซิ่นสันกำแพง รวมถึงผ้าทอจากกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง และม้ง ซึ่งได้นำมาสร้างสรรค์การแสดงในรูปแบบของงานวิจัยที่นักเรียน นักศึกษา ต้องศึกษาข้อมูลทั้งด้านเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การลงพื้นที่ศึกษากระบวนการ ขั้นตอน วิธีการผลิตหัตถกรรมต่าง ๆ การสัมภาษณ์บุคคล ปรากฏชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญของหัตถกรรมนั้น ๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์ ออกแบบการแสดงในรูปแบบต่าง ๆ ที่ได้สอดคล้องกับงานศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น เดิมผ่านท่าทางการแสดงทั้งในรูปแบบของนาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์ไทยพื้นบ้าน นาฏศิลป์ร่วมสมัยที่ถือว่าเป็นการอนุรักษ์ เผยแพร่ ส่งเสริม ศิลปะ วัฒนธรรม จากงานหัตถกรรมของท้องถิ่นต่าง ๆ จึงได้เห็นมุมมองของสถาบันการศึกษาที่ตั้งอยู่ทุกภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาด้านศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นของแต่ละภูมิภาค และเป็นการประชาสัมพันธ์ศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นให้ผู้อื่นที่สนใจได้อย่างเป็นประจักษ์ นอกจากนี้ยังมีการแสดงทางด้านนาฏศิลป์ไทยในเชิงการศึกษาที่มีการแสดงเกี่ยวกับศิลปหัตถกรรมโดยเกิดจากครู ผู้เชี่ยวชาญจากกรมศิลปากร ได้ประดิษฐ์ขึ้นมาให้เป็นแบบแผนให้ได้สืบทอดเป็นการแสดงของชาติ คือ ฟ้อนที (ร่ม) ฟ้อนวี (พัด) ฟ้อนสาวไหม เชื้อสวิง ระบายผ้าบาติก เป็นต้น ในขณะที่บทบาทหน้าที่ของศิลปหัตถกรรมทางด้านการศึกษานอกสถาบันการศึกษา คือ หมู่บ้านหัตถกรรมที่เปิดเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่เปิดให้บุคคลภายนอก นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปชมหรือศึกษาประวัติความเป็นมา วิถีขั้นตอนการผลิต และสามารถลงมือทำหัตถกรรมนั้น ๆ ได้โดยมีผู้เชี่ยวชาญ ปรากฏชาวบ้าน ที่ได้สืบสานหัตถกรรมนั้นมาเป็นเวลานานคอยแนะนำ และให้ความรู้ เรื่องหัตถกรรมได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นประโยชน์ในการให้ความรู้ให้กับนักเรียน นักศึกษา ได้เข้าไปเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง

และฝึกปฏิบัติจากสถานการณ์จริงนอกห้องเรียนที่เป็นส่วนช่วยในการปลูกฝังจิตสำนึกให้มีความภาคภูมิใจ ห่วงแทน ศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นที่ทรงคุณค่าของตนเอง และพร้อมที่จะอนุรักษ์ เผยแพร่ ต่อมาในภายหลังได้มีหน่วยงานท้องถิ่นมาช่วยส่งเสริมให้เป็นหมู่บ้านหัตถกรรมเชิงการท่องเที่ยว และได้สร้างอาชีพของชาวบ้านในหมู่บ้านมากมาย ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้การทำโคม ตุ๊กตาล้มลุก และศูนย์การเรียนรู้เครื่องจักสานบ้านป่าบงหลวง อ.สารภี แหล่งการเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาบ้านเหมืองกุง อ.หางดง แหล่งการเรียนรู้เครื่องปั้นดินเผาน้ำตันสลาดบ้านกาด และแหล่งการเรียนรู้เครื่องเงินบ้านกาด อ.แม่วงก์ ศูนย์การเรียนรู้การทำกระดาษสา รมบ่อสร้าง อ.สันกำแพง เป็นต้น

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ของศิลปหัตถกรรมทางด้านการศึกษามีส่วนสำคัญในการสอดแทรกเนื้อหาสาระในรายวิชาต่าง ๆ จากการถ่ายทอดองค์ความรู้ของชาวบ้านที่ได้สืบทอดมาตั้งแต่โบราณให้กับนักเรียน นักศึกษาและเยาวชนในปัจจุบันที่มีความสนใจทางด้านศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านในการสืบสาน อนุรักษ์ และเผยแพร่ไว้มิให้สูญหายจากการศึกษาข้อมูลและการลงพื้นที่เพื่อนำมาองค์ความรู้มาถ่ายทอดออกเป็นผลงานสร้างสรรค์ของนักเรียน นักศึกษา ทั้งด้านงานศิลปะและงานการแสดงหลากหลายรูปแบบ จึงเป็นการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ทางด้านศิลปหัตถกรรมของสถาบันการศึกษาในแต่ละภูมิภาค สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาที่ได้สอดแทรกศิลปะ วัฒนธรรม ความเชื่อ ที่เป็นอัตลักษณ์โดดเด่นได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีศูนย์การเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ที่เปิดให้ผู้สนใจ นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปศึกษากระบวนการต่าง ๆ ของงานหัตถกรรมนั้นจากผู้เชี่ยวชาญ ราษฎรชาวบ้าน และยังได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เป็นหมู่บ้านหัตถกรรมเชิงการท่องเที่ยวจึงเป็นการเสริมสร้างอาชีพ รายได้ของชาวบ้านในหมู่บ้าน รวมถึงเป็นการประชาสัมพันธ์ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านในเชิงการท่องเที่ยวได้อย่างกว้างขวาง จึงเห็นว่าศิลปหัตถกรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาของชาวบ้านมีบทบาทสำคัญที่เป็นส่วนหนึ่งการศึกษาที่ต้องมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในการถ่ายทอด ต่อยอด พัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ และกลับไปเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานศิลปหัตถกรรมให้เป็นที่รู้จักของสังคมต่อไป

2.3 ด้านธุรกิจ บทบาทของงานศิลปหัตถกรรมเพื่อการแสดงเชิงวัฒนธรรมในด้านธุรกิจสอดคล้องสัมพันธ์กันในลักษณะของการส่งเสริม สนับสนุน ประชาสัมพันธ์ และเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้างานศิลปหัตถกรรมของชุมชน เห็นได้จากปัจจุบันในการแสดงตามเทศกาลหรืองานที่ภาครัฐและเอกชนจัดขึ้นตามสถานที่ต่าง ๆ รวมถึงสถานที่ท่องเที่ยวมักจะมีการแสดงเชิงวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็น ละคร ระบำ รำ ฟ้อน ละคร โขน การแสดงพื้นบ้าน การแสดงแสงสีเสียงและสื่อผสมเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งการจัดงานเพื่อสร้างจุดขายหรือจุดดึงดูดความสนใจของผู้ชมและนักท่องเที่ยวให้เข้ามาร่วมงาน ตัวอย่างเช่น การเปิดตัวสินค้าทางวัฒนธรรมในงานโอท็อป (OTOP) มักจะมีการแสดงเชิงวัฒนธรรมที่นำเสนอเกี่ยวกับภูมิปัญญาทางด้านศิลปหัตถกรรมชุมชนที่พัฒนาไปสู่สินค้าโอท็อป การแสดงในเทศกาลและวาระสำคัญต่าง ๆ เช่น งานสงกรานต์ งานลอยกระทง งานครบรอบหรือเฉลิมฉลองสถานที่สำคัญต่าง ๆ หรือแม้แต่งานมงคลที่จัดขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้คน เป็นต้น บทบาททางด้านธุรกิจนั้น การแสดงเชิงวัฒนธรรมที่นำเสนอเกี่ยวกับภูมิปัญญางานศิลปหัตถกรรมชุมชน เป็นการสร้างรายได้ให้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งรายได้ทางตรงนั้นได้มาจากการจำหน่ายสินค้าของชาวบ้าน กลุ่มชุมชน หรือผู้ประกอบการที่ผลิตสินค้า แต่เดิมการโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้าจะใช้วิธีนำเสนอผลิตภัณฑ์ในช่องทางต่าง ๆ อาทิ การโฆษณาสินค้าในระบบออนไลน์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์

และการเปิดตัวสินค้าในงานมหกรรมแสดงสินค้าที่ทางภาครัฐและเอกชนจัดขึ้นในวาระโอกาสต่าง ๆ ในขณะเดียวกันการแสดงเชิงวัฒนธรรมสามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์และเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าประเภทงานศิลปหัตถกรรมของชุมชนได้เช่นกัน กล่าวคือ ในการแสดงเชิงวัฒนธรรมนั้นมักจะสอดแทรกอัตลักษณ์ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรมชุมชนในรูปแบบของความบันเทิง ผู้ชมหรือนักท่องเที่ยวสามารถรับรู้หรือสัมผัสได้ถึงความงดงามและคุณค่าของงานศิลปหัตถกรรมผ่านการชมการแสดง อาจส่งผลให้ผู้ชมเกิดความสนใจซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ถูกนำเสนอผ่านการแสดงเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของนักแสดง เครื่องประดับ และอุปกรณ์ประกอบการแสดงได้เช่นกัน ในขณะที่การสร้างรายได้ทางอ้อม คือ การสร้างรายได้ให้กับศิลปินและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์การแสดง เช่น ผู้ออกแบบการแสดง นักแสดง ผู้ออกแบบเครื่องแต่งกาย ผู้ออกแบบเพลงและดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง ช่างแต่งทำผม และผู้ที่เป็นเบื้องหลังของการแสดง ธุรกิจการแสดงในลักษณะนี้มักจะนิยมเรียกกันว่างานอีเวนต์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเปิดศักราชของธุรกิจแนวใหม่ คือ ธุรกิจเชิงวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) ของ Howkins ซึ่งกล่าวว่า เป็นการสร้างมูลค่าที่เกิดจากความคิดของมนุษย์ สำหรับสาขาการผลิตที่พัฒนาไปสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์จะเรียกว่า “อุตสาหกรรมสร้างสรรค์” (Howkins, 2001) ที่ภาครัฐให้ความสำคัญคือการใช้กระบวนการพัฒนาประเทศและขับเคลื่อนเศรษฐกิจ เพราะเศรษฐกิจและความคิดสร้างสรรค์ต่างไม่ใช่สิ่งใหม่ แต่ทำอย่างไรจะเข้าใจถึงคุณลักษณะและขอบเขตของทั้งสองสิ่งและจะหาอย่างไรที่จะรวมเศรษฐกิจและความคิดสร้างสรรค์เข้าด้วยกัน เพื่อสร้างคุณค่าและความมั่งคั่ง (UNCTAD and UNDP, 2010) บนพื้นฐานองค์ความรู้ การศึกษา การสร้างสรรค์งาน การใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม อีกทั้งเป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างภาคการผลิตและการบริการต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ตลอดจนสืบสานวัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่สืบไป

ผู้วิจัยเห็นได้ว่า ธุรกิจทางด้านผลิตการแสดงเชิงวัฒนธรรม เป็นธุรกิจที่มีความน่าสนใจในยุคปัจจุบันซึ่งเต็มไปด้วยการขับเคลื่อนผ่านเทคโนโลยี ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และประเพณีเริ่มสูญหายไปตามกาลเวลา ผู้คนให้ความสนใจกับนวัตกรรมใหม่ ฉะนั้นธุรกิจประเภทนี้ นอกจากจะสร้างรายได้ให้กับชุมชนและสายอาชีพที่เกี่ยวข้องแล้ว อีกทั้งช่วยธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงามที่เป็นรากฐานของคนไทยที่สืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษ นอกจากนี้ยังช่วยในการดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติที่สนใจในศิลปวัฒนธรรมไทย ส่งผลให้เศรษฐกิจของไทยดีขึ้น

2.4 ด้านการท่องเที่ยว บทบาทหน้าที่ของศิลปหัตถกรรมทางด้านการท่องเที่ยวถือเป็นบริบทหลักที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ซึ่งศิลปหัตถกรรมของท้องถิ่นนั้นแต่เดิมเกิดขึ้นจากภูมิปัญญาชาวบ้านในสมัยก่อนที่ได้อพยพมาจากที่อื่นมาตั้งถิ่นฐานหรือเป็นชาวบ้านในพื้นที่เดิมที่มีความรู้เรื่องหัตถกรรม และได้เผยแพร่งานหัตถกรรมให้กับชาวบ้านคนอื่น ๆ จนกลายเป็นหมู่บ้านหัตถกรรม งานศิลปหัตถกรรมจึงได้อยู่ตามหมู่บ้าน แหล่งชุมชนต่าง ๆ ทั้งบนพื้นที่ราบและบนที่ราบสูงตามเชิงเขาที่ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ จึงได้มีอาชีพที่เกิดจากภูมิปัญญาจากการใช้วัสดุจากธรรมชาติที่สามารถหาได้ตามชุมชนมาทำเป็นผลิตภัณฑ์ออกจำหน่ายหลายประเภท เช่น งานจักสานจากไม้ไผ่ งานไม้แกะสลัก งานเครื่องปั้นดินเผา งานกระดาษสา งานผ้าทอ เป็นต้น ที่มีทั้งงานหัตถกรรมแบบดั้งเดิมจากการสืบทอดจากบรรพบุรุษ และงานหัตถกรรมที่ได้มีการปรับปรุงยุคใหม่

ความทันสมัยมากยิ่งขึ้น แต่ยังคงสอดแทรกศิลปะ วัฒนธรรม ความเชื่อ ลงบนลวดลายในผลิตภัณฑ์ให้มีเอกลักษณ์โดดเด่นสวยงาม ปัจจุบันได้มีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนที่สามารถให้นักท่องเที่ยวเข้าไปศึกษาวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ประเพณี วัฒนธรรม และงานหัตถกรรมในชุมชนที่ได้รับการพัฒนาจากองค์กรของรัฐบาลในการช่วยส่งเสริมงานศิลปหัตถกรรม และการท่องเที่ยวในหมู่บ้านที่มีอัตลักษณ์เฉพาะที่แตกต่างกัน เช่น หมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาบ้านเหมืองกง อ.หางดง ที่เปิดให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้วิถีการปั้นเครื่องปั้นดินเผาแบบต่าง ๆ ตามฐานการเรียนรู้ในบ้านแต่ละหลังภายในหมู่บ้าน บ้านถวายนไม้แกะสลัก อ.หางดง หมู่บ้านที่มีชื่อเสียงด้านเครื่องประดับตกแต่งที่ทำจากไม้หลายรูปแบบ หมู่บ้านทำกระดาษสา และร่มบ่อสร้างที่เป็นแหล่งใหญ่ และมีชื่อเสียงของ อ.สันกำแพง หมู่บ้านทอผ้าขึ้นตีนจกแม่แจ่ม และปั้นปักผมแม่แจ่ม อ.แม่แจ่ม ที่เป็นแหล่งผ้าทอขึ้นตีนจกโบราณที่มีความวิจิตรสวยงาม อันทรงคุณค่าเป็นอย่างมาก รวมถึงหมู่บ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ กะเหรี่ยง ม้ง มูเซอ ที่มีการทอผ้าสำหรับสวมใส่ และใช้งานที่คงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ โดยทออยู่ตามบ้านเรือนของตนเอง กลุ่มชาติพันธุ์ของจังหวัดเชียงใหม่ได้กระจายตัวอยู่ตามหมู่บ้านของอำเภอต่าง ๆ เช่น อ.อมก๋อย อ.ดอยเต่า อ.ฮอด อ.สะเมิง อ.แม่วาง อ.กัลยาณิวัฒนา เป็นต้น ซึ่งงานศิลปหัตถกรรมกลายเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมของชาวบ้านในชุมชนที่สามารถให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษากระบวนการขั้นตอนในการผลิต และยังสามารถให้นักท่องเที่ยวได้ลงมือทำได้ จึงกลายเป็นสินค้าที่ทำจากฝีมืออันประณีตออกจำหน่ายและสร้างอาชีพสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านเป็นอย่างมาก นอกจากนี้งานศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นยังได้เพิ่มมูลค่าจากการสร้างสรรค์ให้เข้ากับยุคสมัย เหมาะกับการใช้งานของคนในปัจจุบัน รวมถึงการเผยแพร่ผ่านกิจกรรมทางสังคม สร้างความสนใจให้นักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมหมู่บ้านที่เป็นแหล่งผลิต เพื่อเข้าไปชมไปซื้อผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของหมู่บ้าน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวบ้านของหมู่บ้าน ที่ไม่ใช่แค่ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเท่านั้น แต่รวมถึงธุรกิจประเภทอื่น ๆ โดยรอบ เช่น อาหาร โรงแรม สถานที่ท่องเที่ยว หรือกิจกรรมต่าง ๆ ในท้องถิ่นนั้น กลายเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในชุมชนสู่บริเวณรอบกว้างไปยังพื้นที่อื่น ๆ อีกมากมาย สะท้อนให้เห็นว่า ศิลปหัตถกรรมเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มีการแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าและบริการกันในหมู่บ้านระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวบ้านได้อย่างกว้างขวาง

ผู้วิจัยเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวของประเทศไทย เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจของไทยดีขึ้น ดังนั้นสิ่งสำคัญที่สุดคือการประชาสัมพันธ์ให้ทั้งนักท่องเที่ยวทั้งคนในประเทศ และชาวต่างชาติ รู้ถึงความน่าสนใจว่า ประเทศไทยมีสิ่งที่น่าสนใจ และเป็นจุดเด่นแตกต่างจากที่อื่น รวมไปถึงวิถีการดึงดูดนักท่องเที่ยวโดยใช้กลไกทางการตลาด อย่างเช่น หมู่บ้านอัตลักษณ์เชิงการท่องเที่ยว ที่มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม และงานหัตถกรรมที่เกิดจากภูมิปัญญาของชาวบ้านที่ได้สืบทอดมาเป็นเวลานานที่มีความสวยงามและทรงคุณค่า ผ่านการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์จากสื่อต่าง ๆ เป็นที่ประจักษ์แก่บุคคลทั่วไปทั้งระดับประเทศและระดับนานาชาติต่อไป

อภิปรายผล

ผลการศึกษาค้นคว้าศิลปหัตถกรรม 25 อำเภอในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่างานศิลปหัตถกรรมในจังหวัดเชียงใหม่ในทุกพื้นที่เกิดจากภูมิปัญญาของชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นของความเป็นศิลปะล้านนา โดยวิธีการสอดแทรกวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ ความศรัทธาของชาวล้านนาลงในงานศิลปหัตถกรรมที่มีคุณค่าทางด้านจิตใจสู่การส่งเสริม อนุรักษ์ ให้อยู่ในสังคมไทย จากการสำรวจพบว่า งานหัตถกรรม ทั้ง 25 อำเภอของจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 51 อย่าง โดยสามารถแบ่งออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่ 1. กลุ่มหัตถกรรมผ้าทอ มี 23 อย่าง 2. กลุ่มหัตถกรรมไม้แกะสลัก มี 7 อย่าง 3. กลุ่มหัตถกรรมเครื่องจักสาน มี 4 อย่าง 4. กลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา มี 4 อย่าง 5. กลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงินและโลหะ มี 4 อย่าง และ 6. กลุ่มหัตถกรรมกระดาดสา มี 7 อย่าง โดยกลุ่มงานศิลปหัตถกรรมมักกระจุกตัวอยู่บริเวณพื้นที่บริเวณอำเภอเมืองและอำเภอใกล้เคียง เช่น อำเภอสันกำแพง ทางดง สารภี และดอยสะเก็ด เป็นต้น ซึ่งพื้นที่เหล่านี้เป็นทั้งแหล่งผลิตและจัดจำหน่าย รวมถึงมีการจัดเป็นหมู่บ้านหัตถกรรมเชิงท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม ส่วนพื้นที่อื่น ๆ พบบางงานศิลปหัตถกรรมเพียงเล็กน้อย ซึ่งเป็นแหล่งจัดจำหน่ายเป็นหลัก ส่วนใหญ่จะรับสินค้าหรือผลิตภัณฑ์มาจากพื้นที่แหล่งผลิต จะเห็นได้ว่าจังหวัดเชียงใหม่มีรากฐานอัตลักษณ์ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กระจายอยู่ในทุกพื้นที่ มีความพร้อมในการพัฒนาต่อยอดจากองค์ความรู้ภูมิปัญญาชุมชนไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับแนวคิดของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเกี่ยวกับการส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรมท้องถิ่นในการสนับสนุนการขยายตัวของเศรษฐกิจของประเทศ แคมเปญ “ท่องเที่ยววิถีไทยเก๋ไก๋สไตล์ล้านนา” ในปี พ.ศ. 2560 และต่อเนื่องในปี 2561 ด้วยแคมเปญ “เสน่ห์วิถีไทยเฉพาะถิ่น” ซึ่งเป็นการต่อยอดรายได้ทางการท่องเที่ยวด้วยวัฒนธรรมและวิถีไทย (อรไท ครูธวัช, สุภัทรา สังข์ทอง และวรพจน์ ตรีสุข, 2563, น. 65) ผู้วิจัยเห็นว่า หากมีการนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการดำเนินการต่อยอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาทางศิลปหัตถกรรมของจังหวัดเชียงใหม่จะช่วยเพิ่มมูลค่าทางด้านเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและเพิ่มรายได้จากการขายสินค้าท้องถิ่นได้มากขึ้น

อีกทั้ง ผลการศึกษายังพบว่า การแสดงเชิงวัฒนธรรมเป็นการนำเสนอกิจกรรมการแสดงและการละครประเภทหนึ่งถูกประดิษฐ์ขึ้นจากองค์ความรู้ ประสบการณ์ที่ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งของแต่ละท้องถิ่น โดยมีการนำศิลปะหลายแขนงมาผนวกรวมกัน ภายใต้ความคิดที่แปลกใหม่ โดยมุ่งเน้นการถ่ายทอดความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นนั้น ๆ ผ่านองค์ประกอบของการแสดง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของการแสดงเชิงวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับงานศิลปหัตถกรรมที่มีผลต่อสังคมในบริบทด้านต่าง ๆ อันได้แก่ 1) การแสดงวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปหัตถกรรมสามารถเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดและสะท้อนภูมิปัญญาชุมชน ให้ผู้ชมเกิดความบันเทิงและซาบซึ้งในวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นรากเหง้าของคนในชุมชน 2) การแสดงเชิงวัฒนธรรมเป็นส่วนเป็นส่วนสำคัญในการสอดแทรกเนื้อหาสาระในรายวิชาต่าง ๆ ทางด้านการศึกษาให้แก่เยาวชนรุ่นหลังได้สืบสานอนุรักษ์และเผยแพร่ 3) การแสดงเชิงวัฒนธรรมสามารถเป็นการสร้างรายได้เชิงธุรกิจให้แก่ชุมชนและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง และ 4) การแสดงเชิงวัฒนธรรมสามารถเป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี ซึ่งองค์ความรู้ทางด้านงานศิลปหัตถกรรมในจังหวัดเชียงใหม่ครั้งนี้ สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดในการสร้างสรรค์งานศิลปะใน

รูปแบบการแสดงเชิงวัฒนธรรม เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งแนวทางการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจในจังหวัดเชียงใหม่ช่วงต้นนั้นเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสอดคล้องกับ กรวรรณ สังขกรและคณะ (2560) กล่าวว่า การสร้างมูลค่าเส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนาต้องให้ความสำคัญกับ 5 ประเด็นหลัก คือ 1) การพัฒนาด้านลักษณะทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว 2) ด้านผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3) ด้านกระบวนการให้บริการ 4) ด้านบุคคล และ 5) ด้านการส่งเสริมการตลาด อีกทั้งการประชาสัมพันธ์ต้องสื่อสารให้นักท่องเที่ยวได้เห็นถึงความแตกต่างของอัตลักษณ์ในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเส้นทางอารยธรรมล้านนา งานศิลปหัตถกรรมจึงสามารถนำไปสร้างมุมมองใหม่ในลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนความหลากหลายโดยเฉพาะกิจกรรมการแสดงต่าง ๆ ที่ช่วยเพิ่มศักยภาพในการดึงดูดความสนใจของกลุ่มนักท่องเที่ยวและผู้สนใจ ซึ่งสอดคล้องกับ ศันสนีย์ วุฒยาภาธีกุล (2552, น. 88-85) กล่าวไว้ว่า การจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม 2 ประการ ได้แก่ ศักยภาพในการดึงดูดการท่องเที่ยวหรือมีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม และศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยว โดยเน้นการอนุรักษ์และต่อยอดวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับองค์ความรู้จากงานวิจัยพัฒนาและนวัตกรรมต่าง ๆ และการปรับใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ให้ได้อย่างผสมกลมกลืนและสร้างคุณค่าทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสุนทรียภาพให้กับสังคมไทย

การวิจัยนี้ เป็นช่องทางหนึ่งในการนำเสนอภูมิปัญญาด้านศิลปหัตถกรรมเพื่อการแสดงเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน อีกทั้งเป็นสิ่งที่สามารถสร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในชุมชนและคนไทย ช่วยให้เยาวชนรุ่นหลังที่รับชมการแสดงเชิงวัฒนธรรมได้เกิดความตระหนักรู้ เกิดความตื่นตัว เกิดความรักและหวงแหนภูมิปัญญาในชุมชนของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ เจษฎาพล กิตติพัฒน์วิทย์และคณะ (2562) กล่าวว่า สินค้าหัตถกรรมของชุมชนมีความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่ควรค่าแก่การสืบทอดรักษาและพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลนี้สามารถนำมาเป็นแนวทางและแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านการแสดงเชิงวัฒนธรรมที่เป็นการแสดงในรูปแบบต่าง ๆ ได้ เช่น การแสดงละครไทย นาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์พื้นบ้าน และนาฏศิลป์สร้างสรรค์ และนาฏศิลป์ร่วมสมัย โดยผ่านการออกแบบองค์ประกอบทางด้านการแสดง ได้แก่ บทการแสดง ท่ารำหรือท่าเต้น เครื่องแต่งกาย เพลงประกอบการแสดง และอุปกรณ์ประกอบการแสดง เกิดเป็นผลงานศิลปะที่มีคุณค่าทั้งทางสุนทรียภาพและทางด้านสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นเพียงการสำรวจและศึกษาวิเคราะห์ภูมิปัญญาทางด้านงานศิลปหัตถกรรมในจังหวัดเชียงใหม่โดยภาพรวม ยังไม่ได้ศึกษาในเชิงลึกของงานศิลปหัตถกรรมแต่ละชนิด หากในการวิจัยครั้งต่อไปอาจศึกษาเชิงลึกเพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ละเอียดลึกซึ้ง ตลอดจนนำไปใช้พัฒนาต่อยอดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในอนาคต

2. ข้อมูลทางด้านศิลปหัตถกรรมของพื้นที่แต่ละชุมชนอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อม นโยบายทางเศรษฐกิจและสังคม หากในการวิจัยครั้งต่อไปผู้วิจัยควรศึกษาความเปลี่ยนแปลงของศิลปวัฒนธรรมแต่ละชุมชนที่เกิดขึ้น ณ เวลาปัจจุบันเพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง รวมถึงอาจมีการต่อยอดหรือเผยแพร่องค์ความรู้กลับคืนสู่ชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. ผลจากการวิจัยนี้ทำให้พบว่า งานหัตถกรรมในจังหวัดเชียงใหม่จำนวนมากมายังไม่ได้นำมาต่อยอดทางด้านการแสดง ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ผู้ที่สนใจสามารถศึกษาและนำองค์ความรู้จากงานวิจัยนี้ไปใช้ในการต่อยอดในสร้างสรรค์การแสดงเชิงวัฒนธรรมชุดใหม่ ๆ โดยใช้งานหัตถกรรมมาเป็นส่วนหนึ่งของการแสดง เช่น การสร้างแนวคิดหรือเนื้อเรื่องเกี่ยวกับงานหัตถกรรม การสร้างสรรค์กระบวนการเต้นหรือท่ารำที่มาจากงานหัตถกรรม การสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายโดยใช้งานหัตถกรรมท้องถิ่น และการนำงานหัตถกรรมมาใช้เป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดง เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรวรรณ สังขกรและคณะ. (2560). *แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มกรณีศึกษา: เส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา* [รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์]. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด. (2560). *บรรยายสรุปจังหวัดเชียงใหม่: ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่: สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่.
- เจษฎาพล กิตติพัฒน์วิทย์และคณะ. (2562). การพัฒนาสินค้าหัตถกรรมไทยเพื่อพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน กรณีศึกษา อำเภอแม่แตง อำเภอสารภี อำเภอสันกำแพง และอำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่*. 20(2), 28-37.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. (2562). *แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2560-2564) ฉบับปรับปรุงปี 2562*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- คันสนีย์ วุฒยาภาธีรกุล (2552). มาตรฐานการท่องเที่ยวยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยว. *For Quality*. 15(138), 88-85.
- สามารถ สุวรรณรัตน์. (2558). *อนาคตของเมืองเชียงใหม่: ในการขับเคลื่อนการพัฒนาของภาคประชาคม*. เชียงใหม่: สำนักงานจังหวัดเชียงใหม่.
- อรไท ครุเวโซ, สุภัทรา สังข์ทอง และวราภรณ์ ตรีสุข. (2563, กันยายน-ธันวาคม). การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วมชุมชนชาวเลบ้านแหลมตุ๊กแก จังหวัดภูเก็ต. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยธนบุรี*, 14(3): 63-74.

Howkins, John. (2001). *The Creative Economy: How People Make Money from Ideas*.
London:

Penguin Press.

UNCTAD and UNDP. (2010). *The Creative Economy Report*, UNCTAD Available from
<http://www.unctad.org/creative-economy>.

กลวิธีพิเศษการเดี่ยวจะเข้เพลงกราวใน สองชั้น ทางครูแสวง อภัยวงศ์

TECHNIQUE OF JAKEA SOLO IN KRAWNAI VERSION

KRU SAWANG APAIWONG

นริศรา พันธุ์ธาดาพร¹

Narisara Phuntadaporn

วันที่ส่งบทความ: 20 กันยายน 2564, วันที่แก้ไขบทความ: 29 เมษายน 2565,

วันที่ตอบรับบทความ: 29 เมษายน 2565

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีพิเศษเดี่ยวจะเข้เพลงกราวใน อัตราจังหวะสองชั้น ทางครูแสวง อภัยวงศ์ เพื่อสืบค้นบริบทที่เกี่ยวข้องกับการเดี่ยวจะเข้เพลงกราวใน อัตราจังหวะสองชั้น ทางครูแสวง อภัยวงศ์ และเป็นการอนุรักษ์ เผยแพร่ เพื่อให้มีการสืบทอดในกระบวนการเรียนการสอนดนตรีไทยต่อไป ซึ่งผลการวิจัยมีดังต่อไปนี้ เพลงกราวในเป็นบทเพลงที่จัดอยู่ในประเภทเพลงหน้าพาทย์ ใช้สำหรับประกอบการแสดงประกอบฉากกิจกรรมการยกทัพของฝ่ายยักษ์ นำมาเรียบเรียงเป็นเพลงเดี่ยว ซึ่งถือได้ว่าเป็นเพลงเดี่ยวชั้นสูงสุด ทั้งนี้เพราะผู้ประพันธ์เพลงเดี่ยวกราวใน ทุกแนวทางการบรรเลงเดี่ยวเครื่องดนตรี ต้องมีความรู้ ความเชี่ยวชาญกลวิธีการบรรเลงในขั้นสูง จึงสามารถเรียบเรียงทำนองและประยุกต์ทำนองให้ผู้บรรเลงแสดงออกถึงความชำนาญการบรรเลงกลวิธีพิเศษของเครื่องดนตรีในขั้นสูงสุด การเดี่ยวจะเข้เพลงกราวใน อัตราจังหวะสองชั้น ทางครูแสวง อภัยวงศ์ นี้ มีลักษณะการประดิษฐ์ทางเดี่ยวที่เป็นลักษณะเฉพาะของจะเข้ที่โดดเด่น เนื่องจากครุมีความสามารถในการบรรเลงได้ทั้งเครื่องสายและปี่พาทย์ โดยในเพลงกราวในทางดังกล่าวได้มีการสอดแทรกกลวิธีพิเศษสำหรับการบรรเลงเดี่ยวจะเข้ไว้ได้อย่างครบถ้วน พบกลวิธีพิเศษในการบรรเลงเดี่ยวจะเข้ 7 รูปแบบ เรียงลำดับการใช้มากที่สุดถึงน้อยที่สุด ได้แก่ การติดลากเสียง การติดสะบัดสองเสียง การติดสะบัดเสียงเดียวระหว่างสายทุ้มกับสายลวด การติดทิงนอยร่วมกับการติดรูตสาย การติดทิงนอยติดต่อกัน การติดทิงนอยสลับกับการติดเปิดสายเอก การติดเปิดสายเอกสลับกับการติดทิงนอย โดยได้ถ่ายทอดทางเดี่ยวนี้นี้ไว้ให้กับครูระวีวรรณ ทับทิมศรี ซึ่งเป็นครูจะเข้ที่มีชื่อเสียงในปัจจุบัน

คำสำคัญ : กราวใน สองชั้น เดี่ยวจะเข้ ครูแสวง อภัยวงศ์

¹ อาจารย์ ประจำสาขาวิชาดนตรีคีตศิลป์ไทยศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
อีเมล narisara_p@rmutt.ac.th

Lecturer Faculty of Fine and Applied Arts Rajamangala University of Technology Thanyaburi

Email: narisara_p@rmutt.ac.th

Abstract

The purpose of this research was to study a special strategy for solo composing 'Krawnai' version of Kru Sawang Apaiwong, in order to search for the context related to solo singing in ground music in two floors, and to preserve, disseminate and inherit this song for generations. The results of the research were as follows: Song Krawnai is a song that is classified as Na Phat song. Use to compose for the performance of the giant army's raising action. It is composed into a solo song and is regarded as the highest solo song. This is because the composer of a solo song in all approaches who plays solo instruments must have master knowledge of advanced instrumental tactics. Therefore, to be able to arrange and apply melodies for the performer to show the skill of playing a special technique of the instrument at the highest level, the soloist will perform the Krawnai version of Kru Sawang Apaiwong which has a unique invention of a single track of 'Jakea'. Since Kru Sawang Apaiwong has the ability to play string and 'Pipath' in this krawnai song, a special strategy for solo playing is inserted entirety. A special strategy was found in 7 forms of solo playing, in order of highest to least use, which were strum sound, two flick sounds, consecutive streak a monophonic flick between the bass line and the wire, the strum alternates with the streak of the major string, and the opening of the main string alternates with the noise by conveying this single way to Kru Raweewan Tubtimsri, who is a famous teacher of the Jakea at present.

Keywords: Krawnai Song Chan, Jakea solo, Kru Sawang Apaiwong

บทนำ

เพลงที่จะนำมาเดี่ยว ต้องเลือกเพลงที่มีลักษณะสมควรจริง ๆ กล่าวคือถ้าเป็นเพลงธรรมดาก็ต้องเป็นเพลงที่มี 7 เสียงครบถ้วน เช่น เพลงนกขมิ้น พญาโคก สารถี เป็นต้น นอกจากนั้นทำนองของเพลงจะต้องซาบซึ้งกินใจ เพราะถ้าทำนองของเดิมไม่ไพเราะเสียแล้วถึงจะคิดทางเดี่ยวพิเศษขึ้นมาอย่างไรก็คงไม่ไพเราะแน่ นอกจากเพลงที่ดำเนินทำนองธรรมดาไปเรื่อย ๆ แล้วเพลงประเภทที่มีลูกช้องตอนใดตอนหนึ่งคล้าย ๆ กันไปทุกท่อนก็ยังนิยมเอามาเดี่ยวกันด้วย (อุทิศ นาคสวัสดิ์, 2530) เพลงบรรเลงในที่นี่ได้แบ่งออกเป็นสามกลุ่ม ได้แก่ เพลงบรรเลงล้วน เช่น

เพลงหน้าพาทย์ เพลงเรื่อง และเพลงท้ายเรื่อง (เพลงหางเครื่อง) เพลงบรรเลงประกอบการขับร้อง เช่น เพลงตับ เพลงเถา การบรรเลงเดี่ยวโดยการชักลวิธีพิเศษในการบรรเลง

ลักษณะของเพลงเดี่ยวโดยส่วนใหญ่เพลงเดี่ยวมักจะเป็นเพลงสามชั้นมากกว่า เพราะมีทำนองยาวพอสามารถปรับปรุงเป็นเพลงเดี่ยวที่สำแดงคุณสมบัติและทักษะของนักดนตรีได้ การเรียนเพลงเดี่ยวนั้นถือว่าเป็นเพลงในลำดับสุดท้ายของการเรียนดนตรีไทย โดยผู้ที่ถ่ายทอดเพลงเดี่ยวจะพิจารณาว่าเพลงเดี่ยวแบบใดเหมาะสมกับลูกศิษย์จะพิจารณาจากความสามารถของผู้เรียน รวมถึงบุคลิกภาพของลูกศิษย์มีการวางรากฐานของเพลงเดี่ยวเอาไว้จากเพลงง่าย เช่น เพลงหกบท ลมพัดชายเขา และนกขมิ้นไปสู่เพลงเดี่ยวระดับกลาง เช่น เพลงแขกมอญ สารถीलาวแพน พญาโคก จนกระทั่งเพลงเดี่ยวชั้นสูงอย่างเพลงเชิดนอก ทอยยเดี่ยว และกราวใน นักดนตรีไทยที่มีทักษะการบรรเลงอย่างดีแล้ว ส่วนใหญ่จะสามารถแต่งเพลงเดี่ยวสำหรับตนเองได้ (พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์, 2550) ในการบรรเลงเดี่ยวนั้นจะใช้เครื่องดนตรีที่ดำเนินทำนอง เช่น ระนาด ฆ้องวง ซอ จะเข้ บรรเลงเครื่องเดี่ยว มีเครื่องประกอบจังหวะ เช่น ฉิ่ง ฉาบ โหม่ง โทนรำมะนา สองหน้า หรือกลองแขก เพลงที่นิยมนำมาประดิษฐ์เป็นเพลงเดี่ยวนั้นส่วนใหญ่เป็นเพลงในอัตราจังหวะสามชั้นหรือเพลงเถาที่เป็นเพลงประเภทหน้าทับปรบไก่ และหน้าทับสองไม้ เช่น เพลงทะเลแยะ เพลงนกขมิ้น เพลงพญาโคก เพลงแขกมอญ เพลงสารถील เพลงลาวแพน เพลงทอยยเดี่ยว ฯลฯ แต่ก็มีกัมนำเอาเพลงหน้าพาทย์มา ประดิษฐ์เป็นเพลงเดี่ยวด้วยเช่นกัน คือ เพลงเชิดนอก และเพลงกราวใน

มนตรี ตราโมท และวิเชียร กุลตัมภ์ ได้อธิบายเกี่ยวกับประวัติเพลงเดี่ยวกราวในไว้ในหนังสือฟังและเข้าใจเพลงไทย มีเนื้อความดังนี้ เพลงกราวใน สองชั้น เป็นเพลงที่บรรเลงรวมอยู่ในชุดโหมโรงเย็นและใช้เป็นหน้าพาทย์ประกอบกิริยาไปมาหรือยกพลตรวจพลของยักษ์และอสูร โบราณจารย์ท่านเห็นว่ากราวในนี้มีโยนถึง 6 แห่ง (6 เสียง) สามารถที่จะแยกแยะประดิษฐ์ทำนองไปได้มากมาย จึงนำมาแต่งขยายขึ้นเป็น 3 ชั้น สำหรับเดี่ยวเครื่องดนตรีในวงปีพาทย์ ประดิษฐ์ทางโลดโผนพลิกแพลงทุก ๆ โยນอย่างพิสดาร ส่วนเครื่องดนตรีในวงเครื่องสาย เดี่ยวด้วยอัตรา 2 ชั้น แต่ทุก ๆ โยนกัแต่งอย่างประณีตพิสดารเหมือนกัน เพลงเดี่ยวกราวในจึงถือว่าเป็นเพลงเดี่ยวที่ยิ่งใหญ่กว่าเพลงอื่น ๆ (มนตรี ตราโมท และวิเชียร กุลตัมภ์, 2523)

เพลงกราวใน เป็นบทเพลงที่จัดอยู่ในประเภทเพลงหน้าพาทย์ ใช้สำหรับประกอบการแสดงประกอบฉากกับกิริยาการยกทัพของฝ่ายยักษ์ เพลงมีลักษณะแสดงถึงความสง่างาม ความมั่งคั่ง และความยิ่งใหญ่ของฝ่ายยักษ์ แต่เดิมครูทางด้านดนตรีไทยได้ประพันธ์ไว้ในอัตราสองชั้นเป็นทางบรรเลงธรรมดารวมอยู่ในเพลงชุดโหมโรงเย็น โหมโรงกลางวัน และโหมโรงเทศน์ ไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้แต่ง ต่อมาครูเพลงได้นำเพลงกราวในดังกล่าวข้างต้นมาประดิษฐ์เป็นทางพิเศษขึ้นสำหรับเป็นทางเดี่ยวเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายและปีพาทย์ โดยใช้เทคนิคของการบรรเลงอย่างครบครันตามกระบวนการของการบรรเลงเพลงเดี่ยว (อุทิศ นาคสวัสดิ์, 2530) เพลงกราวในนี้ถือได้ว่าเป็น

เพลงเดี่ยวสูงสุด ทั้งนี้เพราะเป็นแหล่งรวมศิลปะการประพันธ์เพลงไว้ครบทุกรูปแบบ ทั้งยังเป็นที่รวมเทคนิคการบรรเลงของแต่ละเครื่องดนตรีไว้อย่างครบครัน โดยเฉพาะเครื่องดนตรีที่เป็นเครื่องสายได้แก่ จะเข้ เป็นต้น

จะเข้ เป็นเครื่องดนตรีประเภทดีดที่มีเสียงไพเราะและมีวิธีการบรรเลงที่เป็นลักษณะเฉพาะ และการประดิษฐ์ทำนองในการบรรเลงที่ทำให้เสียงจะเข้มีความไพเราะ เพลงเดี่ยวที่นิยมบรรเลงด้วยจะเข้มีหลายเพลง เช่น เพลงมุล่ง เพลงฉิ่งตรัง เพลงฉิ่งดวงพระธาตุ เพลงจีนแสน เพลงจีนขิมใหญ่ เพลงเขมรปี่แก้วทางสักรา เพลงลาวแพน เพลงสุดสงวน เพลงนกกมัน เพลงสารถิ เพลงพญาโคก เพลงแขกมอญ เพลงทยอยเดี่ยว และเพลงกราวใน ถือเป็นเพลงเดี่ยวที่ต้องใช้ศักยภาพของผู้เล่น โดยส่วนใหญ่เพลงเดี่ยวกราวในทางจะเข้ที่บรรเลงกันในปัจจุบันส่วนใหญ่จะเป็นอัตราจังหวะสองชั้นมีหลายทาง เช่น ทางครุระตี วิเศษสุรการ ทางครุณีภา อภัยวงศ์ ทางครุทองดี สุจริตกุล ทางของครุขุ่ม กมลวาทิน และทางครุแสง อภัยวงศ์ โดยมีเทคนิค ความไพเราะ ที่โดดเด่นมากอีกทางหนึ่ง

เพลงเดี่ยวจะเข้กราวใน อัตราจังหวะสองชั้น ทางครุแสงนี้ ยังไม่มีผู้ศึกษาวิเคราะห์ทางวิชาการ จึงอาจทำให้บทเพลงนี้สูญสลายไปตามกาลเวลา อีกทั้งทางของครุแสงนี้มีลักษณะการประดิษฐ์ทางเดี่ยวที่แตกต่างจากรูปแบบที่มีอยู่ เนื่องจากครุมีความสามารถที่จะบรรเลงได้ทั้งเครื่องสายและปี่พาทย์ โดยในเพลงกราวในนี้ได้มีการสอดแทรกเทคนิคพิเศษสำหรับการบรรเลงเดี่ยวจะเข้ไว้ได้อย่างครบถ้วนโดยได้ถ่ายทอดทางเดี่ยวนี้ไว้ให้กับครุระวีวรรณ ทับทิมศรี เป็นครุจะเข้ที่มีชื่อเสียงในปัจจุบัน

จากความเป็นมาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยจึงมีความความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องวิเคราะห์เดี่ยวจะเข้เพลงกราวใน อัตราจังหวะสองชั้น ทางครุแสง อภัยวงศ์ โดยจะทำการศึกษากับครุระวีวรรณ ทับทิมศรี เพื่อเป็นการอนุรักษ์ เผยแพร่ ไม่ให้สูญหายไปตามกาลเวลา และเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจในการศึกษาการแปรทำนองจะเข้และเทคนิคการบรรเลงเดี่ยวจะเข้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสืบค้นบริบทที่เกี่ยวข้องกับการเดี่ยวจะเข้เพลงกราวใน อัตราจังหวะสองชั้น ทางครุแสง อภัยวงศ์
2. เพื่อศึกษากลวิธีพิเศษเดี่ยวจะเข้เพลงกราวใน อัตราจังหวะสองชั้น ทางครุแสง อภัยวงศ์

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยเน้นการศึกษาบริบทที่เกี่ยวข้อง และศึกษากลวิธีพิเศษของเดี่ยวจะเข้เพลงกราวใน อัตราจังหวะสองชั้น ทางครุแสง อภัยวงศ์ โดยศึกษากับครุระวีวรรณ ทับทิมศรี ที่ได้รับการถ่ายทอดมาโดยตรงและถ่ายทอดมายังผู้วิจัย เพื่อหา

ข้อสรุปและแนวทางอนุรักษ์ เผยแพร่ในรูปแบบลายลักษณ์อักษร รวมทั้งการถ่ายทอดปฏิบัติมิให้สูญหายไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบบริบทที่เกี่ยวข้องกับการเดี่ยวจะเข้เพลงกราวใน อัตรำจังหวะสองชั้น ทางครูแสดง อภัยวงค์
2. ทราบกลวิธีพิเศษเดี่ยวจะเข้เพลงกราวใน อัตรำจังหวะสองชั้น ทางครูแสดง อภัยวงค์ สามารถนำมาปรับใช้ได้กับทางเดี่ยวที่จะประพันธ์ใหม่ หรือเป็นแนวทางสำหรับนักดนตรีที่จะนำเทคนิคดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ได้
3. เป็นการอนุรักษ์ เผยแพร่ ไม่ให้สูญหายไปตามกาลเวลา และเป็นประโยชน์ต่อวงการวิชาการหรือผู้ที่สนใจทางด้านดนตรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูระวีวรรณ ทับทิมศรี ศิลปินอาวุโสด้านดนตรีไทย ผู้ได้รับการถ่ายทอดเพลงกราวใน สองชั้น ทางครูแสดง อภัยวงค์ โดยตรง หลังจากนั้นนำทางเดี่ยวที่ประพันธ์ขึ้นนี้มาศึกษาลักษณะเฉพาะ และการใช้กลวิธีพิเศษของทางเดี่ยวจะเข้ ที่เป็นทางของครูแสดง อภัยวงค์ เท่านั้น

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่

- 2.1 กล้องถ่ายภาพนิ่ง
- 2.2 กล้องถ่ายภาพเคลื่อนไหว
- 2.3 เครื่องบันทึกเสียง
- 2.4 สมุดจดบันทึก
- 2.5 คอมพิวเตอร์
- 2.6 เครื่องดนตรี

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1.1 รวบรวม ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทฤษฎีดนตรีไทย และข้อมูลด้านประวัติ ผลงานของครูแสดง อภัยวงค์ ที่เกี่ยวข้องกับครูแสดง อภัยวงค์

1.2 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องเกี่ยวกับการเดี่ยวจะเข้เพลงกราวใน อัตรำจังหวะสองชั้น ทางครูแสดง อภัยวงค์ โดยบรรเลงจากผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดโดยตรง คือ ครูระวีวรรณ ทับทิมศรี

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลจากการลงภาคสนาม อาทิ การสัมภาษณ์โดยมีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เป็นต้น โดยมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

2.1 นำข้อมูลทั้งหมดมาลำดับเนื้อหาสาระและจัดเป็นหมวดหมู่ตามความสำคัญ พร้อมกับเรียงขั้นตอนให้เป็นระเบียบอย่างต่อเนื่อง

2.1.1 คัดลอกทางเดียวจะเข้า เพลงกราวใน อัตราจังหวะสองชั้น ทางครูแสง อภัยวงศ์ ที่บรรเลงโดย ครูระวีวรรณ ทับทิมศรี มาถอดทำนองและบันทึกเป็นโน้ตไทย

2.1.2 นำทำนองทางเดียวจะเข้า เพลงกราวใน อัตราจังหวะสองชั้น ทางครูแสง อภัยวงศ์ ที่บรรเลงโดย ครูระวีวรรณ ทับทิมศรี มาศึกษาตามหลักทฤษฎีการประพันธ์เพลงไทย

2.2 ศึกษาทำนองทางเดียวจะเข้า เพลงกราวใน อัตราจังหวะสองชั้น ที่ได้บันทึกไว้มาศึกษา ตามองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน ได้แก่

2.2.1 ส่วนที่เป็นทำนองโยน

2.2.2 ส่วนที่เป็นทำนองเนื้อเพลง

2.3 ข้อมูลสัมภาษณ์ผู้ศึกษาในประเด็นบทบาท ความสำคัญของเพลง และประวัติของเพลงกราวใน อัตราจังหวะสองชั้น ทางครูแสง อภัยวงศ์ ที่บรรเลงโดย ครูระวีวรรณ ทับทิมศรี และนำมาคัดลอกเรียบเรียงบันทึกเป็นบทความเพื่อใช้อ้างอิงประกอบการวิเคราะห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลจากการลงภาคสนาม สัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย และการบันทึกข้อมูลต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยดำเนินการศึกษาในหัวข้อเรื่องต่อไปนี้

1. ศึกษาทางเดียวจะเข้า เพลงกราวใน อัตราจังหวะสองชั้น โดยวิเคราะห์ในหัวข้อต่อไปนี้

1.1 ศึกษาองค์ประกอบของเพลงเดียวกราวใน อัตราจังหวะสองชั้น ทางจะเข้าของครูแสง อภัยวงศ์

1.1.1 ทำนองขึ้นต้น

1.1.2 ทำนองโยน

1.1.3 ทำนองเนื้อเพลงกราวใน

1.1.4 ทำนองเชื่อมโยน

1.1.5 ทำนองลงจบ

1.2 ศึกษาเรื่องบันไดเสียง

1.2.1 ทำนองขึ้นต้น

1.2.2 ทำนองโยน

1.2.3 ทำนองเนื้อเพลงกราวใน

1.2.4 ทำนองเชื่อมโยน

1.2.5 ทำนองลงจบ

1.3 ศึกษารูปแบบทำนอง

1.3.1 ทำนองขึ้นต้น

1.3.2 ทำนองโยน

- 1.3.3 ทำนองเนื้อเพลงกราวใน
- 1.3.4 ทำนองเชื่อมโยน
- 1.3.5 ทำนองลงจบ
- 1.4 เปรียบเทียบทำนองห้องวงใหญ่กับเดี่ยวจะเข้เพลงกราวใน อัตราจังหวะสองชั้น
 - 1.4.1 ทำนองขึ้นต้น
 - 1.4.2 ทำนองโยน
 - 1.4.3 ทำนองเนื้อเพลงกราวใน
 - 1.4.4 ทำนองเชื่อมโยน
 - 1.4.5 ทำนองลงจบ
- 2. ศึกษาวิธีการในการบรรเลงจะเข้
 - 2.1 ทำนองขึ้นต้น
 - 2.2 ทำนองโยน
 - 2.3 ทำนองเนื้อเพลงกราวใน
 - 2.4 ทำนองเชื่อมโยน
 - 2.5 ทำนองลงจบ
- 3. ขั้นสรุป
 - 3.1 นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าในแบบพรรณนา
 - 3.2 เรียบเรียงจัดทำบทสรุปผลที่ได้จากการศึกษาข้อมูล
 - 3.3 อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

1. บริบทที่เกี่ยวข้องกับการเดี่ยวจะเข้เพลงกราวใน อัตราจังหวะสองชั้น ทางครูแสวง อภัยวงศ์

จากการวิเคราะห์พบว่า เพลงกราวใน เป็นบทเพลงที่จัดอยู่ในประเภทเพลงหน้าพาทย์ ใช้สำหรับประกอบการแสดงประกอบฉากปฏิกิริยาการยกทัพของฝ่ายยักษ์ ถือได้ว่าเป็นเพลงเดี่ยวสูงสุด

มนตรี ตราโมท และวิเชียร กุลตัญญ์ ได้อธิบายเกี่ยวกับประวัติเพลงเดี่ยวกราวใน ไว้ในหนังสือฟังและเข้าใจเพลงไทย มีเนื้อความดังนี้ เพลงกราวใน สองชั้น เป็นเพลงที่บรรเลงรวมอยู่ในชุดโหมโรงเย็นและใช้เป็นหน้าพาทย์ประกอบกิริยาไปมาหรือยกพลตรวจพลของยักษ์และอสูร โบราณจารย์ท่านเห็นว่ากราวในนี้มีโยนถึง 6 แห่ง (6 เสียง) สามารถที่จะแยกแยะประดิษฐ์ทำนองไปได้มากมาย จึงนำมาแต่งขยายขึ้นเป็น 3 ชั้น สำหรับเดี่ยวเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์ ประดิษฐ์ทางโลดโผนพลิกแพลงทุก ๆ โยนอย่างพิสดาร ส่วนเครื่องดนตรีในวงเครื่องสาย เดี่ยวด้วยอัตรา 2 ชั้น แต่ทุกๆ โยนก้แต่งอย่างประณีตพิสดารเหมือนกัน เพลงเดี่ยวกราวในจึงถือว่าเป็นเพลงเดี่ยวที่ยิ่งใหญ่กว่าเพลงอื่น ๆ (มนตรี ตราโมท และวิเชียร กุลตัญญ์, 2523)

บทร้องเพลงเดี่ยวกราวใน

เนื้อที่ 1

ยักษ์รับกราวลาทะเล้งโลด
ยุงยางหักกระแนนเป็นจุลี

ข้ามโขดเขาเงินคิริศรี
เหยียบเสื่อช้างปัด้วยบาทา ฯ
(เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน)

หมายเหตุ บรรทัดหลังของเนื้อนี้ บางครั้งนิยมร้องกันว่า

ยุงยางหักลงเป็นผงคลี

เหยียบเสื่อช้างปัด้วยบาทา

เนื้อที่ 2

บัดนั้น
รับสั่งองค์ท้าวทศพัคตร์

กาลสุรเสนีมัคคัต
ขุนยักษ์รับเหาะระเห็จไป ฯ
(รามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 2)
(มนตรี ตราโมท และวิเชียรกุลตันท์, 2523: 565)

เพลงกราวใน อัตราจังหวะสองชั้น ทางครูแสง อภัยวงศ์ ในทำนองหลักนั้นเป็น เพลงประเภทสองไม้ มีรูปแบบเป็นลูกโยน มีกลุ่มลูกโยนเสียงต่างๆ 3 กลุ่มเสียง 6 กลุ่มลูกโยน สามารถเขียนสังคีตลักษณะของทำนองหลักเพลงกราวใน อัตราจังหวะสองชั้นได้ ดังนี้

กข“น”กคงจ

โดยสามารถอธิบายความหมายของพยัญชนะได้ ดังนี้

1. ทำนองลูกโยนที่ 1	เสียง ที	แทนด้วยสัญลักษณ์ ก
2. ทำนองลูกโยนที่ 2	เสียง โด	แทนด้วยสัญลักษณ์ ข
3. เนื้อทำนองเพลงกราวใน		แทนด้วยสัญลักษณ์ “น”
4. ทำนองลูกโยนที่ 3	เสียง โด	แทนด้วยสัญลักษณ์ ก
5. ทำนองลูกโยนที่ 4	เสียง ลา	แทนด้วยสัญลักษณ์ ค
6. ทำนองลูกโยนที่ 5	เสียง เร	แทนด้วยสัญลักษณ์ ง
7. ทำนองลงจบโยนที่ 6	เสียง ที	แทนด้วยสัญลักษณ์ จ

1. บันไดเสียง

จากการวิเคราะห์เดี่ยวจะเข้าเพลงกราวใน สองชั้น ทางครูแสง อภัยวงศ์ พบว่า ดำเนินทำนองอยู่ใน 3 กลุ่มเสียง คือ

1. กลุ่มเสียงทางกลาง ประกอบด้วยกลุ่มเสียงปัญญามูล	ท ต ร X ฟ ข X
2. กลุ่มเสียงทางขวา ประกอบด้วยกลุ่มเสียงปัญญามูล	ฟ ข ล X ต ร X
3. กลุ่มเสียงทางเพ็ญอบน ประกอบด้วยกลุ่มเสียงปัญญามูล	ด ร ม X ช ล X

2. จังหวะ

จังหวะฉิ่ง

เพลงกราวใน อัตราจังหวะสองชั้น มีการใช้อัตราจังหวะพิเศษ คือ จะตีเป็นจังหวะเปิด (ฉิ่ง) เพียงอย่างเดียว ซึ่งมีกระสวนทำนอง ดังนี้

กระสวนทำนอง	--- X	--- X	--- X	--- X
ฉิ่ง	--- ฉิ่ง	--- ฉิ่ง	--- ฉิ่ง	--- ฉิ่ง

จังหวะหน้าทับ

เครื่องกำกับจังหวะที่ใช้บรรเลงกำกับจังหวะหน้าทับเพลงกราวใน ปกติแล้วใช้ตะโพน-กลองทัด เนื่องจากเพลงกราวในจัดเป็นเพลงประเภทเพลงหน้าพาทย์ ซึ่งเพลงหน้าพาทย์นี้ใช้วงปี่พาทย์บรรเลงโดยใช้ตะโพน-กลองทัดกำกับจังหวะหน้าทับ เพลงกราวใน 1 หน้าทับมีความยาว 4 ห้องเพลง โดยใช้กระสวนทำนองของกลองทัดเป็นหลัก ดังนี้

กระสวนทำนอง	----	- X - X	--- X	--- X
ตะโพน	- ตู้บ --	- ตึง - ตู้บ	- เพล้ง - เห่ง	- ตึง --
กลองทัด	----	- ต้อม - ต้อม	--- ต้อม	--- ต้อม

เครื่องสายจะใช้โทนร่ำมะนา ด้วยหน้าทับต่อไปนี้

----	----	--- ตึง	- ตึง --	- ตึง - ตึง
------	------	---------	----------	-------------

(หมายเหตุ ดีแบบเพลงกราวนอก)

เพลงกราวในได้ถูกนำมาประดิษฐ์เป็นทางพิเศษขึ้นสำหรับเป็นทางเดี่ยวเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายและปี่พาทย์ โดยใช้เทคนิคของการบรรเลงอย่างครบครันตามกระบวนการของการบรรเลงเพลงเดี่ยว หลายทางเช่น ทางครูระดี วิเศษสุรการ ทางครูนิภา อภัยวงศ์ และทางครูทองดี สุจริตกุล ทางของครูชุ่ม กมลวาทีน นอกจากนี้พบว่าทางครูแสวง อภัยวงศ์ เป็นอีกหนึ่งทางที่มีลักษณะโดดเด่นในการใช้กลวิธีพิเศษในการเดี่ยวจะเข้

ภาพที่ 1 ครูแสวง อภัยวงศ์

ที่มา: หนังสือมานวนุกรมศิลปินเพลงไทยในรอบ 200 ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

นายแสวง อภัยวงศ์ เกิดเมื่อ วันศุกร์ ขึ้น 10 ค่ำ เดือน 12 ปีจอ ตรงกับวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2453 ที่จังหวัดปราจีนบุรี ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ตอนแรกเกิดนั้นยังไม่มีนามสกุล เริ่มมีการใช้นามสกุลเนื่องจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีพระราชประสงค์จะให้สามารถสืบค้นได้สะดวกเกี่ยวกับตัวบุคคล ว่าใครสืบเชื้อสายมาจากผู้ใด ดังนั้นจึงมีประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้ใช้นามสกุลขึ้น ในวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2455 ในการพระราชทาน นามสกุลนั้นมีผู้รับพระราชทานทั้งหมด 6,432 สกุล โดยที่เจ้าพระยาอภัยภูเบศรได้ขอรับพระราชทานนามสกุลจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 โดยได้รับพระราชทานนามสกุลครั้งที่ 71 ในวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2460 นามสกุลเลขที่ 4107 ว่าอภัยวงศ์ บิดาของคุณครูแสวงเป็นผู้สำเร็จราชการ เมืองพระตะบองตั้งแต่ พ.ศ. 2435 ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งพระยาทหารธรณินทร์ และ พ.ศ. 2446 ได้เป็นสมุหเทศาภิบาลสำเร็จราชการมณฑลบูรพา ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2449 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทาน คินเมืองพระตะบองและเมืองเสียมราฐให้แก่ประเทศกัมพูชาเพื่อแลกกับเมืองตราด เจ้าพระยาอภัยภูเบศรซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งพระยาทหารธรณินทร์ ได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต เข้ามารับราชการสนองพระเดชพระคุณอยู่ในกรุงเทพมหานคร ภายหลังได้สร้างบ้านเรือนไว้ที่ กรุงเทพมหานครหลังหนึ่งกับจังหวัดปราจีนบุรีอีกหลังหนึ่ง สำหรับครอบครัว บุตรหลาน หลังจากอพยพเข้ามาในกรุงเทพมหานครแล้ว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เลื่อนบรรดาศักดิ์ให้ขึ้นเป็น เจ้าพระยามีตำแหน่งราชการในกระทรวงมหาดไทย ครูแสวง ท่านเป็นบุตรคนสุดท้องของนางถนอม มีพี่ร่วมบิดามารดาเดียวกันอีก 2 คน คือ 1. นางเพียร กัลยาณมิตร (อภัยวงศ์) ภรรยาของพันเอก หลวงยุทธปฏิภาณ (ชุด กัลยาณมิตร) 2. นายจิตรแสน อภัยวงศ์ (นามเดิม คือ หมิว) สมรสกับ นางสาวเมรี อิริคสัน ครูแสวงได้สมรสกับครูนิภา พุ่มทองสุข เมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2486 ทั้งสองสามีภรรยาเป็นนักดนตรี ครูสอนดนตรีและนักร้องของวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร ไม่มีบุตรธิดา สืบสกุล แต่รับบุตรบุญธรรมไว้หนึ่งคน คือ นางสาวมยุรี อภัยวงศ์ (อัคราข) ปัจจุบัน อยู่ที่ประเทศออสเตรเลีย ครูแสวงเริ่มเรียนดนตรีไทยกับพระเพลงดุริยางค์ แล้วมาเรียนต่อจากหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ชำนาญในการเล่นเครื่องสายมากและดีดจะเข้ได้ไพเราะมาก จนมีชื่อเสียงในวงการดนตรีไทย เป็นหัวหน้าวงดนตรี คณะ ส.สุรางค์ศิลป์ เป็นวงเครื่องสายที่บรรเลง ออกอากาศทางวิทยุกระจายเสียงเป็นประจำ ฝีมือจะเข้ของท่านได้รับความนิยมและยกย่องว่าเป็นฝีมือชั้นครู สอนตั้งแต่นักเรียนในกรมศิลปากรไปจนถึงสอนชาวต่างชาติ เช่น ชาวเขมร ที่มาจาก พระตะบอง ครูแสวงเริ่มรับราชการในกรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง แล้วย้ายไปทำหน้าที่ ด้านการเงินที่สำนักงานข้าว แล้วลาออกมารับราชการในกรมศิลปากร เป็นครูสอนดนตรีอยู่หลายปี แล้วจึงลาออกมาทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินโรงงานยาสูบ จนถึงแก่กรรม เพลงเดี่ยวจะเข้

กราวใน อัตราจังหวะสองชั้น ทางครูแสงนี้ มีลักษณะการประดิษฐ์ทางเดี่ยวที่แตกต่างจากรูปแบบที่มีอยู่ เนื่องจากครูเคยสอนวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร เริ่มเรียนดนตรีไทยกับพระเพลงดุริยางค์ หลังจากนั้นมาเรียนต่อจากหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ครูแสงมีความสามารถบรรเลงได้ทั้งเครื่องสายและปี่พาทย์ โดยในเพลงกราวในนี้ ได้มีการประพันธ์ทางเดี่ยวจะเข้ที่สอดแทรกกลวิธีพิเศษสำหรับการบรรเลงเดี่ยวจะเข้ไว้ได้อย่างครบถ้วน

2. กลวิธีพิเศษเดี่ยวจะเข้เพลงกราวใน อัตราจังหวะสองชั้น ทางครูแสง อภัยวงศ์ พบกลวิธีพิเศษในการบรรเลงเดี่ยวจะเข้ 7 รูปแบบ เรียงลำดับการใช้มากที่สุดถึงน้อยที่สุด ได้แก่

1. การติดลากเสียง คือ การติดโดยรั้วไม้ติดลากเสียงจากเสียงหนึ่งไปอีกเสียงหนึ่ง

----	----	----	--- ฟี่	----	----	----	--- ชุ

----	----	----	--- ชุ	----	--- มี่	----	--- ดี่

----	--- ฟี่	----	--- มี่	----	--- ดี่	----	--- ชุ

2. การติดสะบัดสองเสียง คือ การติดโน้ตสองเสียง โดยใช้ไม้ติด เข้า ออก เข้า โดยเร็ว

----	----	ด ท รี่ ดี่	รี่ ดี่ รี่ ท	ดี่ ท รี่ ดี่	รี่ ทดี่ ท ชุ	ท ชุ ดี่ ท	ดี่ ชุทชุ ฟ

ช ฟ ท ชุ	ท ฟชฟ ร	ฟ ร ชุ ฟ	ช รฟร ด	ร ด ฟ ร	ฟ ร		
					ด ท	ด ท ร ด	ร ทดท ชุ

3. การติดทึงนอยร่วมกับการติดรูดสาย คือ การติดที่ใช้สายลวดและสายเอก ย้ำเสียง ลูกตกเสียงเดียวกัน เรียกว่าเสียง ทิง เมื่อติดสายลวด เกิดเสียงที่เรียกว่า นอย เมื่อติดสายเอก ส่วนการติดรูดสาย คือ การติดสายลวดติดต่อกัน

ร	ด		ซ	ด	ล		ฟ
- ด ร	- ด ด	ด ร ด ท	ล ซ -	- ด ด	- ด ล	ด ด ท ล	ซ ฟ -

ล	ซ		ร	ด ซ	ฟ ฟ		ด
- ด ล	- ด ซ	ด ล ซ ฟ	ม ร -	ด ซ	ฟ -	ด ซ ฟ ม	ร ด -

4. การติดทึงนอยติดต่อกัน คือ การติดที่ใช้สายลวดและสายเอก ย้ำเสียงลูกตกเสียงเดียวกัน เรียกว่าเสียง ทิง เมื่อติดสายลวด เกิดเสียงที่เรียกว่า นอย เมื่อติดสายเอก ติดติดต่อกัน โดยที่เปลี่ยนลูกตกในการย้ำเสียงนั้น ๆ

- ด ซ	- ด ด	- ด ฟ	- ด ด	- ด ซ	- ด ด	- ด ฟ	- ด ด
ซ	ด	ฟ	ด	ซ	ด	ฟ	ด

- ด ฟ	- ด ร	- ด ด	- ด ล	----	- ด ด	- ด ล	- ด ซ
ฟ	ร	ด	ล		ด	ล	ซ

----	- ด ล	- ด ซ	- ด ฟ	----	- ด ซ	- ด ฟ	- ด ร
	ล	ซ	ฟ		ซ	ฟ	ร

5. การติดสะบัดเสียงเดียวระหว่างสายทึ่มกับสายลวด คือ การติดย้ำเสียงที่ใช้ไม้ดีด เข้า ออก เข้า โดยเร็ว ระหว่างสายทึ่มกับสายลวด

--- ททท	- ท	- ด ร ด	ท - ท	-- ททท	- ท	- ด ร ด	ท ท
	- ฟ		ฟ		- ฟ		ฟ -

6. การติดทึงนอยสลับกับการติดเปิดสายเอก คือ การติดที่ใช้สายลวดและสายเอก ย้ำเสียงลูกตกเสียงเดียวกัน เรียกว่าเสียง ทิง เมื่อติดสายลวด เกิดเสียงที่เรียกว่า นอย เมื่อติดสายเอก สลับกับการติดเปิดสายเอก คือ การติดสายเอกที่เป็นสายเปล่าสลับกับการติดกดตัวโน้ตบนสายเอก

- - - -	- ด	- - - ดดด	- ด	ด ฟ ร ด	- ด	ด ช ฟ ด	- ด
	- ด		- ด		- ด		- ด

7. การติดเปิดสายเอกสลับกับการติดทึงนอย คือ การติดสายเอกที่เป็นสายเปล่า สลับกับการติดกดตัวโน้ตบนสายเอก สลับกับการติดที่ใช้สายลวดและสายเอก ย้ำเสียงลูกตกเสียงเดียวกัน เรียกว่าเสียง ทิง เมื่อติดสายลวด เกิดเสียงที่เรียกว่า นอย เมื่อติดสายเอก

ด ด ล ด	- ด	ด ฟ ร ด	- ด	ฟ ร ฟ ด	- ด	ช ฟ ช ด	- ด
	- ด		- ด		- ด		- ด

การเดี่ยวจะขับเพลงกราวใน อัตราจังหวะสองชั้น พบกลวิธีพิเศษในการบรรเลงเดี่ยว จะขับ 7 รูปแบบ เรียงลำดับการใช้มากที่สุดถึงน้อยที่สุด ได้แก่ การติดลากเสียง การติดสับดสองเสียง การติดสับดเสียงเดียวระหว่างสายทึ่มกับสายลวด การติดทึงนอยร่วมกับการติดรูดยสาย การติดทึงนอยติดต่อกัน การติดทึงนอยสลับกับการติดเปิดสายเอก การติดเปิดสายเอกสลับกับการติดทึงนอย

อภิปรายผล

เพลงกราวใน เป็นบทเพลงที่จัดอยู่ในประเภทเพลงหน้าพาทย์ ใช้สำหรับประกอบ การแสดงประกอบอากัปกิริยาการยกทัพของฝ่ายยักษ์ ถือได้ว่าเป็นเพลงเดี่ยวสูงสุด เพลงกราวใน อัตราจังหวะสองชั้น ทางครูแสวง อภัยวงศ์ ในทำนองหลักนั้นเป็นเพลงประเภทสองไม้ มีรูปแบบเป็น ลูกโยน มีกลุ่มลูกโยนเสียงต่าง ๆ 3 กลุ่มเสียง สอดคล้องกับ อาทร ธนวัฒน์ (2542) ได้ทำการศึกษา เพลงเดี่ยวกราวในทางจะเข้ ได้นำแนวทางมาเพื่อศึกษาหาโครงสร้างของเพลงเดี่ยวกราวในทางจะเข้ ของครูทองดี สุจริตกุล โดยมีความสำคัญ เพื่อให้ทราบถึงโครงสร้างและเทคนิคการบรรเลงของครู ทองดี สุจริตกุล ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของเพลงเดี่ยวกราวในทางจะเข้ นั้น นอกจากส่วน สำคัญที่เรียกว่า ลูกโยนและเนื้อเพลงแล้วยังมีกลุ่มทำนอง ทำนองขึ้น ทำนองเชื่อมระหว่างลูกโยนกับ ลูกโยน และทำนองลงจบ รวมองค์ประกอบเพลงเดี่ยวกราวใน สองชั้นทางจะเข้ได้ 15 กลุ่ม การเปรียบเทียบทำนองทางฆ้องวงใหญ่กับทางเดี่ยวจะเข้เพลงกราวใน สองชั้นพบความสัมพันธ์ของ วรรคเพลงและลูกตก ในส่วนที่เป็นทำนองโยนทั้ง 7 กลุ่ม และในส่วนที่เป็นทำนองเนื้อเพลงกราวใน

พบว่าเสียง ลูกตกของวรรณคดีเพลงส่วนมากตกเสียงเดียวกันกับเสียงลูกตกทางฆ้องวงใหญ่ จะมีเพียงบางวรรณคดีที่เสียงลูกตกต่างกัน แต่ก็ไม่ทำให้ทำนองในกลุ่มต่าง ๆ ผิดเพี้ยนไปสามารถเขียนสังคีตลักษณ์ของทำนองหลักเพลงกราวใน สองชั้น พบว่าดำเนินทำนองอยู่ใน 3 กลุ่มเสียง คือ กลุ่มเสียงทางกลาง ประกอบด้วยกลุ่มเสียงปัญจมูล ท ด ร X พ ซ X กลุ่มเสียงทางขวาประกอบด้วยกลุ่มเสียงปัญจมูล พ ซ ล X ด ร X กลุ่มเสียงทางเพียงอบน ประกอบด้วยกลุ่มเสียงปัญจมูล ด ร ม X ซ ล X สอดคล้องกับ เกียรติศักดิ์ ทองจันทร์ (2548) จากวิทยานิพนธ์เรื่อง วิเคราะห์เดี่ยวจะเข้ เพลงกราวในทางครุบรรเลง สาคริก (นางมหาเทพกษัตรสมุห) วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทเพลง เดี่ยวกราวในศึกษาโครงสร้างเพลงกราวใน ศึกษาอัตลักษณ์เพลงเดี่ยวกราวใน ผลการวิจัยพบว่า มีการเปลี่ยนกลุ่มเสียงในตัวเองไม่น้อยกว่า 3 กลุ่มเสียง และในการบรรเลงเดี่ยวกราวในได้ใช้หน้าทับกราวนอกแทนหน้าทับกราวใน และได้ใช้กลวิธีพิเศษในการบรรเลงเดี่ยวกราวในไม่น้อยกว่า 10 วิธี ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของการบรรเลงเดี่ยวกราวในทางครุบรรเลง สาคริก มีการใช้อัตราจังหวะพิเศษ คือ จะตีเป็นจังหวะเปิด (ฉิ่ง) เพียงอย่างเดียว ส่วนเครื่องกำกับจังหวะที่ใช้บรรเลงกำกับจังหวะหน้าทับเพลงกราวใน ปกติแล้วใช้ตะโพน-กลองทัด เนื่องจากเพลงกราวในจัดเป็นเพลงประเภทเพลงหน้าพาทย์ ซึ่งเพลงหน้าพาทย์นี้ใช้วงปี่พาทย์บรรเลงโดยใช้ตะโพน-กลองทัดกำกับจังหวะหน้าทับ เพลงกราวใน 1 หน้าทับมีความยาว 4 ห้องเพลง โดยใช้กระสวน-ทำนองของกลองทัดเป็นหลัก ถ้าเป็นจะเข้ที่เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย จะใช้โทนร่ำมะนาแทน เพลงกราวในได้ถูกนำมาประดิษฐ์เป็นทางพิเศษขึ้นสำหรับเป็นทางเดี่ยวเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายและปี่พาทย์ โดยใช้เทคนิคของการบรรเลงอย่างครบครันตามกระบวนการของการบรรเลงเพลงเดี่ยว ซึ่งการบรรเลงเดี่ยวจะเข้เพลงกราวใน อัตราจังหวะสองชั้น ทางครูแสง อภัยวงศ์ พบการใช้กลวิธีพิเศษในการบรรเลงเดี่ยวจะเข้ 7 รูปแบบ เรียงลำดับการใช้มากที่สุดถึงน้อยที่สุด ได้แก่ การติดลากเสียง การติดสะบัดสองเสียง การติดสะบัดเสียงเดี่ยวระหว่างสายทุ้มกับสายลวด การติดทิงนอยร่วมกับการตีครูดสาย การติดทิงนอยติดต่อกัน การติดทิงนอยสลับกับการติดเปิดสายเอก การติดเปิดสายเอกสลับกับการติดทิงนอย สอดคล้องกับ นิรศรา พันธุ์ธาดาพร (2561: บทคัดย่อ) จากวิทยานิพนธ์เรื่อง เดี่ยวจะเข้เพลงกราวใน สามชั้น ทางครูแสง อภัยวงศ์ กรณีศึกษา ครูระวีวรรณ ทับทิมศรี จุดมุ่งหมายในการวิจัย 2 หัวข้อ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาเดี่ยวจะเข้เพลงกราวใน สามชั้นทาง ครูแสง อภัยวงศ์ กรณีศึกษา ครูระวีวรรณ ทับทิมศรี 2) เพื่อศึกษากลวิธีเดี่ยวจะเข้เพลงกราวใน สามชั้นทาง ครูแสง อภัยวงศ์ กรณีศึกษา ครูระวีวรรณ ทับทิมศรี ในการวิเคราะห์ได้ศึกษาข้อมูลจากตำราวิชาการ และการสังเกต จากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการบันทึกโน้ตเป็นโน้ตไทยเพลงเดี่ยวจะเข้เพลงกราวใน สามชั้น ทางครูแสง อภัยวงศ์ กรณีศึกษาครูระวีวรรณ ทับทิมศรี และนำโน้ตที่บันทึกนี้เป็นข้อมูลในการศึกษา ได้แก่ ศึกษาองค์ประกอบของเพลงเดี่ยวกราวใน สามชั้นทางจะเข้ของครูแสง อภัยวงศ์ ศึกษาเรื่องบันไดเสียง ศึกษารูปแบบทำนอง เปรียบเทียบทำนองฆ้องวงใหญ่กับเดี่ยวจะเข้เพลงกราวใน สามชั้น ศึกษา กลวิธีพิเศษในการบรรเลงจะเข้ ผลการศึกษพบว่า ส่วนที่หนึ่งองค์ประกอบเดี่ยวจะเข้เพลงกราวใน สามชั้น ประกอบด้วยกลุ่มทำนองขึ้นต้น กลุ่มทำนองโยนหรือเรียกว่าลูกโยน กลุ่มทำนองเชื่อมระหว่างโยน และทำนองลงจบ ส่วนที่สองบันไดเสียงพบลูกโยนที่ 1 บันไดเสียง ที่ลูกโยนที่ 2 บันไดเสียงฟา ลูกโยนที่ 3 บันไดเสียงโด ลูกโยนที่ 4 บันไดเสียงฟา ลูกโยนที่ 5 บันไดเสียงที ลูกโยนที่ 6 บันไดเสียงโด ลูกโยนที่ 7 บันไดเสียงฟา เนื้อเพลงกราวในบันไดเสียง ฟา ทำนองเชื่อมโยนที่ 2 บันไดเสียงที

ทำนองเชื่อมโยนที่ 4 บันไดเสียงฟา ทำนองเชื่อมโยนที่ 5 บันไดเสียง ที ทำนองเชื่อมโยนที่ 6 บันไดเสียงที่ ทำนองโยนที่ 7 บันไดเสียงฟา ทำนองขึ้นต้นและทำนองลงจบ บันไดเสียงที่ เป็นบันไดเสียงเดียวกัน ส่วนที่สามรูปแบบทำนองพบ 3 รูปแบบ ได้แก่ การประดิษฐ์ทำนองแบบเก็บมากที่สุด การประดิษฐ์ทำนองแบบเน้นจังหวะตรองลงมา การประดิษฐ์ทำนองแบบลากเสียงจากเสียงหนึ่งไปยังเสียงหนึ่งน้อยที่สุด ส่วนที่สี่การเปรียบเทียบทำนองทางห้องวงใหญ่กับทางเดี่ยวจะเข้าเพลงกราวในสามชั้น พบความสัมพันธ์ของลูกตกและวรรคเพลง ในส่วนที่เป็นเนื้อเพลงกราวใน พบว่าเสียงลูกตกของวรรคเพลงในช่วงกลางโยนของแต่ละโยนส่วนมากจะมีลูกตกที่ต่างจากทำนองห้องวงใหญ่ ส่วนช่วงท้ายโยนในแต่ละโยนจะมีลูกตกตรงตามทำนองห้องวงใหญ่ และส่วนที่ห้ากลวิธีพิเศษในการบรรเลงจะเข้าพบ 6 รูปแบบ เรียงลำดับการใช้มากที่สุดถึงน้อยที่สุด ได้แก่ การติดสับดสามเสียง การติดสับดสามเสียงรวมกับการติดทิงนอย การติดรั้วไม้ติดลากเสียงจากเสียงหนึ่งไปยังอีกเสียงหนึ่ง การติดทิงนอยรวมกับการติดรูตสาย การติดสายลวดติดต่อกัน การติดขยี้

เพลงเดี่ยวจะเข้ากราวใน สองชั้น ทางครูแสวงนี้ มีลักษณะการประดิษฐ์ทางเดี่ยวที่แตกต่างจากรูปแบบที่มีอยู่ เนื่องจากครูเคยสอนวิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร เริ่มเรียนดนตรีไทยกับพระเพลงดุริยางค์ หลังจากนั้นมาเรียนต่อจากหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ครูแสวงมีความสามารถบรรเลงได้ทั้งเครื่องสายและปี่พาทย์ โดยในเพลงกราวในนี้ ได้มีการประพันธ์ทางเดี่ยวจะเข้าที่สอดแทรกกลวิธีพิเศษสำหรับการบรรเลงเดี่ยวจะเข้าไว้ได้อย่างครบถ้วน พบกลวิธีพิเศษในการบรรเลงเดี่ยวจะเข้า 7 รูปแบบ เรียงลำดับการใช้มากที่สุดถึงน้อยที่สุด ได้แก่ การติดลากเสียง การติดสับดสองเสียง การติดทิงนอยรวมกับการติดรูตสาย การติดทิงนอยติดต่อกัน การติดสับดเสียงเดี่ยวระหว่างสายทู้กับสายลวด การติดทิงนอยสลับกับการติดเปิดสายเอก การติดเปิดสายเอกสลับกับการติดทิงนอย โดยได้ถ่ายทอดทางเดี่ยวนี้นี้ไว้ให้กับครูระวีวรรณ ทับทิมศรี ซึ่งเป็นครูจะเข้าที่มีชื่อเสียงในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

1. เพลงเดี่ยวจะเข้ากราวใน ทางครูแสวง อภัยวงศ์ มีครบเป็นเถา ซึ่งยังมีการเผยแพร่สู่สาธารณชน ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดโดยตรง คือ ครูระวีวรรณ ทับทิมศรี ซึ่งคุณครูได้ถ่ายทอดให้ผู้วิจัยเพื่อสืบทอดอนุรักษ์ เผยแพร่แก่เยาวชนรุ่นต่อไป
2. โน้ตเพลงกราวในทางจะเข้าฉบับเต็ม สามารถสืบค้นได้ในงานอาศรมของผู้วิจัยที่ห้องสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเป็นองค์ความรู้ที่ครบถ้วน
3. กลวิธีพิเศษการเดี่ยวจะเข้าเพลงกราวใน สองชั้น ทางครูแสวง อภัยวงศ์ สามารถสืบค้นรายละเอียดของเพลงเต็มฉบับได้ที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติศักดิ์ ทองจันทร์. (2548). *วิเคราะห์เดี่ยวจะเข้เพลงกราวใน : กรณีศึกษาทางนางมหาเทพกษัตริย์สมุท (ครูบรรเลง สาคกริก)*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเชิด พิณพาทย์. (2540). *การศึกษาเพลงเดี่ยวกราวในสามชั้นทางระนาดเอก*. (ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- นริศรา พันธุ์ธาดาพร. (2561). *เดี่ยวจะเข้เพลงกราวใน สามชั้น ทางครูแสง อภัยวงศ์ กรณีศึกษาครูระวีวรรณ ทับทิมศรี*. (ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- พงษ์ศิลป์ อรุณรัตน์. (2550). *ปฐมบทดนตรีไทย*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พูนพิศ อมาตยกุล. *นามานุกรมศิลปเพลงไทยในรอบ 200 ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพฯ: เรือนแก้ว.
- มนตรี ตราโมท และวิเชียร กุลตัญญ์. (2523). *ฟังและเข้าใจเพลงไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยเซซม.
- อาทร ธนวัฒน์. (2542). *การศึกษาเพลงเดี่ยวกราวในทางจะเข้*. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อุทิศ นาคสวัสดิ์. (2530). *ทฤษฎีและปฏิบัติดนตรีไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ศิริวิทย์.

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Faculty of Humanities and Social Sciences Nakhon Sawan Rajabhat University

“ ผลิตบัณฑิตให้มีปัญญา
สร้างคุณภาพคู่คุณธรรม
นำวิชาการสู่การพัฒนาท้องถิ่น ”